

Vlaams
Parlement

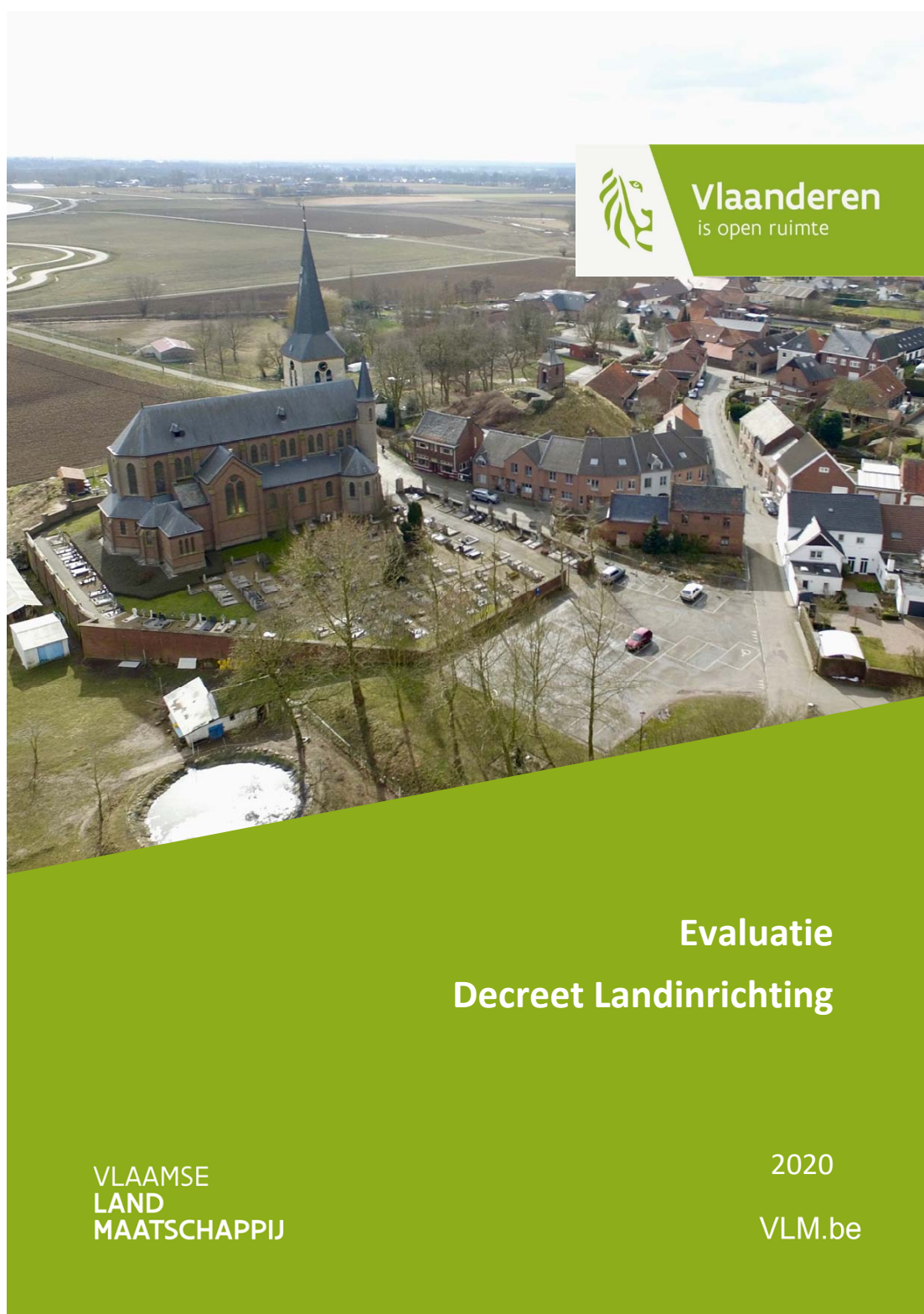
ingediend op **405** (2019-2020) – Nr. 1
3 juli 2020 (2019-2020)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Zuhair Demir

Vijfjaarlijkse evaluatie van de toepassing
van het decreet Landinrichting

2020

INHOUD

1	decreet landinrichting.....	11
1.1	kennismaking landinrichting	11
1.2	instrumentenkoffer	12
1.3	toepassing van de instrumenten	17
1.3.1	landinrichtingsprojecten	17
1.3.2	landinrichtingsplannen	23
1.3.3	inrichtingsnota's	25
1.4	kennismaking afdeling Landinrichting en Grondenbank	29
2	evaluatie ontwerp.....	30
2.1	wat evalueren we en waarom?	30
2.1.1	aanleiding evaluatie	30
2.1.2	waarom evalueren we?	30
2.1.3	wat evalueren we?	30
2.1.4	gewijzigde beleidscontext en nieuwe beleidsmotieven	30
2.2	hoe evalueren we?	32
2.2.1	focus evaluatie en evalueerbaarheid	32
2.2.2	evaluatiecriteria	33
2.2.3	plan van aanpak en methodiek	38
3	evaluatie.....	49
3.1	evaluatie instrumenten en suggesties voor het instrumentarium	49
3.1.1	inleiding	49
3.1.2	monitoring	49
3.1.3	gebruiksevaluatie	56
3.2	evaluatie toepassing instrumenten	89
3.2.1	inleiding	89
3.2.2	monitoring	89
3.2.3	gebruiksevaluatie	111
3.2.4	effectevaluatie	122
3.3	evaluatie instrumentenafweging	139
3.3.1	inleiding	139
3.3.2	Monitoring	140
3.3.3	gebruiksevaluatie	141
3.3.4	effectevaluatie	143
3.4	budgettaire impact	144
3.4.1	inleiding	144
3.4.2	monitoring	144
3.4.3	effectevaluatie	145

4	conclusies en aanbevelingen	148
5	bijlagen.....	161
5.1	plan van aanpak en deelnemerslijst workshop 1	161
5.2	plan van aanpak en deelnemerslijst workshop 2	164
5.3	plan van aanpak en deelnemerslijst leermoment	167
5.4	programmacommissie Landinrichting 27/11/2019	168
5.5	actualisatie rapport tussentijdse evaluatie instrumentenafweging	173

WOORD VOORAF

Het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting heeft de VLM een aantal krachtige instrumenten ter beschikking gesteld. Uitgerust met die koffer van instrumenten, kan de VLM samen met haar partners de actuele uitdagingen van de open ruimte op een geïntegreerde manier en op maat van het gebied aanpakken.

Het decreet landinrichting schrijft een evaluatie van de toepassing van het decreet voor, waarbij de instrumenten, de toepassing van de instrumenten via de verschillende sporen van landinrichting, de instrumentenafweging en de budgettaire impact onder de loop genomen worden. De evaluatie wordt vijfjaarlijks voorzien.

Het rapport dat u in handen heeft, houdt de evaluatie in over de eerste termijn, van 2014 tot 2019. Het is het resultaat van een omvangrijk proces van monitoren en van een grondige analyse waarin we de efficiëntie van de regelgeving en de procedures kritisch screenen. We gingen ook na in hoeverre de toepassing van het decreet na deze eerste evaluatieperiode al tegemoet komt aan de noden die vooropgesteld werden bij het tot stand komen van het decreet. De wetgever had daarbij meer en snellere realisaties op terrein op het oog, meer afstemming en samenwerking, een sterkere betrokkenheid van private en lokale partners en het bewaken van de uitvoerbaarheid van projecten, plannen en programma's.

De evaluatie heeft tot een uitgebreide en waardevolle set van aanbevelingen geleid. Door het aanscherpen van procedures en het bijschaven van de wetgeving, kan de slagkracht van het decreet in het beantwoorden van deze uitdagingen nog verhoogd worden.

Het huidig regeerakkoord 2019-2024 stelt dat het beleid bij het neutraliseren van juridisch aanbod maximaal gebruik maakt van instrumenten zoals planologische ruil en verhandelbare bouwrechten, en zo snel mogelijk een aantal proefprojecten opstart. Het regeerakkoord legt ook een aantal belangrijke inhoudelijke accenten vast, zoals: een versnelling van de realisatie van doelstellingen voor klimaatadaptatie en -mitigatie; de energieshift (onder meer windmolens); de bouwshift; een gezonde en aantrekkelijke woon- en werkomgeving; een robuuste open ruimte waar voldoende plaats is voor een duurzame landbouw; een robuust watersysteem; groenblauwe infrastructuur; 20.000 bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer; 10.000 ha bijkomend bos; Vlaamse parken; beleving en ontspanning in natuur en landschap; het opvangen van de klimaatwijzigingen.

Deze uitdagingen gaan over de grenzen van de 'open ruimte' heen. Het landinrichtingsdecreet breidde de toepassing van de instrumentenkoffer voor programma's, projecten en plannen uit tot de ganse Vlaamse 'ruimte'. Op die manier zal het decreet landinrichting ook de komende jaren een antwoord blijven bieden op de gestelde uitdagingen. De volgende evaluatie van het decreet landinrichting in 2024 zal ons de gelegenheid bieden om daar dieper op in te gaan.

Toon Denys
Gedelegeerd bestuurder

MANAGEMENTSAMENVATTING

De aanleiding voor deze evaluatie is het artikel 6.1.1. uit het decreet landinrichting¹. In dat artikel wordt gepreciseerd dat de toepassing van het decreet vijfjaarlijks moet worden geëvalueerd. Het decreet landinrichting heeft immers de bedoeling om een antwoord te bieden op een aantal concrete noden. Die noden kunnen samengevat worden als de behoefte aan effectieve en snelle realisaties op terrein van plannen, projecten of programma's van verschillende overheden, waarbij samengewerkt en afgestemd wordt, gebruik kan gemaakt worden van flankerende instrumenten en de betrokkenheid van private en lokale actoren versterkt wordt.

Hiervoor voorziet het decreet in een instrumentenkoffer, met instrumenten voor inrichting, grondverwerving, grondmobiliteit, beheer en flankerend beleid. Het voorziet in een totaal nieuwe procedure (spoor 2) om het mogelijk te maken dat gemeenten en provincies, naast andere Vlaamse overheden, via een inrichtingsnota de instrumenten uit de koffer kunnen inzetten. De bestaande procedure voor de uitvoering van landinrichtingsprojecten (spoor 1) werd vereenvoudigd en geoptimaliseerd. Tot slot, werd nog een eenvoudiger procedure (spoor 3) toegevoegd waarbij de instrumenten voor beheer kunnen ingezet worden om een beheervisie uit te voeren.

Dit rapport is het verslag van het eerste evaluatiemoment in 2019. Vijf jaar na de inwerkingtreding van het decreet stellen we, in hoofdlijnen, het volgende vast:

- nagenoeg alle instrumenten uit de instrumentenkoffer werden minstens één keer ingezet;
- de interesse voor landinrichting spoor 1 is sterk toegenomen. Zeven nieuwe landinrichtingsprojecten werden ingesteld. Eén landinrichtingsproject kent een programma-aanpak. Daarnaast werd ook een aantal trajecten spoor 2 gestart, waarbij intussen vijf inrichtingsnota's werden vastgesteld. Het spoor 3 is momenteel in de verkenningsfase;
- tot nu toe werden spoor 2-trajecten vooral ingezet vanwege de beschikbaarheid van flankerende instrumenten en andere instrumenten om natuur-, milieu- en infrastructuurdoelen te realiseren. De interesse van lokale besturen voor spoor 2 neemt toe.

Het doel van deze evaluatie is tweeledig. Enerzijds evalueren we de efficiëntie van de regelgeving en de procedures. Anderzijds evalueren we of het decreet het beoogde doel bereikt, en het dus tegemoet komt aan de noden. Voor beide doelstellingen gingen we op zoek naar aanbevelingen voor de toekomst, op basis van ervaringen met de instrumenten en de verschillende sporen.

Uit de evaluatie blijkt dat de efficiëntie van de regelgeving en de procedures nog verbeterd kan worden. De procedures die aan de instrumenten, de sporen en de instrumentenafweging gekoppeld zijn, zijn goed geregeld. Toch kunnen ze nog verder geoptimaliseerd en vereenvoudigd worden, om een effectieve en snelle realisatie op terrein te garanderen. Zo denken we, onder andere, aan:

- het optioneel maken van een openbaar onderzoek bij inzet van vrijwillige instrumenten onder bepaalde voorwaarden;
- het vereenvoudigen van de procedure voor de inzet van een vrijwillige herverkaveling en een lokale grondenbank;
- het voorzien van een nieuwe toegang (een nieuw spoor) tot het instrument herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil via het ruimtelijk uitvoeringsplan;

¹ Decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting, in dit document "het decreet landinrichting" genoemd.

- het mogelijk maken dat het recht van voorkeur digitaal wordt aangeboden door middel van een loket;
- het voorzien van de rechtsgrond voor het betreden van particuliere eigendommen;
- het vereenvoudigen van de instrumentenafweging.

Hiervoor zijn wijzigingen aan de regelgeving nodig.

Wanneer we evalueren of het decreet het gestelde doel bereikt, stellen we vast dat het decreet zonder twijfel een antwoord biedt op de meeste noden. Maar ook hier liggen er kansen open om het nog beter te doen.

We willen tot **meer realisaties op terrein** komen door:

- intensiever te communiceren over praktijkvoorbeelden die de meerwaarde van de instrumenten aantonen;
- lokale partners intensiever te ondersteunen bij het realiseren van hun ruimtelijke transformatieopgaven, zoals een robuust watersysteem, groenblauwe infrastructuur, de bouwshift, ...;
- de afstemming te optimaliseren tussen RUP, complexe projecten, afbakening van een oeverzone,... en de inzet van de instrumenten uit het decreet landinrichting.

Deze aanbevelingen worden voorgesteld zodat ruimtelijke transformatieopgaven, ook van lokale besturen, gerealiseerd kunnen worden. Hiervoor zijn extra middelen en begeleiding nodig.

We willen tot **snelle(re) realisaties** op terrein komen door te leren uit de programma-aanpak van Water-Land-Schap. Deze aanbeveling wordt voorgesteld zodat ook andere urgente thema's kunnen aangepakt worden, zoals bebossing in functie van klimaatdoelstellingen, ontharding en fijnmazige groenblauwe dooradering.

We willen de procedure voor het landbouweffectenrapport (LER) optimaliseren, zodat het LER gebruikt kan worden als instrument om flankerende instrumenten in te zetten. Hiervoor moet de regelgeving worden aangepast.

We willen tot **meer samenwerking en afstemming** komen door:

- de programmacommissie uit te breiden en haar rol te versterken, zodat de programmacommissie in staat is om de minister te adviseren over een gezamenlijke Vlaamse investeringsagenda die openruimtedoelstellingen kan realiseren;
- de samenstelling van de planbegeleidingsgroep flexibel te maken, zodat de uitvoering van een landinrichtingsproject nog meer afgestemd verloopt;
- een samenwerkingsverband van initiatiefnemers voor de opmaak van een inrichtingsnota mogelijk te maken, zodat ook twee gemeenten of een gemeente en een provincie samen uitvoering kunnen geven aan een gemeenschappelijk plan, project of programma.

Voor deze aanbevelingen dient de regelgeving aangepast te worden. We zullen onderzoeken hoe dit het best gebeurt.

We willen de **betrokkenheid van private en lokale partners** versterken door:

- een catalogus uit te bouwen met voorbeelden die private partners overtuigen om mee openruimtedoelstellingen te realiseren;
- lokale partners te ondersteunen in het vinden van private en semipublieke actoren die mee financieren en mee uitvoeren.

We willen de **uitvoerbaarheid van projecten, plannen en programma's bewaken** door:

- bewuster om te gaan met de budgetten landinrichting, zodat het toenemend aantal landinrichtingsprojecten ook kan uitgevoerd worden. Hiervoor kan meer gevarieerd worden in subsidiepercentages, en kan het budget landinrichting per project of plan beperkt worden;
- de minister te adviseren over de nodige capaciteit en middelen bij de instelling van nieuwe landinrichtingsprojecten;
- te zorgen dat de instrumenten mee in overweging genomen worden in een vroege fase van een (investerings-)project, zodat de uitvoeringskost en de werkingskost deel uitmaken van de totale projectkost;
- personeel aan te werven voor spoor 2 – projecten en voor de realisatie van projecten met impact op de open ruimte.

In de vorige legislatuur van de Vlaamse regering, over de periode 2014-2019, werd gestart met het opmaken van het instrumentendecreet. De instrumentenkoffer uit het decreet landinrichting zit mee vervat in de reikwijdte van het instrumentendecreet. Om die reden werd een aantal instrumenten uit de koffer, zoals het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil', al geëvalueerd bij het tot stand komen van het instrumentendecreet, en werden suggesties op basis van deze evaluatie in dat decreet mee opgenomen.

LEESWIJZER

Het evaluatierapport bestaat uit vijf hoofdstukken.

Het **inleidende hoofdstuk** biedt een beknopte **kennismaking met landinrichting en met de uitgebreide instrumentenkoffer** die het nieuwe decreet landinrichting ter beschikking stelt. De instrumenten kunnen door de VLM toegepast worden in landinrichtingsprojecten en, door andere Vlaamse en lokale overheden, in inrichtingsnota's. De historiek en de hoofdlijnen van de landinrichtingsprojecten en -plannen en inrichtingsnota's die in dit evaluatierapport aan bod komen, worden in dit hoofdstuk bondig toegelicht.

Hoofdstuk twee gaat in op het '**wat**', het '**waarom**' en het '**hoe**' van de evaluatie.

De aanleiding en het voorwerp van de evaluatie worden mee bepaald door het artikel 6.1.1 van het decreet landinrichting, dat een continue (vijfjaarlijkse) evaluatie van de toepassing van het decreet voorschrijft. Dit rapport is het verslag van het eerste evaluatiemoment (actueel gehouden tot 1 september 2019) na de inwerkingtreding van het decreet in 2014. Het kan daarom als een nulmeting beschouwd worden om de volgende evaluatiemomenten af te toetsen. Het artikel 6.1.1. preciseert ook welke vier elementen deel uitmaken van de evaluatie: de instrumenten, de toepassing van de instrumenten, de instrumentenafweging en de budgettaire impact.

Een belangrijk motief (of 'het waarom') van de evaluatie ligt in het beleidsleren: we gaan op basis van ervaringen op zoek naar beleidsaanbevelingen voor de toekomst. Een kanttekening hierbij is dat, zeker in verhouding met de vaak langere doorlooptijden van landinrichtingsprojecten, de duur van de eerste evaluatieperiode van 2014 tot 2019 vrij beperkt is. Daardoor is er nog niet altijd voldoende praktijkervaring voorhanden om voor alle elementen zowel het gebruik als de veronderstelde effecten ten gronde te kunnen evalueren in dit eerste rapport. Om die reden ligt de evaluatiefocus voor de vier elementen verschillend. Daar wordt in dit hoofdstuk verder op in gegaan. Het plan van aanpak en de methodiek voor deze evaluatie-op-maat worden daarna stap voor stap toegelicht.

In **hoofdstuk drie**, dat de hoofdmoot van dit rapport vormt, worden de **resultaten** van de evaluatie voor elk van de vier elementen weergegeven. Omdat een consequente monitoring de basis vormt van een consequente evaluatie, wordt eerst telkens dieper ingegaan op de resultaten van de monitoring en op de indicatoren die daarvoor opgevolgd werden. Waar dat relevant is, worden aan de resultaten van de effectevaluaties en de gebruiksevaluaties meteen suggesties gekoppeld.

In het **vierde hoofdstuk** worden deze suggesties op een overzichtelijke manier gegroepeerd en weergegeven in **conclusies en aanbevelingen**.

Tot slot, kunnen in het **vijfde hoofdstuk** een aantal **bijlagen** geraadpleegd worden, zoals de draaiboeken voor de verschillende workshops waarin de veronderstelde effecten getoetst werden aan de effecten die in de praktijk in de landinrichtingsprojecten en inrichtingsnota's geobserveerd werden.

1 DECREET LANDINRICHTING

1.1 KENNISMAKING LANDINRICHTING

Sinds 1988 past de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) landinrichting toe om de gebieden op het platteland in te richten volgens hun gebiedsbestemming. In 2014 werd het decreet betreffende de landinrichting goedgekeurd, waardoor de procedure en de mogelijkheden van landinrichting grondig werden aangepast. Het decreet landinrichting biedt een antwoord op de vraag naar snelle realisaties op het terrein en flankerende maatregelen, en speelt in op de nood aan afstemming, samenwerking en betrokkenheid van private en lokale partners.

Het decreet landinrichting van 28 maart 2014 voorziet een instrumentenkoffer waarmee Vlaamse overheden en gemeente- of provinciebesturen het ruimtelijk beleid concreet kunnen vormgeven.

De ‘instrumentenkoffer’ bevat diverse instrumenten op het gebied van inrichting, beheer, grondverwerving, grondmobiliteit en flankerend beleid die op maat en in onderlinge samenhang kunnen worden ingezet voor de realisatie van een breed scala aan plannen en projecten die bijdragen aan het behoud en de ontwikkeling van de open ruimte in Vlaanderen. Denk bijvoorbeeld aan:

- een dorpscentrum verbinden met een groenzone;
- de handel zien bloeien in de dorpskern, en niet langer aan de rand;
- een financieel haalbare bouwshift invoeren in delen van een gemeente;
- een grote reserve aan woongebied strategisch inzetten;
- een oplossing bieden voor dreigende wateroverlast in woonzones;
- groenblauwe netwerken herstellen, ook tot in de woonkernen;
- landbouwbedrijven verplaatsen naar gebieden waar ze zich verder duurzaam kunnen ontwikkelen;
- reageren op ruimtelijke evoluties, zoals de vraag naar zonevreemde activiteiten;
- veilige fietspaden vanuit de deelgemeenten naar het centrum aanleggen;
- ruimte geven aan wilde natuur;
- landbouw ondersteunen door landbouwzones te versterken;
- zorgen dat de open ruimte op een gepaste manier wordt beheerd;
- zorgen voor nieuwe groene dorpsontmoetingsruimten.

Eigendom en beheer van de open ruimte zijn sterk verdeeld. Dat maakt het vaak lastig om er maatschappelijke doelen te realiseren. Daarom heeft de overheid soms stevige wettelijke mogelijkheden nodig om in te grijpen tot op het niveau van individuele eigendom en individueel gebruik. De instrumentenkoffer voorziet die wettelijke mogelijkheden. De instrumenten landinrichting laten toe om de hedendaagse ruimtelijke vraagstukken geïntegreerd en op maat van elk gebied op te lossen. Ze zijn precies ontworpen om bij complexe ruimtelijke uitdagingen oplossingen op maat uit te werken.

Er zijn drie ‘sporen’ (procedures) om landinrichting toe te passen. Bij spoor 1 worden de instrumenten uit de instrumentenkoffer ingezet om landinrichtingsprojecten uit te voeren via landinrichtingsplannen. In spoor 2 wordt het gebruik van de instrumenten gekoppeld aan de besluitvorming of uitvoering van diverse projecten, plannen en programma’s van de overheid, die gericht zijn op de inrichting en het beheer van een gebied. De bedoeling van spoor 3 is om instrumenten voor beheer, zoals de

beheerovereenkomsten en de dienstenvergoeding, op een zeer eenvoudige manier in te zetten op basis van een beheervisie.

Een landinrichtingsproject (spoor 1) kan ingesteld worden als het project bijdraagt aan het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van de open ruimte en als het project past binnen de prioriteiten van de Vlaamse regering. Als er in een gebied meerdere inrichtingsvraagstukken opgelost moeten worden, waarbij er meerdere partners betrokken zijn en verschillende doelstellingen nagestreefd worden (zoals landbouw- en natuurdoelstellingen), kan een landinrichtingsproject de oplossing bieden.

In spoor 2 wordt het gebruik van de instrumenten gekoppeld aan de besluitvorming en de uitvoering van diverse projecten, plannen en programma's van de Vlaamse overheid, provincies of gemeenten, die gericht zijn op de inrichting en het beheer van een gebied. Ook andere overheden of partners (zoals bijvoorbeeld het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Milieumaatschappij, lokale besturen) kunnen de inrichtingsinstrumenten uit de instrumentenkoffer gebruiken om bepaalde doelen op het terrein te realiseren.

Spoor 3 van de landinrichting heeft de bedoeling om de inzet van beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen ook aan anderen beschikbaar te stellen voor de realisatie van een beheervisie. De minister, het provinciebestuur of het gemeentebestuur bepalen de beheervisie. Een voorstel voor een beheervisie kan aangeleverd worden door de VLM, een administratieve overheid of door een privaatrechtelijke rechtspersoon die het beheer of de bescherming van landschap, natuur of milieu beoogt in samenspraak met de VLM.

1.2 INSTRUMENTENKOFFER

Het decreet landinrichting heeft voorzien in een uitgebreide instrumentenkoffer die toegang tot grond kan verzekeren voor openruimtefuncties door **gronden mobiel te maken**, die het mogelijk maakt om **maatschappelijke diensten te realiseren** op privégronden en die **projecten kan faciliteren**.

Het decreet landinrichting groepeerde de jarenlange ervaring met instrumenten uit de landinrichtings-, ruilverkavelings- en natuurinrichtingsprojecten. Het decreet landinrichting heeft alle instrumenten gebundeld, afzonderlijk inzetbaar gemaakt en een aantal instrumenten toegevoegd om versterkt te kunnen inzetten in de open ruimte.

INSTRUMENTEN OM GRONDEN MOBIEL TE MAKEN

Met deze instrumenten, waarmee eigendom en gebruik van gronden mobiel gemaakt kunnen worden, kan een overheid zich toegang verzekeren tot gronden om er publieke openruimtefuncties waar te maken.

- VRIJWILLIGE HERVERKAVELING

Bij een vrijwillige herverkaveling voegen verschillende eigenaars en gebruikers hun gronden samen, om ze daarna anders in te delen en de nieuwe indeling bij akte te laten vastleggen.

- HERVERKAVELING UIT KRACHT VAN WET

De overheid kan een herverkaveling uit kracht van wet opleggen om de eigendoms- en/of gebruiksstructuur van gronden te optimaliseren in functie van maatschappelijke doelen, bijv. om aan natuur- of waterbeheer te doen of om trage wegen te realiseren. Net als vrijwillige herverkaveling gebeurt herverkaveling uit kracht van wet in samenspraak met alle betrokken eigenaars en gebruikers.

- HERVERKAVELING UIT KRACHT VAN WET MET PLANOLOGISCHE RUIL

Specifiek voor een herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil is dat de bestemming van de herverkavelde gronden gelijktijdig aangepast wordt. De herverkaveling wordt dan ingepast in de procedure voor de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan. Planschade- en planbatenregelingen gelden in dit geval niet.

- GEBRUIKSRUIL

In een herverkaveling uit kracht van wet die in uitvoering is, kan versneld een gebruiksruil doorgevoerd worden. Daarbij wordt eerst enkel het gebruik binnen een gebied geruild. In een latere fase wordt de definitieve situatie van eigendom en gebruik vastgelegd.

- LOKALE GRONDENBANK

Een lokale grondenbank wordt ingezet om eigenaars en gebruikers, zoals landbouwers, uit een projectgebied uit te ruilen naar gelijkwaardige gronden buiten het projectgebied. Het instrument is ingeschreven in het decreet Vlaamse Grondenbank. Door de Vlaamse Grondenbank (een afdeling van de Vlaamse Landmaatschappij) kunnen vergoedingen aan eigenaars en gebruikers worden toegekend.

- RECHT VAN VOORKOOP

Een overheid kan zich met het recht van voorkoop en via de Vlaamse Grondenbank in de plaats stellen van de koper wanneer een koop van een onroerend goed gesloten is, en dan het onroerend goed aan dezelfde voorwaarden aankopen. Het recht van voorkoop wordt altijd ingesteld in aangeduide zones en voor een welbepaalde duur.

INSTRUMENTEN OM MAATSCHAPPELIJKE DIENSTEN TE REALISEREN OP PRIVÉGRONDEN

Via deze instrumenten kan een overheid met burgers samenwerken om op hun gronden doelen te verwezenlijken voor het algemeen belang.

- INRICHTINGSWERKEN UIT KRACHT VAN WET

Inrichtingswerken (uit kracht van wet) zijn allerhande werken op het terrein die het openbaar nut dienen (bijv. landschapszorg, natuurontwikkeling, recreatie, waterhuishouding, verbeteren van de landbouwstructuur, bewaren van archeologische resten). Ze kunnen uitgevoerd worden uit kracht van wet, dus zonder instemming van wie persoonlijke of zakelijke rechten heeft op het terrein. Als de uitvoering van een inrichtingswerk uit kracht van wet een daling veroorzaakt van de verkoop- of gebruikswaarde van de onroerende goederen, dan is voor de eigenaar en/of de gebruiker een vergoeding voorzien voor waardeverlies van gronden. De vergoeding wordt bepaald door de landcommissie.

- ERFDIENSTBAARHEDEN TOT OPENBAAR NUT

Een erfdienstbaarheid tot openbaar nut is het recht om zonder instemming van de eigenaar een stuk private grond te gebruiken voor diensten van openbaar nut. Er zijn twee soorten erfdienstbaarheid:

- erfdienstbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet. Ze worden gevestigd nadat de inrichtingswerken uit kracht van wet zijn uitgevoerd. Er wordt geen bijkomende vergoeding voor waardeverlies van gronden toegekend. De daling van de waarde door de erfdienstbaarheid is al meegerekend bij het bepalen van de vergoeding voor waardeverlies van gronden door een inrichtingswerk uit kracht van wet.
- andere erfdienstbaarheden, gericht op landschapszorg, natuurontwikkeling, recreatie, mobiliteit, natuureducatie, waterhuishouding, milieuverbeteringen, verbeteren van de landbouwstructuur
- of bewaren van archeologische en cultuurhistorische overblijfselen. Als de vestiging van dit type van erfdienstbaarheid een daling veroorzaakt van de verkoop- of gebruikswaarde van de onroerende goederen, dan wordt een vergoeding voor waardeverlies van gronden toegekend. De vergoeding wordt bepaald door de landcommissie.

- BEHEEROVEREENKOMSTEN LANDINRICHTING

Een beheerovereenkomst landinrichting is een overeenkomst voor het vrijwillig uitvoeren van een aantal beheermaatregelen. De overeenkomst geldt voor een bepaalde termijn. In ruil voor het uitvoeren van de maatregelen krijgen de grondgebruikers een vergoeding. Dit type van beheerovereenkomst maakt geen deel uit van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Elke grondgebruiker kan een beheerovereenkomst landinrichting sluiten; je hoeft er geen landbouwer voor te zijn.

- DIENSTENVERGOEDINGEN

Een dienstenvergoeding is een vergoeding die jaarlijks uitbetaald wordt voor de uitvoering van een dienst (bijv. maaien op een bepaald tijdstip) die het gevolg is van een opgelegd beheer of een opgelegde inrichting (bijv. een waterpeilverhoging). De dienstenvergoeding kan betaald worden door een Vlaamse, provinciale of gemeentelijke overheid.

INSTRUMENTEN OM PROJECTEN TE FACILITEREN

Via deze instrumenten kan een overheid haar projecten realiseren en tegelijk een haalbare oplossing vinden voor eigenaars en gebruikers.

- VERGOEDINGEN BIJ LOKALE GRONDENBANKEN

Eigenaars die hun gronden aan de grondenbank verkopen, kunnen een vergoeding ontvangen bovenop de verkoopprijs. Ook een pachtaanvaardingsvergoeding is mogelijk. Dat is de vergoeding die eigenaars ontvangen om een nieuwe pachter op hun gronden te aanvaarden. Gebruikers kunnen voor het stopzetten van het gebruik een vergoeding ontvangen bovenop de wettelijke vergoeding voor het beëindigen van het gebruik.

- VRIJWILLIGE BEDRIJFSVERPLAATSING

Een vrijwillige bedrijfsverplaatsing is het vrijwillig overbrengen van (een deel van) een bedrijf naar een gebied waar het zich duurzaam kan ontwikkelen, zodat een project van de overheid kan worden gerealiseerd. In de toekomst kan vrijwillige bedrijfsverplaatsing ook toegepast worden op niet-landbouwbedrijven. Het bedrijf kan een vergoeding aanvragen bij de landcommissie.

- VRIJWILLIGE BEDRIJFSRECONVERSIE

Een vrijwillige bedrijfsreconversie is het vrijwillig aanpassen van de bedrijfsvoering van een landbouwbedrijf (omvormen en/of beëindigen van een deel van het bedrijf), zodat een project van een overheid kan gerealiseerd worden. De landbouwer kan daarvoor een vergoeding aanvragen bij de landcommissie.

- VRIJWILLIGE BEDRIJFSSTOPZETTING

Een vrijwillige bedrijfsstopzetting is het vrijwillig en volledig beëindigen van de bedrijfsvoering van een landbouwbedrijf, zodat een project van een overheid kan worden gerealiseerd. De landbouwer kan daarvoor een vergoeding aanvragen bij de landcommissie.

- KOOPPLICHT

De overheid kan eigenaars, in bepaalde gebieden en onder bepaalde voorwaarden, het recht geven hun onroerende goederen aan de overheid te verkopen. Die heeft dan een koopplicht wanneer de waardevermindering van het onroerend goed ernstig is, of de leefbaarheid van de bestaande bedrijfsvoering ernstig in het gedrang komt door de uitvoering van het project.

- UITVOERINGSINITIATIEVEN

Uitvoeringsinitiatieven zijn kleinschalige maatregelen die op korte termijn uitgevoerd kunnen worden binnen een landinrichtingsproject. Ze worden geselecteerd via een oproep aan lokale besturen, organisaties, of burgers. Voor elke oproep wordt een reglement opgemaakt. De oproep gebeurt na instelling van het landinrichtingsproject, op voorstel van de planbegeleidingsgroep.

In elke provincie is een landcommissie actief.

Elke landcommissie bestaat uit een team van deskundigen van verschillende disciplines, voorgedragen door de bevoegde Vlaamse ministers en met een secretaris vanuit de VLM. De vijf landcommissies staan in voor uitvoerende taken:

- ze voeren de herverkavelingen uit kracht van wet uit, al dan niet gecombineerd met planologische ruil;
- ze bepalen de vergoedingen voor waardeverlies van gronden;
- ze bepalen de vergoedingen voor de vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsstopzetting en bedrijfsreconversie.

Het bepalen van de waarde van onroerende goederen is een taak van de landcommissie. De landcommissies hebben rechtspersoonlijkheid. De Vlaamse Landmaatschappij verzorgt het secretariaat. De werkingskosten voor de uitvoering van de taken voor de landcommissie maken deel uit van de totale projectkosten en zijn ten laste van de initiatief nemende overheid en haar partners.

Het instrument recht van voorkeur valt buiten de instrumentenkoffer maar werd, net zoals het instrument lokale grondenbank, via het decreet landinrichting ingeschreven als generiek instrument in het decreet Vlaamse Grondenbank. De Vlaamse Grondenbank is hierbij de preferentiële koper van overheidsgronden met een openruimtebestemming die administratieve overheden van het Vlaamse Gewest wensen te verkopen.

1.3 TOEPASSING VAN DE INSTRUMENTEN

We passen de instrumenten toe in de **landinrichtingsprojecten** die vanaf 2014 ingesteld zijn, projecten die met andere woorden volledig uitgevoerd worden volgens de bepalingen van het decreet betreffende de landinrichting van 28 maart 2014.

Uiteraard lopen ook de landinrichtingsprojecten verder die al voorafgaand aan het nieuwe decreet opgestart waren. Via overgangsbepalingen zetten we ook in die gebieden, in de **landinrichtingsplannen** die vanaf 2014 opgemaakt worden, de nieuwe mogelijkheden van het decreet in.

Tot slot hebben we de instrumentenkoffer ingezet voor de uitvoering van projecten, plannen en programma's van andere overheden dan VLM. Dat gebeurt via **inrichtingsnota's**.

We gaan hierna dieper in op wat landinrichtingsprojecten, landinrichtingsplannen en inrichtingsnota's inhouden. We geven beknopt de historiek en de hoofdlijnen weer van de landinrichtingsprojecten, landinrichtingsplannen en inrichtingsnota's die in dit evaluatierapport aan bod komen.

1.3.1 landinrichtingsprojecten

Een landinrichtingsproject biedt een antwoord op een concrete vraag naar inrichting van de open ruimte voor Vlaamse doelen die voor de inrichtingsfase afstemming behoeft tussen Vlaamse overheden en/of met lokale actoren. In het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid voor het inzetten van landinrichting en het instellen van landinrichtingsprojecten, wordt onderzocht welke strategische projecten in het onderzoeksgebied uitgevoerd worden. Het doel van landinrichting is om, binnen de mogelijkheden en de bevoegdheden van het instrument, die strategische doelstellingen te faciliteren en op een geïntegreerde manier uit te voeren. Dat gebeurt in samenwerking met de Vlaamse overheidspartners en lokale actoren in het open ruimtegebied. Een landinrichtingsproject integreert de Vlaamse doelen, stelt flankerende maatregelen voorop en kan ingezet worden in het open ruimtegebied. Landinrichting wordt niet alleen ingezet om lokale doelen of Vlaamse doelen te realiseren, maar ook om Europese doelen te halen en bilaterale samenwerkingsakkoorden uit te voeren.

Hierna wordt voor elk landinrichtingsproject, na een beknopte historiek, in hoofdlijnen weergegeven welke strategische doelstellingen mee aan de oorsprong liggen voor het inzetten van landinrichting.

De lopende projecten die via overgangsbepalingen het nieuwe decreet volgen, zijn Vlaamse Rand en Schelde en Rupel. Beide projecten zijn nog opgestart via het oprichtingsdecreet van de VLM. Dat houdt in dat de opportuniteit en haalbaarheid om landinrichting in te zetten, onderzocht werden via een planprogramma. In het decreet van 2014 is dat een rapport 'onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid' geworden. De landinrichtingsprojecten die vanaf 2014 ingesteld zijn en dus volledig uitgevoerd worden volgens de bepalingen van het decreet betreffende de landinrichting van 28 maart 2014, zijn: Maasvallei Fase 1, De Wijers, Zwinpolders, Moervaartvallei en Water-Land-Schap.

Vlaamse Rand

Op 1 juni 2007 keurde de minister, bevoegd voor landinrichting, het ontwerpplanprogramma Plateau van Moorsel goed en kon het eerste landinrichtingsproject in Vlaams-Brabant van start gaan in de gemeenten Zaventem, Wezembeek-Oppem, Kraainem, Tervuren, Kortenberg, Huldenberg en Bertem. Op 3 december 2010 keurde de Vlaamse regering het planprogramma Molenbeek en Maalbeek (Asse)

goed, op 17 december 2010 het planprogramma Land van Teirlinck op het grondgebied van de gemeenten Beersel en Linkebeek.

Tegelijk liep het afbakeningsproces Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VGSB) in 15 van de 19 betrokken gemeenten van de Vlaamse Rand. Dat afbakeningsproces was ingedeeld in drie zones: het Ruime Zaventemse, Groot-Bijgaarden-Zellik en de Zuidelijke Zennevallei. In elk van die drie zones liep een landinrichtingsproject, dat de open ruimte in dat gebied wil behouden, versterken en verbinden. Bij het afbakeningsproces VGSB, het afbakeningsproces Zenne-Dijle-Pajottenland, de herbevestiging van agrarisch gebied en tal van andere aspecten van ruimtelijke ordening komt duidelijk de trend naar voren om groene, open structuren te behouden, te vrijwaren en te versterken. Omdat landinrichting daar op een efficiënte en coördinerende manier kan toe bijdragen en zo kan zorgen voor een versnelde invulling van de bestemmingen op het terrein, schoof de Vlaamse regering landinrichting naar voren om de openruimtebestemmingen in de Vlaamse Rand te realiseren. De Vlaamse Rand is een gebied van ongeveer 48.000 ha, dat bestaat uit 19 Vlaamse gemeenten rond Brussel: Asse; Beersel; Dilbeek; Drogenbos; Grimbergen; Hoeilaart; Kraainem; Linkebeek; Machelen; Meise; Merchtem; Overijse; Sint-Genesius-Rode; Sint-Pieters-Leeuw; Tervuren; Vilvoorde; Wemmel; Wezembeek-Oppem; Zaventem.

Het is een gebied dat de laatste jaren een sterke verstedelijking kent, maar waar tegelijkertijd ook nog verrassend veel open ruimte aanwezig is. Het gebied wordt niet voor niets tot de groene gordel rond Brussel gerekend. De landbouw speelt daarbij een belangrijke rol. Nog meer dan een derde van de oppervlakte van de Vlaamse Rand is in landbouwgebruik.

Om die reden gaf de Vlaamse minister van Leefmilieu aan de Vlaamse Landmaatschappij op 28 november 2011 de opdracht een ontwerpplanprogramma op te stellen voor de 19 gemeenten van de Vlaamse Rand. Het ontwerpplanprogramma moest ook het inrichtingsproject landinrichting Openruimtenetwerk Woluwebekken van het planprogramma Plateau van Moorsel, het planprogramma Molenbeek-Maalbeek en het planprogramma Land van Teirlinck omvatten. Het planprogramma voor landinrichting in de Vlaamse Rand werd op 16 mei 2014 goedgekeurd door de Vlaamse regering.

Landinrichting Vlaamse Rand omvat zeven landinrichtingsprojecten. Drie ervan zijn gebiedsgericht en in uitvoering: de landinrichtingsprojecten Vilvoorde-Hoeilaart, Dilbeek-Grimbergen en Rode-Dilbeek. Daarnaast zijn er vier thematische landinrichtingsprojecten ingesteld die nog niet in uitvoering zijn: 'uitbouwen en aantakken van zachte netwerken', 'erosiebestrijding in de rand', 'grote infrastructuurwerken begeleiden' en 'Brussel als kans!'.

De inzet van het instrument landinrichting heeft voor de Vlaamse Rand een belangrijke meerwaarde door de sector- en beleidsdomeinoverstijgende en geïntegreerde aanpak voor de opwaardering van de omgevings- en leefkwaliteit, natuurlijke netwerken en groenblauwe dooradering, integrale benadering van het watersysteem, onroerend erfgoed, zachte functionele en recreatieve ontsluitingen, ... De rol van landinrichting is tweeledig: coördinatie, afstemming en procesbegeleiding enerzijds, effectieve realisatie via de inzet van het palet aan landinrichtingsinstrumenten anderzijds.

De verschillende landinrichtingsplannen, waarmee de doelstellingen van de landinrichtingsprojecten op terrein gerealiseerd worden, houden een breed scala van samenhangende maatregelen in, zoals: het behoud en de versterking van openruimtegebieden; het behoud, de aanleg en versterking van openruimtecorridors; groene dooradering van bedrijventerreinen, woonzones en woonuitbreidingsgebieden; het laten meeliften van zachte infrastructuur en landschappelijke inkleding bij grote infrastructuurwerken; versterking van recreatieve en functionele infrastructuur; ontsluiting van open ruimtes voor (lokale) recreatie; opheffing van barrières voor wandel- en fietsverkeer; invulling van ontbrekende schakels in fiets- en wandelpaden; aansluiting op culturele en gemeenschapsvoorzieningen, op pleintjes; herwaardering van veld- en voetwegen; inspelen op multifunctionele invulling van

recreatieterreinen met aanleg van natuurlijke zones of recreatieve paden; waterlopen terug ruimte geven voor berging; ingebuisde trajecten van waterlopen, waar mogelijk en haalbaar, openmaken; uitbouw groenbuffers met mogelijk recreatief medegebruik; versterken landbouwstructuur; kavelruil en inrichting voor plaatselijke landbouwer(s); bedrijfszekerheid voor de nog aanwezige, vaak jonge landbouwers of inzet van beheerovereenkomsten met het oog op het inrichtingsproject.

Schelde en Rupel

In maart 2008 kreeg de VLM van de minister, bevoegd voor plattelandsbeleid, het mandaat om ter ondersteuning van het Schelde-Landschapspark en de opdracht van het flankerend beleid SIGMA-plan, een plan van aanpak uit te werken en een programma van openruimte-initiatieven te definiëren samen met enkele partners.

In het voorjaar van 2013 werd het programma van initiatieven afgerond. Een belangrijke ontwikkeling tijdens de consultatieronde was de afstemming met het Strategisch Project 'Gebiedsprogramma Rupelstreek' van de provincie Antwerpen en Ruimte Vlaanderen. Dat had heel wat raakpunten met het programma van initiatieven. Om tot een betere afstemming te komen, werd de projectperimeter uitgebreid met de gemeenten Boom en Rumst. De projectnaam werd aangepast tot landinrichting 'Schelde en Rupel'.

Op 25 februari 2014 gaf de Vlaams minister, bevoegd voor landinrichting, de VLM de opdracht tot het opmaken van een ontwerp planprogramma Schelde en Rupel. De Vlaamse regering keurde op 16 mei 2014 het planprogramma goed. Het planprogramma omvat twee landinrichtingsprojecten: het landinrichtingsproject Klein-Brabant en Zwijndrecht (met Bornem, Puurs, Sint-Amands en Zwijndrecht als betrokken gemeenten) en het landinrichtingsproject Rupelstreek (met Hemiksem, Schelle, Niel, Boom en Rumst).

Belangrijke accenten in het planprogramma Schelde en Rupel, die door landinrichtingsplannen concreet gerealiseerd worden, zijn: het realiseren van een evenwicht tussen de impact van industrie en verstedelijking (het projectgebied ligt centraal in de Vlaamse Ruit tussen Antwerpen en Brussel); het beschermen en verder ontwikkelen van de natuur- en landschapswaarden die op Vlaams niveau belangrijk zijn; de aandacht voor landbouw als beheerder van de open ruimte; het ontwikkelen en goed geleiden van het toeristisch en recreatief aanbod in afstemming met het recreatieve aspect van het Sigma-plan en met aandacht voor het aanbod van het hinterland, weg van de drukke Scheldedijken; het herwaarderen van de watergebonden en industriële erfgoedwaarden.

Maasvallei fase 1

Het landinrichtingsproject Maasvallei kadert in het overkoepelende Plan van Aanpak Maasvallei dat tot doel heeft het RivierPark Maasvallei in al zijn facetten te realiseren. Het RivierPark Maasvallei is een initiatief van het Regionaal Landschap Kempen & Maasland en de provincie Limburg. Via het vastleggen van gezamenlijke doelstellingen in een Plan van Aanpak 'Maasvallei, ... grensverleggend' (in 2006) en de ondertekening van een 'Charter voor een Grensverleggende Maasvallei' (in 2008) engageren de projectpartners zich om gezamenlijk te ijveren voor een grensoverschrijdend landschapspark, het zogenaamde 'RivierPark Maasvallei', met een totale oppervlakte van ca. 15.000 ha (met Nederland).

Op 16 augustus 2010 vroeg de stuurgroep van het project 'Maasvallei, ... grensverleggend' de inzet van het instrumentarium van de landinrichting in de Maasvallei om de doelstellingen en acties uit het Plan van Aanpak te helpen realiseren. Het decreet landinrichting beschikt over een set van instrumenten die de realisatie van deelprojecten uit het Plan van Aanpak Maasvallei kan faciliteren en mogelijk maken. In

een eerste fase heeft dit landinrichtingsproject betrekking op 2 van de 6 Maasvallei-segmenten: het segment 'Kessenich-Ophoven' te Kinrooi en het segment 'Leut-Meeswijk' te Maasmechelen.

Op 23 april 2015 gaf de Vlaamse minister, bevoegd voor landinrichting, opdracht aan de VLM tot het onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid van een landinrichtingsproject Maasvallei. Op 15 juli 2016 werd het landinrichtingsproject 'Maasvallei - fase 1' goedgekeurd en ingesteld door de Vlaamse regering.

De doelstelling van het landinrichtingsproject 'Maasvallei - fase 1' is om de kwaliteiten en de functies (ruimtelijk, landschappelijk, ecologisch, toeristisch,...) in het projectgebied van het RivierPark Maasvallei waar mogelijk te herstellen, te versterken en te ontwikkelen. Daarbij gaat aandacht naar volgende hoofdaccenten: het herwaarderen van een aantal Maasdorpen die het concept van 'snoer van Maasdorpen' versterken; het vergroten van de verbondenheid tussen de verschillende dorpen; het versterken van markante punt- en lijnvormige landschapsstructuren; het realiseren van (onderdelen van) de natuurverbindingen tussen de Maas en het nabij gelegen Kempisch plateau; de zorg voor de kasteeldomeinen in het projectgebied; de huisstijl van de Maasvallei gebruiken; de ingerichte gebieden inschuiven in bestaande of nog te ontwikkelen recreatieve netwerken.

De Wijers

Nadat de VLM eind 2007 het mandaat kreeg van de bevoegde minister voor leefmilieu om een coördinatietaak op te nemen in De Wijers (op het grondgebied van Diepenbeek, Heusden - Zolder, Houthalen - Helchteren, Lummen, Zonhoven, Genk en Hasselt), werd het partnerschap De Wijers opgericht om een duurzaam toekomstbeeld uit te werken voor het unieke 'Land van 1001 vijvers'. Deze 'Uitdagingen voor De Wijers' werden in 2016 vertaald in een concreet uitvoeringsprogramma met doelstellingen en een lijst van 150 acties. De coördinerende taak in de Wijers werd overgedragen naar de provincie Limburg. De VLM focust zich op de realisatie van een aantal acties uit het uitvoeringsprogramma die via de inzet van landinrichting met inrichtingswerken gerealiseerd kunnen worden. Het onderzoek naar de haalbaarheid en opportuniteit van landinrichting De Wijers werd einde 2015 afgerond en leidde op 16 april 2017 tot het instellen van drie landinrichtingsprojecten: De Wijers Beleven, De Wijers Roosterbeek-Mangelbeek en De Wijers Stiemberbeek – Zusterkloosterbeek.

Het landinrichtingsproject 'De Wijers Beleven' focust op gebiedsdekkende topics in De Wijers, zoals inrichting in functie van toeristisch-recreatieve en educatieve onthaalpunten, routestructuren, duurzame mobiliteit en erfgoed in De Wijers.

Het landinrichtingsproject 'De Wijers Roosterbeek - Mangelbeek' voert de doelstellingen van het integraal waterbeleid voor deze beekvalleien uit, kiest voor een integrale aanpak van de mijnverzakkingsgebieden (in functie van een duurzaam herstel van de waterhuishouding), versterkt de landbouwclusters in het projectgebied en versterkt de natuurverbindingfunctie door het creëren van een kralensnoer van natuur- en bosreservaten langs de beekvalleien.

Ook in het landinrichtingsproject 'De Wijers Stiemberbeek – Zusterkloosterbeek' is de realisatie van een kralensnoer van natuur- en bosgebieden langsheen de beekvalleien die kunnen fungeren als "groene hart" tussen de stadskernen Hasselt en Genk, een hoofddoelstelling. Andere belangrijke accenten zijn de realisatie van een blauwgroene dooradering in de (rand)stedelijke omgeving van de bipool Hasselt – Genk, het versterken van de landbouwclusters in het projectgebied en het ruimtelijk en ecologisch inpassen en inrichten van onthaalinfrastructuur en belevingselementen.

Zwinpolders

Het landinrichtingsproject Zwinpolders komt voort uit het raamakkoord over het waterbeheer in de Oostkustpolder en de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur, die daarbij aansluit. Het raamakkoord moet maatregelen mogelijk maken om de verzilting tegen te gaan, door de ontpoldering als natuurherstellende maatregel in uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium. Het landinrichtingsproject 'Zwinpolders' werd op 22 april 2016 goedgekeurd en ingesteld door de Vlaamse regering.

Het landinrichtingsproject vrijwaart de toekomstmogelijkheden van land- en tuinbouw door het uitvoeren van het raamakkoord over het waterbeheer in een deel van de Oostkustpolder, voor het duurzaam behoud en de uitbreiding van het Zwin als natuurlijk intertijdengebied. Landinrichting verbetert de waterkwaliteit in het projectgebied en ontwikkelt de natuurwaarden door gerichte aankoop en de inrichting van de speciale beschermingszones (SBZ-zones) voor de realisatie van milderende maatregelen en van instandhoudingsdoelstellingen. Het landinrichtingsproject ontwikkelt een inrichtings-, beheer- en communicatievisie voor de erfgoed- en archeologische relictten, meer specifiek voor de historische dijken, forten en industrieel erfgoed. Het recreatief netwerk wordt aangepast aan de nieuwe kansen die gecreëerd worden door de ontwikkeling van het bezoekerscentrum "Het Zwin", de nieuwe internationale zeedijk, de mogelijkheid tot het opzetten van een grensoverschrijdend wandelnetwerk en het natuureducatief centrum van de gemeente Knokke-Heist op de site van het waterzuiveringsstation van Knokke-Heist, dat een beschermd monument is.

Moervaartvallei

In 2015 kreeg de provincie Oost-Vlaanderen de opdracht om in overleg met de natuur- en landbouworganisaties een voorstel te ontwikkelen voor de inrichting van de Moervaartvallei, op het grondgebied van de gemeenten Moerbeke, Wachtebeke, Sint-Niklaas, Lochristi, Lokeren, Stekene en Gent. Dit overleg leidde in 2016 tot een akkoord tussen de landbouw- en de natuursector. Het akkoord was de aanleiding voor de provincie Oost-Vlaanderen om samen met verschillende partners een strategisch project voor de hele Moervaartvallei op te zetten. Dankzij de erkenning van het openruimteproject Moervaartvallei als strategisch project kon een projectcoördinator aan de slag om de realisatie van de visie voor de Moervaartvallei op sporen te zetten. Dit wordt gerealiseerd via 3 sporen: de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP), een landinrichtingsproject "Moervaartvallei" en de opstart van een gebiedsgericht openruimteproject. Via deze 3 sporen is het de bedoeling om met een breed draagvlak de kwaliteiten van de Moervaartvallei te versterken, met aandacht voor open ruimte aspecten zoals landbouw, erfgoed, natuur, landschap, recreatie en waterbeheer.

Op 25 mei 2018 werd het landinrichtingsproject 'Moervaartvallei' goedgekeurd en ingesteld door de Vlaamse regering.

De VLM is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het landinrichtingsproject 'Moervaartvallei'. Via landinrichting bouwt de VLM, samen met haar partners, de verschillende openruimtefuncties (landbouw, natuur, recreatie, waterbeheer, landschap en onroerend erfgoed) verder uit. De VLM doet dit voor de in het GRUP voorziene landbouw- en natuurgebieden. Alle partners tekenden op 25 mei 2018 een raamovereenkomst voor realisaties op het terrein. Ook de afspraken voor het flankerend landbouwbeleid zijn in deze raamovereenkomst opgenomen.

Het landinrichtingsproject biedt het operationeel kader voor een integrale inrichting van zowel de nieuwe als de herbevestigde natuur- en landbouwgebieden met aandacht voor alle gebiedskwaliteiten.

Op die manier worden op termijn de landbouwbestemmingen ingericht voor landbouw, de natuurbestemmingen voor natuur. Naast rechtszekerheid voor natuur en landbouw in de Moervaartvallei kan het landinrichtingsproject ook voor rechtszekerheid zorgen voor de Gentse zeehaven, één van de strategische economische poorten van Vlaanderen in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Dat kan door mee invulling te geven aan het natuurluik van het strategisch plan Gentse kanaalzone (2007), binnen de krijtlijnen van het Vlaamse en Europese natuurbeleid.

Water-Land-Schap

In het kader van het Open Ruimte Platform ontstond de idee van een programma-aanpak, waarbij de overheid lokale actoren een kader biedt om aan concrete projecten te werken zonder de overkoepelende doelen uit het oog te verliezen. Deze programma-aanpak wordt een eerste keer uitgewerkt in Water-Land-Schap. Het landinrichtingsproject Water-Land-Schap is ontstaan vanuit de klimaatproblematiek, met een oproep om lokale initiatieven die beek- en riviersystemen sterker maken of watervoorraden beschermen, rekening houdend met het landschap en haar gebruikers, te ondersteunen door het inzetten van landinrichting. De focus ligt op klimaatrobuuste landbouw, duurzame watervoorraad, goede waterkwaliteit, het opvangen van teveel aan water (zowel in bebouwde omgeving als in openruimtegebieden) en mooiere landschappen.

De minister, bevoegd voor Omgeving, besliste dat het programma Water-Land-Schap experimenteel kon gestart worden binnen spoor 1 van de landinrichting. Veertien lokale coalities werden geselecteerd. Anders dan bij het gebruikelijke spoor 1 van de landinrichting het geval is, zijn de lokale coalities aan zet voor de uitvoering van de projecten. VLM heeft een begeleidende en cofinancieringsrol.

Het landinrichtingsproject 'Water-Land-Schap' werd op 22 april 2016 goedgekeurd en ingesteld door de Vlaamse regering.

Landinrichtingsprojecten en de rol van de programmacommissie

De Vlaamse regering heeft met het decreet van 2014 een programmacommissie opgericht, die in de plaats kwam van de vroegere commissie voor landinrichting. De programmacommissie kreeg een belangrijke strategische taak voor de landinrichtingsprojecten, met de volgende opdrachten:

- ze adviseert de minister over de instelling van het landinrichtingsproject;
- ze verleent advies over het landinrichtingsbeleid in Vlaanderen en de programmering van de landinrichtingsprojecten;
- ze staat in voor de beleidsmatige opvolging en evaluatie van de uitvoering van de landinrichtingsprojecten.

De programmacommissie heeft sinds de inwerkingtreding van het decreet landinrichting een advies uitgebracht over de instelling van 5 landinrichtingsprojecten: Maasvallei Fase 1, De Wijers, Zwinpolders, Moervaartvallei en Water-Land-Schap.

De samenstelling en de werking van de programmacommissie worden in dit rapport ook geëvalueerd; zie daarvoor hoofdstuk 3.2.

1.3.2 landinrichtingsplannen

Voor de uitvoering van een landinrichtingsproject wordt één of worden meerdere landinrichtingsplannen opgemaakt. Een landinrichtingsplan bestaat minstens uit de volgende elementen:

1. een beschrijving van het doel van het landinrichtingsplan, van de wijze waarop het landinrichtingsplan bijdraagt tot de realisatie van het doel van het landinrichtingsproject en van de gewenste maatregelen;
2. een instrumentenafweging met het oog op het bereiken van een optimale mix gericht op het doelmatig, billijk en efficiënt inzetten van de beschikbare middelen voor de realisatie van het project, plan of programma;
3. de afbakening van het gebied waarvoor het landinrichtingsplan wordt opgemaakt, met de aanduiding van het gebied waar een instrument wordt toegepast;
4. de motivering waarom een instrument wordt toegepast;
5. als het instrument erfdiensbaarheid tot openbaar nut wordt ingezet: de omschrijving van het algemeen nut waarvoor het instrument wordt toegepast;
6. een uitvoeringsprogramma en een financieringsplan.

De Vlaamse regering bepaalt de tussenkomst (d.w.z. de subsidie van het Vlaams gewest) om de landinrichtingsplannen uit te voeren. De VLM kan door de Vlaamse regering gemachtigd worden om voor landinrichtingsprojecten onteigening en minnelijke verwerving in te zetten, en overeenkomsten te sluiten met houders van zakelijke rechten van gronden waar landinrichting toegepast kan worden.

Landinrichtingsplannen en de rol van de planbegeleidingsgroep

Voor elk landinrichtingsproject wordt een planbegeleidingsgroep opgericht. De planbegeleidingsgroep bestaat uit vertegenwoordigers van administratieve overheden en doelgroepen die betrokken zijn bij het landinrichtingsproject. De planbegeleidingsgroep bepaalt welke landinrichtingsplannen worden opgemaakt en begeleidt de VLM bij de opmaak van deze plannen. Concreet houdt dat, onder andere, in dat de planbegeleidingsgroep vooraf aan het openbaar onderzoek een advies uitbrengt over het ontwerp van landinrichtingsplan. Na verloop van het openbaar onderzoek adviseert de planbegeleidingsgroep de Vlaamse minister of de Vlaamse regering over het eindvoorstel van landinrichtingsplan. Het is dan aan de minister of de regering om de landinrichtingsplannen vast te stellen.

De samenstelling en de werking van de planbegeleidingsgroepen worden in dit rapport ook geëvalueerd; zie daarvoor hoofdstuk 3.2.

Op datum van 1 september 2019 zijn er 13 vastgestelde landinrichtingsplannen en 5 ontwerp-landinrichtingsplannen, die in de eindfase zitten om vastgesteld te worden. Dit houdt in dat de plannen de adviesprocedure doorlopen hebben.

De lijst hieronder somt alle vastgestelde en ontwerp-landinrichtingsplannen op die de bepalingen van het nieuwe decreet volgen. De landinrichtingsplannen worden per landinrichtingsproject gebundeld. Een aantal van deze landinrichtingsplannen hoort thuis in de oudere landinrichtingsprojecten ('De

Merode', 'Gentse Kanaalzone' en 'Veldgebied Brugge') die niet volgens de bepalingen of de overgangsbepalingen van het nieuwe decreet opgemaakt werden.

In de lijst worden ook de landinrichtingsplannen opgenomen die specifiek de oproep voor de realisatie van uitvoeringsinitiatieven inhouden. Dat is het geval voor de landinrichtingsprojecten in De Wijers, voor het landinrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht' (landinrichting Schelde en Rupel) en het landinrichtingsproject 'Zwinpolders'.

Landinrichtingsproject	Landinrichtingsplan en projectoproep uitvoeringsinitiatieven	Vastgesteld door de Vlaamse Regering of de Vlaamse minister
de Merode	Pastorij en Stoomzagerij	16/03/2017
	Poort Scherpenheuvel	13/07/2018
	Natuur- en Landschapsherstel en onthaal	16/04/2019
De Wijers - alle landinrichtingsprojecten	Uitvoeringsinitiatieven De Wijers	16/07/2018
De Wijers - Roosterbeek-Mangelbeek	Mijn Mangelbeek	ontwerp
Gentse Kanaalzone	Zelzate-Zuid	7/12/2018
	Rieme-Oost	ontwerp
Maasvallei fase 1	Kessenich in Zich(t)	ontwerp
Schelde-Rupel - Klein-Brabant en Zwijndrecht	Uitvoeringsinitiatieven Scheldehelden 2.0	23/05/2018
	Sint-Jansveldbeek	ontwerp
Schelde-Rupel - Rupelstreek	Vlietvallei Hemiksem-Schelle fase 1	29/03/2018
	Openruimte verbindingen Rupel	28/06/2019
Stiernerbeekvallei	Slagmolen	22/06/2017
Veldgebied Brugge - Bulskampveld	Onthaalinfrastructuur Bulskampveld	23/12/2016
Vlaamse Rand - Dilbeek-Grimbergen	Hooghof	7/06/2018
	Maalbeekvallei Grimbergen	ontwerp
Vlaamse Rand - Rode-Dilbeek	Molenbeekvallei	7/04/2017
Vlaamse Rand - Vilvoorde-Hoeilaart	Ijsevallei	22/02/2019
Zwinpolders	Nieuwe Watergang	12/12/2017
	Uitvoeringsinitiatieven Zwinpolders	27/02/2019

Figuur 1: vastgestelde en ontwerp-landinrichtingsplannen volgens nieuw decreet

1.3.3 inrichtingsnota's

Landinrichting werd door het decreet van 2014 verruimd met de mogelijkheid om instrumenten in te zetten die gekoppeld zijn aan de besluitvorming of uitvoering van diverse projecten, plannen en programma's van de overheid, die gericht zijn op de inrichting en het beheer van een gebied. Zowel Vlaamse departementen of agentschappen als gemeenten en provincies kunnen het initiatief nemen om een inrichtingsnota op te maken en instrumenten uit het decreet in te zetten om hun projecten, plannen en programma's effectief te realiseren. De initiatiefnemer van het project, plan of programma staat in voor de financiering van de uitvoering van de inrichtingsnota.

Een inrichtingsnota bestaat minstens uit de volgende elementen:

1. een beschrijving van de opties uit het project, plan of programma en van de gewenste maatregelen;
2. een instrumentenafweging met het oog op het bereiken van een optimale mix, gericht op het doelmatig, billijk en efficiënt inzetten van de beschikbare middelen voor de realisatie van het project, plan of programma;
3. de aanduiding of afbakening van het gebied waar een instrument wordt toegepast;
4. de motivering waarom een instrument wordt toegepast;
5. als het instrument erfdienstbaarheid tot openbaar nut wordt ingezet: de omschrijving van het algemeen nut waarvoor het instrument wordt toegepast;
6. een uitvoeringsprogramma en een financieringsplan.

Tot 1 september 2019 werden 5 inrichtingsnota's vastgesteld en heeft één ontwerp inrichtingsnota het openbaar onderzoek doorlopen.

naam project	datum vaststelling	vaststelling door	stand van zaken
Herstructureringsprogramma PAS 1: 'rode' exploitaties	30/01/2015	Vlaamse regering	in uitvoering
Herstructureringsprogramma PAS 2: 'oranje' exploitaties	17/02/2017	Vlaamse regering	in uitvoering
PRUP Gavers-Esser	23/03/2017	Provincie	in uitvoering
Flankerend beleid landbouw RUP RSG Brugge	27/10/2017	Vlaamse regering	stilgelegd
Kwetshage en Meetkerkse moeren	21/12/2018	Vlaamse regering	in uitvoering
Nieuwmunster	in eindfase voor vaststelling	Gemeentebestuur	in eindfase voor vaststelling

Figuur 2: vastgestelde inrichtingsnota's en inrichtingsnota's in eindfase voor vaststelling

Van de 5 vastgestelde inrichtingsnota's zijn er 4 operationeel. Voor de inrichtingsnota 'flankerend beleid landbouw RUP regionaal stedelijk gebied Brugge' werden alle initiatieven m.b.t. de uitvoering van de inrichtingsnota stilgelegd door verschillende procedures tot schorsing en/of vernietiging bij de Raad van State. Vier inrichtingsnota's werden vastgesteld door de Vlaamse regering, één door een provinciebestuur. Eén inrichtingsnota is in de eindfase om vastgesteld te worden door een gemeentebestuur.

Hieronder wordt voor elke inrichtingsnota beknopt weergegeven welk project, plan of programma aan de oorsprong ligt.

Herstructureringsprogramma PAS 1: 'rode' exploitaties

De inrichtingsnota herstructureringsprogramma PAS 1 'rode' exploitaties kadert in de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 betreffende de aanwijzingsbesluiten van de instandhoudingsdoelstellingen. De Habitat- en Vogelrichtlijn bepaalt dat elke Europese lidstaat de noodzakelijke maatregelen moet nemen om de beschermde soorten en habitats op zijn grondgebied duurzaam in stand te houden. In uitvoering van deze richtlijn heeft de Vlaamse regering op 23 april 2014 aanwijzingsbesluiten goedgekeurd met "instandhoudingsdoelen" (S-IHD-besluiten) die opgenomen werden in het Natura 2000-programma. De Europese regels bepalen dat activiteiten die een belangrijke negatieve impact kunnen hebben op het realiseren van de Europese natuurdoelen, geen vergunning meer kunnen krijgen tenzij de negatieve effecten worden verminderd. Om te vermijden dat de vergunningverlening vastloopt, werkt de Vlaamse overheid samen met de sectororganisaties aan een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). De PAS heeft tot doel de stikstofneerslag, afkomstig van landbouw, verkeer en industrie, in de loop van de volgende jaren verder stapsgewijs te verminderen.

De inrichtingsnota werd opgemaakt voor de groep van landbouwbedrijven die meer dan of gelijk aan 50% bijdragen aan de kritische depositiewaarde van een habitat. Door deze hoge bijdrage komen de vergunningverlening en bijgevolg ook de economische leefbaarheid van deze landbouwbedrijven in het gedrang. De inrichtingsnota bevat flankerende instrumenten voor deze getroffen landbouwbedrijven.

Herstructureringsprogramma PAS 2: 'oranje' exploitaties

De inrichtingsnota herstructureringsprogramma PAS 2 'oranje' exploitaties kadert ook in de beslissing van de Vlaamse regering van 23 april 2014 betreffende de aanwijzingsbesluiten van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze instandhoudingsdoelstellingen voor habitats moeten worden gerealiseerd in de habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-programma).

De inrichtingsnota bevat flankerende instrumenten voor de landbouwbedrijven die een impactscore hebben van 5% of meer en minder dan 50%, en verhinderd worden in hun uitbreiding. De uitbreiding is niet mogelijk omwille van de toename in de emissie van ammoniak die met de beoogde uitbreiding gepaard gaat.

PRUP Gavers-Esser

De inrichtingsnota wordt opgemaakt in uitvoering van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (PRUP) 'openruimte kamers Gavers en Esser'. Dit PRUP, rondom het provinciedomein de Gavers, past in de uitvoering van de geïntegreerde gebiedsvisie op het volledige kanaal Bossuit-Kortrijk. Aan de gebiedsvisie is een actieplan gekoppeld, met een 50-tal concrete acties die de visie kunnen realiseren.

Een aantal acties werd uit het actieplan van de gebiedsvisie gelicht én gebundeld onder een 'gebiedsprogramma Kanaal Bossuit-Kortrijk'. De geïntegreerde gebiedsvisie op het kanaal Bossuit-Kortrijk stelt voor om dit gebied ruimtelijk als 'eco-agrarisch landschap' te ontwikkelen. De uitdagingen liggen hier in 4 sporen:

- het versterken van de ruimtelijke samenhang (bestemming);
- het versterken van de natuurlijke en landschappelijke waarden (inrichting);
- het sterk verhogen van de recreatieve belevingswaarde (beleving);
- één het versterken van de stadsnabije functies die het gebied op zich kan nemen, waaronder landbouw, natuur en recreatie.

De provincie en betrokken partners zullen dit realiseren door, onder andere, de opmaak van een inrichtingsnota en de inzet van de instrumenten inrichtingswerken, verwerving, recht van voorkoop en vergoedingen bij lokale grondenbanken uit het decreet landinrichting. De inrichtingsnota is onlosmakelijk verbonden met het PRUP 'openruimte kamers Gavers en Esser', complementair aan het PRUP op vlak van uitvoering en realisatie van de achterliggende visie van het PRUP. De inrichtingsnota vertaalt de ambities van het PRUP naar uitvoering op het terrein, en bepaalt de wijze waarop dit kan gebeuren.

Flankerend beleid landbouw RUP RSG Brugge

De opmaak van de inrichtingsnota kadert in de opmaak van het RUP regionaalstedelijk gebied Brugge. De Vlaamse regering stelde het GRUP "Afbakening regionaalstedelijk gebied Brugge, Herneming" op 27 oktober 2017 definitief vast. Dit plan omvat de afbakingslijn van het regionaalstedelijk gebied en de bestemmingswijzigingen op het vlak van wonen, regionale bedrijvigheid, (regionaal)stedelijke activiteiten, recreatie, stedelijke groengebieden en lijninfrastructuur.

Een inrichtingsnota werd opgemaakt voor het flankerend beleid voor de landbouwbedrijven die hun gronden en mogelijks hun bedrijfszetel verliezen door het plan. Voor de Raad van State werden de schorsing en nietigverklaring gevorderd van het GRUP Afbakening Regionaalstedelijk Gebied Brugge – herneming. Dat gebeurde zowel voor het plan als geheel, als voor de deelplannen.

Kwetshage Meetkerkse Moeren

De inrichtingsnota kadert in de uitvoering van de beslissing van de Vlaamse regering van 13 oktober 2017 over de natuurcompensaties voor de Achterhaven Zeebrugge. De inrichtingsnota heeft als doel een snelle en volledige inrichting van de zoekzone Kwetshage te realiseren voor deze natuurcompensaties. In het gebied Kwetshage moet ook nog een resterende doelstelling voor de natuurcompensaties voor de A11 gerealiseerd worden. De A11 is een nieuwe autosnelweg, tussen Brugge en Knokke-Heist, die geopend werd op 1 september 2017. Omdat de aanleg van de autosnelweg het vogelrichtlijngebied (SBZ-V 'Poldercomplex') aantast, moet ook hiervoor natuur gecompenseerd worden.

De verplichting van de realisatie van deze natuurcompensaties is wettelijk vastgelegd in het Decreet Natuurbehoud artikel 14 (Vlaamse zorgplicht) en artikel 36ter (compensaties voor natuur in Europese Natura 2000 gebieden). Om de doelstelling voor de natuurcompensaties Achterhaven Zeebrugge te realiseren, moet een deel van het historisch permanent grasland in Kwetshage omgezet worden naar

rietmoeras. Om een betekenisvolle aantasting van de SBZ-V 'Poldercomplex' en de SBZ-H 'Polders' te vermijden en de oppervlakte permanent grasland te behouden, moet het permanent grasland dat in Kwetshage wordt omgezet naar rietmoeras elders bijkomend gerealiseerd worden. In het nabijgelegen gebied Meetkerkse Moeren is recent een grote oppervlakte akkerland verworven door de lokale grondenbank 'Natuurontwikkeling Poldercomplex'. Met de inrichting van dit akkerland naar poldergrasland en een bijkomende kwaliteitsverhoging van omliggend poldergrasland, kunnen de opgelegde natuurcompensaties gerealiseerd worden die aan Kwetshage verbonden zijn. Dat kan zonder aantasting van de integriteit van de Speciale Beschermingszones, waarbij ook het behoud van de oppervlakte historisch permanent grasland wordt gegarandeerd.

Nieuwmunster

Het polderdorp Nieuwmunster ligt in de gemeente Zuienkerke. In een zone van 1,5 ha, bestemd als woongebied én beschermd als dorpsgezicht, ligt een leegstaande hoeve met bijhorende gronden die is aangeduid als bouwkundig erfgoed en die dus niet mag worden afgebroken. Het structuurplan van de gemeente zegt dat het bestaand juridisch aanbod aan woonmogelijkheden behouden moet blijven in de kernen. De gemeente en de private eigenaar willen de woonzone ontwikkelen om de dorpskern met 40 woningen uit te breiden. De uitdaging is om 1,5 ha woongebied ter beschikking te hebben om te ontwikkelen en tegelijk het beschermd dorpsgezicht te behouden. Het gemeentebestuur wil de bestaande hoeve verbouwen tot en gebruiken als dorpsontmoetingscentrum.

De oplossing voor dit complexe probleem is dat de eigendommen én de bestemming worden geruild.

Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil biedt daarvoor de mogelijkheid. De woonzone kan in haar geheel als bestemming verplaatst worden naar een meer geschikte plek in het dorp. Dit houdt in dat ook eigendom en gebruik van gronden moet worden geruild.

1.4 KENNISMAKING AFDELING LANDINRICHTING EN GRONDENBANK

De VLM maakt als Extern Verzelfstandigd Agentschap (EVA) deel uit van het beleidsdomein Omgeving.

De kernafdelingen van de VLM zijn: Platteland en Mestbeleid, Mestbank, Landinrichting en Grondenbank. De dienst Ontwikkeling maakt deel uit van de kernafdeling Platteland en Mestbeleid. De diensten Projectondersteuning, Werken en Grondzaken behoren tot de afdeling Landinrichting en Grondenbank.

De evaluatie van het decreet landinrichting werd uitgevoerd door de dienst projectondersteuning. Dat gebeurde in samenwerking met medewerkers van de afdeling Landinrichting en Grondenbank en van de dienst ontwikkeling van de afdeling Platteland en Mestbeleid, die betrokken werden in hun rol van diensthoofd of procescoördinator. Een procescoördinator zorgt voor de afstemming en de uitvoering van een proces, samen met de procesverantwoordelijken uit de regio's. Zo zijn er procescoördinatoren voor ieder instrument uit de instrumentenkoffer en voor de drie sporen.

Naast een hoofdkantoor in Brussel, heeft de VLM twee regionale afdelingen:

- Regio West, met vestigingen in Gent en Brugge;
- Regio Oost, met vestigingen in Leuven, Herentals en Hasselt.

In de regio stuurt de manager Landinrichting en Grondenbank de diensten Projectleiding, Projectontwerp, Werken en Grondzaken aan. De medewerkers uit deze diensten werden betrokken in de evaluatie in hun rol van diensthoofd, projectleider of procesverantwoordelijke. Ook het diensthoofd Ontwikkeling en de medewerkers Ontwikkeling uit de regio werden betrokken in de evaluatie.

2 EVALUATIE ONTWERP

2.1 WAT EVALUEREN WE EN WAAROM?

2.1.1 aanleiding evaluatie

In artikel 6.1.1. uit het decreet landinrichting is opgenomen dat de toepassing van het decreet landinrichting moet geëvalueerd worden:

“Artikel 6.1.1.

Om de vijf jaar, vanaf het jaar dat volgt op de inwerkingtreding van dit decreet, en altijd voor 30 juni, bezorgt de Vlaamse regering een rapport aan het Vlaams Parlement waarin de toepassing van dit decreet wordt geëvalueerd. Het agentschap staat in voor de opmaak van het rapport. De Vlaamse regering kan nadere regels vaststellen voor de inhoud van het rapport.”

Het artikel voorziet dus een continue, vijfjaarlijkse evaluatie van de toepassing van het decreet landinrichting.

Dit rapport is het verslag van het eerste evaluatiemoment in 2019, vijf jaar na het in werking treden van het decreet.

2.1.2 waarom evalueren we?

Een belangrijk motief voor deze evaluatie is beleidsleren. De doelstelling is om de impact van het gevoerde beleid te leren kennen en lessen te trekken uit ervaringen met beleid. Of met andere woorden: het verwerven van een groter inzicht in de factoren waarop het beleid invloed kan hebben. Dit beleidsleren houdt dus in dat we op basis van ervaringen op zoek gaan naar aanbevelingen voor de toekomst.

Het decreet trad in werking in 2014. De periode van 5 jaar voor deze eerste evaluatie is kort in verhouding tot de doorlooptijd van een landinrichtingsproject. Gezien de ervaringen bijgevolg beperkt zijn, is deze evaluatie enerzijds een “nulmeting” voor volgende evaluaties. Anderzijds worden eerste aanbevelingen geformuleerd waar in de toekomst op kan worden verder gebouwd.

2.1.3 wat evalueren we?

Het voorwerp van de evaluatie, het zogenaamde evaluandum, is het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting. In artikel 6.1.1.1. van het besluit landinrichting wordt gepreciseerd welke elementen deel uitmaken van het evaluandum:

- de instrumenten, vermeld in deel 2 van het decreet;
- de toepassing van de instrumenten ter uitvoering van een landinrichtingsplan (spoor 1), een inrichtingsnota (spoor 2) of een beheervisie (spoor 3);
- de afgewogen inzet van het instrumentarium (de instrumentenafweging);
- de budgettaire impact.

2.1.4 gewijzigde beleidscontext en nieuwe beleidsmotieven

In de vorige legislatuur van de Vlaamse regering, over de periode 2014-2019, werd gestart met het opmaken van het instrumentendecreet. Dit decreet vult de principes uit het Vlaams Regeerakkoord, de

Beleidsnota Omgeving 2014-2019 en de Beleidsbrief Omgeving 2015 in. Het instrumentendecreet werd in dit laatste beleidsdocument aangekondigd met de volgende doelstellingen:

- (a) het bundelen van bestaande realisatiegerichte instrumenten die al een decretale basis hebben, maar die omwille van de transparantie beter in één overzicht worden samengebracht;
- (b) het harmoniseren en verbeteren van bestaande instrumenten, waarvoor wijzigingen nodig zijn van de bestaande instrumenten in de huidige regelgeving;
- (c) het ontwikkelen van nieuwe regelgeving voor ontbrekende realisatiegerichte instrumenten.

De instrumentenkoffer uit het decreet landinrichting zit mee vervat in de reikwijdte van het instrumenten-decreet. Om die reden werd een aantal instrumenten uit de koffer al geëvalueerd bij het tot stand komen van het instrumentendecreet, en werden suggesties op basis van deze evaluatie in dat decreet mee opgenomen.

Het huidig regeerakkoord 2019-2024 benadrukt de noodzaak om snel tot een instrumentendecreet te komen. Het beleid maakt bij het neutraliseren van juridisch aanbod maximaal gebruik van instrumenten zoals planologische ruil en verhandelbare bouwrechten, en start zo snel mogelijk een aantal proefprojecten. Het regeerakkoord legt ook een aantal belangrijke inhoudelijke accenten vast, zoals: een versnelling van de realisatie van doelstellingen voor klimaatadaptatie en -mitigatie; de energieshift (onder meer windmolens); de bouwshift; een gezonde en aantrekkelijke woon- en werkomgeving; een robuuste open ruimte waarbij voldoende plaats is voor een duurzame landbouw; een robuust watersysteem; groenblauwe infrastructuur; 20.000 bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer; 10.000 ha bijkomend bos; Vlaamse parken; beleving en ontspanning in natuur en landschap; het opvangen van de klimaatwijzigingen.

Deze uitdagingen gaan over de grenzen van de 'open ruimte' heen. Het landinrichtingsdecreet breidde de toepassing van de instrumentenkoffer voor programma's, projecten en plannen uit tot de ganse Vlaamse 'ruimte'. Op die manier kan landinrichting mee een antwoord bieden op de gestelde uitdagingen.

Het regeerakkoord gaat ook in op de werkwijze hiervoor. De regering wil inzetten op een geïntegreerde, gebiedsgerichte en resultaatgerichte werking. Ze wil de uitvoering op terrein versnellen en werken met een zogenaamde programma-aanpak: met een gezamenlijke agenda, programmatie en inzet van middelen en het opzetten van brede gebiedscoalities. Binnen de Open Ruimte Beweging (de Open Ruimte Beweging werd opgericht in 2018, en streeft naar een breed gekende en maatschappelijk gedragen aanpak voor de open ruimte in Vlaanderen) werden de uitdagingen verkend die zich continu in de open ruimte voordoen en waarvoor een programma-aanpak een meerwaarde kan bieden.

De programma-aanpak kreeg intussen concreet vorm in het landinrichtingsproject Water-Land-Schap. In de aanbevelingen voor de financiering van het waterbeleid en het mestdecreet wordt expliciet verwezen naar een verruiming van de aanpak van Water-Land-Schap. Ook voor voedsellandschap, grondzaken, op(en)ruimen, luwteoases, gewaardeerde landschappen, circulaire voedselbouw worden de mogelijkheden van een programma-aanpak volop verkend.

Verder heeft de programmacommissie, vanuit de prioritaire investeringen van overheden in de open ruimte, een advies geformuleerd over het landinrichtingsbeleid. Ze heeft een methodiek vastgesteld om tot een prioritering te komen in de vragen naar het inzetten van landinrichting. Dit vormt een basis om te evolueren naar een Vlaams investeringsprogramma voor de open ruimte, waarin Vlaamse investeringen maximaal op elkaar zijn afgestemd.

2.2 HOE EVALUEREN WE?

2.2.1 focus evaluatie en evalueerbaarheid

Het decreet landinrichting trad 5 jaar geleden in werking. In de praktijk duren de doorlooptijden van landinrichtingsprojecten langer dan de vooropgestelde vijfjaarlijkse evaluatiefrequentie. Dit heeft uiteraard een invloed op wat geëvalueerd kan worden en de methodiek waarmee dat gebeurt. Dat is zeker zo voor dit eerste evaluatiemoment, dat als een nulmeting beschouwd kan worden.

Om die reden ligt de focus van de evaluatie van de instrumenten anders dan voor de evaluatie van het toepassen van de instrumenten ter uitvoering van een landinrichtingsplan (spoor 1), een inrichtingsnota (spoor 2) of een beheervisie (spoor 3).

Wat de evaluatie van de instrumenten betreft, is het logisch dat de uitvoering van de instrumenten helemaal doorlopen moet zijn om het effect van een instrument ten gronde te kunnen evalueren. Voor dit eerste evaluatiemoment zijn nog onvoldoende cases voorhanden waarin de instrumenten volledig uitgevoerd zijn. Hierdoor kunnen we de veronderstelde effecten van de instrumenten nog niet evalueren. We zullen deze veronderstelde effecten daarom in dit rapport nog niet benoemen. De focus van de evaluatie van de instrumenten ligt bijgevolg niet op een evaluatie van de effecten (effectevaluatie), maar op een evaluatie van het effectief gebruik (gebruiksevaluatie) van de instrumenten. Dat houdt concreet in dat het gebruik van de instrumenten aan een aantal vragen getoetst wordt, zoals: is de juridische basis voor het instrument voldoende geregeld? Zijn de voorwaarden om het instrument te kunnen inzetten duidelijk? Verlopen de procedures voor inzet en uitvoering van het instrument efficiënt? De methodiek is hierop afgestemd (zie hoofdstuk 2.2.3).

Om de veronderstelde effecten door de toepassing van de instrumenten ter uitvoering van een landinrichtingsplan (spoor 1) en een inrichtingsnota (spoor 2) te kunnen evalueren, beschikken we over voldoende voorbeelden van projecten met een vastgesteld landinrichtingsplan of inrichtingsnota. Dat betekent dat we zowel een gebruiksevaluatie (met een zelfde methodiek als voor het inzetten van de instrumenten) als een effectevaluatie kunnen uitvoeren. De methodieken hiervoor worden verder beschreven in hoofdstuk 2.2.3 van het rapport. Een effectevaluatie van de toepassing van de instrumenten ter uitvoering van een beheervisie (spoor 3) is anderzijds nog niet mogelijk, omdat nog geen beheervisie goedgekeurd werd.

Ook de instrumentenafweging wordt geëvalueerd in dit rapport. Meer precies actualiseren we de tussentijdse evaluatie die 2 jaar na de inwerkingtreding van het decreet landinrichting werd uitgevoerd. Daarnaast gebeurt ook een evaluatie van de veronderstelde effecten (zie 2.2.2) van de instrumentenafweging. De gebruikte methodiek wordt beschreven in 2.2.3.

Tenslotte wordt ook de budgettaire impact van het decreet geëvalueerd. Hiervoor worden de veronderstelde effecten geëvalueerd (zie 2.2.2) volgens een methodiek die beschreven wordt in hoofdstuk 2.2.3.

In onderstaande tabel wordt schematisch de focus van deze evaluatie weergegeven.

WAT EVALUEREN WE?

Evaluatietype	Instrumenten	Toepassing van instrumenten	Instrumenten-afweging	Budgettaire impact
Gebruiksevaluatie	Regelgeving en procedures	Regelgeving en procedures	Regelgeving en procedures	
Effectevaluatie	Nog n.v.t.	Veronderstelde effecten volgens het decreet: 1. uitvoering 2. snelle realisatie 3. flankerende maatregelen 4. samenhang 5. betrokkenheid lokale en private partners	Veronderstelde effecten: 1. draagvlak bij de burger 2. efficiënte en effectieve keuze van instrumenten	Veronderstelde effecten: 1. financiële gevolgen voor project-partners 2. werkingsmiddelen VLM

Figuur 3: focus evaluatie

2.2.2 evaluatiecriteria

Het evaluatiemotief (beleidsleren) en de focus van de evaluatie bepalen welke evaluatiecriteria moeten worden geanalyseerd. Enerzijds wordt de mate waarin de doelstellingen van het decreet landinrichting (het ambitieniveau) worden behaald, geanalyseerd: het evaluatiecriterium **doelbereiking of doelmatigheid**. Hiervoor vergelijken we de veronderstelde effecten van het decreet met onze eerste observaties. Anderzijds wordt het gebruik van de instrumenten geëvalueerd (gebruiksevaluatie). Dit gebeurt door in te zetten op het evaluatiecriterium **efficiëntie**.

Voor de evaluatie van de doelbereiking worden het doel en de veronderstelde effecten van het decreet in de memorie van toelichting bij het decreet toegelicht:

“Het decreet heeft tot doel de inrichting en het beheer van de ruimte in Vlaanderen te ondersteunen. Het decreet bundelt hiertoe een aantal essentiële instrumenten op het gebied van inrichting, beheer, grondverwerving, grondbiliteit en flankerend beleid in een zogenaamde instrumentenkoffer. De instrumenten uit deze koffer kunnen door de verschillende bestuursniveaus gericht worden ingezet om beleidsdoelstellingen te realiseren. Het decreet geeft hierbij een antwoord op een aantal recente tendensen en noden.

1. Accent op uitvoering
2. Vraag naar snelle realisaties op het terrein
3. Vraag naar flankerende maatregelen
4. Nood aan afstemming, samenwerking en participatie
5. Betrokkenheid van private en lokale partners

De in dit decreet opgenomen instrumenten kunnen worden ingezet voor een brede waaier aan doelstellingen. Iedere relevant beleidsveld kan een beroep doen op deze koffer om zijn of haar instrumentenset te vervolmaken. De instrumentenkoffer vult in feite de gaten op die er heden ten dage zijn in de verschillende wetgevingen van de beleidsvelden. Dit decreet vervangt hierbij de huidige wetgeving rond landinrichting zoals momenteel is opgenomen in het oprichtingsdecreet van de Vlaamse Landmaatschappij. Andere inrichtingsinstrumenten met een formele procedure zoals natuurinrichting en ruilverkaveling blijven omwille van hun specifieke werking en toepassingsgebied behouden.”

A VERONDERSTELDE EFFECTEN DOOR DE TOEPASSING VAN DE INSTRUMENTEN

De vijf veronderstelde effecten die in de memorie van toelichting benoemd worden, zijn in feite veronderstelde effecten door de toepassing van de instrumenten voor de uitvoering van een landinrichtingsplan (spoor 1), een inrichtingsnota (spoor 2) of een beheervisie (spoor 3). Deze effecten worden systematisch in de effectevaluatie bij de toepassing van de instrumenten geëvalueerd. Ze worden hieronder, na een beknopte inleiding die de achtergrond schetst uit de periode 2012 - 2014, één voor één beschreven.

1. verondersteld effect 1 – accent op uitvoering

Het laatste decennium hebben de verschillende sectoren (zoals landbouw, natuur, economie) en administraties op de verschillende bestuursniveaus veel geïnvesteerd in visievorming en planvorming voor de open ruimte. Er wordt gewerkt aan specifieke instandhoudingsdoelstellingen, stroomgebiedbeheerplannen (bekkenspecifieke delen), strategische plannen van de havens, de afbakening van glastuinbouwzones, recreatieve plannen,...

Ook vanuit de ruimtelijke planning wordt meer en meer nagedacht hoe realisatiegericht kan worden gewerkt, bijvoorbeeld voor het uitvoeren van de plannen binnen het proces van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur.

Deze plannen voor de open ruimte hebben een instrumentarium nodig om op terrein uitgevoerd te worden.

Het decreet lanceert een instrumentenkoffer die ingezet kan worden op maat van het gebied en de problematieken die daar spelen, en speelt daarmee heel gericht in op deze vraag naar uitvoering op het terrein. Het bestaande instrumentarium wordt daarbij ongemoeid gelaten. Dit instrumentarium (zoals natuurinrichting, ruilverkaveling, de regeling van vergoedingen integraal waterbeleid, kapitaalschade-compensatie, gebruikerscompensatie, subsidieregelingen) heeft immers een eigen niche en uitvoerings-praktijk. De instrumenten die via het decreet landinrichting gecreëerd werden, zijn wel naar methodiek en procedure afgestemd met de bestaande instrumenten. Bij wijze van voorbeeld: de procedure van het instrument herverkaveling uit de instrumentenkoffer is gelijkaardig aan deze van natuurinrichting en ruilverkaveling; de methodiek van de vergoedingenregeling (vergoeding waardeverlies van gronden) is afgestemd op de methodiek van de natuurinrichting, de gebruikerscompensatie en de kapitaalschade-compensatie.

Veronderstelde effecten:

Door het invoeren van een instrumentenkoffer zal de overheid uitvoering kunnen geven aan beleidsplannen op het terrein. Instrumenten kunnen op maat van het project ingezet worden. Zowel voor de landinrichting als voor plannen van de overheid in de open ruimte wordt een

instrumentenkoffer aangereikt. Dit moet er toe leiden dat de uitvoering met meer mogelijkheden kan gebeuren. Op die manier kunnen ruimtelijke uitvoeringsplannen, specifieke instandhoudingsdoelstellingen, gebiedsgerichte acties uit de bekkenspecifieke delen uit de stroomgebiedbeheerplannen, investeringsprojecten, projecten van provincies m.b.t. natuurverbinding, ontwikkeling van glastuinbouwzones, ..., uitgevoerd worden indien het eigen sectoraal uitvoeringsinstrumentarium niet volstaat.

2. verondersteld effect 2 – snelle realisaties op terrein

Door een toename van maatschappelijke, beleidsmatige en juridische randvoorwaarden neemt de complexiteit van projecten meer en meer toe. Anderzijds vragen de diverse betrokken partijen (de overheid, het middenveld, de burger) ook een snelle projectrealisatie op het terrein. Wanneer op het terrein gedurende een lange periode (d.w.z. een periode van meer dan vijf jaar) geen activiteiten zichtbaar zijn, tast dat de geloofwaardigheid van het project aan.

Het decreet en besluit landinrichting zorgen voor een versnelling (ten opzichte van de vorige regelgeving) van de uitvoering van projecten in de open ruimte door verschillende vereenvoudigingen en verfijningen van de procedures:

- - voor de procedure van de landinrichting spoor 1:
 - advies van de programmacommissie: alleen nog voor de instelling van het project, niet meer voor elk individueel landinrichtingsplan;
 - oprichting planbegeleidingsgroep: op basis van aanduiding van betrokken entiteiten/organisaties, en niet meer op basis van personen;
 - landinrichtingsplannen kunnen gefaseerd opgesteld en uitgevoerd worden ;
- - voor het uitvoerend instrumentarium:
 - modulair inzetbaar;
 - procedures zijn gekoppeld aan de instrumenten zelf;
 - procedures (bijvoorbeeld de herverkaveling) zijn vereenvoudigd;
- - voor het inzetten van het instrumentarium:
 - het inzetten kan zowel via de landinrichting (spoor 1) als voor de uitvoering van projecten, plannen en programma's van de open ruimte (spoor 2), zonder dat hiervoor opnieuw een planvormingsprocedure doorlopen moet worden.

Veronderstelde effecten:

Een snellere realisatie op terrein doordat procedures vereenvoudigd zijn, is een te verwachten effect van het decreet. De huidige procedure van landinrichting is flexibeler gemaakt. Het instrumentarium is modulair inzetbaar en het kan gefaseerd worden ingezet. Het is bovendien inzetbaar voor zowel landinrichtingsprojecten (spoor 1) als voor projecten, plannen en programma's in de ruimte (spoor 2). Voor dit tweede spoor kan dat via een eenvoudige inrichtingsnota.

3. verondersteld effect 3 – vraag naar flankerende maatregelen

De vraag van het middenveld (landbouw) en de grondgebruikers voor flankerende maatregelen voor huidige grondgebruikers bij de realisatie van ingrepen die een impact op de open ruimte hebben, neemt de laatste jaren toe. Het geactualiseerd Sigmaphan, dat Vlaanderen beter beschermt tegen overstromingen van de Schelde en haar zijrivieren, legde de basis voor een flankerend beleid landbouw. Grondenruil, vergoedings-mechanismen en begeleidende inrichtingsmaatregelen zijn sleutelbegrippen om de impact op getroffen openruimtefuncties te verminderen. Het decreet landinrichting levert de juridische basis voor de instrumenten van het flankerend beleid, die vroeger ad hoc ingezet werden, op basis van individuele beslissingen van de Vlaamse regering.

De instrumenten van het flankerend beleid zijn:

- vergoedingen lokale grondenbank:
 - wijkersstimulus;
 - vergoeding voor stopzetten van gebruik;
 - vergoeding aan eigenaar indien gebruiker gebruik stopzet;
 - pachtaanvaardingsvergoeding;
 - vergoeding aan gebruiker voor mestafzetverlies;
- vergoedingen voor vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie, bedrijfsstopzetting;
- dienstenvergoeding;
- vergoeding voor waardeverlies van gronden.

Veronderstelde effecten:

De juridische basis zorgt ervoor dat deze instrumenten eenvormig ingezet en toegepast kunnen worden. Eenvormige inzet betekent dat de instrumenten op eenzelfde manier worden ingezet, namelijk via de inrichtingsnota of het landinrichtingsplan. Eenvormige toepassing houdt in dat dezelfde procedure en criteria worden gebruikt.

4. verondersteld effect 4 – afstemming, samenwerking en participatie

De verdere uitbouw van beleid en wetgeving voor de open ruimte op alle bestuursniveaus en het steeds nadrukkelijker manifesteren van verschillende ruimteclaims voor de schaarser wordende open ruimte, zijn er mee de oorzaak van dat afstemming en samenwerking steeds belangrijker worden. Lokale overheden, burgers, betrokken eigenaars en gebruikers en het middenveld vragen een grote betrokkenheid, co-creatie en meer inspraakmogelijkheden in inrichtingsprojecten. Overleg, vanaf de startfase tot aan de afwerking van het project, wordt steeds belangrijker. De aandacht voor informeel overleg, naast de overlegmomenten die formeel voorzien zijn, én voor samenwerking groeit.

De samenhang van initiatieven van verschillende Vlaamse overheden en andere bestuursniveaus wordt binnen de landinrichting gegarandeerd door de programmacommissie. Deze commissie krijgt een strategische rol en adviseert de regering over de prioriteiten voor het inzetten van landinrichting. Voor de concrete landinrichtingsprojecten garanderen de planbegeleidingsgroepen de samenhang. Het decreet voert een aantal administratieve vereenvoudigingen in voor de samenstelling en de werking van de planbegeleidingsgroep, een adviesorgaan dat al in de vroegere wetgeving landinrichting in het leven geroepen werd. Hiaten bij de uitvoering zijn nagenoeg onbestaande, gezien de ruime toepassingsmogelijkheden van de instrumentenkoffer uit het decreet betreffende de landinrichting.

Veronderstelde effecten:

De samenhang zal verbeteren door zowel tijdens de voorbereiding als tijdens de uitvoering meer mogelijkheden te bieden voor overleg, afstemming en co-creatie. Binnen het spoor van de landinrichting (spoor 1) bewaken de programmacommissie en de planbegeleidingsgroepen de samenhang. Binnen spoor 2 worden de instrumenten inzetbaar binnen de eigen procedure van de projecten, plannen en programma's, die een eigen adviesorgaan hebben.

5. verondersteld effect 5 – betrokkenheid private en lokale partners

Private en lokale partners zijn bereid om projecten (of delen van een project) mee uit te voeren. Uit overleg met landbouworganisaties en eigenaarsverenigingen tijdens de voorbereiding van het decreet, kwam naar boven dat particulieren bereid zijn om zelf overheidsdoelen te realiseren, tegen een gepaste vergoeding. De rol van de overheid kan er dan eerder in bestaan om ondersteuning te bieden bij het uitvoeren van de werken, of in het creëren van een kader voor de uitvoering van doelstellingen op het terrein. Dat gebeurt, bijvoorbeeld, bij de projectoproepen voor uitvoeringsinitiatieven en bij het spoor 2 van landinrichting.

De instrumentenkoffer biedt meer mogelijkheden om lokale actoren en private partners te betrekken bij zowel de opmaak als de uitvoering van landinrichtingsplannen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de projectoproep voor uitvoeringsinitiatieven, die de realisatie van lokale initiatieven met subsidies landinrichting ondersteunt. Een ander voorbeeld zijn de projectmatige beheerovereenkomsten. Zowel eigenaars, die ook gebruiker zijn, als gebruikers kunnen daarbij ingeschakeld worden om bepaalde inrichtings- en beheersmaatregelen uit te voeren. Deze maatregelen moeten uit één catalogus geput worden. Dat waarborgt dat de maatregelen eenvormig toegepast worden.

De instrumentenkoffer kan ook ingezet worden voor de uitvoering van gemeentelijke en provinciale plannen en projecten in de open ruimte. Daardoor worden de technische uitvoeringsmogelijkheden van de lokale besturen aanzienlijk verruimd. De lokale besturen staan zelf in voor de financiering van de uitvoering. Bij wijze van voorbeeld: een herverkaveling voor de aanleg van een fietspad wordt integraal door het bestuur betaald. Wanneer die herverkaveling in een landinrichtingsplan wordt opgenomen, zijn anderzijds wel subsidies mogelijk.

Veronderstelde effecten:

Een grotere betrokkenheid van private en lokale partners is ook een verondersteld effect van het decreet. De instrumentenkoffer biedt immers kansen om maatregelen in de open ruimte door lokale actoren en eigenaars en gebruikers te laten uitvoeren. Zo zijn de mogelijkheden voor de inzet van beheerovereenkomsten vergroot: ook eigenaars, die tegelijk gebruiker zijn, kunnen met de overheid beheerovereenkomsten sluiten, en het wordt mogelijk om met een groep van eigenaars en gebruikers beheerovereenkomsten te sluiten. Die mogelijkheid is bijvoorbeeld relevant voor de werking van agrobeheergroepen.

Via een projectoproep kunnen lokale initiatieven met subsidies landinrichting ondersteund worden. Daardoor verschuift het uitvoeren van initiatieven van de overheid naar lokale actoren en eigenaars en gebruikers.

B VERONDERSTELDE EFFECTEN DOOR DE INSTRUMENTENAFWEGING

Ook de invoering van de instrumentenafweging in het landinrichtingsplan en de inrichtingsnota had een specifiek doel. De instrumentenafweging is gericht op het bereiken van een optimale mix van instrumenten die voor een gebied oplossingen kunnen bieden.

De instrumentenkoffer uit het decreet landinrichting bevat niet alleen vrijwillige instrumenten, maar ook instrumenten uit kracht van wet. Deze context van gedwongen wijzigingen aan de eigendomssituatie vraagt een grondige motivatie door de overheid. De instrumentenafweging is een middel om tot een dergelijke motivatie te komen, die in het streven naar een zorgvuldig en onderbouwd overheidsbeleid erg belangrijk is. Een formele instrumentenafweging garandeert dat bij beleidskeuzes, naast de focus op het algemeen belang, stilgestaan wordt bij de betrokken individuele grondrechten en bij het onderzoek naar mogelijke beleidsalternatieven met een kleinere impact op de aantasting van individuele grondrechten. Zonder een zorgvuldige voorbereiding en belangenafweging bij het nemen van beleidsmaatregelen (o.a. via regelgeving), én de verplichting om deze voorbereiding en afweging op een afdoende wijze openbaar te maken, groeit het risico dat genomen beleidsmaatregelen betwist of zelfs geannuleerd worden.

Met de instrumentenafweging kan de overheid die het initiatief neemt de meest efficiënte en effectieve keuze maken tussen deze instrumenten, en bij de betrokken burgers draagvlak creëren voor een project van algemeen belang.

C VERONDERSTELDE EFFECTEN MET BETREKKING TOT DE BUDGETTAIRE IMPACT

Het decreet landinrichting creëert op zich geen vraag naar bijkomend budget voor landinrichtingsprojecten. Anderzijds zal de vraag naar landinrichtingsprojecten wel toenemen door de beschikbaarheid van de instrumentenkoffer. Projecten kunnen pas ingesteld worden naargelang er budget beschikbaar is. De financiering van landinrichtingsprojecten gebeurt via het budget landinrichting en met de eigen budgetten van de projectpartners. Dit betekent uiteraard dat de projectpartners meer zullen moeten financieren en meer zullen instaan voor de financiële gevolgen van de uitvoering van de maatregelen.

Voor spoor 2-projecten zijn geen subsidies landinrichting voorzien. De initiatiefnemers staan zelf in voor de financiering van de uitvoering van maatregelen via de instrumenten uit de instrumentenkoffer. Het decreet voorziet de mogelijkheid dat de VLM werkmiddelen aanrekent voor het uitvoeren van studies en de inzet van de instrumenten voor spoor 2-projecten.

2.2.3 plan van aanpak en methodiek

De VLM kreeg de opdracht om het evaluatierapport op te maken. Hiervoor werden een intern projectteam en een stuurgroep opgericht. Het projectteam is verantwoordelijk voor de opmaak van het evaluatierapport. Het bestaat uit medewerkers van de dienst Projectondersteuning van de afdeling Landinrichting en Grondenbank. Dit team overlegt op regelmatige basis en rapporteert aan de stuurgroep. De stuurgroep is samengesteld uit het afdelingshoofd en de diensthoofden van de afdeling Landinrichting en Grondenbank en de managers Landinrichting en Grondenbank uit de regio's. Deze stuurgroep komt maandelijks bijeen.

KU Leuven Research & Development begeleidt sinds 1 april 2016 het projectteam in het uitwerken van de methodiek voor de evaluatie. Sinds 15 april 2019 is deze begeleiding overgenomen door het

studiebureau Voorland. Voorland ondersteunt het projectteam bij de uitwerking van de methodiek en de opmaak van het evaluatierapport.

Tot hiertoe is in dit rapport voornamelijk ingegaan op het onderwerp (de focus) van de evaluatie. In de volgende alinea's worden het plan van aanpak en de methodiek verder toegelicht. Dit wordt eerst schematisch weergegeven in onderstaande tabel en vervolgens uitgebreid beschreven. Tenslotte wordt het stappenplan voor de opmaak van het evaluatierapport op een tijdslijn weergegeven.

HOE EVALUEREN WE?

Evaluatietype	Instrumenten	Toepassing van instrumenten	Instrumenten-afweging	Budgettaire impact
Monitoring (zie hoofdstuk 2.2.3.1)	Opvolging inzet instrument en werking landcommissies	Opvolging inzet spoor 1, spoor 2 en spoor 3 Opvolging indicatoren in functie van de effectevaluatie	Opvolging toepassingen instrumentenafweging Opvolging indicatoren in functie van de effectevaluatie	Opvolging budgetten en werkmiddelen Opvolging indicatoren in functie van de effectevaluatie
Gebruiksevaluatie (zie hoofdstuk 2.2.3.2)	Gebruiksfiles Eerste ervaringen projectleider	Gebruiksfiles Eerste ervaringen projectleider	Actualisatie evaluatierapport	
Effectevaluatie (zie hoofdstuk 2.2.3.3)		Vergelijking geobserveerde effecten met veronderstelde effecten via workshops en leermomenten Tevredenheidsbevraging Bevoorrechte getuigen	Vergelijking geobserveerde effecten met veronderstelde effecten via workshops en leermomenten	Vergelijking geobserveerde effecten met veronderstelde effecten via workshops en leermomenten
AANBEVELINGEN				

Figuur 4: plan van aanpak en methodiek

2.2.3.1 monitoring

Wie?

De coördinatoren van de sporen zijn verantwoordelijk voor de monitoring.

Wat?

Monitoring is het verzamelen en het analyseren van gegevens volgens een vaste werkwijze.

Hoe?

De gegevens worden door de coördinatoren samen met de procesverantwoordelijken uit de regio's verzameld in gestandaardiseerde opvolgingstabellen. Voor de evaluatie werden door het projectteam een aantal indicatoren bepaald waarop gemonitord wordt. Via deze indicatoren moet het mogelijk zijn om resultaten en effecten te meten. Het is de bedoeling om deze indicatoren blijvend op te volgen. In dit eerste evaluatierapport betreft het nu meestal een nulmeting.

met betrekking tot de instrumenten

De inzet van het instrument wordt opgevolgd. Omdat de landcommissies betrokken worden bij de uitvoering van een aantal instrumenten, wordt ook een aantal gegevens over de landcommissies verzameld en opgevolgd.

	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
Instrumenten			
Inrichtingswerken	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Inrichtingswerken uit kracht van wet	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Erfdienstbaarheden	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vergoeding waardeverlies van gronden	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Beheerovereenkomsten	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	Aantal keer ingezet in spoor 3
Dienstenvergoeding	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	Aantal keer ingezet in spoor 3
Verwerving	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Recht van voorkoop	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vrijwillige herverkaveling	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Gebruiksruil	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Herverkaveling uit kracht van wet	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vergoedingen grondenbank	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vrijwillige bedrijfsverplaatsing	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vrijwillige bedrijfsreconversie	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Vrijwillige bedrijfsstopzetting	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Koopplicht	Aantal keer ingezet in spoor 1	Aantal keer ingezet in spoor 2	
Uitvoeringsinitiatieven	Aantal keer ingezet in spoor 1		
Recht van voorkeur	Aantal ha verworven		
Landcommissies			
Landcommissie WVL	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	
Landcommissie OVL	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	
Landcommissie VBR	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	
Landcommissie ANT	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	
Landcommissie LIM	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	

Figuur 5: indicatoren monitoring instrumenten

met betrekking tot de toepassing van de instrumenten

We volgen het aantal ingestelde landinrichtingsprojecten, vastgestelde landinrichtingsplannen en vastgestelde inrichtingsnota's op (zie 1.3). We monitoren de 5 veronderstelde effecten van het decreet voor de toepassing van de instrumenten in spoor 1, 2 en 3 via specifieke indicatoren.

veronderstelde effecten	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
SPOOR 1			
Accent op uitvoering	Aantal ingestelde landinrichtingsprojecten Aantal vastgestelde landinrichtingsplannen Aantal landinrichtingsplannen in eindfase voor vaststelling Aantal projectgebonden oproepen uitvoeringsinitiatieven	Aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen Aantal ingestelde natuurinrichtingsprojecten	% vastgestelde landinrichtingsplannen en plannen in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van nieuwe instrumenten
Snelle realisatie	Gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject en vaststelling eerste landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven	Gemiddelde termijn tussen vaststelling landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven en eerste uitvoeringsdossier	Gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject tot de eerste spade
Flankerende maatregelen	Aantal flankerende instrumenten die binnen landinrichtingsplannen worden ingezet	% vastgestelde plannen en plannen in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van flankerende instrumenten	
Samenhang tijdens de voorbereiding	Aantal jaarlijkse vergaderingen van de programmacommissie	Aantal adviezen van de programmacommissie	Gemiddeld aantal aanwezige instanties
Samenhang tijdens de uitvoering	% bijdrage van de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en de andere bestuursniveaus in de omzet van de landinrichtingsplannen		
Betrokkenheid lokale en private partners	Aandeel van maatregelen die lokale en private partners uitvoeren	Aantal gesloten beheerovereenkomsten uit het decreet	Aantal goedgekeurde projectvoorstellen uitvoeringsinitiatieven

veronderstelde effecten	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
SPOOR 2			
Accent op uitvoering	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's Aantal inrichtingsnota's in eindfase van vaststelling Aantal inrichtingsnota's in opmaak	Aantal volledig uitgevoerde inrichtingsnota's	Aantal inrichtingsnota's in uitvoering
Snelle realisatie	Gemiddelde termijn tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling van de inrichtingsnota (enkel voor de inrichtingsnota's met openbaar onderzoek)	Gemiddelde termijn tussen de vaststelling van de inrichtingsnota en de uitbetaling van de eerste vergoeding	Gemiddelde termijn voor de uitvoering van een herverkaveling uit kracht van wet
Flankerende maatregelen	Aantal flankerende instrumenten die binnen de vastgestelde inrichtingsnota's worden ingezet	% vastgestelde inrichtingsnota's en inrichtingsnota's in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van flankerende instrumenten	
Samenhang	Gemiddeld aantal financierings- en uitvoeringspartners per vastgestelde inrichtingsnota	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap	
Betrokkenheid lokale en private partners	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's met inzet van beheerovereenkomsten of dienstenvergoeding	Aantal inrichtingsnota's (vastgesteld, in eindfase voor vaststelling of in opmaak) met provinciale of gemeentelijke initiatiefnemer in verhouding tot Vlaamse initiatiefnemers of regeringsopdrachten	Aantal gesloten beheerovereenkomsten uit het decreet
SPOOR 3			
Accent op uitvoering	Aantal goedgekeurde beheervisies		

Figuur 6: indicatoren monitoring toepassing instrumenten

met betrekking tot de instrumentenafweging

We monitoren het aantal instrumentenafwegingen die een openbaar onderzoek doorlopen hebben en het aantal rechtszaken van particuliere eigenaars. Bij spoor 3 gebeurt geen instrumentenafweging. Een indicator voor het verondersteld effect 'efficiënte en effectieve keuze van instrumenten' wordt tegen de volgende evaluatie periode uitgewerkt.

	Indicator 1	Indicator 2
Spoor 1	Aantal instrumentenafwegingen die een openbaar onderzoek doorlopen hebben	Aantal rechtszaken van particuliere eigenaars
Spoor 2	Aantal instrumentenafwegingen die een openbaar onderzoek doorlopen hebben	Aantal rechtszaken van particuliere eigenaars

Figuur 7: indicatoren monitoring instrumentenafweging

met betrekking tot de budgettaire impact

We monitoren het aantal VTE (voltijdse equivalenten) die de VLM inzet voor spoor 1, spoor 2 en spoor 3. We doen dat ook voor het totaal budget landinrichting voor spoor 1, het budget van de projectpartners voor spoor 1 en de werkingsmiddelen VLM voor spoor 2 en spoor 3.

	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3	Indicator 4
Spoor 1	Totaal budget landinrichting	Aandeel budget projectpartners in de totale omzet landinrichting	Gemiddeld budget projectpartners per landinrichtingsplan	Aantal VTE
Spoor 2	Totale werkingsmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering van inrichtingsnota's, vastgelegd in overeenkomsten	Gemiddelde werkingsmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering per vastgestelde inrichtingsnota waarvoor werkingsmiddelen werden ontvangen		
Spoor 3	Totale werkingsmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering van beheervisies, vastgelegd in overeenkomsten	Gemiddelde werkingsmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering goedgekeurde beheervisie waarvoor werkingsmiddelen werden ontvangen		

Figuur 8: indicatoren monitoring budgettaire impact

2.2.3.2 gebruiksevaluatie

met betrekking tot de instrumenten

Wie?

De coördinatoren van de instrumenten en hun collega's in de VLM-regio's zijn verantwoordelijk voor de gebruiksevaluatie. Zowel projectleiders van de VLM als de leden van de landcommissies werden bevraagd voor dit evaluatierapport. In een volgende evaluatie zullen ook andere trekkers van projecten en plannen bevraagd worden.

Wat?

Gebruiksevaluatie is een evaluatie van de regelgeving en de procedures voor het inzetten en uitvoeren van een instrument op basis van (eerste) ervaringen.

Hoe?

De gebruiksevaluatie wordt per instrument in één fiche samengevat. De inhoud van de fiche bestaat uit:

- de motivatie van een projectleider waarom in zijn of haar project voor het specifieke instrument is gekozen, en waarvoor het instrument een oplossing moet bieden. In een volgende evaluatieperiode bekijken we het resultaat;
- aandachtspunten en suggesties tot verbetering van de regelgeving en de procedures door de procesverantwoordelijken van de instrumenten;
- aanvullingen door projectleiders, procesverantwoordelijken, juristen,... .

Een voorbeeldsjabloon van de fiche:

Naam instrument:	XXX
Een projectleider aan het woord	
Situering van het project, plan of programma Waarom is voor dit instrument gekozen? Waarvoor moet het een oplossing bieden?	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties	
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties	
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties	
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties	
Aanbevelingen voor het instrument	

Figuur 9: fiche gebruiksevaluatie instrumenten

met betrekking tot de toepassing van de instrumenten

Wie?

De coördinatoren van de sporen zijn verantwoordelijk voor de gebruiksevaluatie. Zowel projectleiders van de VLM, als procesverantwoordelijken uit de regio's werden bevraagd. In een volgende evaluatie zullen ook andere trekkers van projecten en plannen bevraagd worden. Voor de thematiek over de realisatie van oeverzones werd samengewerkt met de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW), Werkgroep Ecologisch Waterbeheer.

Wat?

Gebruiksevaluatie is een evaluatie van de regelgeving en de procedures voor het inzetten en uitvoeren van de sporen op basis van (eerste) ervaringen.

Hoe?

De gebruiksevaluatie wordt per spoor in één fiche samengevat. De inhoud van de fiche bestaat uit:

- de motivatie van een projectleider waarom voor spoor 1 of spoor 2 is gekozen en waarvoor het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota een oplossing moet bieden. In de volgende evaluatieperiode bekijken we het resultaat;
- aandachtspunten en suggesties tot verbetering van de regelgeving en de procedures door de procesverantwoordelijken van de sporen;
- aanvullingen door projectleiders, procesverantwoordelijken, juristen,... .

Een voorbeeldsjabloon van de fiche:

Naam spoor:	XXX
Een projectleider aan het woord	
Situering van het project, plan of programma Waarom wordt voor spoor 1 of spoor 2 gekozen? Waarvoor moet het landinrichtingsplan/de inrichtingsnota een oplossing bieden?	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Toepassingsvoorwaarden om het spoor te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties	
Procedure: aandachtspunten + suggesties	
Kostprijs spoor versus financiering: aandachtspunten + suggesties	
Aanbevelingen voor het spoor	

Figuur 10: fiche gebruiksevaluatie toepassing van de instrumenten

met betrekking tot de instrumentenafweging

Wie?

De coördinatoren van de instrumenten en de procesverantwoordelijken uit de regio's zijn verantwoordelijk voor de gebruiksevaluatie.

Wat?

Gebruiksevaluatie is een evaluatie van de regelgeving en de procedure van de instrumentenafweging op basis van (eerste) ervaringen.

Hoe?

Een eerste tussentijds evaluatierapport werd al opgeleverd in november 2017. In deze gebruiksevaluatie wordt dit rapport geactualiseerd. De gegevens voor de actualisatie werden aangeleverd door de coördinatoren van spoor 1 en spoor 2.

2.2.3.3 effectevaluatie

met betrekking tot de toepassing van de instrumenten

Wie?

Het projectteam (PT) is verantwoordelijk voor de effectevaluatie.

Wat?

Effectevaluatie is een evaluatie van de veronderstelde effecten door de toepassing van instrumenten.

Hoe?

We bekijken of de geobserveerde effecten in lijn zitten met de veronderstelde effecten. We hebben de veronderstelde effecten vertaald in indicatoren die we kunnen opvolgen en meten. In 2 workshops werden de geobserveerde effecten besproken en werden, waar nodig, suggesties geformuleerd.

In de eerste workshop lag de focus op het voortraject van projecten, de ontwikkelingsfase van een project. In de tweede workshop lag de focus op realisatie van projecten. In een daarop volgend leermoment werden de suggesties uit de workshops vertaald naar concrete aanbevelingen. De draaiboeken en de samenstelling van de beide workshops en het leermoment werden als bijlage bij dit rapport gevoegd. De conclusies werden systematisch verwerkt in de verschillende hoofdstukken waarin de effectevaluatie aan bod komt.

In de maanden april-mei-juni 2019 werd een tevredenheidsbevraging over de inrichtingsprojecten van de VLM voor de periode 2014-2019 gelanceerd. De doelgroep voor de tevredenheidsbevraging waren de leden van adviesinstanties voor inrichtingsprojecten, waaronder de planbegeleidingsgroepen. De opzet van deze tevredenheidsbevraging was om een algemeen beeld te krijgen van de tevredenheid van de partners over de dienstverlening door de VLM in de inrichtingsprojecten. Specifiek voor de leden van de planbegeleidings-groepen werd een aantal vragen opgenomen over de kennis en toepassing van het decreet landinrichting en de instrumenten.

Tot slot, werd de evaluatie van de geobserveerde effecten bij een aantal bevoorrechte getuigen afgetoetst via een bevraging via email. De bevoorrechte getuigen zijn de leden van de stuurgroep bij de totstandkoming van het decreet landinrichting in de periode 2012 tot 2014.

met betrekking tot de instrumentenafweging**Wie?**

Het projectteam (PT) is verantwoordelijk voor deze evaluatie.

Wat?

Effectevaluatie is een evaluatie van de veronderstelde effecten door de toepassing van een instrumentenafweging.

Hoe?

In de hierboven beschreven workshops werd gepeild naar de veronderstelde effecten. De conclusies werden verwerkt in de verschillende hoofdstukken waarin de effectevaluatie aan bod komt.

met betrekking tot de budgettaire impact**Wie?**

Het projectteam is verantwoordelijk voor deze evaluatie.

Wat?

Een effectevaluatie is een evaluatie van de veronderstelde effecten met betrekking tot de budgettaire impact.

Hoe?

In de hierboven beschreven workshops werd gepeild naar de budgettaire impact. De conclusies werden verwerkt in de verschillende hoofdstukken waarin de effectevaluatie aan bod komt.

2.2.3.4 conclusies en aanbevelingen**Wie?**

Het projectteam en de stuurgroep zijn verantwoordelijk voor de aanbevelingen.

Wat?

Aanbevelingen zijn suggesties tot verbetering van procedures, wetgeving, proces, ...

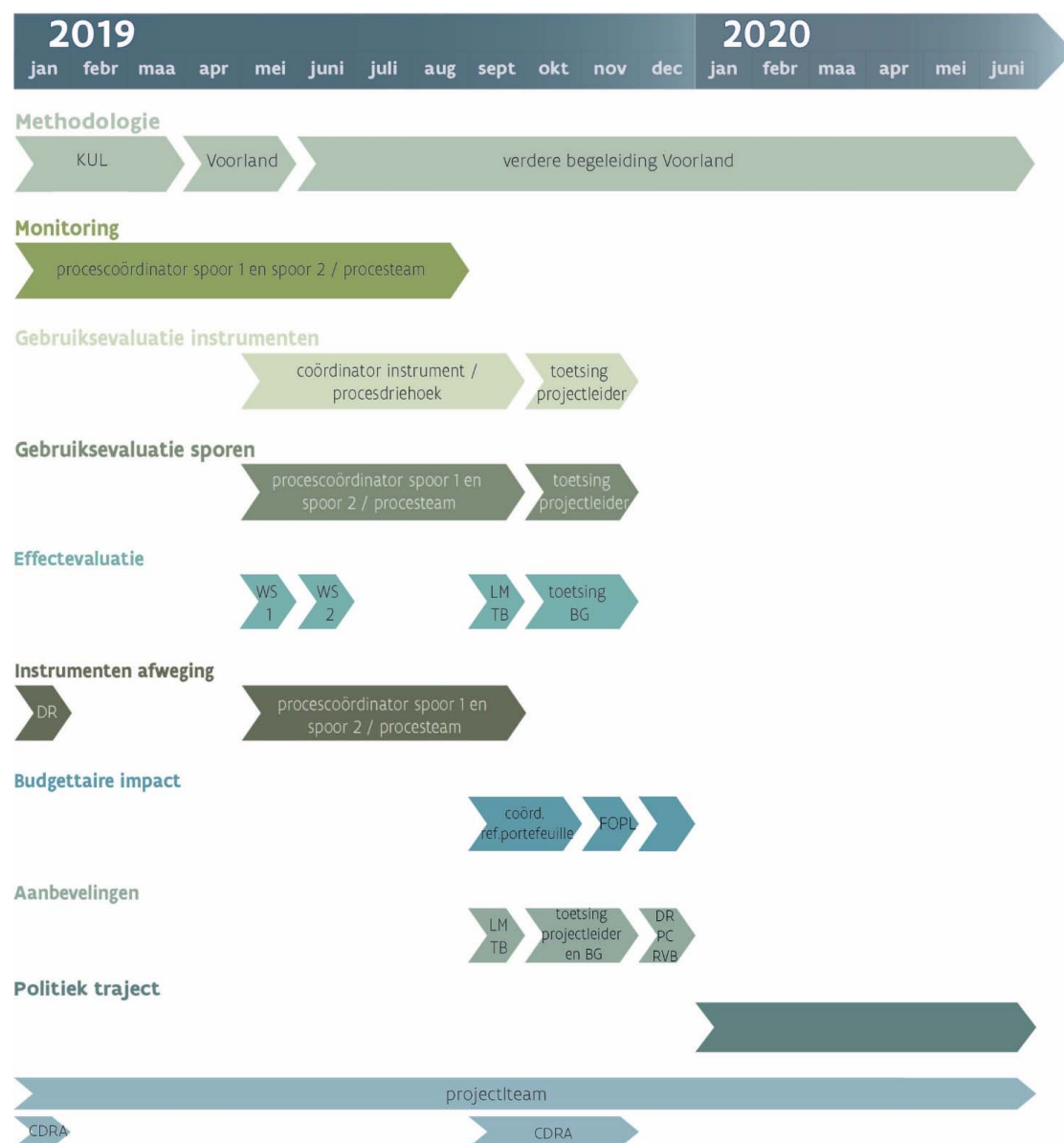
Hoe?

Concrete aanbevelingen komen uit het leermoment en de tevredenheidsbevraging, zoals hierboven beschreven. Deze aanbevelingen werden afgetoetst bij projectleiders, directieraad van de VLM en de programmacommissie. De resultaten werden voorgesteld op de raad van bestuur van de VLM.

2.2.3.5 stappenplan opmaak evaluatierapport

Het stappenplan voor de opmaak van het evaluatierapport wordt hieronder schematisch in een tijdslijn weergegeven.

De gebruikte afkortingen in de tijdslijn staan voor: workshop (WS), leermoment (LM), tevredenheidsbevraging (TB), bevoorrechte getuigen (BG), directieraad (DR), functioneel overleg projectleiding (FOPL), programma-commissie (PC), raad van bestuur (RVB), centrale directie – regionale afdelingen (CDRA).

Figuur 11: tijdslijn stappenplan opmaak evaluatierapport

3 EVALUATIE

3.1 EVALUATIE INSTRUMENTEN EN SUGGESTIES VOOR HET INSTRUMENTARIUM

3.1.1 inleiding

Het decreet landinrichting voorziet instrumenten voor inrichting, beheer, verwerving en grondmobiliteit en andere instrumenten. Elk instrument heeft één of meerdere doelen. Zo is, bijvoorbeeld, het doel van het instrument 'dienstenvergoeding' het garanderen dat het juiste beheer uitgevoerd wordt voor de tijd die nodig wordt geacht. In dit eerste evaluatierapport wordt niet geëvalueerd of het doel bereikt wordt (doelmatigheid- of effectevaluatie). De beperkte tijdsperiode van 5 jaar sinds het in werking treden van het decreet zorgt er immers voor dat er te weinig cases zijn waarbij de instrumenten volledig werden uitgevoerd.

Dit hoofdstuk gaat ook in op de oprichting en de werking van de landcommissies. Deze commissies voeren immers een aantal procedures uit die gekoppeld zijn aan de instrumenten.

3.1.2 monitoring

Een consequente monitoring is de basis voor een goede evaluatie. Met de monitoring volgen we de resultaten op voor een aantal duidelijk omschreven indicatoren. Het jaar 2019 wordt aanzien als een nulmeting. Waar dat mogelijk en relevant is, wordt wel vergeleken met de situatie voorafgaand aan 2014. Het cijfermateriaal dat door het monitoren naar boven komt, wordt aangevuld met een aantal algemene vaststellingen waar dat relevant is.

In de volgende samenvattende tabel worden de op te volgen indicatoren gemeten.

Instrumenten	Indicator 1 Aantal keer ingezet in spoor 1	Indicator 2 Aantal keer ingezet in spoor 2	Indicator 3 Aantal keer ingezet in spoor 3
Inrichtingswerken	17	2	
Inrichtingswerken uit kracht van wet	6	1	
Erfdienstbaarheden	7	0	
Vergoeding waardeverlies van gronden	7	1	
Beheerovereenkomsten	1	0	0
Dienstenvergoeding	0	0	0
Verwerving	14	2	
Recht van voorkoop	1	1	
Vrijwillige herverkaveling	1	0	
Gebruiksruil	0	1	
Herverkaveling uit kracht van wet	1	1	
Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil	0	1	
Vergoedingen grondenbank	0	3	
Vrijwillige bedrijfsverplaatsing	0	3	
Vrijwillige bedrijfsreconversie	0	3	
Vrijwillige bedrijfsstopzetting	0	0	
Koopplicht	0	3	
Uitvoeringsinitiatieven	4		
Recht van voorkeur	voor 128 ha		

Landcommissies	Gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen	Totaal aantal dossiers in behandeling	
Landcommissie WVL	4,5	10	
Landcommissie OVL	4,25	7	
Landcommissie VBR	2,5	1	
Landcommissie ANT	4,25	10	
Landcommissie LIM	3	4	

Figuur 12: monitoring inzet instrumenten

3.1.2.1 spoor 1

Voor de landinrichtingsprojecten spoor 1 zijn er, tot op datum van 1 september 2019, dertien landinrichtingsplannen vastgesteld volgens de bepalingen van het decreet van 28 maart 2014. Bij de dertien vastgestelde landinrichtingsplannen worden ook vijf ontwerp-landinrichtingsplannen die de adviesprocedure doorlopen hebben, mee opgenomen.

Twee landinrichtingsplannen bevatten uitvoeringsinitiatieven als maatregel: Scheldehelden 2.0 (dat uitsluitend uitvoeringsinitiatieven bevat) en Natuur- en Landschapsherstel en Onthaal. Twee reglementen voor uitvoeringsinitiatieven werden goedgekeurd zonder de opmaak van een landinrichtingsplan: uitvoeringsinitiatieven De Wijers en Zwinpolders.

In de onderstaande tabel wordt voor elk landinrichtingsplan en reglement voor uitvoeringsinitiatieven aangeduid welke instrumenten van het decreet landinrichting ingezet zullen worden. In de tabel wordt enkel aangeduid of de instrumenten al dan niet worden toegepast. Er wordt niet weergegeven in hoeveel maatregelen ze ingezet zullen worden of wat de omvang ervan is.

LANDINRICHTINGSPANNEN EN REGLEMENTEN OPROEP UITVOERINGSINITIATIEVEN		INZET VAN INSTRUMENTEN U																		
Onthaalinfrastructuur Bultskampveld Slagmolen Pastorij en Stoomzagerij Poort Scherpenheuvel Natuur- en Landschapsherstel en onthaal Zelzate-Zuid Molenbeekvallei Ijsevallei Hooghof Uitvoeringsinitiatieven Scheldeheiden 2.0 Vieltvallei Hemiksem-Schelle fase 1 Openruimte verbindingen Rupel Nieuwe Watergang Ul De Wijers Maalbeekvallei Grimbergen Sint-Jansveldbeek Mijn Mangelbeek Ul Zwinpolders Kessenich in Zich (t) Rieme-Oost	1	1	1	1						1	1									
	1	1	1	1						1	1	1								
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
	1	1	1	1																
Aantal keer ingezet in de landinrichtingsplannen en reglementen		17	6	7	7	1	0	14	3	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	4

Figuur 13: monitoring inzet instrumenten in landinrichtingsplannen en reglementen van uitvoeringsinitiatieven

Vaststellingen over de inrichtingswerken:

- In alle landinrichtingsplannen worden inrichtingswerken voorzien, behalve in Scheldehelden 2.0 dat uitsluitend uitvoeringsinitiatieven bevat.
- Inrichting uit kracht van wet houdt meestal een waardeverlies in voor het eigendomsrecht, dat vergoed wordt met het instrument 'vergoeding voor waardeverlies voor gronden'. Om de inrichtingswerken duurzaam in stand te houden, is een 'erfdienstbaarheid voor instandhouding' vereist. Om die reden zijn die beide instrumenten bijna altijd gekoppeld aan de inzet van inrichting uit kracht van wet.
- In twee landinrichtingsplannen werd een 'erfdienstbaarheid van doorgang' gevestigd, zonder voorafgaande inrichtingswerken. De erfdienstbaarheid dient om een doorgang op privédomein te vestigen en in stand te houden. Ook hier wordt de minwaarde vergoed via het instrument 'waardeverlies van gronden'.
- Het beheer dat wordt bedoeld met beheerovereenkomsten, staat los van het algemeen beheer om inrichtingswerken in stand te houden. Het instrument vrijwillige inrichting is steeds gekoppeld aan nazorg en beheer.

Vaststelling over de nieuwe instrumenten:

- In acht van de achttien landinrichtingsplannen worden de nieuwe instrumenten uit de instrumentenkoffer van het decreet niet toegepast. In deze plannen ligt het accent op inrichtingswerken en grondverwerving.

Een belangrijke nuancering hierbij is dat uit de monitoring van de laatste vijf ontwerp-landinrichtingsplannen, die in deze evaluatie mee zijn opgenomen, blijkt dat er een tendens is om de nieuwe instrumenten meer en meer toe te passen. Die evolutie komt vooral naar boven voor het inzetten van het instrument 'inrichtingswerken uit kracht van wet' en het 'vestigen van erfdienstbaarheden'. In deze vijf ontwerp-landinrichtingsplannen worden die nieuwe instrumenten in vier van de vijf landinrichtingsplannen ingezet.

3.1.2.2 spoor 2

Voor de landinrichtingsprojecten spoor 2 zijn er, tot op datum van 1 september 2019, vijf inrichtingsnota's vastgesteld volgens de bepalingen van het decreet van 28 maart 2014. Eén inrichtingsnota werd vastgesteld in het jaar 2015, drie in het jaar 2017 en één in het jaar 2018.

De vijf vastgestelde inrichtingsnota's zijn momenteel nog in uitvoering. Bij vier vastgestelde inrichtingsnota's is een Vlaamse overheid initiatiefnemer. Bij de inrichtingsnota 'PRUP Gavers – Esser' is de provincie West-Vlaanderen de initiatiefnemer.

Drie inrichtingsnota's zijn opgemaakt om te voorzien in een flankerend beleid voor landbouw bij een plan of programma van de Vlaamse regering: herstructureringsprogramma PAS 1: 'rode' exploitaties, herstructureringsprogramma PAS 2: 'oranje' exploitaties en flankerend beleid landbouw RUP RSG Brugge. Bij deze inrichtingsnota's werden telkens de instrumenten 'koopplicht', 'vrijwillige bedrijfsreconversie en 'vrijwillige bedrijfsverplaatsing' voorzien. Met het instrument 'vrijwillige bedrijfsreconversie' wordt zowel voorzien in bedrijfsreconversies als in bedrijfsbeëindigingen. Bij de inrichtingsnota 'herstructureringsprogramma PAS 1: 'rode' exploitaties' wordt ook voorzien in 'vergoedingen bij lokale grondenbanken'. Dit laatste instrument wordt, samen met het instrument 'verwerving', ook ingezet in de inrichtingsnota flankerend beleid landbouw RUP RSG Brugge.

De inrichtingsnota PRUP Gavers – Esser maakt gebruik van de instrumenten ‘inrichtingswerken’, ‘verwerving’, ‘vergoedingen bij lokale grondenbanken’ en ‘recht van voorkoop’. In de inrichtingsnota Kwetshage en Meetkerkse moeren worden de instrumenten ‘inrichtingswerken uit kracht van wet’, ‘vergoeding voor waardeverlies van gronden’, ‘gebruiksruil voorafgaand aan herverkaveling uit kracht van wet’ en ‘herverkaveling uit kracht van wet’ ingezet.

De instrumenten ‘vestigen van erfdienstbaarheid tot openbaar nut’, ‘beheerovereenkomst’, ‘dienstenvergoeding’, ‘vrijwillige herverkaveling’, ‘herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil’ en ‘vrijwillige bedrijfsstopzetting’ werden in geen van de vastgestelde inrichtingsnota’s ingezet.

Er zijn zes inrichtingsnota’s in opmaak waarvoor er evenwel geen garantie is dat ze definitief zullen worden vastgesteld. Eén van deze inrichtingsnota’s (Nieuwmunster) heeft al een openbaar onderzoek doorlopen. De instrumenten ‘herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil’ en ‘inrichtingswerken’ worden opgenomen in deze inrichtingsnota. Bij drie van de zes inrichtingsnota’s in opmaak is er een Vlaamse initiatiefnemer, voor de overige inrichtingsnota’s zijn telkens een gemeente en één provincie initiatiefnemer. Bij deze inrichtingsnota’s in opmaak worden alle instrumenten ingezet, op het instrument ‘bedrijfsstopzetting’ na, dat wordt ingevuld via het instrument ‘vrijwillige bedrijfsreconversie’. Bij vier inrichtingsnota’s plant de initiatiefnemer om het instrument ‘herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil’ in te zetten. Ook de volgende instrumenten worden opgenomen in de inrichtingsnota’s in opmaak: telkens drie keer ‘inrichtingswerken’, ‘inrichtingswerken uit kracht van wet’, ‘verwerving’ en ‘vergoedingen bij lokale grondenbanken’, telkens twee keer ‘vergoeding voor waardeverlies van gronden’ en ‘gebruiksruil voorafgaand aan de herverkaveling’ en de overige instrumenten één keer.

Figur 14: monitoring inzet instrumenten in inrichtingsnota's

3.1.2.3 de landcommissies

De landcommissies zijn opgericht bij decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting. Het huishoudelijk reglement werd in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd op 10 augustus 2015. Vanaf dat moment zijn de landcommissies operationeel.

Voor elke landcommissie wordt maandelijks een zitting gepland. De zittingen worden in de praktijk georganiseerd als er dossiers geagendeerd zijn. Het gemiddeld aantal jaarlijkse zittingen voor de landcommissie West-Vlaanderen bedraagt 4.5, voor Oost-Vlaanderen 4.25, voor Antwerpen 4.25, voor Vlaams-Brabant 2.5 en voor Limburg 3. Het totaal aantal dossiers in behandeling tot nu toe bedraagt voor de landcommissie West-Vlaanderen 10, voor Oost-Vlaanderen 7, voor Antwerpen 10, voor Vlaams-Brabant 1 en voor Limburg 4.

Het grootste aandeel van de dossiers betreft de behandeling van de aanvragen vergoedingen voor het flankerend beleid PAS. Er werden (en worden) voor 21 verschillende bedrijven aanvragen flankerend beleid PAS behandeld. Daarnaast erkenden de landcommissies ook 4 adviesdiensten voor het flankerend beleid PAS.

De landcommissies voeren ook de herverkavelingen met planologische ruil uit. Eén herverkaveling met planologische ruil is in uitvoering, 2 andere herverkavelingen zijn geïntroduceerd maar nog niet in de fase van uitvoering.

Op het vlak van waardeverlies van gronden behandelde de landcommissies 1 project, waarvoor de vergoedingen voor erfdienstbaarheden werden berekend.

Naast deze formele taken hebben de landcommissies een niet-bindend advies gegeven over een mogelijke nieuwe bestemming voor de landbouwbedrijven die in het kader van het flankerend beleid PAS aangekocht werden. Jaarlijks wordt ook een gezamenlijke bijeenkomst van alle landcommissies georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst leggen de landcommissies principes vast op basis van de thema's/knelpunten die aan bod kwamen in de behandelde dossiers. Deze principes worden ook extern gecommuniceerd.

3.1.3 gebruiksevaluatie

In de gebruiksevaluatie ligt de focus op een evaluatie van de regelgeving en de procedures voor het inzetten en uitvoeren van een instrument. Na een evaluatie van het gebruik van de instrumenten (3.1.3.1) volgt een korte evaluatie van de werking van de landcommissies (3.1.3.2).

3.1.3.1 instrumenten

Tot op datum van 1 september 2019 werden alle instrumenten, met uitzondering van de dienstenvergoeding, in minstens één landinrichtingsplan of inrichtingsnota ingezet. Dit betekent dat de procedures, gekoppeld aan de instrumenten, volop in uitvoering zijn. In een beperkt aantal cases hebben de meeste instrumenten zelfs de uitvoeringsprocedure volledig doorlopen. Er zijn al erfdienstbaarheden tot openbaar nut gevestigd en de eerste uitgevoerde inrichtingswerken uit kracht van wet zijn een feit. Vergoedingen voor waardeverlies van gronden hiervoor werden door de landcommissie uitgekeerd. Voor één project werd een grondruilplan voor een herverkaveling met planologische ruil in openbaar onderzoek gebracht. Dit grondruilplan werd opgemaakt door de landcommissie. Er worden gronden gekocht via recht van voorkeur en via het projectmatig recht van voorkoop. Er werden ook al vergoedingen aan eigenaars en gebruikers toegekend bij aankoop van gronden voor een lokale grondenbank. Er zijn al bedrijven vrijwillig verplaatst of vrijwillig omgevormd (reconversie) via een procedure bij de landcommissie. Er is een koopplicht uitgevoerd. Er werden al subsidies voor uitvoeringsinitiatieven toegekend. Binnenkort worden de eerste pakketten beheerovereenkomsten landinrichting aangeboden.

De praktijk leert dus dat de instrumenten levensvatbaar zijn. De instrumenten functioneren al, en we kregen de kans om uit de eerste ervaringen te leren. Het was een goede keuze om de procedures aan de instrumenten te koppelen. Op die manier kan elke procedure op zich geëvalueerd en geoptimaliseerd worden. We doen dit voor elk instrument aan de hand van de volgende vragen:

- Juridische basis van het instrument: aandachtspunten en suggesties voor verbeteringen?
- Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten en suggesties voor verbeteringen?
- Procedure voor de inzet van het instrument: aandachtspunten en suggesties voor verbeteringen?
- Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten en suggesties voor verbeteringen?
- Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten en suggesties voor verbetering?
- Aanbevelingen voor het instrument?

De antwoorden op deze vragen worden hieronder voor elk instrument in een projectfiche samengevat, met vooraf een inleiding door de projectleider van een project waar het instrument wordt toegepast.

instrumenten om gronden mobiel te maken

Naam instrument:	Vrijwillige herverkaveling
Een projectleider aan het woord	
Het instrument 'vrijwillige herverkaveling' wordt in het landinrichtingsplan 'IJsevallei' ingezet. De procedure voor de inzet is relatief eenvoudig. Het instrument is nog niet in uitvoering. Het landinrichtingsplan IJsevallei, in de Vlaamse rand rond Brussel, heeft als doel de groene verbinding tussen het Zoniënwoud en het Meerdaalwoud te herstellen. De beek de IJse, in Hoeilaart en Overijse, vormt de centrale as. De IJse is rechtgetrokken en gekneld geraakt tussen straten, riolering en bebouwing. Er is weinig waterleven en weinig biodiversiteit rondom de beek. <i>Figuur 15: de rechtgetrokken IJse langs het natuurreservaat IJsebroeken wordt hermeanderd</i> De doelstellingen van het landinrichtingsplan zijn drievoudig: • een groene verbinding met het Zoniënwoud: de groen-blauwe as langs de Nellebeek, die het Zoniënwoud met de IJsevallei verbindt, wordt op één plek onderbroken in het dorp Eizer. Om faunamigratie mogelijk te maken moet deze plek ecologisch ingericht worden. Het terrein heeft woongebied als bestemming, maar is niet bebouwd. • zuiver water in een natuurrijke IJse: er is nog één zone waar we de IJse terug kunnen laten meanderen. In een andere zone langs de beek liggen 7 vijvers die ingericht kunnen worden voor waterdieren en -planten. De beide acties zijn wenselijk omdat Vlaanderen op vraag van Europa tegen 2021 werk moet maken van een goede waterkwaliteit van de IJse. Bovendien kunnen deze zones, die natuurgebied zijn op het gewestplan, ingericht worden voor wandelaars. De meeste percelen zijn echter in privé-eigendom en de eigenaars wensen niet te verkopen. • landbouwgebieden verduurzamen: in Overijse, ten noorden van de IJse, liggen landbouwgebieden waarvan de structuur behoorlijk versnipperd is en die erosiegevoelig zijn. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> We willen in een klein gebied een herverkaveling doen. We hebben het instrument herverkaveling uit kracht van wet ingezet, maar we vonden dat het nog beter zou zijn indien dit vrijwillig mogelijk was. Daarom hebben we beide ingezet.	

<i>Waarvoor moet het een oplossing bieden?</i> In het LIP IJsevallei hoort de vrijwillige herverkaveling samen met de herverkaveling uit kracht van wet. We willen het Koningsbos verbinden met het Zoniënwood via een houtkant als een groene vinger door landbouwgebied, in combinatie met een wandelpad. Voor landbouw willen we de versnipperde percelenstructuur verbeteren. Voor erosiegevoelige percelen die qua oriëntatie niet goed liggen in functie van erosie, bekijken we of we de percelenstructuur kunnen aanpassen zodat de landbouwers met de hoogtelijnen mee kunnen ploegen.
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties Het instrument heeft een stevige decretale verankering.
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties Het instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren.
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties Momenteel werd de inzet van het instrument éénmaal vastgesteld via een landinrichtingsplan. Er zijn nog geen knelpunten ervaren. Als alleen dit instrument wordt ingezet, dan lijkt het inzetten via een landinrichtingsplan of een inrichtingsnota een zware procedure. ➤ <u>Suggestie</u>: voorzie in een eenvoudige procedure. ➤
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties Artikel 2.1.20 van het decreet bepaalt dat de Vlaamse regering nadere regels kan vaststellen voor de inhoud van de schriftelijke overeenkomst, de taak van de VLM en de werkwijze voor de totstandkoming van een vrijwillige herverkaveling. Dit uitvoeringsbesluit zal uitgewerkt worden nadat een beperkt aantal vrijwillige herverkavelingen zijn uitgevoerd.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties De personeelsinzet (ook al voor de inzet van het instrument) moet in evenwicht zijn met het resultaat.
Aanbevelingen voor het instrument Voorzie in een eenvoudige procedure voor de inzet van dit instrument.

Naam instrument: **Herverkaveling uit kracht van wet (inclusief gebruiksruil)**

Een projectleider aan het woord

Het instrument wordt in de inrichtingsnota 'Kwetshage – Meetkerkse Moeren' ingezet.

Figuur 16: rietmoeras in Kwetshage

Bij de ontwikkeling van de achterhaven van Zeebrugge wordt Europees beschermd natuurgebied aangesneden. De VLM kreeg in 2005 van de Vlaamse regering de opdracht om daarvoor 362 ha natuur te compenseren. In 2010 werd die oppervlakte bijgesteld tot 410 ha. Anno 2019 is ongeveer 75% daarvan gerealiseerd. 310 ha gronden zijn door de VLM ingericht. Ze worden nu beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Er is bij dit proces nog nooit onteigend. Tot nu toe is dus enkel natuur gecompenseerd op gronden die de VLM en het Agentschap voor Natuur en Bos op vrijwillige basis konden kopen of uitruilen. Een belangrijke resterende taak is de realisatie van 45 ha rietmoeras. De Vlaamse regering heeft hiervoor een zone in Kwetshage (Jabbeke) aangeduid. Door de ontwikkeling van de achterhaven van Zeebrugge is het nodig om op korte termijn rietmoeras in Kwetshage te creëren. Daarvoor moet de VLM alle gronden in privé-eigendom kunnen verwerven, maar er rest nog ca. 20 ha die op korte termijn niet kan worden aangekocht of geruild op vrijwillige basis.

Waarom is voor herverkaveling uit kracht van wet gekozen?

Het instrument moet het mogelijk maken om gronden verplicht uit te ruilen uit het projectgebied Kwetshage. De resterende 20 ha in privé-eigendom moet op korte termijn verworven kunnen worden om tijdig de natuurcompensaties te kunnen realiseren.

Waarvoor moet herverkaveling uit kracht van wet een oplossing bieden?

Vrijwillige grondruilen zouden te veel tijd vergen om tot een volledige verwerving van het projectgebied Kwetshage te komen, met repercussies voor een tijdige realisatie van de natuurcompensaties in het projectgebied. Herverkaveling uit kracht van wet is op deze manier een alternatief voor onteigening, waarvoor het maatschappelijk draagvlak te klein is.

Waarom is voor gebruiksruil gekozen?

Het instrument is meegenomen als in te zetten instrument, voorafgaand aan de herverkaveling uit kracht van wet, indien voor een bepaalde eigenaar/gebruiker nog geen geschikte definitieve ruilgrond beschikbaar is maar de gronden toch op korte termijn vrij moeten zijn voor inrichting.

Waarvoor moet gebruikswuil een oplossing bieden?

Het instrument maakt het mogelijk om de natuurcompensaties tijdig te realiseren. De betrokken gebruiker krijgt tijdelijk gebruik op gelijkwaardige percelen, buiten het projectgebied of binnen het projectgebied, die in een latere fase zullen worden ingericht. Wanneer definitieve ruilgrond beschikbaar is, kan dan via herverkaveling uit kracht van wet of via een vrijwillige ruil de definitieve eigendomsruil worden gerealiseerd. Bij de gebruikswuil blijft de eigenaar op het in te richten perceel, maar wordt een vergoeding uitbetaald voor waardeverlies van de gronden.

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Het instrument heeft een stevige decretale basis.

In artikel 2.1.26 van het decreet wordt bepaald dat de gebruikswaarde wordt bepaald op basis van de geschiktheid van het perceel voor het actuele grondgebruik. Daarbij wordt rekening gehouden met alle relevante factoren zoals bodemgesteldheid, drainageklasse, de geldende reglementaire gebruiksbepalingen zoals bemestingsnormen. Het is duidelijk dat hiermee de landbouwgebruikswaarde bedoeld wordt. Met deze factoren kan de gebruikswaarde van een woning of een bedrijfsgebouw niet bepaald worden.

- Suggestie: in artikel 2.1.26 van het decreet wordt het best verduidelijkt dat dit gaat om het actuele landbouwgebruik.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Een herverkaveling uit kracht van wet kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren. In een herverkaveling uit kracht van wet die in uitvoering is, kan versneld een gebruikswuil worden uitgevoerd.

Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties

Tot op heden zijn er geen aandachtspunten.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties

In uitvoering van een herverkaveling worden soms inrichtingswerken uitgevoerd, zoals kavelaanvaardingswerken. De juiste locatie van deze werken is op het moment van de vaststelling van de inrichtingsnota of het landinrichtingsplan nog niet gekend. De juiste locatie van deze werken is wel gekend op het moment dat de landcommissie de toestand na herverkaveling bepaalt (artikel 2.1.25 uit het decreet). De landcommissie maakt dan de nodige lijsten en plannen op, waarvoor de rechthebbenden dan geraadpleegd worden.

- Suggestie: In artikel 2.1.25 van het decreet word een punt 8 toegevoegd: '8e het plan met de inrichtingswerken uit kracht van wet en de erfdiensbaarheden gekoppeld aan de inrichtingswerken.' Dit verbetervoorstel moet samen gelezen worden met het verbetervoorstel bij het instrument 'inrichtingswerken uit kracht van wet'.

Via het instrumentendecreet zal een herverkaveling uit kracht van wet ook worden ingezet in uitvoering van een natuurinrichtingsproject. De randvoorwaarde van een over- of onderbedeling van maximaal 5 procent vormt een sterke belemmering om het doel van het natuurinrichtingsproject te realiseren. Een herverkaveling in uitvoering van een natuurinrichtingsproject gebeurt immers in functie van een optimale inrichting voor de natuur en het natuurlijk milieu. Anders dan voor landinrichting, gaat het hier om maatregelen die gebonden zijn aan de ecohydrologische situatie van het gebied. Ze moeten dus op zeer specifieke plaatsen, vaak op privépercelen, gebeuren. Wanneer het instrument natuurinrichting wordt ingezet om zulke knelpunten op te lossen, betekent dit meestal dat het op vrijwillige basis niet mogelijk is gebleken. De optie om dan te kiezen voor andere percelen waar wel instemming is, is in dit geval niet voorhanden.

Op dit moment beschikt het instrument natuurinrichting over de mogelijkheid om ook zonder instemming na de herverkaveling een perceel in ruil te geven dat kleiner is dan het oorspronkelijk perceel: het zogenaamd onderbedelen. Dit wordt steeds weloverwogen en in beperkte mate ingezet, waarbij mogelijke alternatieven (vrijwillige aankopen, ruilgrond aanbieden, erfdienstbaarheden opleggen,...) altijd eerst overwogen worden. Wanneer deze alternatieven niet mogelijk zijn (bijvoorbeeld omwille van erg specifiek natuurbeheer achteraf) is onderbedeling binnen de natuurinrichtings-procedure een valabel alternatief voor de complexe procedure van onteigening. Heel wat cruciale ingrepen in al uitgevoerde natuurinrichtingsprojecten (oeverstroken Meetkerkse Moeren, komgronden Dijlevallei, beheerswegen Zwarte Beek,...) zijn enkel geslaagd door toepassing van onderbedeling van enkele privépercelen. Het is dus niet aangewezen om deze werkwijze af te stemmen op de werkwijze voor landinrichting, waarbij zonder instemming niet meer dan 5% van de totale ruilwaarde mag onderbedeeld worden. Dit is niet mogelijk door de veel kleinere projectgebieden waar natuurinrichting actief is, met heel versnipperd grondgebruik en kleinere perceeltjes.

Verder kan het ook aangewezen zijn dat er voor de uitvoering van een natuurinrichtingsproject, een gebruiksruil voorafgaand aan een herverkaveling uit kracht van wet wordt uitgevoerd. Op die manier kan snel een oplossing voor de (landbouw)gebruiker gevonden worden.

- Suggestie: Als een herverkaveling uit kracht van wet wordt ingezet in uitvoering van een natuurinrichtingsproject, dan kan een gebruiksruil voorafgaan en kan de onderbedeling een hoger percentage zijn dan 5%.²

In artikel 3.4.3 wordt bepaald dat het Vlaams Gewest een subsidie kan toekennen voor de kosten en de vergoedingen die het gevolg zijn van de uitvoering van een landinrichtingsproject. In de opsomming in het tweede lid ontbreekt het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet'. Uit de praktijkervaring blijkt dat immers ook aan dit instrument kosten zijn verbonden.

- Suggestie: In artikel 3.4.3 van het decreet wordt in het tweede lid een punt 7 toegevoegd: '7e herverkaveling uit kracht van wet.'

Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties

Tot op heden zijn er geen aandachtspunten.

² De mate van onderbedeling wordt als voorstel meegenomen in het vervolgtraject van het instrumentendecreet.

Aanbevelingen voor het instrument

- Specificeer dat de gebruikswaarde voor het actuele landbouwgebruik wordt bepaald.
- Koppel inrichtingswerken uit kracht van wet ook aan een herverkaveling uit kracht van wet.
- Maak voor een natuurinrichtingsproject gebruiksruil en een onderbedeling van meer dan 5% mogelijk.
- Voorzie de mogelijkheid van een subsidie voor de kosten die verbonden zijn aan een herverkaveling uit kracht van wet.
-

Naam instrument:

Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil**Een projectleider aan het woord**

Het instrument wordt in de inrichtingsnota 'Nieuwmunster' ingezet.

Figuur 17: dorpskern Nieuwmunster

De kern van Nieuwmunster en een deel van de rand van de kern Nieuwmunster zijn beschermd als dorpszicht. Binnen het beschermd dorpszicht ligt een aantal percelen, met een oppervlakte van ongeveer 1,5 ha, die binnen het gewestplan bestemd zijn als woongebied. Dit woongebied is nog niet gerealiseerd. In het verleden is een verkavelingsvergunning voor dit gebied verleend die niet meer rechtsgeldig is. Recentere aanvragen tot verkaveling van het woongebied werden geweigerd, o.a. op basis van de bescherming als dorpszicht.

De gemeente heeft in haar structuurplan de visie opgenomen dat het bestaande juridisch aanbod aan woongebieden binnen de gemeente gerealiseerd kan worden.

In het masterplan Nieuwmunster wordt voorgesteld om:

- een deel van het juridisch aanbod aan woongebied binnen het beschermd dorpszicht te verplaatsen naar een andere kant van het dorp, buiten het beschermd dorpszicht; daar is een verdere woonontwikkeling beter inpasbaar in de omgeving en is verkeerstechnisch een betere ontsluiting mogelijk;

- een deel van het juridisch aanbod woongebied binnen het beschermd dorpszicht te behouden; daardoor is woonontwikkeling binnen de bestaande historische hoevegebouwen in het dorpszicht mogelijk;
- een deel van de historische hoeve te gebruiken voor het realiseren van een dorpshuis voor de kern Nieuwmunster.

Waarom is voor dit instrument gekozen?

De realisatie van de visie uit het masterplan houdt in dat zowel een planologische ruil als het verplaatsen van de eigendommen noodzakelijk is (private woonontwikkeling op een ander plaats dan nu, de gemeente als eigenaar van het toekomstig dorpshuis, creatie van nieuw openbaar domein, ...). Het instrument combineert de planologische ruil met de herverkaveling.

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

Het instrument moet een oplossing bieden voor het behoud van het juridisch woonaanbod op een kwalitatieve manier.

Juridische basis: aandachtspunten + oplossingen

Het instrument heeft een stevige decretale verankering.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + oplossingen

Met dit instrument wordt een gelijktijdige omwisseling van bestemmingen en betrokken eigenaars en gebruikers beoogd. Eerste praktijkervaringen tonen aan dat het in de realiteit bijna nooit zal gaan om een zuivere ruil van bestemmingen en van eigenaars en gebruikers. Een één-op-één omwisseling van eigenaars en gebruikers leidt niet altijd tot de gewenste eindsituatie. De ruimtelijke context kan van die aard zijn dat de gewenste ruimtelijke ordeningssituatie niet altijd een eenvoudige omwisseling van bestemmingen inhoudt.

- Suggestie: om de hierboven geschetste situatie mogelijk te maken, wordt aanbevolen om de benaming, definitie en toepassingsgebied van het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil' in het decreet landinrichting aan te passen en te verduidelijken tot 'herverkaveling uit kracht van wet gekoppeld aan een ruimtelijke uitvoeringsplan'. Het gaat hierbij om de gelijktijdige aanpassing (in plaats van 'omwisseling') van de stedenbouwkundige voorschriften (in plaats van bestemmingsgebieden') en van de eigendoms- en gebruikssituatie van de betrokken gronden (in plaats van 'de betrokken eigenaars en gebruikers'). Deze suggestie werd meegenomen met het instrumentendecreet.

Om het instrument te kunnen inzetten, moet een RUP opgemaakt worden. Dit kan een gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk RUP zijn. Wat als 2 gemeenten samen aan één grondruilplan willen werken? Hiervoor is momenteel geen oplossing, want een grondruilplan kan maar geïntegreerd worden in één RUP. De opmaak van een provinciaal RUP is een mogelijke oplossing, maar de provincie wil hiervoor niet altijd de initiatiefnemer zijn.

- Suggestie: onderzoek de mogelijkheid, samen met het departement Omgeving, van een gemeenteoverschrijdend grondruilplan (en RUP).

Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + oplossingen

- Het instrument kan ingezet worden na de vaststelling van het landinrichtingsplan (LIP) of de inrichtingsnota (INR). Om een goede afweging te maken van het instrument binnen de instrumentenafweging is al een inzicht nodig van het toekomstig grondruilplan. Bovendien stellen we vast dat deze ruimtelijke afweging ook gebeurt binnen het (vernieuwd) proces van het RUP.

- Suggestie: onderzoek de mogelijkheid van de inzet van het instrument via het RUP zelf. De betrokkenheid van VLM als uitvoerende partner moet wel gegarandeerd blijven.

- Het instrument kan ingezet worden na de vaststelling van het LIP of de INR. Als herverkaveling uit kracht van wet wordt ingezet, dan wordt het besluit tot vaststelling van de inrichtingsnota of het landinrichtingsplan bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Dit is noodzakelijk omdat er vanaf de vaststelling van het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota rechtsgevolgen zijn voor de burger. Zo wordt de duur van de jachtovereenkomsten die gesloten zijn vanaf de vaststelling van het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota, van rechtswege beperkt tot de overschrijving van de herverkavelingsakte op het hypotheekkantoor. Deze bepaling werd ingevoerd om te vermijden dat er na de vaststelling van het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota nog langdurige jachtovereenkomsten worden gesloten die het project kunnen hypothekeren. In het besluit landinrichting is niet vermeld dat de inrichtingsnota of het landinrichtingsplan bekendgemaakt moet worden in het Belgisch Staatsblad als het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil' wordt ingezet. De regeling over het jachtrecht (artikel 2.1.36) is evenwel ook van toepassing op het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil'.

- Suggestie: het is aangewezen om in de artikelen uit het besluit landinrichting (artikel 3.3.1.6, artikel 4.2.1.6, artikel 4.2.2.6 en artikel 4.2.3.6) het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet gekoppeld aan een ruimtelijk uitvoeringsplan' als vijfde puntje toe te voegen.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + oplossingen

Bij een gewone herverkaveling uit kracht van wet hebben de rechthebbenden de mogelijkheid om de afpaling te betwisten. Deze mogelijkheid werd per vergissing niet voorzien voor een herverkaveling met planologische ruil.

- Suggestie: In artikel 2.1.63 wordt de laatste zin als volgt vervangen: Voor dat gebied bepaalt de landcommissie het bloke en de lijst van de vroegere percelen en van rechthebbenden conform artikel 2.1.23, eerste tot en met vierde lid.

Binnen een herverkaveling met planologische ruil worden dikwijls bestemmingsgebieden met hoge grondwaarde betrokken. De juiste ligging van de grens is zeer belangrijk bij het bepalen van de inbreng, zodat hier later geen betwisting meer over is. In artikel 2.1.23 van het decreet wordt in een afpaling van de blokgrans voorzien. Dit zou bij voorkeur moeten uitgebreid worden met een afpaling van het bestemmingsgebied.

- Suggestie: Lid 3 uit artikel 2.1.23 kan als volgt worden vervangen: de landcommissie gaat zo nodig over tot afpaling van de blokgrans en van de grens van elk bestemmingsgebied, gelegen binnen de blokgrans, dat onder de categorie van gebiedsaanduiding "wonen", "bedrijvigheid" of "recreatie" valt. Van het plan van afpaling wordt per beveiligde zending kennis gegeven aan de

eigenaars van de percelen die aan weerszijden van de blokgrens of van een afgepaald bestemmingsgebied liggen en bij de afpaling betrokken zijn. Het grondruilplan wordt tegelijk met het ontwerp van ruimtelijk uitvoeringsplan onderworpen aan het openbaar onderzoek van het RUP. Het grondruilplan bestaat uit de inbreng, toedeling en financiële regeling en bevat persoonsgegevens. ➤ <u>Suggestie</u>: Paragraaf 6 uit artikel 2.1.65 wordt gewijzigd zodat enkel het grondruilplan zonder persoonsgegevens aan een openbaar onderzoek onderworpen wordt, terwijl elke rechthebbende over zijn toestand geraadpleegd wordt.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + oplossingen
Het instrument herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil is een vereveningsinstrument.
Aanbevelingen voor het instrument
• Onderzoek de mogelijkheid van de inzet van het instrument via het RUP. • Onderzoek de mogelijkheid van een gemeente-overschrijdend grondruilplan. • Wijzig de regelgeving zodat het bestemmingsgebied, net zoals de blokgrens, wordt afgepaald. • Wijzig de regelgeving zodat het grondruilplan, zonder persoonsgegevens, aan een openbaar onderzoek onderworpen wordt en dat daarnaast, net zoals bij een gewone herverkaveling, het gronderuilplan onderworpen wordt aan een raadpleging van rechthebbenden.

Naam instrument:	Recht van voorkoop
Een projectleider aan het woord	
Het instrument wordt in het landinrichtingsplan 'IJsevallei' ingezet. De situering van dit project vindt u in de fiche van het instrument 'vrijwillige herverkaveling'. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> Er is voor dit instrument gekozen in functie van de lokale herverkaveling, omdat het aankopen van landbouwgrond heel moeizaam verloopt. De verwerver komt ook niet altijd te weten wanneer er landbouwgrond te koop staat. Via het recht van voorkoop hopen we dus landbouwgrond te verwerven, om de herverkaveling makkelijker te kunnen uitvoeren. <i>Waarvoor moet het een oplossing bieden?</i> Het instrument moet een oplossing bieden voor de moeilijkheid om landbouwgrond te vinden die te koop staat.	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Het instrument heeft een stevige decretale verankering. Er is geen voorkooprecht van toepassing, volgens een bepaling in het decreet betreffende de harmonisering van de voorkooprechten, als de aangeboden percelen voor minder dan de helft binnen de	

afbakening liggen. In de praktijk betekent dit dat het recht van voorkoop niet wordt toegepast voor oeverzones omdat dat in nagenoeg alle gevallen zo is. Maar de regelgeving rond het recht van voorkoop IWB spreekt over ‘onroerende goederen die geheel of gedeeltelijk zijn gelegen in afgebakende overstromingsgebieden en oeverzones’.

- **Suggestie:** Onderzoek welke afstemming er eventueel nodig is in de regelgeving om het recht van voorkoop ook in de context van oeverzones succesvol te kunnen inzetten.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Een recht van voorkoop kan uitgeoefend worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren.

Volgens artikel 2.1.13 kan de Vlaamse Grondenbank het recht van voorkoop uitoefenen. Maar in het decreet Vlaamse Grondenbank (artikel 19, §2) is er sprake van “de begunstigden van deze rechten van voorkoop”. Deze begunstigde is niet steeds de Vlaamse Grondenbank.

- **Suggestie:** Aanpassing van artikel 2.1.13 is vereist zodat er in het decreet landinrichting wordt verwezen naar ‘de begunstigden van het recht van voorkoop’, waardoor partners of initiatiefnemers van een spoor 2 zelf het recht van voorkoop kunnen uitoefenen. Dit vereist de aanpassing van de volgende artikels van het besluit landinrichting:
 - Art. 3.3.1.6, 2°
 - Art. 4.2.1.6 §2, 2° lid, 2°
 - Art. 4.2.2.6 §2, 2° lid, 2°
 - Art. 4.2.3.6 §2, 2° lid, 2°

In elk van deze artikels moet verduidelijkt worden aan welke begunstigde het recht van voorkoop moet worden aangeboden.

Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties

De inzet van het instrument voor een landinrichtingsplan komt wat laat in de volledige procedure van een landinrichtingsproject. Recht van voorkoop wordt immers ingesteld om een grondreserve op te bouwen.

- **Suggestie:** Er is een procedure nodig om vanaf de instelling van een landinrichtingsproject een recht van voorkoop te kunnen instellen. Zie ook bij verbetervoorstel voor spoor 1.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties

Er zijn tot op heden geen aandachtspunten.

Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties

Er zijn tot op heden geen aandachtspunten.

Aanbevelingen voor het instrument
• Maak het mogelijk om een recht van voorkoop in te stellen op niveau van het landinrichtingsproject. • Onderzoek welke afstemming er eventueel nodig is in de regelgeving om het recht van voorkoop ook in de context van oeverzones succesvol te kunnen inzetten.
Naam instrument: Recht van voorkeur
Dit instrument wordt generiek in Vlaanderen toegepast.
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties
Dit instrument kent een vrij summiere invulling in het decreet Vlaamse Grondenbank. Er is geen regeling voor het probleem van discordantie. Dit kan zich voordoen in de volgende gevallen: • ofwel heeft de eigenaar niet de intentie om het ganse onroerend goed te verkopen waarop het recht van voorkeur is toegekend; • ofwel heeft de eigenaar de intentie een onroerend goed te verkopen dat groter is dan het goed dat aan het recht van voorkeur is onderworpen. Dit geval doet zich voor wanneer de verkoper eigenaar is van een geheel van gronden of onroerende goederen waarvan slechts enkele, of slechts één aan het recht van voorkeur is onderworpen. Er wordt niet geregeld hoe de termijnen worden berekend. Momenteel zijn er geen sancties verbonden aan de miskenning van het recht van voorkeur. ➤ <u>Suggestie</u>: de optimalisaties zijn voorzien in het instrumentendecreet.
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties
Het recht van voorkeur in het decreet Vlaamse Grondenbank is een generiek recht van voorkeur, dat van toepassing is bij de verkoop van een onroerend goed, gelegen binnen bepaalde bestemmingscategorieën, door een administratieve overheid van het Vlaams Gewest. Voor de realisatie van landinrichtingsplannen of inrichtingsnota's kan het wenselijk zijn om onroerende goederen te verwerven in andere bestemmingscategorieën. ➤ <u>Suggestie</u>: er wordt een projectmatig recht van voorkeur toegevoegd aan de instrumentenkoffer uit het decreet landinrichting. Deze suggestie is opgenomen in het instrumentendecreet.
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties
Het betreft hier een generiek instrument.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Het gebruiksgemak voor zowel de aanbidding als de beoordeling en de uitoefening van het recht van voorkeur is niet optimaal. ➤ <u>Suggestie</u>: om het gebruiksgemak voor zowel de aanbidding als de beoordeling en de uitoefening van het recht van voorkeur te verhogen, stellen we voor de aanbiddingsprocedure te digitaliseren door middel van een loket, naar analogie met het e-voorkooploket. De aanbidding en uitoefening gebeurt dan verplicht digitaal. De Vlaamse Regering wordt via het decreet gemachtigd hiervoor de datum van inwerkingtreding vast te stellen.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties
Er zijn tot op heden geen aandachtspunten.
Aanbevelingen voor het instrument
Nagenoeg alle aanbevelingen werden meegenomen in het instrumentendecreet. Enkel het verplicht digitaal aanbieden met een uitgestelde datum van inwerkingtreding dient hieraan toegevoegd te worden.

instrumenten om maatschappelijke diensten te realiseren op privégronden

Naam instrument:	Inrichtingswerken (uit kracht van wet)
Een projectleider aan het woord	
Dit instrument wordt ingezet in het landinrichtingsplan 'Poort Scherpenheuvel'. Met dit landinrichtingsplan creëert de VLM vanuit alle richtingen trage wegen naar het populaire bedevaartsoord, die voor grote groepen bedevaarders en dagjesmensen een rustig en veilig alternatief zijn voor de drukke steenwegen. Bovendien verankeren deze paden Scherpenheuvel sterk in het plattelandsgebied De Merode. Het plan heeft ook als doel om Zichem als historische en recreatieve aantrekkingspool te versterken. Daarom wordt een erfgoedwandeling ontwikkeld: een wandeltraject met een bijbehorende brochure over de rijke geschiedenis van Zichem. Om de erfgoedwandeling en 7 trage bedevaartswegen naar Scherpenheuvel te creëren, heeft de VLM de oude en de nog bestaande wandeltrajecten in kaart gebracht. Er blijken heel wat ontbrekende schakels te zijn. Sommige trage wegen die in onbruik zijn geraakt, moeten hersteld worden. Op andere plekken moeten nieuwe verbindingen gevormd worden. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> Het instrument is gekozen in combinatie met het vestigen van erfdienstbaarheden op de stroken die nodig zijn voor de wandelpaden. Deze erfdienstbaarheden moeten de doorgang verzekeren, maar eerst moeten de stroken ingericht worden. Dit houdt vooral het vrijmaken van een pad van 1,5 meter breedte in.	

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

Met het instrument willen we de ontbrekende schakels in de verschillende wandelverbindingen realiseren.

Figuur 18: zicht op de basiliek van Scherpenheuvel vanuit het zuidelijke open ruimte gebied

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Het instrument heeft een stevige decretale verankering.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Dit instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren. Inrichtingswerken die verband houden met landschapszorg, natuurontwikkeling, recreatie, natuureducatie, waterhuishouding, milieuverbeteringen, natuurtechnische milieubouw, het verbeteren van de landbouwstructuur, conservering van archeologische en cultuurhistorische overblijfselen, werken aan waterlopen, wegen en wegenpatroon en grondwerken kunnen uitgevoerd worden uit kracht van wet voor zover de inrichtingswerken het openbaar nut dienen.

Er komen ook vragen om inrichtingswerken uit kracht van wet in te zetten voor de inplanting van windmolens, en meer in het algemeen voor energietransitie. Een voorbeeld hiervan is de case *Energielandschap Denderland*, met volgende argumentering door de provincie Oost-Vlaanderen:

“Dat fossiele brandstoffen uitgeput raken en we dringend moeten overschakelen naar hernieuwbare energie, weet iedereen. Aan ambitieuze doelstellingen geen gebrek. Maar zelden wordt er nagedacht over hoe die transitie ruimtelijk vertaald moet worden. Het staat nochtans als een paal boven water dat het een ingrijpende impact zal hebben op onze omgeving. Denk maar aan de plek die nodig is om windturbines, zonnepanelen en andere energie-op-wekkers te plaatsen. Zonder ruimtelijke doorvertaling gaan we de vraag naar de haalbaarheid van de klimaatambitie uit de weg.

De provincie Oost-Vlaanderen besliste in 2017 om een ruimtelijke gebiedsgerichte visie uit te werken voor de Denderregio. Het ontwerp onderzoek kreeg de naam “Energielandschap Denderland” en formuleert verschillende conclusies en aanbevelingen om te evolueren naar een energieneutrale toekomst. “Energielandschap Denderland” is een primeur voor Vlaanderen en ontving in november 2018

de VRP Planningsprijs. Tal van elementen uit deze visie illustreren hoe dicht gebiedsgerichte inrichting betrokken is bij de energietransitie:

- Een energielandschap kan worden ingezet voor landschapsontwikkeling. Zo kan het iets teruggeven aan het landschap dat verloren is geraakt. Vroeger was er een natuurlijke grens tussen bebouwing en open ruimte. Vandaag is deze grens vervaagd. Hierdoor is de landschappelijke kwaliteit van deze plaatsen in de loop der jaren afgenomen. De energie-infrastructuur kan de aanleiding zijn om deze natuurlijke omgeving te versterken en verder te ontwikkelen. Zo kunnen bijvoorbeeld valleistrukturen en houtkanten rond dorpen versterkt worden.
 - In het energielandschap gebeurt opwekking, transport, opslag en verbruik van energie dicht bij elkaar. Dichtbebouwde plaatsen worden gekoppeld aan gebieden waar energiewinning gebeurt uit diverse hernieuwbare bronnen: wind, water, biomassa en zon. Dit is niet alleen noodzakelijk vanuit efficiëntie-overwegingen maar is ook landschappelijk gezien een logische keuze. Enkel door bundeling kunnen we bepaalde gebieden beschermen.”
- Suggestie: Naar analogie met het verbetervoorstel bij erfdienstbaarheden, wordt verder onderzocht of het gewenst is dat inrichtingswerken die verband houden met energietransitie en klimaat worden toegevoegd in artikel 2.1.1., tweede lid van het decreet.

Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties

Er zijn tot op heden geen aandachtspunten.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties

De uitvoering van inrichtingswerken uit kracht van wet wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. In het besluit tot vaststelling worden de kadastrale gegevens van de percelen en een beschrijving van de uit te voeren werken opgenomen. Op het moment van de vaststelling van het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota is de juiste locatie van de werken nog niet duidelijk, als de werken worden gekoppeld aan een herverkaveling uit kracht van wet. De betrokken eigenaars en gebruikers worden best op een andere wijze in kennis gesteld van de inrichtingswerken. Zie hiervoor ook de suggestie bij het instrument ‘herverkaveling uit kracht van wet’.

- Suggestie: Aan artikel 2.1.1.1. van het besluit landinrichting wordt een derde lid toegevoegd: “Inrichtingswerken die worden gekoppeld aan een herverkaveling uit kracht van wet of aan een herverkaveling uit kracht van wet die gekoppeld is aan een ruimtelijk uitvoeringsplan, zijn altijd inrichtingswerken uit kracht van wet en moeten niet worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.”

Deze suggestie moet samen gelezen worden met de suggestie bij het instrument ‘herverkaveling uit kracht van wet’.

Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + oplossingen

Er is een vergoeding voor waardeverlies van gronden door de initiatiefnemer verschuldigd als het inrichtingswerk uit kracht van wet een daling veroorzaakt van de venale waarde of de gebruikswaarde van het onroerend goed. De landcommissie stelt de vergoeding vast.

Aanbevelingen voor het instrument

- Onderzoek of het gewenst is of inrichtingswerken uit kracht van wet die ook verband houden met energietransitie en klimaat worden toegevoegd aan de huidige opsomming in het decreet.
- Bevestig dat inrichtingswerken die worden gekoppeld aan herverkaveling uit kracht van wet altijd inrichtingswerken uit kracht van wet zijn, en dat ze niet moeten worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Naam instrument:

Erfdienstbaarheid tot openbaar nut**Een projectleider aan het woord**

Het instrument wordt ingezet in het landinrichtingsplan 'Onthaalinfrastructuur Bulskampveld'.

Het landinrichtingsplan wil in de regio Bulskampveld, een bosrijk gebied tussen Brugge en Aalter, een 'landschapspark' creëren dat via natuurontwikkeling en landschapszorg de omgevingskwaliteit verhoogt. Die aanpak moet de streek als een toeristische en recreatieve trekpleister op de kaart zetten. Binnen het LIP worden diverse onthaalpunten uitgebouwd en in enkele dorpen, zoals Doomkerke en Sint-Jan (Wingene), worden de ontbrekende schakels in de wandelroutes tussen het dorp en de omliggende natuurgebieden weggewerkt door wandelpaden aan te leggen. Een voorbeeld daarvan is het Beierhaagpad, een 400 meter lang wandelpad dat de geplande onthaalparking in Doomkerke verbindt met het natuurgebied Gulke Putten. Het pad loopt over een afstand van 80 meter over een private weg. Via het landinrichtingsplan werd op die weg een 'erfdienstbaarheid tot openbaar nut gericht op recreatie' gevestigd. Dat houdt in dat de wandelaars er op ieder moment gebruik van kunnen maken. De Landcommissie kent de eigenaar een vergoeding toe voor het waardeverlies van zijn terrein.

Waarom is voor dit instrument gekozen?

Er is voor dit instrument gekozen omdat de eigenaar over wiens eigendom de voorgestelde recreatieve verbinding liep, liever zijn grond niet doorsneden zag met een nieuwe (gemeentelijke) eigendom. Het vestigen van een erfdienstbaarheid bood een alternatief.

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

Met het instrument willen we een oplossing bieden aan de doelstelling van de realisatie van een wandelverbinding zonder het doorsnijden van private eigendom.

Figuur 19: recreatieve verbinding Doomkerke – Gulke Putten

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Het instrument heeft een stevige decretale verankering. De procedure is verder uitgewerkt in het uitvoeringsbesluit landinrichting.

Het decreet voorziet in 2 vormen van erfdiensbaarheden tot openbaar nut (artikel 2.1.3): erfdiensbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet, en andere erfdiensbaarheden tot openbaar nut. De andere erfdiensbaarheden tot openbaar nut zijn gericht op landschapszorg, natuurontwikkeling, recreatie, mobiliteit, natuureducatie, waterhuishouding, milieuverbeteringen, verbeteren van de landbouwstructuur of conservering van archeologische en cultuurhistorische overblijfselen. Deze erfdiensbaarheden worden gevestigd door de opname van de erfdiensbaarheid tot openbaar nut in het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota. Een concreet voorbeeld van een erfdiensbaarheid gericht op landschapszorg kan bijvoorbeeld 'behoud grasland' zijn. Het is dan niet toegelaten om handelingen te stellen waardoor het grasland verdwijnt of wordt beschadigd. Voor het beheer voorziet het decreet landinrichting in 2 instrumenten: dienstenvergoeding en beheerovereenkomsten. Een dienstenvergoeding kan toegekend worden ten gevolge van 'opgelegd beheer'. Kan een dienstenvergoeding aan een erfdiensbaarheid tot openbaar nut worden gekoppeld?

- **Suggestie:** onderzoek het instrument 'erfdiensbaarheid tot openbaar nut' als een instrument voor 'opgelegd beheer' (zie verder ook bij instrument dienstenvergoeding).

De erfdiensbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet zijn gericht op de instandhouding van inrichtingswerken. De term 'die gericht zijn op de instandhouding van inrichtingswerken' kan verschillend geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld, bij de aanleg van wandelpaden: inrichtingswerken uit kracht van wet en vervolgens erfdiensbaarheid gericht op de instandhouding van inrichtingswerken. De erfdiensbaarheid wordt gevestigd om te voorzien in een doorgang voor het publiek, en is hier dus minder gericht op de instandhouding van de werken.

- **Suggestie:** Artikel 2.1.3, tweede lid wordt als volgt gewijzigd: "Erfdiensbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet zijn verbonden met inrichtingswerken uit kracht van wet als vermeld in artikel 2.1.1, tweede lid."

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Dit instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren. De andere erfdiensbaarheden tot openbaar nut zijn gericht op landschapszorg, natuurontwikkeling, recreatie, mobiliteit, natuureducatie, waterhuishouding, milieuverbeteringen, verbeteren van de landbouwstructuur of conservering van archeologische en cultuurhistorische overblijfselen.

Er komen ook vragen om dit instrument te kunnen inzetten voor energietransitie; een voorbeeld hiervan is de case 'Energielandschap Denderland' (zie hiervoor de fiche 'inrichtingswerken uit kracht van wet').

- **Suggestie:** Onderzoek of het gewenst is dat artikel 2.1.3, derde lid als volgt wordt gewijzigd: "Andere erfdiensbaarheden tot openbaar nut zijn gericht op landschapszorg, energietransitie en klimaat, natuurontwikkeling, recreatie, mobiliteit, natuureducatie, waterhuishouding, milieuverbeteringen, verbeteren van de landbouwstructuur of conservering van archeologische

en cultuurhistorische overblijfselen. Deze erfdienstbaarheden worden gevestigd door de opname van de erfdienstbaarheid tot openbaar nut in het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota.”
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties
De erfdienstbaarheden tot openbaar nut, gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet, worden gevestigd via een besluit genomen door diegene die het betrokken landinrichtingsplan of inrichtingsnota heeft vastgesteld. In sommige gevallen wordt het landinrichtingsplan of de inrichtingsnota vastgesteld door de Vlaamse regering. Het lijkt een zware procedure om het besluit tot vestiging van een erfdienstbaarheid tot openbaar nut te laten vaststellen door de Vlaamse Regering. ➤ <u>Suggestie</u>: in de regelgeving wordt voorzien in een delegatie van de Vlaamse regering voor het besluit tot vaststelling van de erfdienstbaarheid tot openbaar nut, gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet.
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Het aanpassen van een erfdienstbaarheid tot openbaar nut is niet evident. Het algemeen nut bestaat nog steeds maar zou op een andere manier worden ingevuld, waardoor de erfdienstbaarheid tot openbaar nut aangepast moet worden. De erfdienstbaarheid tot openbaar nut werd gevestigd na een hele procedure. Het aanpassen van een erfdienstbaarheid kan enkel als dezelfde procedure wordt hernomen. ➤ <u>Suggestie</u>: er wordt voorzien in een regeling voor de wijze waarop erfdienstbaarheden tot openbaar nut kunnen worden opgeheven of kunnen worden aangepast aan een gewijzigde situatie.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + oplossingen
Er is een vergoeding voor waardeverlies van gronden door de initiatiefnemer verschuldigd als de vestiging van een erfdienstbaarheid tot openbaar nut een daling veroorzaakt van de venale waarde of de gebruikswaarde van het onroerend goed. Het is de landcommissie die de vergoeding vaststelt.
Aanbevelingen voor het instrument
• Verduidelijk dat ‘erfdienstbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet’ meer kunnen inhouden dan pure ‘instandhouding’ van de inrichtingswerken. • Onderzoek de mogelijkheden van het instrument als een instrument voor ‘opgelegd beheer’. • Onderzoek of het gewenst is dat andere erfdienstbaarheden ook gericht kunnen zijn op energietransitie en klimaat. • Voorzie een regeling voor de wijze waarop erfdienstbaarheden tot openbaar nut kunnen worden opgeheven of kunnen worden aangepast aan een gewijzigde situatie.

Naam instrument:	Beheerovereenkomsten
Een projectleider aan het woord	
Het instrument wordt ingezet in het landinrichtingsplan 'Natuur- en landschapsherstel en onthaal de Merode'. Dit landinrichtingsplan vormt het sluitstuk van de inrichting van het gebied de Merode door de VLM. Nu enkele grote natuurgebieden in de Merode ingericht zijn (Averbode Bos & Heide, Beeltjens, Kwarekken, Gerhagen, Hertberg, ...) is de finale ambitie om ecologische verbindingen tussen die natuurgebieden te vormen. Zeldzame of kwetsbare planten en dieren (zoals vleermuis, kamsalamander, patrijs en steenuil) zullen zich vlotter verspreiden als de verschillende blokken bos en natuur beter met elkaar verbonden zijn. Daarvoor willen we voorzien in meer natuurlijke perceelsranden, hagen, houtkanten, bomen, bosjes en poeltjes. Heel wat gronden waar natuurverbindingen nodig zijn, zijn in handen van veel verschillende privé-eigenaars. Dat maakt het complex en tijdrovend om gronden aan te kopen of te onteigenen en om in te richten of te herverkavelen uit kracht van wet. De uitdaging is om een grote en gevarieerde groep eigenaars over de streep te trekken om groenelementen aan te leggen en/of te onderhouden. Met hun medewerking kunnen we in het uitgestrekte gebied De Merode de vele ontbrekende schakels tussen de grote natuurgebieden beter invullen. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> Er wordt voor dit instrument gekozen vanwege: • de vele particuliere eigendommen, waar we kleine landschapselementen willen realiseren; • de vrijblijvendheid van het instrument, waardoor er een lage drempel is voor landbouwers om (tijdelijk) een strook te kunnen inrichten. We hopen dat er na 5 jaar wordt ingezien dat dit niet tegenstrijdig hoeft te zijn met de landbouwactiviteiten en dat de beheerovereenkomsten worden verdergezet; • de beperkte mogelijkheden van de GLB-beheerovereenkomsten (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) voor kleine landschapselementen in functie van vleermuizen. <i>Waarvoor moet het een oplossing bieden?</i> De beheerovereenkomsten moeten een oplossing bieden voor de kwaliteitsvolle realisatie van natuurverbindingen voor kwetsbare soorten op privé-eigendommen. 	
<i>Figuur 20: botanisch waardevol grasland in de Merode (voor steenuil, patrijs en oranje tipje)</i>	

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties
Het instrument heeft een stevige decretale verankering. Het instrument beheerovereenkomsten uit het decreet landinrichting werd recent gewijzigd via het Besluit van de Vlaamse regering dd. 17 mei 2019. De wijzigingen aan het besluit beoogden vooral de afstemming met de GLB-beheerovereenkomsten en een verduidelijking van bevoegdheden en taken. Nadat de beheerovereenkomsten zullen ingezet worden op basis van de gewijzigde regelgeving, zal duidelijk blijken welke knelpunten er nog zullen optreden.
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties
Dit instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma of een beheervisie te realiseren. De instrumenten voor beheer zoals de beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen landinrichting bevatten geen mechanisme om groepen gebruikers te stimuleren. Dit zou interessant kunnen zijn in gevallen waar een aaneengesloten beheer belangrijk is, zoals bijvoorbeeld bij bufferstroken langs waterlopen. Landinrichting biedt geen instrumenten die het resultaat van een beheer belonen. De huidige landinrichting stelt enkel instrumenten ter beschikking die een inspanningsverbintenis vergoeden. ➤ <u>Suggestie</u>: Onderzoek de behoefte en analyseer mogelijke instrumenten om gebruikers in groep via landinrichting te stimuleren tot een bepaald vrijwillig beheer en om resultaten te belonen.
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP, INR of Beheervisie): aandachtspunten + suggesties
Er zijn 3 verschillende procedures om het instrument in te zetten. Momenteel werd het instrument éénmaal ingezet via een landinrichtingsplan. Er werden nog geen knelpunten ervaren. Naar aanleiding van een evaluatie in verband met afstemming op de GLB-beheerovereenkomsten, werd de toepassing van de instrumenten beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen via een beheervisie recent via een besluit Vlaamse regering aangepast. De gewijzigde artikelen 5.1.1.1. en 5.1.1.2. uit het besluit landinrichting traden in werking op 19/09/2019.
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Het instrument is nog niet in uitvoering. De procedure voor de uitvoering van de beheerovereenkomsten werd recent via een besluit Vlaamse regering aangepast. De gewijzigde artikelen 2.1.2.1., 2.1.2.2 en 2.1.2.3. traden in werking op 19/09/2019. Het ministerieel besluit betreffende de beheerovereenkomsten en de dienstenvergoedingen, vermeld in artikel 2.1.6 en 2.1.9 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting trad in werking op 29/02/2020.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties
Omdat het een vrijwillige maatregel betreft, is het moeilijk om de kostprijs te ramen.

Aanbevelingen voor het instrument

- Onderzoek de behoefte en analyseer mogelijke instrumenten, om gebruikers in groep via landinrichting te stimuleren tot een bepaald vrijwillig beheer en om resultaten te belonen.

Naam instrument:

Dienstenvergoeding**Een projectleider aan het woord**

Dit instrument is gekoppeld aan 'opgelegd beheer' of 'opgelegde inrichting'. Die opgelegde maatregel moet vooral in een ander overheidsproject of -plan dan in de landinrichting voorzien worden. Deze combinatie deed zich tot op 1 september 2019 nog niet voor. Het instrument werd dus nog niet gebruikt, maar er is wel een aantal cases in ontwikkeling in het Europees project 'BIOGOV', dat de optimalisatie van het instrument als streefdoel heeft. BIOGOV staat voor Celebrating Biodiversity Governance en is een Interreg Europe project dat op 1 juni 2018 startte en 4 jaar loopt. Onder leiding van de lead-partner, de provincie Friesland, werken 9 projectpartners in 8 lidstaten (Nederland, Zweden, Polen, Bulgarije, Roemenië, Slovenië, Spanje en Vlaanderen) via participatief bestuur aan beter beleid m.b.t. biodiversiteit. Voor VLM bestaat het project eruit om via een participatief traject in twee case-studies vorm te geven aan het instrument dienstenvergoeding. De twee cases zijn de havenuitbreiding op de linkerscheldeoever en de Gulpvallei in Voeren.

Case Linkerscheldeoever: in samenwerking met het Havenbedrijf Antwerpen, ANB, Natuurpunt en De Vlaamse Waterweg wordt onderzocht hoe de inzet van de dienstenvergoeding kan bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) voor bruine kiekendief en het ecologisch beheer van dijken, en hoe de dienstenvergoeding er dan juist moet uitzien om werkbaar en toch zo efficiënt mogelijk te zijn.

Case Voeren: in Voeren loopt momenteel het Gulpdal-project van de stichting ARK, uitgevoerd door het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren en de gemeente Voeren. De doelstelling van dat project is om het natuurlijk waterbergend vermogen van de Gulp en haar zijrivieren te herstellen, te verbeteren en te behouden. Daarvoor zijn maatregelen nodig zodat de afstroom van water en modder vermindert en water langer in het gebied blijft. Door BIOGOV te koppelen aan dit net opgestarte ARK-project in de Gulpvallei en de lopende gebiedsgerichte inzet van het instrument beheerovereenkomsten, ontstaat een mooie synergie. De procesbegeleider van BIOGOV heeft samen met het Regionaal Landschap een participatief traject opgestart met de landbouwers, inwoners, landeigenaars en stakeholders in het gebied. Het is de bedoeling dat er zo een evenwichtige en gedragen beheervisie en/of inrichtingsnota wordt opgesteld, waarin de inzet van mogelijke instrumenten (waaronder de dienstenvergoeding) wordt afgewogen en een financieringsplan wordt uitgewerkt.

Waarom is voor dit instrument gekozen?

De bedoeling van het project is om het nieuwe instrument dienstenvergoeding uit te testen en te kijken tegen welke beperkingen we aanlopen. Het is dan de bedoeling om suggesties te formuleren en de wetgeving hiervoor aan te passen. Uit overleg met andere administraties (ANB, OE, DLV, OMG) die bij de cases betrokken zijn, blijkt dat de dienstenvergoeding een mooi aanvullend instrument kan zijn om gewenst beheer te realiseren. Doordat het sectoren overstijgt, kunnen de beschikbare financiële middelen zeer gericht en effectief ingezet worden en kan een grote meerwaarde voor verschillende beleidsdomeinen gerealiseerd worden. Een voordeel van de dienstenvergoeding is dat het meer flexibiliteit en maatwerk biedt dan de bestaande instrumenten.

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

De dienstenvergoeding moet het mogelijk maken om gezamenlijke en gedeelde ambities voor verschillende beleidsdomeinen te realiseren (landschap, biodiversiteit, erosiebestrijding,...), deze op elkaar af te stemmen en de kosten hiervoor te delen. Precies omdat het een geïntegreerd instrument is, wordt het door de toekomstige beheerders als minder bedreigend ervaren.

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Een dienstenvergoeding kan alleen toegekend worden voor een bijkomende gewenste prestatie door een opgelegd beheer of opgelegde inrichting. Het decreet landinrichting beschikt maar in beperkte mate over instrumenten van opgelegd beheer of opgelegde inrichting. Opgelegd beheer en inrichting kunnen bijvoorbeeld wel opgenomen zijn in een RUP, maar worden zelden toegepast.

- Suggestie: we onderzoeken de behoefte en analyseren mogelijke instrumenten van opgelegd beheer of opgelegde inrichting in zowel het decreet landinrichting als in andere regelgeving. De begrippen 'opgelegd beheer' en 'opgelegde inrichting' moeten hiervoor verduidelijkt worden.

De huidige definitie van 'gebruiker' laat momenteel niet toe dat kosteloze gebruikers via dit instrument worden vergoed; misschien wordt dit beter aangepast.

- Suggestie: we verbreden de definitie 'gebruiker' voor het instrument dienstenvergoeding.

Uit eerste praktijkervaringen blijkt er vraag te zijn naar een bijkomende vergoeding voor geleverde ecosysteemdiensten of naar een andere toegestane berekeningswijze van de vergoeding.

- Suggestie: we onderzoeken het nut van een bijkomende vergoeding voor geleverde ecosysteemdiensten of een andere toegestane berekeningswijze van de vergoeding.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Het instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma of een beheervisie te realiseren.

Het instrument heeft dezelfde aandachtspunten en bijbehorende suggesties, zoals geformuleerd in de instrumentenfiche over 'beheerovereenkomsten' (zie hoger).

Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR of Beheervisie): aandachtspunten + suggesties

Er zijn 3 procedures beschikbaar om het instrument in te zetten.

Momenteel wordt de inzet van het instrument voor de eerste maal overwogen in een inrichtingsnota in opmaak. Er zijn nog geen knelpunten ervaren.

Naar aanleiding van een evaluatie in verband met afstemming op de GLB-beheerovereenkomsten werd de toepassing van de instrumenten beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen via een beheervisie recent via een besluit Vlaamse regering aangepast. De gewijzigde artikelen 5.1.1.1. en 5.1.1.2. uit het besluit landinrichting traden in werking op 19/09/2019. Het ministerieel besluit betreffende de beheerovereenkomsten en de dienstenvergoedingen, vermeld in artikel 2.1.6 en 2.1.9 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting trad in werking op 29.02.2020.

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Het instrument is nog niet in uitvoering. De procedure voor de uitvoering van de dienstenvergoeding werd recent via een besluit Vlaamse regering aangepast. Het gewijzigd artikel 2.1.2.4. uit het besluit landinrichting trad in werking op 19/09/2019. Het ministerieel besluit betreffende de beheerovereenkomsten en de dienstenvergoedingen, vermeld in artikel 2.1.6 en 2.1.9 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting trad in werking op 29.02.2020.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + oplossingen
Er zijn tot op heden geen aandachtspunten. Zowel Onroerend Erfgoed als ANB hebben al aangegeven dat ze graag gebruik willen maken van dit instrument.
Aanbevelingen voor het instrument
• Onderzoek de behoefte en analyseer mogelijke instrumenten, zowel binnen het decreet landinrichting als in andere regelgeving, om gebruikers via landinrichting te verplichten een bepaald beheer of een bepaalde inrichting uit te voeren. • Verbreed de definitie 'gebruiker' voor het instrument. • Onderzoek het nut van een bijkomende vergoeding voor geleverde ecosysteemdiensten of een andere toegestane berekeningswijze van de vergoeding. •

instrumenten om projecten te faciliteren

Naam instrument:	Vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie en bedrijfsstopzetting
Een projectleider aan het woord	
De programmatische aanpak stikstof (PAS) werd door Vlaanderen opgemaakt omdat de stikstofdepositie in de speciale beschermingszones te hoog is om de natuur goed in stand te houden. Een deel van deze stikstofdepositie is afkomstig van de veestapel op de landbouwbedrijven. Wanneer het landbouwbedrijf kort bij de speciale beschermingszone is gevestigd, kan dit lokaal tot zeer hoge deposities leiden. Via de PAS grijpt Vlaanderen in bij de vergunningverlening van deze landbouwbedrijven. Daardoor kan een aantal landbouwbedrijven hun huidige bedrijfsvoering niet verder zetten, waardoor de leefbaarheid van deze landbouwbedrijven in het gedrang komt. De inrichtingsnota 'herstructureringsprogramma PAS: 'rode' exploitaties' werd vervolgens opgemaakt op vraag van de Vlaamse regering in uitvoering van het herstructureringsprogramma voor landbouwbedrijven die er individueel voor zorgen dat de stikstofdepositie van hun bedrijf hoger is dan 50% van de hoeveelheid die een bepaalde habitat maximaal aankan. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> De instrumenten 'vrijwillige bedrijfsverplaatsing', 'vrijwillige bedrijfsreconversie' en 'koopplicht' werden gekozen als maatregelen om de negatieve gevolgen van PAS te flankeren.	

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

De getroffen landbouwers kunnen, naargelang van hun specifieke situatie, kiezen tussen een vrijwillige bedrijfsverplaatsing of een vrijwillige bedrijfsreconversie, waaronder een bedrijfsbeëindiging. Een eigenaar kan ook de koopplicht inroepen. De koopplicht biedt een oplossing wanneer de landbouwer van het landbouwbedrijf geen eigenaar is van het bedrijf.

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Het instrument heeft een stevige decretale verankering.

- In artikel 2.1.73.§1 van het decreet is er sprake van een vergoeding voor de directe en indirecte kosten. Het is niet zo duidelijk wat hiermee bedoeld wordt, m.a.w. welke facturen voor welke kosten er tijdens de uitvoering kunnen ingebracht worden.

- Suggestie: In een richtlijn, die op de website gepubliceerd wordt, wordt best verduidelijkt wat bedoeld wordt met directe en indirecte kosten.

- Artikel 2.1.73.§1, 3^e lid bepaalt dat de vergoeding voor de vrijwillige stopzetting bestaat uit een vergoeding voor het verlies van het gebruik van onroerende goederen dat gepaard gaat met de vrijwillige bedrijfsstopzetting, en een vergoeding voor de directe en indirecte kosten en het inkomensverlies die gepaard gaan met de vrijwillige bedrijfsstopzetting. In artikel 2.1.4.8. van het besluit wordt deze vergoeding verder uitgewerkt. We stellen vast dat er dubbele vergoedingen mogelijk zijn vanuit de berekening van het verlies van gebruik en de berekening van het inkomensverlies.

- Suggestie: In artikel 2.1.73.§1, 3^e lid van het decreet landinrichting worden de woorden 'en het inkomensverlies' geschrapt. Ook het artikel 2.1.4.8.§3 wordt aangepast. We onderzoeken de mogelijkheid om de vergoeding voor de directe en indirecte kosten als een soort forfait verder uit te werken.

- Bij de bedrijfsreconversie met investeringen en de bedrijfsverplaatsing wordt niet voorzien in controle op terrein nadat de investering werd uitgevoerd, en ook niet in controle na een aantal jaar nadat de investering werd uitgevoerd om de instandhouding van de investering te beoordelen (zoals bij VLIF).

- Suggestie: In artikel 2.1.74. van het decreet landinrichting wordt, als dit na verder onderzoek decretaal nodig blijkt te zijn, de mogelijkheid van controle in de regelgeving voorzien en de eventuele terugvordering van de vergoeding als blijkt dat na een zeker aantal jaar de investering werd te niet gedaan. In artikel 2.1.4.4.§9 en artikel 2.1.4.10.§9 van het besluit landinrichting wordt deze mogelijkheid verder uitgewerkt. De mogelijkheid voor het uitvoeren van een terreincontrole door een instantie, aangeduid door de landcommissie, wordt toegevoegd. Dat gebeurt ook voor de mogelijkheid tot het uitbetalen van de vergoeding tot en met 80% en de overige 20% na de terreincontrole.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties
Het instrument kan ingezet worden om het doel van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma te realiseren. De gebruiker kan de vergoeding vragen als ten minste één van de volgende situaties zich voordoet: - De aanwezigheid van het bedrijf belemmert rechtstreeks de realisatie van het doel van het landinrichtingsproject of het project, plan of programma; - De leefbaarheid van de bestaande bedrijfsvoering komt ernstig in het gedrang door de realisatie van het landinrichtingsproject of het project, plan of programma.
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties
Er zijn tot op heden geen aandachtspunten.
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
- In artikel 2.1.4.3.§3, artikel 2.1.4.6.§3 en artikel 2.1.4.9.§3 van het besluit landinrichting wordt bepaald dat het bedrijf over de nodige vergunningen moet beschikken. Het is niet duidelijk wat met ‘nodige’ vergunningen wordt bedoeld. ➤ <u>Suggestie</u>: In artikel 2.1.4.3.§3, artikel 2.1.4.6.§3 en artikel 2.1.4.9.§3 van het besluit landinrichting wordt het begrip ‘nodige’ vergunningen verduidelijkt als volgt: het betreft alle vergunningen die op het moment van de aanvraag en voor die onderdelen van het bedrijf die deel uitmaken van de aanvraag, geldig zijn: Stedenbouwkundige en milieuvergunning; Omgevingsvergunning. - Artikel 2.1.4.4. §4, artikel 2.1.4.7. §4 en artikel 2.1.4.10. §4 uit het besluit bepalen dat de landcommissie bij de aanvrager aanvullende stukken en inlichtingen kan opvragen voorafgaand aan de beslissing over de onderdelen van het bedrijf die in aanmerking komen voor een vergoeding / voor aankoop. Uit de praktijkervaring blijkt dat het opvragen van bijkomende info (zoals info om de vergoeding of de aankoop prijs te berekenen) door de landcommissie ook relevant is na de beslissing over de onderdelen. ➤ <u>Suggestie</u>: Het opvragen van bijkomende info moet ook mogelijk kunnen zijn na de beslissing over de onderdelen. Dit wordt best toegevoegd in artikel 2.1.4.4. §5, artikel 2.1.4.7. §5 en artikel 2.1.4.10. §5. - Artikel 2.1.4.4. §5, artikel 2.1.4.7. §5 en artikel 2.1.4.10. §5 uit het besluit regelen de procedure voor het aanbod. Het aanbod is ook onmiddellijk een definitief aanbod. Er is geen mogelijkheid voor een bezwaar. ➤ <u>Suggestie</u>: De procedure wordt gewijzigd. Er wordt eerst een voorstel gedaan, waarna de aanvrager een bezwaar kan tegen indienen. Daarna volgt het aanbod door de landcommissie. Artikel 2.1.4.4. §5, artikel 2.1.4.7. §5 en artikel 2.1.4.10. §5 worden in die zin aangepast. We onderzoeken om het administratief beroep te laten vallen en de procedure te regelen, naar analogie met de procedure in het instrumentendecreet voor de compenserende vergoedingen.

- In artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, telkens eerste lid, worden de termijnen voor het aanvaarden van het eerste aanbod bepaald. Uit de praktijkervaring blijkt dat de aanvaardingstermijn voor het eerste aanbod te kort is in het geval van overmacht.

- Suggestie: De aanvaardingstermijn voor het eerste aanbod wordt verlengd bij overmacht. Dit wordt aangepast in artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6.

- In artikel 2.1.4.4. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, telkens tweede lid van het besluit, wordt het mogelijk gemaakt dat de aanvrager een vergoeding voor onvoorziene kosten kan aanvragen binnen de termijn van 18 maanden na de kennisgeving van het aanbod. Uit de praktijkervaring blijkt dat deze termijn te kort is. Bovendien is de procedure voor deze aanvraag niet zo duidelijk.

- Suggestie: het artikel 2.1.4.4. §6 en het artikel 2.1.4.10. §6 van het besluit worden gewijzigd. De termijn van 18 maanden na de kennisgeving van het aanbod wordt gewijzigd in een termijn van 12 maanden na het aanvaarden van het aanbod. In de artikelen wordt verduidelijkt dat de aanvraag via een aangetekend schrijven moet gebeuren bij de landcommissie en dat de aanvraag motiveert waarom de werken noodzakelijk en onvoorzien zijn. In de aanvraag worden ook de oorzaak en de beschrijving van de werken opgenomen, en een bewijsstuk van de grootte-orde van de uit te voeren werken. De onvoorziene kosten voor bodemsanering worden het best geschrapt, omdat de eigenaar verantwoordelijk is voor de vervuiling. Voor historische vervuiling komt OVAM tussen in de kosten als de saneringsplichtige vrijgesteld wordt van de sanering.

- In artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, derde lid, worden de termijnen voor het aantekenen van beroep bepaald. Uit de praktijkervaring blijkt dat door een te lange termijn voor het aantekenen van beroep de uitspraak (aanbod of weigering) soms buiten de aanvaardingstermijn van het aanbod valt.

- Suggestie: De termijn voor het aantekenen van beroep wordt ingekort (bij voorkeur tot 2 maanden) zodat de uitspraak (aanbod of weigering) nog binnen de aanvaardingstermijn van het aanbod kan vallen. Een andere mogelijkheid is om de aanvaardingstermijn op te schorten tijdens de periode van indiening tot beslissing over het beroep. Dit wordt aangepast in artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, derde lid.

- Er is niet voorzien in de mogelijkheid van de verlenging van de aanvaardingstermijn bij overmacht voor de aanvaarding van het eerste aanbod.

- Suggestie: In artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, derde lid wordt voorzien in de mogelijkheid van de verlenging van de aanvaardingstermijn bij overmacht.

- Artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, derde lid regelen de beroepsprocedure. Uit de praktijkervaring blijkt dat de procedure hiervoor niet zo duidelijk is.

- Suggestie: De procedure voor het indienen van het beroep door de aanvrager en de taakverdeling tussen de landcommissie en de VLM op het vlak van ontvankelijkheid van het beroep en de herberekening van de vergoeding, worden verduidelijkt. Artikel 2.1.4.4. §6, artikel 2.1.4.7. §6 en artikel 2.1.4.10. §6, derde lid worden aangepast.

- In artikel 2.1.4.5.§2, artikel 2.1.4.8.§2 en artikel 2.1.4.11.§2 wordt bepaald dat de vergoeding voor het verlies van het gebruik wordt berekend op basis van de vergoedingsregels die gelden voor onteigening ten algemenen nutte. Uit praktijkervaring blijkt dat niet duidelijk is welke onderdelen deel kunnen uitmaken van deze vergoeding.

- Suggestie: In artikel 2.1.4.5.§2, artikel 2.1.4.8.§2 en artikel 2.1.4.11.§2 worden de componenten benoemd die deel uitmaken van de vergoeding voor het verlies van het gebruik (winstderving, verlies van gebouwen, dieren en materiaal).

- In artikel 2.1.4.5 §3 en §4 wordt bepaald hoe de landcommissie de vergoeding berekent voor de directe en indirecte kosten en voor de investeringen die verbonden zijn aan de bedrijfsverplaatsing. Uit de berekeningswijze is duidelijk dat de kostprijs voor de aankoop van gronden voor het plaatsen van nieuwe gebouwen hier niet is inbegrepen. Daarom zal de landcommissie hier niet voor vergoeden.

- Suggestie: In artikel 2.1.4.5 §3 en §4 wordt verduidelijkt dat de directe en indirecte kosten en de investeringen niet handelen over de aankoop van de gronden voor het plaatsen van nieuwe gebouwen.

- In artikel 2.1.4.10 §9 wordt de betaling van de vergoeding voor de vrijwillige bedrijfsreconversie geregeld. Net zoals bij de bedrijfsverplaatsing zou de betaling op basis van bewijsstukken moeten gebeuren.

- Suggestie: In artikel 2.1.4.10 §9 wordt volgende zin toegevoegd: 'De aanvrager legt bij de aanvraag tot betaling bewijsstukken voor van de effectief gemaakte kosten of van de betaalde bedragen bij de reconversie van het landbouwbedrijf.' Dit kan meer zijn dan enkel facturen (bijvoorbeeld ook vergunningen, creditnota's, sloopcertificaten,...).

- Artikel 2.1.4.11.§3, 1e lid bepaalt dat de landcommissie de reconversievergoeding voor de directe en indirecte kosten en de investeringen berekent. Het slopen valt nu onder deze investeringen en wordt voor maximaal 40% vergoed. Uit de praktijk blijkt dat dit lage subsidiepercentage weinig stimuleert tot slopen.

- Suggestie: in het artikel 2.1.4.11. §3, 1^e lid worden de woorden 'de kosten voor slopen' tussen de woorden 'de directe en indirecte kosten' en 'de investeringen' gevoegd. Verder wordt in ditzelfde artikel bepaald dat de sloopvergoeding tot maximaal 100% van de kosten voor slopen kan bedragen (geen cumul met andere premies).

- Artikel 2.1.4.11.§3, 6e lid bepaalt dat de maximale vergoeding wordt berekend als 40% van de gedane investeringen. Op het moment van de berekening van deze vergoeding zijn er nog geen investeringen uitgevoerd, en kan de vergoeding alleen op basis van een raming berekend worden.

- Suggestie: in het artikel 2.1.4.11. §3, 6e lid worden de woorden 'gedane investeringen' vervangen door de woorden 'geschatte investeringen'.

Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + oplossingen

Omdat het vrijwillige instrumenten betreft, is de kostprijs op het moment van de opmaak van het financieringsplan moeilijk te ramen.

Aanbevelingen voor het instrument

- Regel de controle op de uitgevoerde investeringen.
- Wijzig de berekening van de vergoeding voor de vrijwillige bedrijfsstopzetting.
- Optimaliseer de procedure bij de landcommissie en de beroepsprocedure bij de VLM.
- Verduidelijk een aantal begrippen zoals 'directe en indirecte kosten' en de 'nodige' vergunningen in een richtlijn.
- Stimuleer sloop bij reconversie via een hoger subsidiepercentage (tot maximaal 100% en geen cumul met andere premies zijn mogelijk).

Naam instrument:

Vergoedingen bij lokale grondenbanken**Een projectleider aan het woord**

Het instrument wordt ingezet in de inrichtingsnota 'herstructureringsprogramma PAS : 'rode' exploitaties'.

Waarom is voor dit instrument gekozen?

Het instrument 'vergoedingen bij lokale grondenbanken' wordt ook als maatregel ingezet om de negatieve gevolgen van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) te flankeren. Het instrument maakt het mogelijk om vergoedingen toe te kennen aan eigenaars en gebruikers bij de aankoop van een landbouwgrond door de lokale grondenbank. Bovenop de normale verkoopwaarde komt nog een toeslag van maximaal 20% van de normale verkoopwaarde. Een gebruiker van een landbouwgrond ontvangt een wijkersstimulus van 2000 euro per hectare bovenop de gangbare vergoeding voor het verlies van gebruik. Het instrument wordt ingezet om het herstructureringsprogramma beter te doen werken. De programmatische aanpak stikstof heeft namelijk een grote invloed op het ruimtegebruik en de gronddruk.

Waarvoor moet het een oplossing bieden?

De vergoedingen bij een lokale grondenbank zorgen ervoor dat gronden sneller vrij komen van eigendom en gebruik. Bovendien wordt de hoogte van de vergoeding vergelijkbaar met de vergoedingen die bij onteigening ten algemene nutte gegeven worden, en wordt voorkomen dat de betrokkenen in het project een onteigening afwachten.

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

De vergoedingen bij lokale grondenbanken zijn decretaal geregeld. Het instrument lokale grondenbank werd ingeschreven in het decreet Vlaamse Grondenbank.

Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

Artikel 2.1.4.1. uit het besluit landinrichting bepaalt dat de vergoedingen bij lokale grondenbanken kunnen worden toegekend als er een dwingende verwerving bestaat. Dit laat vermoeden dat er een onteigeningsbesluit werd genomen. In praktijk is dit instrument nuttig de jaren voorafgaandelijk aan het nemen van een onteigeningsbesluit.

➤ <u>Suggestie</u>: wijzig de zinsnede 'een dwingende verwerving' in 'reden tot verwerving in het algemeen belang voorhanden, zonder dat daarvoor reeds noodzakelijk een voorlopig of definitief onteigeningsbesluit nodig is'.
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties
Het instrument kan, na het doorlopen van een openbaar onderzoek, ingezet worden via een LIP en INR. Maar we stellen vast dat de partners een lokale grondenbank met vergoedingen soms willen inzetten in een eerste fase van uitvoering van een project, dat reeds een openbaar onderzoek heeft doorlopen, als enig (voorlopig) instrument. Het doorlopen van een nieuw openbaar onderzoek lijkt dan een te zware procedure. ➤ <u>Suggestie</u>: voorzie in een eenvoudige procedure.
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Om het beheer van gronden die de Vlaamse Grondenbank verwerft te kunnen organiseren, verleent artikel 14 van het decreet Vlaamse Grondenbank de mogelijkheid om voor de onroerende goederen die vrij van gebruik zijn een pachtovereenkomst af te sluiten die van rechtswege verstrijkt na één jaar maar die hernieuwd kan worden. In de periode van 2014 tot 2019 werden jaarlijks door de Vlaamse Grondenbank respectievelijk 505, 435, 388, 440, 477 en 387 eenjarige pachtovereenkomsten afgesloten. Vaak gaat het om hernieuwingen van eenjarige pachtovereenkomsten met dezelfde gebruiker, waarvan de eerdere eenjarige pachtovereenkomst door het verstrijken van haar duurtijd van rechtswege ten einde is gekomen. Het hernieuwen van de eenjarige pachtovereenkomsten creëert een administratieve en financiële overlast, die kan vermeden worden door de mogelijke duurtijd van de overeenkomst te verlengen. Momenteel dient jaarlijks een nieuwe overeenkomst te worden afgesloten die door de Vlaamse Grondenbank moet worden geregistreerd en waarvoor door haar telkens een registratierecht verschuldigd is, dat vervolgens teruggevorderd wordt bij de gebruiker. Anderzijds biedt de duurtijd van één jaar de betrokken partijen onvoldoende garanties over de correcte en optimale exploitatie van de onroerende goederen die in eenjarige pacht worden gegeven. ➤ <u>Suggestie</u>: voorzie de mogelijkheid dat de Vlaamse Grondenbank tijdelijke gebruiksovereenkomsten mag afsluiten op gronden die haar toebehoren met een maximum duur van 5 jaar.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties
Er zijn momenteel geen aandachtspunten.
Aanbevelingen voor het instrument
• Om het instrument te kunnen inzetten is slechts een intentie voor dwingende verwerving nodig. • Voorzie in een eenvoudige procedure voor de inzet van dit instrument, als dit instrument het enige instrument is die ingezet wordt. • Voorzie de mogelijkheid dat de Vlaamse Grondenbank tijdelijke gebruiksovereenkomsten mag afsluiten op gronden die haar toebehoren met een maximum duur van 5 jaar.

Naam instrument:	Koopplicht
Een projectleider aan het woord	
De programmatische aanpak stikstof (PAS) werd door Vlaanderen opgemaakt omdat de stikstofdepositie in de speciale beschermingszones te hoog is om de natuur goed in stand te houden. Een deel van deze stikstofdepositie is afkomstig van de veestapel op de landbouwbedrijven. Wanneer het landbouwbedrijf kort bij de speciale beschermingszone is gevestigd, kan dit lokaal tot zeer hoge deposities leiden. Via de PAS grijpt Vlaanderen in bij de vergunningverlening van deze landbouwbedrijven. Daardoor kunnen een aantal landbouwbedrijven hun huidige bedrijfsvoering niet verder zetten, waardoor de leefbaarheid van deze landbouwbedrijven in het gedrang komt. De inrichtingsnota 'herstructureringsprogramma PAS: 'rode' exploitaties' werd vervolgens opgemaakt op vraag van de Vlaamse regering in uitvoering van het herstructureringsprogramma voor landbouwbedrijven die er individueel voor zorgen dat de stikstofdepositie van hun bedrijf hoger is dan 50% van de hoeveelheid die een bepaalde habitat maximaal aankan. <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> De instrumenten 'vrijwillige bedrijfsverplaatsing', 'vrijwillige bedrijfsreconversie' en 'koopplicht' werden gekozen als maatregelen om de negatieve gevolgen van PAS te flankeren. <i>Waarvoor moet het een oplossing bieden?</i> De getroffen landbouwers kunnen, naargelang van hun specifieke situatie, kiezen tussen een vrijwillige bedrijfsverplaatsing of een vrijwillige bedrijfsreconversie, waaronder een bedrijfsbeëindiging. Een eigenaar kan ook de koopplicht inroepen. De koopplicht biedt een oplossing wanneer de landbouwer van het landbouwbedrijf geen eigenaar is van het bedrijf.	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Het instrument heeft een stevige decretale basis. Artikel 2.1.75. bepaalt dat de eigenaar van een onroerend goed de verwerving ervan kan eisen als hij aantoonst dat de waardevermindering van zijn onroerend goed ernstig is, of de leefbaarheid van de bestaande bedrijfsvoering ernstig in het gedrang komt door de uitvoering van het landinrichtingsplan of het project, plan of programma. De invulling van deze 2 voorwaarden wordt in het instrumentendecreet geharmoniseerd.	
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties	
De eigenaar kan de koopplicht pas inroepen als dit instrument is vastgesteld via een landinrichtingsplan of inrichtingsnota.	
Procedure voor de inzet van het instrument (via LIP of INR): aandachtspunten + suggesties	
Tot op heden werden nog geen knelpunten ervaren.	

Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
De procedures en de berekening van de vergoeding van de verschillende koopplichten worden in het instrumentendecreet geharmoniseerd.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties
De kostprijs in het financieringsplan is moeilijk te ramen.
Aanbevelingen voor het instrument
Er zijn momenteel geen nieuwe aanbevelingen.

Naam instrument:	Uitvoeringsinitiatieven
Een projectleider aan het woord	
Dit instrument wordt in het landinrichtingsproject 'De Wijers' ingezet (zie situering van dit project in hoofdstuk 1.3.1). <i>Waarom is voor dit instrument gekozen?</i> Er is voor het instrument gekozen om het draagvlak en de betrokkenheid bij partners van een landinrichtingsproject te verhogen. Dat is een les die we in het verleden geleerd hebben uit de "quick wins" van het plattelandsbeleid (in 2013/2014). Door partners en anderen financiële middelen te geven om eigen initiatieven te kunnen uitvoeren, voelden ze zich meer betrokken bij het bredere project. Hun betrokkenheid helpt het project beter vooruit. <i>Waarvoor moet het een oplossing bieden?</i> Uitvoeringsinitiatieven moeten voor snel zichtbare veranderingen op het terrein zorgen. Daarom is het instrument heel handig om de eerste planvormingsfases te 'overbruggen'. Verder zorgt het ook voor activiteit en zichtbaarheid van VLM en de projectpartners op het terrein. Dit versterkt het draagvlak en de dynamiek bij de partners.	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Het instrument heeft een stevige juridische basis. Een aantal artikels zijn overgenomen vanuit andere wetgeving en niet voldoende afgestemd op de kleinschaligheid en korte uitvoeringstermijn van de uitvoeringsinitiatieven. ➤ <u>Suggestie</u>: enkele schrappingen in artikel 3.4.2.12, 3.4.2.13 en 3.4.2.15 uit het besluit landinrichting.	
Toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties	
Artikel 3.4.2. regelt de toepassingsvoorwaarden om het instrument te kunnen inzetten. Uitvoeringsinitiatieven moeten passen binnen de doelstelling van landinrichting, bijdragen aan de	

realisatie van de doelstellingen van het landinrichtingsproject en op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. Oproepen met zeer selectieve doelgroep, een verenging van de aanvaarde kosten en algemene selectiecriteria, een laag subsidiepercentage,... boeten in aan bottom-up karakter. ➤ Suggesties: initiatieven die heel gericht een actie of doelgroep op het oog hebben, horen eerder thuis in een LIP. Het maximaal toegelaten subsidiepercentage in de regelgeving optrekken van 50% tot 70%.
Procedure om het instrument in te zetten (via landinrichtingsproject of LIP): aandachtspunten + suggesties
pro memorie
Procedure voor de uitvoering van het instrument: aandachtspunten + suggesties
Vanaf de opmaak van een reglement tot de uitbetaling van de subsidie, kent de procedure 21 stappen. Stappen 1 tot en met 6 betreffen de opmaak en ministeriële goedkeuring van een reglement voor de projectoproep. Om die projectspecifieke reglementen op te maken, vertrekt VLM vanuit een sjabloon. Dit sjabloon laat momenteel nog vrij veel ruimte voor aanpassingen en veroorzaakt een lange doorlooptijd. Dit gaf ons de mogelijkheid om de kinderziekten eruit te filteren. Intussen verwachten we minder nood om voor iedere projectoproep wijzigingen aan de generieke delen van het sjabloon te moeten aanbrengen. Zo kunnen we een aantal stappen in de procedure overslaan. Voordeel is dat we zo heel wat tijd besparen. ➤ <u>Suggestie:</u> de projectspecifieke reglementen gaan niet meer ieder apart naar de minister voor goedkeuring. Wel keurt de minister de generieke elementen goed bij de aanvang van de legislatuur via een sjabloon, en de projectspecifieke elementen per project via het OOH of het LIP. De minister geeft in het sjabloon ook aan op welk niveau hij het subsidiepercentage vastlegt: via het sjabloon, via het OOH of via het LIP. In het sjabloon duiden we projectspecifieke passages aan. Die passages past de planbegeleidingsgroep achteraf aan met projectspecifieke informatie. Deze projectspecifieke aanpassingen zijn gerelateerd tot de projectperimeter en de inhoudelijke focus uit het OOH of het LIP.
Kostprijs inzet instrument versus financiering: aandachtspunten + suggesties
Er is veel personeelsinzet nodig voor de weinige investeringsmiddelen die bij het instrument ingezet worden.
Aanbevelingen voor het instrument
• Procedure versnellen: de minister keurt de generieke delen goed van het sjabloon bij aanvang van de legislatuur. De planbegeleidingsgroep keurt het reglement goed conform de projectspecifieke delen uit het OOH of het LIP. •

3.1.3.2 landcommissies

Het is nog te vroeg om in dit eerste rapport de werking van de landcommissies te evalueren. In het algemeen zijn de leden van de landcommissies tevreden over de werking van de landcommissies. Dit bleek uit een korte bevraging in de gemeenschappelijke zitting van de landcommissies op 24 juni 2019. Ze ervaren de samenstelling als voldoende om de huidige opdrachten op te volgen. De nodige expertises zijn in de landcommissie aanwezig.

Het is belangrijk om de regionale verankering van de landcommissies te behouden en bijgevolg de landcommissies provinciaal te houden. Op die manier hebben de leden meer voeling met de provincie waarbinnen de dossiers behandeld worden. De voorzitter is dezelfde persoon voor de vijf landcommissies. De andere leden zijn, afhankelijk van de keuze van de entiteit die ze vertegenwoordigen, lid van één of meer landcommissies.

Een aantal suggesties voor verbeteringen aan de procedures werd al meegenomen bij de instrumenten.

De lange doorlooptermijnen binnen de verschillende procedures van de instrumenten zijn termijnen van orde, maar deze tijd is echt wel nodig. Het betreft immers complexe dossiers en de behandeling hiervan vraagt de nodige tijd.

Landcommissies hebben uitvoerende taken. Dat houdt in dat een goede samenwerking tussen landcommissie en initiatiefnemer een blijvend aandachtspunt is.

3.2 EVALUATIE TOEPASSING INSTRUMENTEN

3.2.1 inleiding

Het decreet landinrichting voorziet 3 sporen om de instrumenten voor inrichting, beheer, verwerving en grondmobiliteit en andere instrumenten in te zetten. In dit hoofdstuk wordt de toepassing van de instrumenten via deze sporen geëvalueerd.

Spoor 1 en spoor 2 zijn volop operationeel. Dat houdt in dat er voor deze sporen niet alleen een gebruiksevaluatie kan gebeuren, maar ook een eerste effectevaluatie (evaluatie van de veronderstelde effecten) kan gemaakt worden van de toepassing van de instrumenten voor de uitvoering van een landinrichtingsplan of inrichtingsnota. In de effectevaluatie vergelijken we de geobserveerde effecten met de veronderstelde effecten.

Voor spoor 3 waren er, tot op datum van 1 september 2019, enkele verkennende vragen voor de opmaak van beheervisies. Hieruit kwamen enkele verbeteringen naar boven die opgenomen zijn in het besluit landinrichting. Dit wordt toegelicht in de gebruiksevaluatie van spoor 3. Omdat er nog geen beheervisies zijn opgemaakt, is het logischerwijs in dit evaluatierapport nog niet mogelijk om voor spoor 3 een effectevaluatie te maken.

In dit hoofdstuk besteden we ook aandacht aan de oprichting en de werking van de programmacommissie. De programmacommissie adviseert immers over de toepassing van de instrumenten via spoor 1.

3.2.2 monitoring

De basis voor een goede evaluatie van de toepassing van de instrumenten is een consistente monitoring. De monitoring steunt op het opvolgen en analyseren van een aantal duidelijke indicatoren die de effecten kunnen meten.

We monitoren uiteraard het aantal ingestelde landinrichtingsprojecten, vastgestelde landinrichtingsplannen en vastgestelde inrichtingsnota's. Verder worden de 5 veronderstelde effecten gemonitord, elk door middel van specifieke indicatoren.

In de tabel hieronder worden, voor de drie sporen, de resultaten weergegeven van de monitoring van de verschillende indicatoren. Het jaar 2019 wordt aanzien als een nulmeting, maar waar dat mogelijk is, wordt vergeleken met de situatie in de periode voor de inwerkingtreding van het decreet landinrichting in 2014. In het daaropvolgende hoofdstuk 3.2.2.1 wordt, voor elke indicator en per spoor, dieper ingegaan op de resultaten.

	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
SPOOR 1			
Accent op uitvoering	Aantal ingestelde landinrichtingsprojecten: 7 Aantal vastgestelde landinrichtingsplannen: 13 Aantal landinrichtingsplannen in eindfase voor vaststelling: 5 Aantal projectgebonden oproepen uitvoeringsinitiatieven: 2	Aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen: 5, waarvan één in der minne Aantal ingestelde natuurinrichtingsprojecten: 8	% vastgestelde plannen en plannen in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van nieuwe instrumenten: 56%

Snelle realisatie	Gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject en vaststelling eerste landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven: 3 jaar Kortste doorlooptijd: 1,2 jaar Langste doorlooptijd: 4,8 jaar	Gemiddelde termijn tussen vaststelling landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven en eerste uitvoeringsdossier: 1 jaar Kortste doorlooptijd: 0,4 jaar Langste doorlooptijd: > 600 dagen	Gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject tot de eerste spade: 4,2 jaar Kortste doorlooptijd: 2 jaar Langste doorlooptijd: 5,5 jaar
Flankerende maatregelen	Aantal flankerende instrumenten die binnen landinrichtingsplannen worden ingezet: 0	% vastgestelde plannen en plannen in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van flankerende instrumenten: 0%	
Samenhang tijdens de voorbereiding	Aantal jaarlijkse vergaderingen van de programmacommissie: 3	Aantal adviezen van de programmacommissie: 8	Gemiddeld aantal aanwezige instanties: 9
Samenhang tijdens de uitvoering	% bijdrage van de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en de andere bestuursniveaus in de omzet van de landinrichtingsplannen: Vlaamse partners: 11%; provincies: 8%; steden en gemeenten: 32%; privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen: 4%		
Betrokkenheid lokale en private partners	Aandeel van maatregelen die lokale en private partners uitvoeren: lokale partners 26%; private partners 7%	Aantal gesloten beheerovereenkomsten uit het decreet: 0	Aantal goedgekeurde projectvoorstellen uitvoeringsinitiatieven: 16
	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
SPOOR 2			
Accent op uitvoering	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's: 5 Aantal inrichtingsnota's in eindfase van vaststelling: 1 Aantal inrichtingsnota's in opmaak: 5	Aantal volledig uitgevoerde inrichtingsnota's: 0	Aantal inrichtingsnota's in uitvoering: 4
Snelle realisatie	Gemiddelde termijn tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling van de inrichtingsnota (enkel voor de inrichtingsnota's met	Gemiddelde termijn tussen de vaststelling van de inrichtingsnota en de uitbetaling van de eerste vergoeding: 1,4 jaar	Gemiddelde termijn voor de uitvoering van een herverkaveling uit kracht van wet: nog niet van toepassing

	openbaar onderzoek): 1,4 jaar Kortste doorlooptijd: 1,2 jaar Langste doorlooptijd: 1,7 jaar	Kortste doorlooptijd: 0,8 jaar Langste doorlooptijd: 1,7 jaar	
Flankerende maatregelen	Aantal flankerende instrumenten die binnen de vastgestelde inrichtingsnota's worden ingezet: 4 van de 5 flankerende maatregelen worden ingezet	% vastgestelde inrichtingsnota's en inrichtingsnota's in eindfase voor vaststelling dat gebruik maakt van flankerende instrumenten: 67% (4 van de 6 inrichtingsnota's)	
Samenhang	Gemiddeld aantal financierings- en uitvoeringspartners per vastgestelde inrichtingsnota: gemiddeld 2 financierings- en uitvoeringspartners	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap: 0	
Betrokkenheid lokale en private partners	Aantal vastgestelde inrichtingsnota's met inzet van beheerovereenkomsten of dienstenvergoeding: 0	Aantal inrichtingsnota's (vastgesteld, in eindfase voor vaststelling of in opmaak) met provinciale of gemeentelijke initiatiefnemer in verhouding tot Vlaamse initiatiefnemers of regeringsopdrachten : 1 gemeente en 1 provincie t.o.v. 4 keer een Vlaamse initiatiefnemer.	Aantal gesloten beheerovereenkomsten uit het decreet: 0
	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3
SPOOR 3			
Accent op uitvoering	Aantal goedgekeurde beheervisies: 0		

Figuur 21: monitoring van de indicatoren die de effecten kunnen meten bij de toepassing van de instrumenten

3.2.2.1 spoor 1

A ACCENT OP UITVOERING

De uitvoering met meer mogelijkheden wordt gemeten en gemonitord met de volgende drie indicatoren:

1. aantal ingestelde landinrichtingsprojecten, aantal vastgestelde landinrichtingsplannen, aantal landinrichtingsplannen in eindfase voor vaststelling en aantal projectgebonden oproepen voor uitvoeringsinitiatieven;
2. aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen en ingestelde natuurinrichtingsprojecten;
3. % plannen dat gebruik maakt van nieuwe instrumenten en instrumenten uit kracht van wet.

- *INDICATOR 1: aantal ingestelde landinrichtingsprojecten volgens het decreet landinrichting, aantal vastgestelde landinrichtingsplannen, aantal landinrichtingsplannen in eindfase voor vaststelling en aantal projectgebonden oproepen voor uitvoeringsinitiatieven;*

Sinds de inwerkingtreding van het decreet werden zeven landinrichtingsprojecten ingesteld en dertien landinrichtingsplannen vastgesteld. Vijf landinrichtingsplannen kunnen binnenkort vastgesteld worden.

Twee projectgebonden oproepen voor uitvoeringsinitiatieven werden uitgevoerd.

- *INDICATOR 2: aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen en ingestelde natuurinrichtingsprojecten;*

Er werd tijdens de reguleringsimpactanalyse (reguleringsimpactanalyse of RIA is een onderdeel van de goedkeuringsprocedure van Vlaamse regelgeving) niet gekozen om de landinrichting in de plaats te laten treden van de instrumenten natuurinrichting en ruilverkaveling. Dat gebeurde voornamelijk omdat het beleid niet wilde raken aan de complementaire rol van de landinrichting, maar ook omdat er veel onduidelijkheden zouden ontstaan voor de aansturing en financiering. We volgen het aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen en ingestelde projecten natuurinrichting op.

Sinds de inwerkingtreding van het decreet landinrichting in 2014 zijn vijf ruilverkavelingen nuttig verklaard

Het ging om volgende projecten:

- Uit kracht van wet: MOLENBEERSEL (MB van 10-09-2019), RIJKEVORSEL-WORTEL (MB van 16-08-2019), GOOIK (MB van 17-07-2019) en SCHELDE-LEIE (MB van 19-05-2014)
- In der minne: MOLENVELD-ROTEM (MB van 26-4-2018)

Sinds de inwerkingtreding van het decreet landinrichting in 2014 werden acht nieuwe natuurinrichtingsprojecten ingesteld. Het ging om volgende projecten:

- Berlarebroek-Donkmeer (MB van 28-05-2014)
- De Liereman (MB van 13-06-2014)
- Vrieselhof (MB van 14-10-2015)
- Schuddebeurze (MB van 26-05-2016)
- Torfbroek (MB van 2-03-2017)
- Wellemeersen (MB van 19-04-2018)
- Vijvercomplex Hasselt-Genk (MB van 16-04-2019)
- Graafweide-Schupleer (MB van 16-04-2019)

- *INDICATOR 3: % plannen dat gebruik maakt van nieuwe instrumenten en nieuwe instrumenten uit kracht van wet;*

De landinrichtingsprojecten worden uitgevoerd via landinrichtingsplannen. Met de oude regelgeving konden vrijwillige inrichtingswerken uitgevoerd worden, maar om effectief resultaat op terrein te boeken werden gronden aangekocht of eventueel onteigend, waarna inrichtingswerken konden uitgevoerd worden.

Door het monitoren van het inzetten van de nieuwe en dwingende instrumenten in de landinrichtingsprojecten en de landinrichtingsplannen, kunnen we meten of de uitvoering van landinrichtingsprojecten met meer mogelijkheden gebeurt dan vroeger.

In zes van de achttien landinrichtingsplannen (33%) worden inrichtingswerken uit kracht van wet ingezet, in zeven (39%) erfdienstbaarheden tot openbaar nut. Recht van voorkoop, vrijwillige herverkaveling, herverkaveling uit kracht van wet en herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil worden elk in één landinrichtingsplan ingezet (6%). Beheerovereenkomsten worden in één plan ingezet en uitvoeringsinitiatieven in twee plannen (12%).

In een meerderheid van de plannen (56%) wordt gebruik gemaakt van de nieuwe instrumenten of instrumenten uit kracht van wet. Deze plannen worden daardoor gerealiseerd met meer mogelijkheden. We stellen bovendien een evolutie vast. Van de vastgestelde plannen worden in vijf van de dertien plannen (38%) nieuwe instrumenten of instrumenten uit kracht van wet ingezet. In de meer recente landinrichtingsplannen, in de eindfase voor vaststelling, is dit al voor vier op de vijf plannen (80%).

B SNELLE REALISATIE

In de reguleringsimpactanalyse (RIA) wordt voor de realisatietermijn verwezen naar het uitgevoerde inrichtingsplan Oude Kale. De termijn tussen de goedkeuring van het landinrichtingsplan en de eerste spade in de grond duurde toen acht jaar.

Om een snellere realisatie van landinrichtingsprojecten te kunnen realiseren, werden in het decreet verschillende procedurele vereenvoudigingen en verfijningen doorgevoerd. Het verondersteld effect 'snelle realisatie' wordt in dit rapport gemonitord met de volgende drie indicatoren, met telkens de berekening van de termijnen tussen:

1. landinrichtingsprojecten en landinrichtingsplannen/reglementen voor uitvoeringsinitiatieven;
2. landinrichtingsplannen/reglementen voor uitvoeringsinitiatieven en uitvoeringsdossiers;
3. de globale duur van landinrichtingsproject tot de eerste spade.

- *INDICATOR 1: gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject en vaststelling eerste landinrichtingsplan of reglement van uitvoeringsinitiatieven;*

Landinrichtingsprojecten bevatten de globale visies en doelstellingen die landinrichting voor een projectgebied op het oog heeft. Landinrichtingsprojecten worden gefaseerd uitgevoerd door landinrichtingsplannen, die op hun beurt vertaald worden naar concrete uitvoeringsdossiers.

Aan de vaststelling van een landinrichtingsplan gaan een uitgebreide ontwerperperiode en een formele adviesprocedure met een vaste duur van drie maanden vooraf. Door de optie om projectoproepen voor uitvoeringsinitiatieven te organiseren die passen binnen de doelstellingen van het landinrichtingsproject, voorziet het decreet de mogelijkheid om met kleinschalige en kortlopende open ruimteprojecten een 'voorafname' te doen van de uitvoeringsfase van een landinrichtingsproject.

Op onderstaande tijdslijn worden de mijlpalen uitgezet voor de landinrichtingsprojecten die ingesteld zijn sinds 2014, waarvoor ondertussen al landinrichtingsplannen en reglementen voor uitvoeringsinitiatieven zijn vastgesteld, en waarvan de uitvoering is gestart of binnen een redelijke termijn gepland is om te starten.

		1ste jaar	2de jaar	3de jaar	4de jaar	5de jaar	6de jaar	7de jaar
Dilbeek - Grimbergen	16/05/2014 instelling					LIP 1 Hooghof	Start uitvoering voorzien	
Rode - Dilbeek	16/05/2014 instelling				LIP 1 Molenbeekvallei	Start uitvoering		
Vilvoorde-Hoelaart	16/05/2014 instelling					LIP 1 Ijsevallei	Start uitvoering voorzien	
De Wijers - Beleven	21/04/2017 instelling		reglement Uitvoeringsinitiatieven	Start uitvoering				
De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek	21/04/2017 instelling		reglement Uitvoeringsinitiatieven	Start uitvoering				
Zwimpolders	22/04/2016 instelling		LIP 1 Nieuwe Watergang	Start uitvoering				
Rupelstreek	16/05/2014 instelling				LIP 1 Vlietvallei Hemiksem-Schelle fase 1		Start uitvoering voorzien	
Zwijndrecht en Klein-Brabant	16/05/2014 instelling				LIP 1 / reglement Uitvoeringsinitiatieven Scheldehelden 2.0		Start uitvoering	

Figuur 22: tijdslijn mijlpalen landinrichtingsprojecten

In de figuur hieronder worden voor de verschillende landinrichtingsprojecten die ingesteld zijn sinds 2014, de duurtijden weergegeven tussen de instelling van de landinrichtingsprojecten, de vaststelling van de eerste landinrichtingsplannen/reglementen voor uitvoeringsinitiatieven per project en de start van de werken.

duurtijd van landinrichtingsproject	tot landinrichtingsplan reglement uitvoeringsinitiatieven	tot start uitvoering (dagen)	Totale duurtijd		
	(dagen)	(jaar)	(dagen)	(jaar)	(dagen)
Dilbeek - Grimbergen	1483	4,1	542	1,5	2025
Rode - Dilbeek	1057	2,9	620	1,7	1677
Vilvoorde-Hoeilaart	1743	4,8	648	1,8	2391
De Wijers - Beleven	451	1,2	333	0,9	784
De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek	451	1,2	333	0,9	784
Zwimpolders	599	1,6	143	0,4	742
Rupelstreek	1413	3,9	612	1,7	2025
Zwijndrecht en Klein-Brabant	1468	4,0	317	0,9	1785
Gemiddelde duurtijd		3,0		1,2	4,2
kortste duurtijd		1,2		0,4	2,0
langste duurtijd		4,8		1,7	6,6

Figuur 23: duurtijden tussen mijlpalen landinrichtingsprojecten

De duurtijd van de instelling van het landinrichtingsproject tot het eerste vastgestelde landinrichtingsplan of een goedkeuring van een reglement voor uitvoeringsinitiatieven, bedraagt gemiddeld drie jaar. De kortste duurtijd van 1,2 jaar (451 dagen) vinden we in het landinrichtingsproject De Wijers waar de procedure van de uitvoeringsinitiatieven werd gevoerd.

Een kanttekening bij deze resultaten is dat de analyse op beperkte data is gebaseerd, vanwege de beperkte periode van vijf jaar na de inwerkingtreding van het decreet landinrichting. Er zijn sinds de inwerkingtreding in 2014 heel wat meer landinrichtingsplannen vastgesteld. Omdat die hun oorsprong kennen in 'oudere' landinrichtingsprojecten die voor 2014 ingesteld werden, is het niet relevant deze landinrichtingsplannen mee te nemen in de analyse van de duurtijden voor deze eerste indicator. De globale lijst met vastgestelde landinrichtingsplannen en landinrichtingsplannen in ontwerp is weergegeven in figuur 1.

- **INDICATOR 2: gemiddelde termijn tussen vaststelling van landinrichtingsplan of goedkeuring van reglement voor uitvoeringsinitiatieven en eerste uitvoeringsdossier;**

Voor de verschillende landinrichtingsplannen en reglementen voor uitvoeringsinitiatieven werd berekend hoe lang het duurt vóór maatregelen uitgevoerd werden die op het terrein zichtbaar zijn. Een voldoende snelle én zichtbare uitvoering van maatregelen kan immers belangrijk zijn in de perceptie van de partners

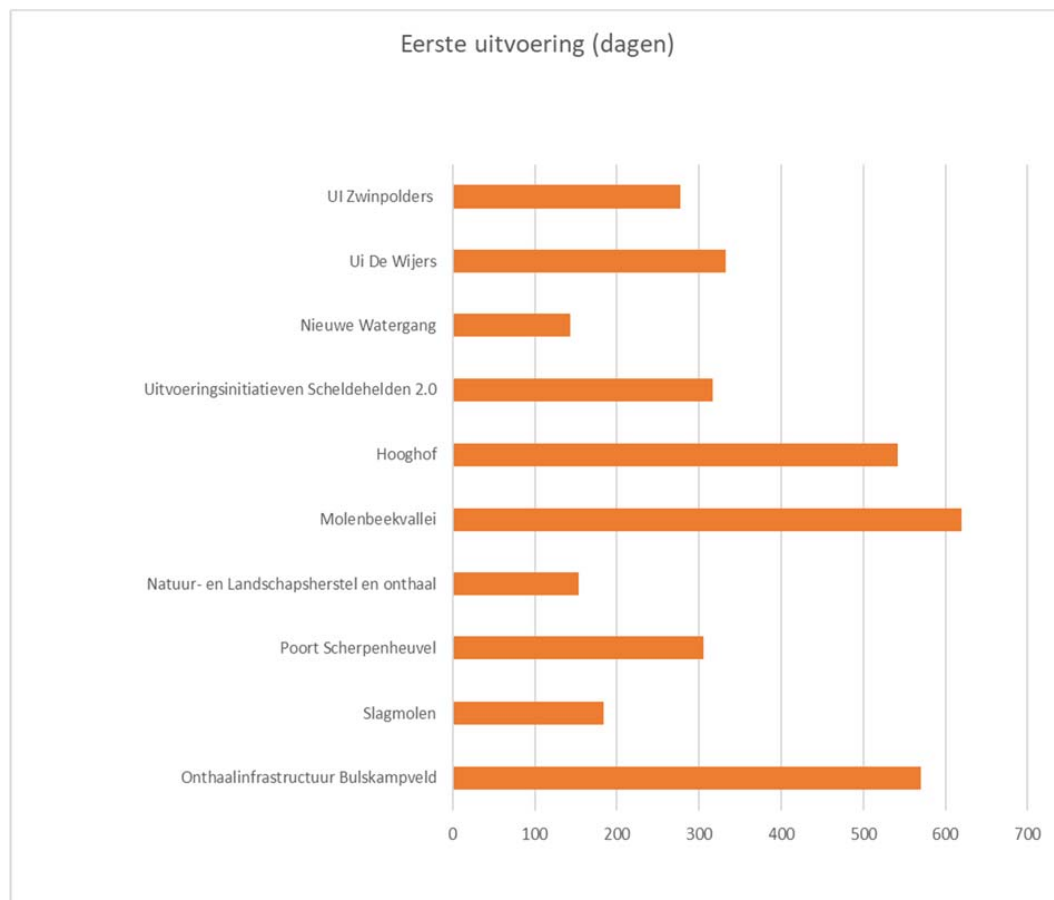
en andere gebruikers van de open ruimte over de slaagkracht en de geloofwaardigheid van het landinrichtingsproject.

De datum van de vaststelling van de landinrichtingsplannen wordt als begindatum genomen. Voor het bepalen van de datum voor de eerste zichtbare uitvoering op terrein, wordt de datum genomen van de eerste budgettaire vastlegging van subsidiekredieten voor de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen of voor de projectvoorstellen voor uitvoeringsinitiatieven. Daarbij werd geen rekening gehouden met vastleggingen voor grondverwerving, omdat grondverwerving op zich geen zichtbare uitvoering van maatregelen inhoudt.

In dit deel van de analyse kunnen de landinrichtingsplannen die hun oorsprong kennen in oudere landinrichtingsprojecten wel meegenomen worden, wat het aantal data verhoogt.

Landinrichtingsplannen waarvoor nog geen concrete datum voor uitvoering gepland is, worden niet meegenomen in deze analyse. De reden daarvoor is dat het landinrichtingsplan pas recent vastgesteld werd, of er nog voorbereidende onderhandelingen over grondverwerving aan de gang zijn.

In de tabel hieronder wordt de indicator 2 gemeten voor de volgende acht landinrichtingsplannen en de twee oproepen van projectvoorstellen voor uitvoeringsinitiatieven.

Figuur 24: duurtijd van vaststelling LIP/goedkeuring reglement tot eerste uitvoeringsdossier

De variaties in tijd zijn vrij groot, maar gemiddeld duurt het iets minder dan een jaar (354 dagen) na de vaststelling van het landinrichtingsplan voor de werken goedgekeurd zijn om effectief te starten. In die tijdsspanne moet het technisch ontwerp worden opgemaakt, worden vergunningen aangevraagd en wordt de aanbesteding georganiseerd.

Voor drie van de acht onderzochte landinrichtingsplannen volgt de eerste uitvoering in minder dan 200 dagen. De belangrijkste bepalende factor hiervoor is dat voor de uitvoering geen grondverwerving vereist was en er ook geen dwingende instrumenten ingezet werden. Voor het landinrichtingsplan Nieuwe Watergang, met de snelste uitvoering van de onderzochte cases (143 dagen), was het technisch ontwerp voor de werken al afgewerkt op het moment van de vaststelling van het landinrichtingsplan.

Voor drie plannen bedraagt de tijd tussen de vaststelling van het landinrichtingsplan en de eerste zichtbare uitvoering meer dan 500 dagen. Factoren hiervoor zijn de noodzaak om vooraf de grond te verwerven (Hooghof) en de omvang van de werken (voor alle drie de cases betreft de eerste uitvoering een omvangrijke uitvoering van het landinrichtingsplan). Voor twee van de drie landinrichtingsplannen (Onthaalinfrastructuur Bulskampveld en Molenbeekvallei) was het nodig om een nieuw besluit voor het landinrichtingsplan te nemen, omdat de kostprijs van de werken duurder werd bij uitvoering dan oorspronkelijk geraamd in het landinrichtingsplan.

De procedure voor uitvoeringsinitiatieven neemt gemiddeld 305 dagen in beslag voor de projectvoorstellen uitgevoerd worden. De vele procedurestappen die genomen moeten worden voor effectief van start kan gegaan worden, zijn hier een belangrijke verklaring voor.

- ***INDICATOR 3: gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject en de eerste spadesteek;***

Hiervoor maken we gebruik van figuur 23. We meten de totale duurtijd van de instelling van een landinrichtingsproject tot de eerste goedkeuring van een uitvoeringsdossier of projectvoorstel voor het uitvoeringsinitiatief. Zoals eerder aangegeven, is de hoeveelheid beschikbare data hiervoor beperkt.

De gemiddelde duurtijd bedraagt 1.533 dagen (4,2 jaar). In de Wijers kan gestart worden met de uitvoering van uitvoeringsinitiatieven door lokale actoren na 784 dagen, ruim twee jaar na instelling van het landinrichtingsproject.

De landinrichtingsprojecten Schelde en Rupel en Vlaamse Rand zijn klaar voor een eerste uitvoering na, respectievelijk, meer dan vijf jaar en meer dan vier jaar. Deze projecten hadden geen mogelijkheid om uitvoeringsinitiatieven in te zetten. Dus in die zin hebben uitvoeringsinitiatieven, zoals in de Wijers, een meerwaarde om een landinrichtingsproject te promoten.

Voor Zwinpolders was de periode tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de vastlegging van het eerste uitvoeringsdossier beperkt tot twee jaar. Dit kwam omdat, onder impuls van VLM, verschillende Vlaamse partners een raamakkoord afsloten dat voorafging aan de opmaak van het ontwerp van landinrichtingsproject. Hier is de aanpak dus anders dan in een meer reguliere procedure. Het landinrichtingsplan werd voorbereid en het eerste uitvoeringsdossier werd duidelijk omschreven en afgelijnd tijdens de opmaak van het rapport over het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid voor de instelling van het landinrichtingsproject. Dat houdt ook in dat de engagementen van de partners er al waren voor de planopmaak.

C FLANKERENDE MAATREGELEN

We volgen dit op door de inzet van de flankerende instrumenten te monitoren. Het gaat hier concreet om de inzet van de vergoedingen lokale grondenbank, de vergoedingen voor vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie en bedrijfsstopzetting en de koopplicht.

- *INDICATOR 1: aantal flankerende instrumenten die binnen landinrichtingsplannen worden ingezet;*

Een landinrichtingsproject is nooit een groot infrastructuurproject, maar heeft tot doel de kwaliteit van de open ruimte te verbeteren. Hierdoor worden deze instrumenten binnen een spoor 1 zelden ingezet. Tot op heden werden nog geen flankerende instrumenten ingezet.

- *INDICATOR 2: % plannen dat gebruik maakt van flankerende instrumenten;*

In geen enkel plan wordt tot nu toe gebruik gemaakt van de flankerende instrumenten.

D SAMENHANG

d1. samenhang door overleg en afstemming tijdens de voorbereiding

Samenhang van initiatieven van verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en andere bestuursniveaus binnen de landinrichting wordt overkoepelend gerealiseerd door de programmacommissie. De oprichting van deze commissie had onder andere als doel om te zorgen voor een betere afstemming en samenhang van initiatieven van Vlaamse overheidspartners, en dus voor een groter draagvlak voor het landinrichtingsproject.

We volgen de werking van de programmacommissie op door een rapportage over het aantal vergaderingen, het aantal adviezen dat de programmacommissie uitbrengt en de betrokkenheid van de instanties. De betrokkenheid wordt gemeten via de aanwezigheid van de instanties op de vergaderingen.

We koppelen deze rapportage aan haar drie decretale taken.

- *INDICATOR 1: aantal jaarlijkse vergaderingen van de programmacommissie;*

De programmacommissie werd opgericht op 10 juli 2015. De startvergadering vond plaats op 9 september 2015. Ze kwam sinds haar oprichting tot 31 december 2019 13 keer samen. Dat houdt een vergaderfrequentie van ongeveer 3 keer per jaar in.

- *INDICATOR 2: gemiddeld aantal aanwezige instanties;*

Gemiddeld waren 9 instanties per vergadering aanwezig. In de programmacommissie zijn 13 instanties opgenomen.

- *INDICATOR 3: aantal adviezen van de programmacommissie;*

TAAK 1 – Adviseren over onderzoeken naar de opportuniteit en de haalbaarheid

De programmacommissie bracht adviezen uit over 5 onderzoeken naar de opportuniteit en de haalbaarheid, die resulteerden in 7 landinrichtingsprojecten. Twee van deze 5 onderzoeken dienden bijgestuurd en een tweede maal voorgelegd te worden.

TAAK 2 – Adviseren over het landinrichtingsprogramma

De programmacommissie schreef nog geen advies over het landinrichtingsprogramma. Ze werkte wel een methodiek uit. Het eerste advies wordt verwacht in 2020.

TAAK 3 – Adviseren over het landinrichtingsbeleid

In 2018 en 2019 werkte de programmacommissie aan een advies over het landinrichtingsbeleid. Ze bezorgde dat advies aan de minister van Omgeving. Het beleid beantwoordde het advies in de beleidsnota Omgeving 2019-2024. Daarin wil het beleid de programmacommissie een rol geven in de ontwikkeling van een Vlaamse investeringsagenda die openruimtedoelstellingen ondersteunt.

d2. samenhang door overleg en afstemming tijdens de uitvoering

De samenhang van initiatieven van verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en andere bestuursniveaus kan voor de concrete landinrichtingsprojecten gegarandeerd worden via de planbegeleidingsgroepen. In de planbegeleidingsgroep zijn immers de meeste financierings- en uitvoeringspartners vertegenwoordigd.

Deze samenhang volgen we op door de bijdragen van de verschillende partners in de totale omzet van landinrichtingsplannen te monitoren.

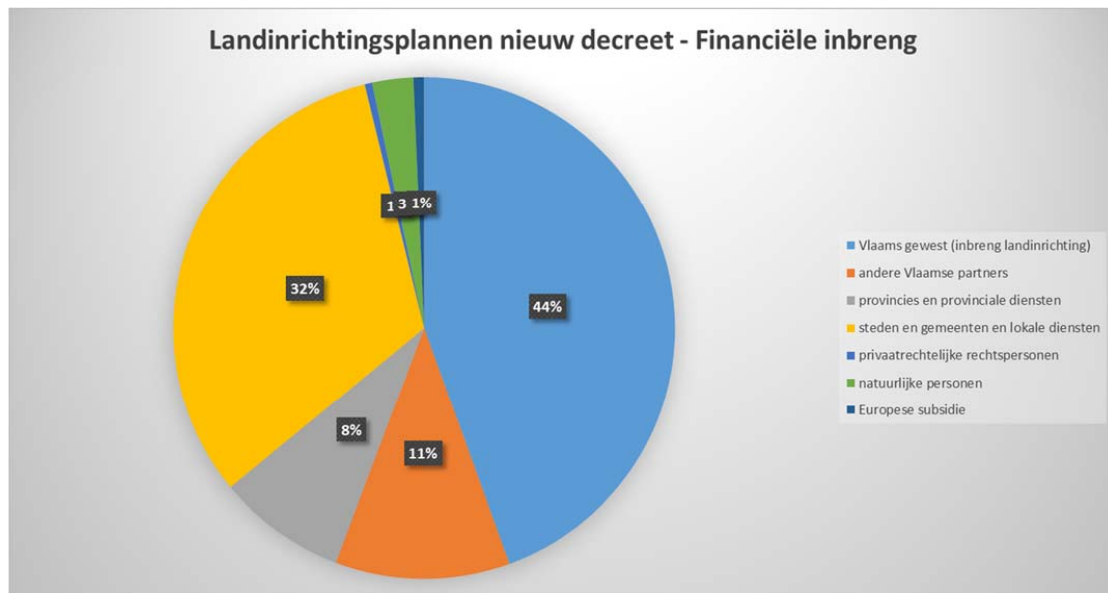
- *INDICATOR 1: % bijdrage van de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en de lokale en private partners in de omzet van de landinrichtingsplannen;*

We analyseren de bijdrage van de verschillende financieringspartners in de landinrichtingsplannen en uitvoeringsinitiatieven die sinds de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving goedgekeurd en vastgesteld zijn. We noemen ze verder in de analyse de 'landinrichtingsplannen nieuw decreet'. Het gaat om dertien landinrichtingsplannen, goedgekeurd en vastgesteld in 2016, 2017, 2018 en 2019 en één oproep voor uitvoeringsinitiatieven. De totale omzet hiervan wordt begroot op 31.259.293€.

We vergelijken de financiering door de partners in de landinrichtingsplannen nieuw decreet met de financiering door de partners in de meest recente (land)inrichtingsplannen die nog via de vorige regelgeving uitgevoerd werden of worden. Deze plannen noemen we verder in de analyse de (land)inrichtingsplannen oude regelgeving. Het gaat om dertien (land)inrichtingsplannen, goedgekeurd en vastgesteld in 2014, 2015 en 2016. De totale omzet is 20.263.318€.

Inbreng per partnergroep: landinrichtingsplannen nieuw decreet

Vlaams gewest (inbreng landinrichting)	andere Vlaamse partners	provincies en provinciale diensten	steden en gemeenten en lokale diensten	privaatrechtelijke rechtspersonen	natuurlijke personen	Europese subsidie
13.903.259 €	3.516.937 €	2.596.413 €	10.051.946 €	150.944 €	823.972 €	215.821 €
44%	11%	8%	32%	1%	3%	1%

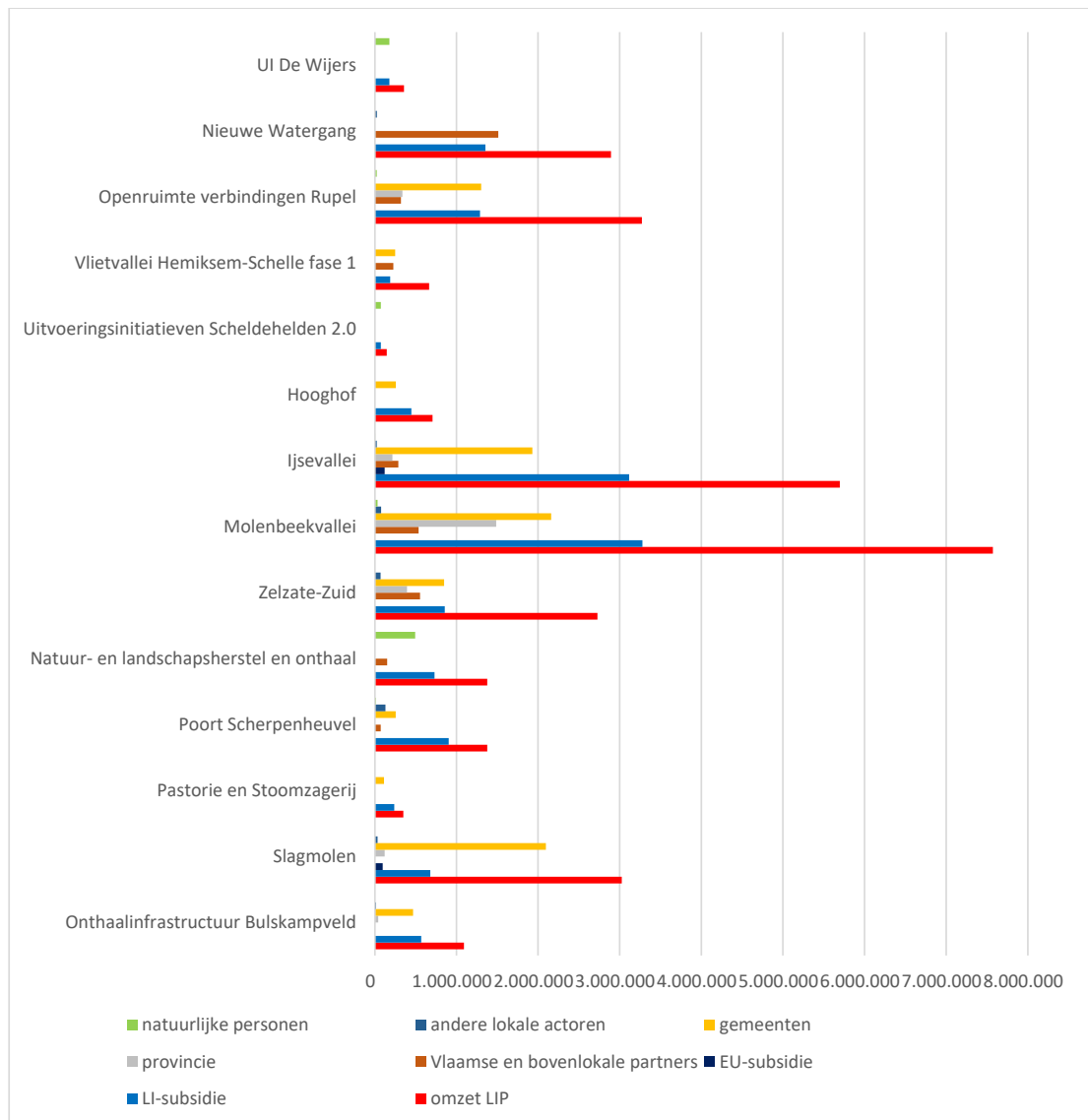

Figuur 25: financiële inbreng voor landinrichtingsplannen nieuw decreet

44% wordt bijgedragen door het Vlaams Gewest met subsidies landinrichting. 11% wordt door andere Vlaamse partners geïnvesteerd. De Vlaamse partners die in deze landinrichtingsplannen worden betrokken zijn overwegend VMM, ANB, AWV en AMT. VMM is met 1.786.328 euro (6%) inbreng de grootste Vlaamse financieringspartner. De inbreng van de Vlaamse overheidspartners bestaat uit investeringskosten die deel uitmaken van hun regulier beleid, dat geïntegreerd uitgevoerd wordt met de uitvoering van een landinrichtingsplan. Het resterende budget wordt door lokale partners in het projectgebied geïnvesteerd. De gemeenten en provincies investeren van alle partners het meest in de uitvoering van landinrichtingsprojecten. Zij nemen doorgaans ook een groot deel van de nazorg en het beheer van de uitgevoerde landinrichtingsmaatregelen op zich. Steden en gemeenten, inclusief hun andere lokale diensten, dragen 32% van de omzet bij. Provincies leveren 8% financiële middelen. Privaatrechtelijke rechtspersonen (vooral Natuurpunt en de verschillende Regionale landschappen) investeren 1%, natuurlijke personen 3%.

Financiële inbreng per landinrichtingsplan of oproep uitvoeringsinitiatieven:

In de volgende diagram worden het financieel gewicht en de impact van de landinrichtingsplannen nieuw decreet met elkaar vergeleken.

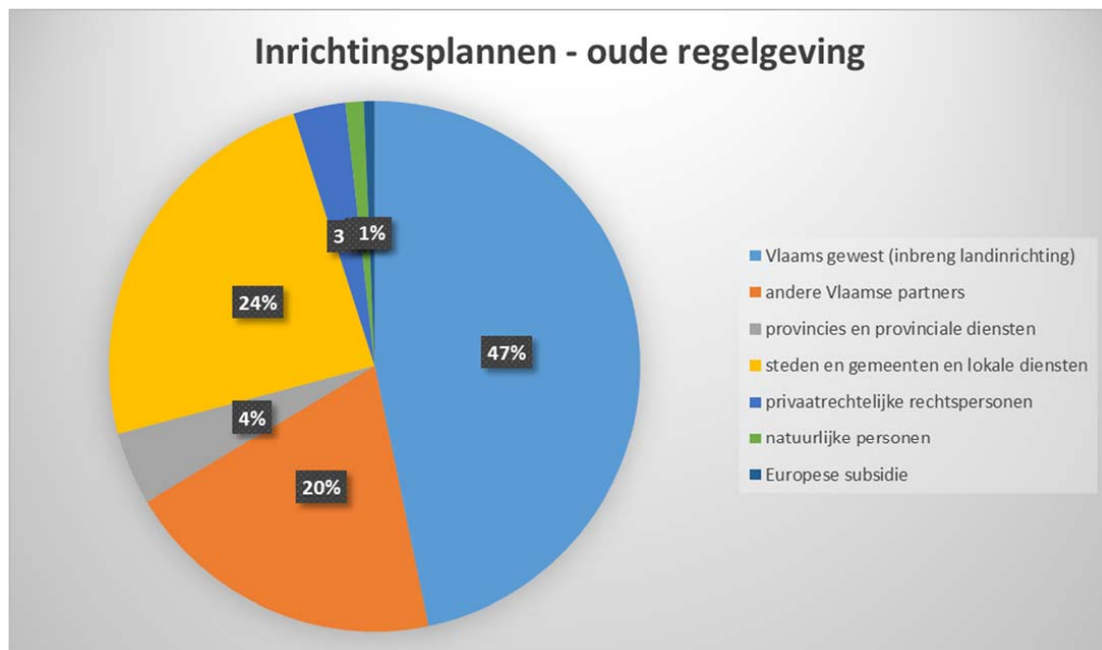

Figuur 26: financiële inbreng (in euro) van de partners per landinrichtingsplan nieuw decreet

Hieronder volgt de inbreng per partnergroep voor de (land)inrichtingsplannen oude regelgeving.

Inbreng per partnergroep: (land)inrichtingsplannen oude regelgeving

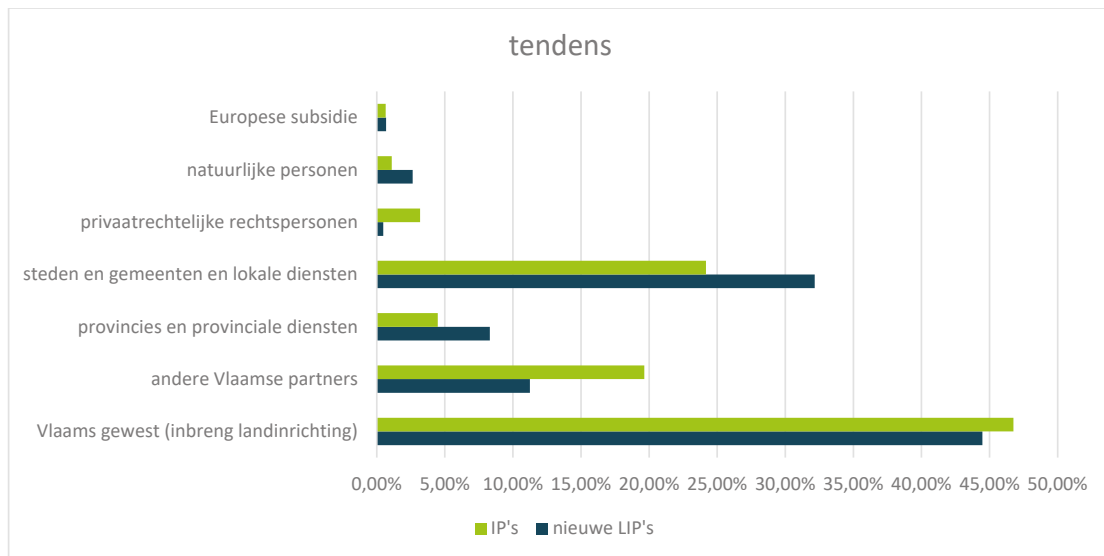
Vlaams gewest (inbreng landinrichting)	andere Vlaamse partners	provincies en provinciale diensten	steden en gemeenten en lokale diensten	privaatrechtelijke rechtspersonen	natuurlijke personen	Europese subsidie
9.473.111 €	3.980.823 €	907.670 €	4.899.625 €	644.915 €	223.507 €	133.665 €
47%	20%	4%	24%	3%	1%	1%

Figuur 27: financiële inbreng voor (land)inrichtingsplannen oude regelgeving

Voor de (land)inrichtingsplannen die goedgekeurd werden volgens de oude regelgeving lag de inbreng van het Vlaams Gewest op 47%. De inbreng van andere Vlaamse overheden (hier VMM, ANB, AWW en het Agentschap Ondernemen (AO)), lag met 20% beduidend hoger in vergelijking met de recente plannen. Lokale overheden brachten in die periode dan weer iets minder in. Vlaamse overheden als ANB, VMM en AWW zijn terugkerende actoren in de projectperimeters van de landinrichting, en zijn dus vaste waarden bij de uitvoering ervan.

Om evoluties of tendensen te kunnen vaststellen, wordt in onderstaande figuur de procentuele financiële bijdrage van de verschillende financierende partners van de landinrichtingsplannen volgens het nieuw decreet vergeleken met die van de (land)inrichtingsplannen volgens de oude regelgeving.

Figuur 28: evoluties financiële bijdrage volgens oude en nieuwe regelgeving

We stellen vast dat zowel de oude wetgeving als het nieuwe decreet een gelijkwaardige inzet van de lokale bestuursniveaus, middenveld en burgers meebrengt. Vlaamse partners blijven financieel ook bijdragen, zodat ook hun doelstellingen geïntegreerd gerealiseerd worden.

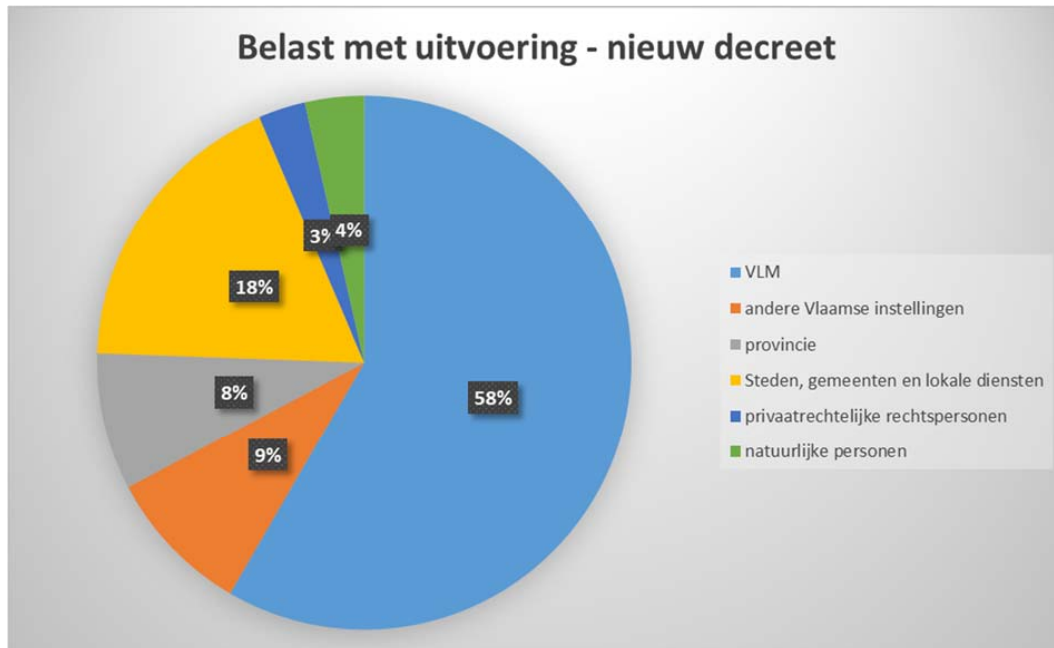
Het is verder duidelijk dat de inbreng van de lokale actoren zeker niet vermindert, maar integendeel vergroot tussen 2014 en 2019.

E BETROKKENHEID LOKALE EN PRIVATE PARTNERS

De overheid kan voor de uitvoering van haar beleidsdoelen ook een beroep doen op lokale actoren en eigenaars en gebruikers. De instrumentenkoffer bevat mogelijkheden om maatregelen in de open ruimte ook door deze partners te laten uitvoeren. We volgen de betrokkenheid van lokale en private partners op door het aandeel te monitoren van maatregelen die lokale en private partners uitvoeren. We meten de betrokkenheid door de omzet in kaart te brengen van de maatregelen waarmee de verschillende actoren, inclusief de lokale en private partners, in de landinrichtingsplannen belast zijn. We doen dit enerzijds voor de goedgekeurde en vastgestelde landinrichtingsplannen en uitvoeringsinitiatieven volgens het nieuw decreet, anderzijds voor de inrichtingsplannen die van 2014 tot 2016 ingesteld werden volgens de oude regelgeving. Daarna vergelijken we de gegevens van beide tabellen.

Wie voert uit: landinrichtingsplannen nieuw decreet

VLM	andere Vlaamse overheden en instellingen	provincie	Steden, gemeenten en lokale diensten	privaatrechtelijke rechtspersonen	natuurlijke personen
58%	9%	8%	18%	3%	4%

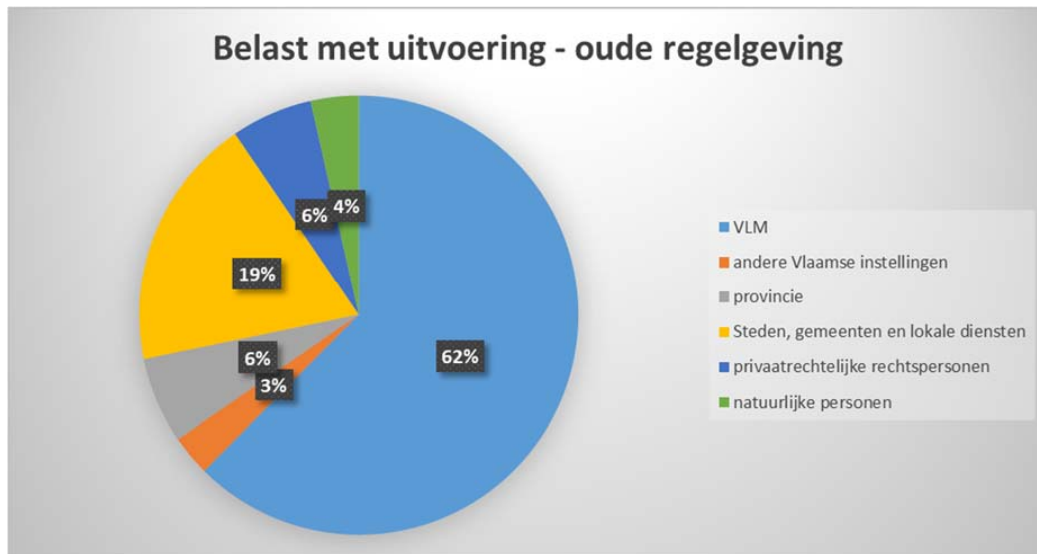
Figuur 29: partners in uitvoering landinrichtingsplannen nieuw decreet

Het decreet landinrichting belast de VLM met de opmaak van de landinrichtingsplannen en de coördinatie van de uitvoering. Het is dan ook vrij logisch dat de VLM met 58% uitgetekend bovenaan staat voor de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen van de vastgestelde landinrichtingsplannen. Andere Vlaamse instellingen realiseren 9% van de financiële waarde van het pakket uit te voeren maatregelen. Tussen 2016-2019 wordt dat percentage grotendeels gerealiseerd door de VMM, meer specifiek in één landinrichtingsplan, de Nieuwe Watergang. Dat landinrichtingsplan, waar de VLM de remediërende maatregelen voor haar rekening neemt, valt voor het grootste deel binnen het werkgebied en de doelstellingen van de VMM. De rest van de omzet, exact een derde (33%), wordt gerealiseerd door de lokale en private partners. Van die 33% wordt 79% door de lokale overheid uitgevoerd; privaatrechtelijke VZW's (Natuurpunt, regionale landschappen,...) en natuurlijke personen nemen de resterende 21% voor hun rekening.

Wie voert uit: (land)inrichtingsplannen oude regelgeving

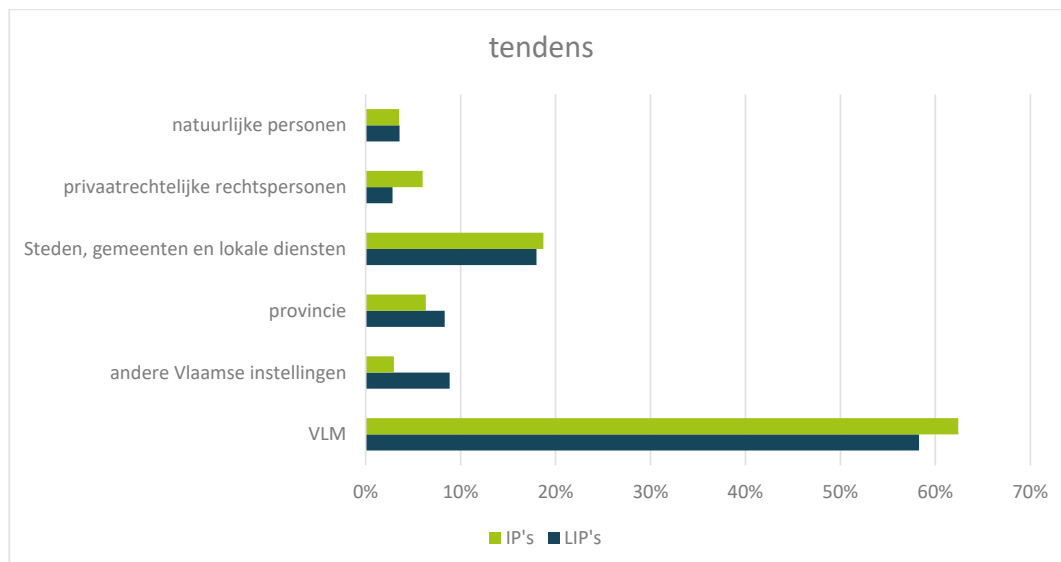
VLM	andere Vlaamse overheden en instellingen	provincie	Steden, gemeenten en lokale diensten	privaatrechtelijke rechtspersonen	natuurlijke personen
62%	3%	6%	19%	6%	4%

In de momentopname van inrichtingsplannen 2014-2016 was de verdeling Vlaamse overheidsinbreng in vergelijking met de lokale inbreng gelijkwaardig. Het privaat initiatief was iets hoger dan in de onderzoekreeks van landinrichtingsplannen

Figuur 30: partners in uitvoering (land)inrichtingsplannen oude regelgeving

Om bepaalde evoluties of tendensen te kunnen vaststellen, wordt in onderstaande figuur de procentuele bijdrage in de uitvoering van de verschillende uitvoerende partners van de landinrichtingsplannen volgens het nieuw decreet vergeleken met die van de (land)inrichtingsplannen volgens de oude regelgeving.

Figuur 31: evoluties in uitvoering volgens oude en nieuwe regelgeving

We zien momenteel weinig verschil tussen het aandeel VLM en andere Vlaamse instellingen en het lokale aandeel. Met de toenemende inzet van de instrumenten beheerovereenkomsten, dienstenvergoeding en uitvoeringsinitiatieven mag wel verwacht worden dat het aandeel in de uitvoering door het lokale en private initiatief gaandeweg zal stijgen. Het landinrichtingsplan 'Natuur- en landschapsherstel en onthaal' van het landinrichtingsproject de Merode, dat een participatieve aanpak inhoudt, is daar reeds een duidelijk voorbeeld van. In dit landinrichtingsplan neemt de VLM 70% (of 958.430 euro) van de uitvoering voor haar rekening en worden de resterende 30% (418.465 euro) door privaatrechtelijke rechtspersonen en particulieren ingebracht.

In dit landinrichtingsplan worden de meer structurele en technisch complexe maatregelen door de VLM gerealiseerd. De resterende 30% zijn maatregelen voor beheerovereenkomsten en uitvoeringsinitiatieven die bijdragen aan de natuurdoelen binnen het landinrichtingsplan en minder technische kennis vereisen. Deze particuliere maatregelen zijn vrijwillig van aard en bieden bijgevolg geen sluitende garantie op realisatie. Omdat dit landinrichtingsplan nog niet in de fase van de uitvoering zit, moet de verhouding VLM-particulier als een prognose in het planontwerp geïnterpreteerd worden. Na de periode van realisatie kan de reële omzet geëvalueerd worden.

Bij de uitvoering van de uitvoeringsinitiatieven in de verschillende landinrichtingsplannen ligt het initiatief integraal bij de lokale en private partners. Omdat het daarbij om kleinschalige maatregelen gaat die binnen de doelstelling van het landinrichtingsproject passen, blijft de omzet van deze maatregelen met 725.866€ (dat bedrag omvat de omzet van de goedgekeurde projectvoorstellen voor de projectoproepen van Scheldehelden 2.0 en De Wijers, en de vastgestelde raming van de omzet voor uitvoeringsinitiatieven in het LIP Natuur- en landschapsherstel de Merode (221.853 euro)) vrij beperkt in verhouding tot de totale omzet. Enkel binnen het aandeel van lokale private initiatieven bekeken, zijn de uitvoeringsinitiatieven wel goed voor een derde van het aandeel.

- *INDICATOR 3: aantal ingediende projectvoorstellen;*

Projectvoorstellen voor uitvoeringsinitiatieven worden ingediend op basis van een oproep die opengesteld wordt door de VLM. De projectvoorstellen worden getoetst aan selectiecriteria die vastgelegd zijn in een door de minister goedgekeurd projectspecifiek reglement. Een reglement kan als een op zich staand document, of via een landinrichtingsplan goedgekeurd worden.

In de meetperiode werden twee reglementen via landinrichtingsplannen opgemaakt. Dat gebeurde voor de uitvoeringsinitiatieven in de landinrichtingsplannen “Uitvoeringsinitiatieven Scheldehelden 2.0” en “Natuur- en landschapsherstel en onthaal”. Twee reglementen werden opgemaakt en goedgekeurd vanuit het landinrichtingsproject en niet via landinrichtingsplannen. Dat gebeurde voor de uitvoeringsinitiatieven voor de drie landinrichtingsprojecten De Wijers en voor het landinrichtingsproject Zwinpolders.

In de meetperiode werden twee projectoproepen voor uitvoeringsinitiatieven georganiseerd: een projectoproep voor realisatie van de doelstellingen voor het inrichtingsproject Klein-Brabant en Zwijndrecht (landinrichting Schelde en Rupel) en een oproep voor de realisatie van de doelstellingen voor landinrichting De Wijers. Voor Scheldehelden 2.0 werden dertien voorstellen ingediend. Daarvan werden twaalf voorstellen in aanmerking genomen, voor een totaal bedrag van 146.924€. Voor de Wijers werden vijf projectvoorstellen ingediend. Daarvan werden vier in aanmerking genomen, voor een totaal bedrag van 357.089€.

3.2.2.2 spoor 2

A ACCENT OP UITVOERING

De opmaak van een inrichtingsnota (spoor 2) is gekoppeld aan de besluitvorming of de uitvoering van diverse projecten, plannen en programma's van een overheid. Deze overheid kan, mede door de inzet van instrumenten uit het decreet landinrichting, het doel van haar project, plan of programma realiseren. De inrichtingsnota bestaat, onder andere, uit een beschrijving van de opties uit het project, plan of programma en van de gewenste maatregelen als basis voor de keuze van de instrumenten die worden opgenomen in de instrumentenafweging. In de instrumentenafweging wordt altijd met het sectorinstrumentarium afgewogen.

Dit is een heel nieuw spoor. Dit betekent dat uitvoering van projecten, plannen en programma's sowieso met meer mogelijkheden gebeurt dan vroeger, omdat uit de instrumentenafweging blijkt dat het sectorinstrumentarium ontoereikend is.

We volgen hier het aantal vastgestelde, volledig uitgevoerde inrichtingsnota's en aantal inrichtingsnota's in uitvoering op.

- *INDICATOR 1: aantal vastgestelde inrichtingsnota's, aantal inrichtingsnota's in eindfase van vaststelling en aantal inrichtingsnota's in opmaak;*

Er werden vijf inrichtingsnota's vastgesteld. Eén inrichtingsnota heeft het openbaar onderzoek doorlopen en zit dus in de eindfase van vaststelling. Daarnaast zijn nog vijf inrichtingsnota's in opmaak.

- *INDICATOR 2: aantal volledig uitgevoerde inrichtingsnota's;*

Tot op datum van 1 september 2019 zijn nog geen inrichtingsnota's volledig uitgevoerd.

- *INDICATOR 3: aantal inrichtingsnota's in uitvoering;*

Vier van de vijf vastgestelde inrichtingsnota's zijn in uitvoering. Voor de inrichtingsnota flankerend beleid landbouw RUP regionaal stedelijk gebied Brugge werden alle initiatieven met betrekking tot de uitvoering van de inrichtingsnota opgeschort. Dat gebeurde naar aanleiding van verschillende procedures tot schorsing of vernietiging van het RUP door de Raad van State.

B SNELLE REALISATIE

Het inzetten van de instrumenten uit het decreet landinrichting voor het uitvoeren van een project, plan of programma van een overheid is een mogelijkheid die werd gecreëerd door het decreet landinrichting. Deze mogelijkheid is dus nieuw, maar in een aantal projecten (hieronder beknopt beschreven) is al aangetoond dat het inzetten van de instrumenten de realisatie van de plannen in de praktijk versnelt.

De *inrichtingsnota 'PRUP Gavers-Esser'* werd opgemaakt voor het plan 'uitbreiding van Openruimte kamers De Gavers – Esser'. In een artikel uit het magazine 'Ruimte' wordt geciteerd dat het PRUP *"de uitkomst is van een lange zoektocht naar een scenario om het provinciaal domein De Gavers uit te breiden en daarmee een grotere groenpool te ontwikkelen in de rand van de Kortrijkse stedelijke agglomeratie. Een complex verhaal, waarin natuur- en andere belangen soms diametraal tegenover elkaar stonden, maar waar uiteindelijk toch een win-win situatie uit groeide."* Nog volgens het artikel *"kan de inrichtingsnota worden beschouwd als een instrument dat complementair is aan het RUP op het vlak van uitvoering en realisatie van de achterliggende visie. Een aanpak waarbij de procedure van een RUP wordt gekoppeld aan de procedure van een inrichtingsnota kan voorkomen dat het RUP een dode letter blijft. Het gaat om het 'doen', en niet alleen om het uitdenken van een visie op een gebied."*

Het project *Kwetshage - Meetkerkse Moeren* is een voorbeeld waarbij de opmaak van een inrichtingsnota ervoor kan zorgen dat de natuurrealisaties sneller kunnen uitgevoerd worden op terrein. In het gebied Kwetshage moeten natuurcompensaties gerealiseerd worden voor de achterhaven van Zeebrugge. Door het inzetten van het instrument 'gebruiksruil voorafgaand aan een herverkaveling uit kracht van wet' kunnen de resterende betrokken landbouwers 'uit kracht van wet' uitgeruild worden uit het gebied Kwetshage en kan gestart worden met de realisatie van de natuurcompensaties. Een alternatief was onteigenen, waarvoor geen draagvlak was bij de beheercommissie natuurcompensaties Achterhaven Zeebrugge.

Door het bijhouden van de datums waarop bepaalde mijlpalen worden bereikt, kunnen we in de toekomst de snelheid waarmee inrichtingsnota's worden opgemaakt en de snelheid waarbij de instrumenten worden uitgevoerd monitoren. Het gaat bijvoorbeeld over de datum waarop de opmaak van een inrichtingsnota wordt gestart, de datum van de start van het openbaar onderzoek, het tijdstip waarop de inrichtingsnota wordt vastgesteld, de datum wanneer één van de instrumenten volledig is uitgevoerd.

- **INDICATOR 1:** gemiddelde termijn tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling van de inrichtingsnota;

Momenteel beschikken we over de datum van start van opmaak van de inrichtingsnota, de datum van de start van het openbaar onderzoek en het tijdstip van de vaststelling van de inrichtingsnota voor de vastgestelde inrichtingsnota's 'PRUP Gavers-Esser' en 'Kwetshage - Meetkerkse Moeren'.

Het project 'PRUP Gavers-Esser' duurde 18 maanden voor het openbaar onderzoek startte. De doorlooptijd tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling door de provincieraad bedroeg 1,7 jaar. Bij het project 'Kwetshage – Meetkerkse Moeren' duurde het acht maanden voor het openbaar onderzoek startte, en 15 maanden tot de vaststelling van de inrichtingsnota.

Gemiddeld duurt het 1,4 jaar vanaf de start van de opmaak inrichtingsnota tot de vaststelling. Dit is net iets hoger dan de kortste doorlooptijd binnen landinrichting spoor 1 (termijn tussen instelling landinrichtingsproject en vaststelling van het landinrichtingsplan), maar ligt wel ruim onder het gemiddelde van 3 jaar binnen landinrichting spoor 1. Bij een inrichtingsnota moet wel geen tijd geïnvesteerd worden aan visievorming en het opmaken van een plan, omdat de inrichtingsnota wordt opgemaakt om een bestaand plan, project of programma te realiseren.

- *INDICATOR 2: gemiddelde termijn tussen de vaststelling van de inrichtingsnota en de eerste uitbetaling van een vergoeding;*

De uitbetaling van een vergoeding gebeurt na een zichtbare activiteit op terrein. Het gaat om volgende vergoedingen:

- beheervergoeding;
- dienstenvergoeding;
- vergoeding bij lokale grondenbank;
- vergoeding voor waardeverlies van gronden;
- vergoeding voor vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie en bedrijfsstopzetting;
- vergoeding koopplicht.

Het duurt gemiddeld 1,4 jaar na de vaststelling van de inrichtingsnota voor de eerste vergoeding wordt uitbetaald. Voor drie inrichtingsnota's werden al vergoedingen uitbetaald.

- *INDICATOR 3: gemiddelde termijn voor de uitvoering van een herverkaveling uit kracht van wet;*

Het instrument 'herverkaveling uit kracht van wet' werd opgenomen in de vastgestelde inrichtingsnota 'Kwetslage – Meetkerkse Moeren', maar werd nog niet volledig uitgevoerd.

C FLANKERENDE MAATREGELEN

De vraag naar flankerende maatregelen bij de realisatie van projecten, plannen en programma's met een impact op de open ruimte is de afgelopen jaren toegenomen. Het geactualiseerd Sigmaplan legde de basis voor een flankerend beleid landbouw. De instrumenten voor een flankerend beleid werden in het decreet landinrichting opgenomen en zijn projectmatig inzetbaar door het opmaken van een inrichtingsnota. Het gaat hier concreet om de inzet van de vergoedingen lokale grondenbank, de vergoedingen voor vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie en bedrijfsstopzetting en de koopplicht. Door het opnemen van de flankerende maatregelen in de inrichtingsnota worden deze maatregelen op een éénvormige manier ingezet en worden de vergoedingen op dezelfde wijze door de landcommissies berekend.

We volgen dit op door de inzet van de flankerende instrumenten te monitoren.

- *INDICATOR 1: aantal flankerende instrumenten die binnen de inrichtingsnota's worden ingezet;*

De flankerende instrumenten vergoedingen lokale grondenbank, vergoedingen voor vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie en de koopplicht werden al opgenomen in een inrichtingsnota. Het instrument bedrijfsstopzetting werd nog niet ingezet.

- ***INDICATOR 2:** % inrichtingsnota's dat gebruik maakt van flankerende instrumenten;*

In 4 van 6 vastgestelde inrichtingsnota's en een inrichtingsnota eindfase voor vaststelling (67%) worden flankerende instrumenten ingezet.

D SAMENHANG

In spoor 1 zijn de programmacommissie en de planbegeleidingsgroepen de overlegorganen die zorgen voor samenhang. Voor spoor 2 is niet voorzien in formele adviesinstanties. De instrumenten kunnen ingezet worden binnen de eigen procedure van projecten, plannen en programma's die over hun eigen adviesorganen beschikken. Het zijn die eigen adviesorganen die over de samenhang moeten waken. De initiatiefnemers van maken van de opmaak van het uitvoeringsprogramma en het financieringsplan (onderdelen van een inrichtingsnota) anderzijds wel gebruik om de financiering en de uitvoering van het volledige plan in kaart te brengen, ruimer dan enkel de instrumenten opgenomen in de inrichtingsnota.

- ***INDICATOR 1:** gemiddeld aantal financierings- en uitvoeringspartners per vastgestelde inrichtingsnota;*

Gemiddeld zijn er 2 financierings- en uitvoeringspartners betrokken bij het financieren en uitvoeren van de instrumenten uit het decreet landinrichting, opgenomen in de inrichtingsnota. Bij de inrichtingsnota's 'Herstructureringsprogramma PAS 1: rode exploitaties', 'Herstructureringsprogramma PAS 2: oranje exploitaties' en 'Flankerend beleid landbouw RUP RSG Brugge' is de VLM de enige financier en uitvoerder. De opdracht om deze inrichtingsnota's op te maken kwam van de Vlaamse Regering. Bij de inrichtingsnota 'PRUP Gavers en Esser' zijn er twee partners, bij de inrichtingsnota 'Kwetshage en Meetkerkse Moeren' zijn er vijf partners.

- ***INDICATOR 2:** aantal inrichtingsnota's met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap;*

Er zijn nog geen inrichtingsnota's met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap. Een interbestuurlijk partnerschap houdt een partnerschap in tussen verschillende gemeenten, of een partnerschap tussen gemeente en provincie.

E BETROKKENHEID LOKALE EN PRIVATE PARTNERS

De overheid kan voor de uitvoering van haar beleidsdoelen ook een beroep doen op lokale actoren en eigenaars en gebruikers. Enkele instrumenten uit de instrumentenkoffer zijn erop gericht om ondersteuning te bieden aan deze lokale actoren.

De instrumentenkoffer bevat mogelijkheden om, meer dan tot nog toe het geval was, de uitvoering van maatregelen in de open ruimte door lokale actoren en eigenaars en gebruikers te laten gebeuren. Zo zijn de mogelijkheden voor de inzet van beheerovereenkomsten vergroot. Ook eigenaars kunnen met de overheid beheerovereenkomsten sluiten. Het wordt ook mogelijk om met een groep van eigenaars en gebruikers beheerovereenkomsten te sluiten. Zo kunnen bv. ook de agrobeheergroepen aan het werk gezet worden.

- *INDICATOR 1: aantal vastgestelde inrichtingsnota's met inzet van beheerovereenkomsten of dienstenvergoeding;*

We volgen hierbij de inzet van beheerovereenkomsten en dienstenvergoeding binnen spoor 2 op. Binnen spoor 2 werden deze instrumenten tot op datum van 1 september 2019 nog niet ingezet.

- *INDICATOR 2: aantal inrichtingsnota's (vastgesteld of in opmaak) met een provinciale of gemeentelijke initiatiefnemer in verhouding tot Vlaamse initiatiefnemer of regeringsopdrachten;*

We volgen hierbij het aantal provinciale en gemeentelijke initiatiefnemers op. Van de 5 vastgestelde inrichtingsnota's is er één met een provinciale initiatiefnemer. Van de 6 in opmaak zijnde inrichtingsnota's zijn er drie Vlaamse initiatiefnemers en zijn er twee provincies en één gemeente initiatiefnemer.

3.2.3 gebruiksevaluatie

Spoor 1 en spoor 2 zijn in uitvoering en dus operationeel. Er werd een aantal landinrichtingsprojecten ingesteld. Heel wat landinrichtingsplannen werden vastgesteld en worden momenteel uitgevoerd. Een beperkt aantal inrichtingsnota's werd vastgesteld en is momenteel in uitvoering. Voor spoor 3 werd nog geen beheervisie opgemaakt.

We kunnen dan ook de werking van de sporen evalueren (regelgeving en procedures); we doen dat aan de hand van de volgende vragen:

- Juridische basis van het spoor: aandachtspunten en suggesties?
- Toepassingsvoorwaarden om het spoor te kunnen inzetten: aandachtspunten en suggesties?
- Procedure voor het spoor: aandachtspunten en suggesties?
- Kostprijs spoor versus financiering: aandachtspunten en suggesties?
- Aanbevelingen voor het spoor?

U vindt hieronder de antwoorden per spoor, met vooraf een projectleider aan het woord voor spoor 1 en spoor 2. De projectleider situeert het project, licht toe waarom het spoor toegepast werd en waarvoor het een oplossing moet bieden. Voor spoor 3 komt een aantal VLM-medewerkers uit de dienst ontwikkeling aan het woord.

Naam spoor:	Spoor 1
Een projectleider aan het woord	
Het landinrichtingsproject Zwinpolders werd ingesteld bij besluit van de Vlaamse regering van 22 april 2016. In het onderzoek naar opportuniteit en haalbaarheid van het landinrichtingsproject Zwinpolders wordt de totale kostprijs voor de realisatie van het landinrichtingsproject geraamd op 11.255.000 euro, met een geraamde subsidie landinrichting van 2.489.750 euro. In het landinrichtingsproject Zwinpolders is: • het landinrichtingsplan "Nieuwe Watergang" goedgekeurd bij ministerieel besluit van 12 december 2017; • door de planbegeleidingsgroep op 27 september 2019: - een eerste oproep van uitvoeringsinitiatieven goedgekeurd; - een voorontwerp van landinrichtingsplan "Hazegrasdijk en Cantelmolinie" goedgekeurd.	

Waarom wordt er voor spoor 1 gekozen?

In de onderhandelingen m.b.t. het raamakkoord Zwin was duidelijk dat:

- een aantal instrumenten m.b.t. grondmobiliteit van het decreet landinrichting zeer nuttig zouden zijn voor de realisatie van het raamakkoord;
- het flankerend beleid rond waterbeheer in de Zwinomgeving niet gerealiseerd kan worden door de initiatiefnemers van de Zwinuitbreiding (ANB en het Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust) en dat andere partners (Vlaamse Milieumaatschappij, Provincie West-Vlaanderen, gemeente Knokke-Heist, Oostkustpolder) zowel inhoudelijke als financiële engagementen daarvoor moeten nemen;
- formele coördinatie tussen beleidsniveaus en beleidsdomeinen noodzakelijk is;
- landinrichtingsmiddelen het project financieel haalbaar maken.

Waarvoor moet het landinrichtingsproject een oplossing bieden?

Het landinrichtingsproject Zwinpolders kadert in de uitvoering van het raamakkoord Zwin. Het raamakkoord Zwin is gesloten tussen lokale en Vlaamse partners en heeft als belangrijkste doelen:

- het realiseren van maatregelen om het risico op verzilting van de omgeving van het Zwin door de Zwinuitbreiding zoveel mogelijk te beperken;
- wateroverlast in de Oostkustpolder tegen gaan door een nieuwe uitwateringsmogelijkheid van de Oostkustpolder in het uitgebreide Zwin te realiseren.

Naast de uitvoering van het raamakkoord, dat in essentie het waterbeheer in de omgeving van het uitgebreide Zwin reorganiseert, wil het landinrichtingsproject Zwinpolders ook:

- uitvoering geven aan het RUP Zwinpolder, dat kadert in de afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur;
- het recreatief aanbod (wandel-, fiets- en ruiterpaden) in de Zwinomgeving aanpassen aan de kansen en opportuniteiten die het uitgebreide Zwin ook grensoverschrijdend voor de toeristische-recreatieve ontwikkeling van de Zwinstreek biedt;
- herstel, consolidatie van en communicatie over het vele erfgoed in de Zwinomgeving;
- de oppervlaktewaterkwaliteit in de Zwinomgeving verbeteren;
- de instandhoudingsdoelstellingen in de Zwinomgeving realiseren.

Juridische basis: aandachtspunten + suggesties

Het spoor heeft een stevige decretale basis.

- Het succes voor de realisatie van een landinrichtingsproject staat of valt dikwijls met een grondreserve die wordt opgebouwd. Het instrument 'recht van voorkoop' kan pas ingesteld worden voor een vastgesteld landinrichtingsplan. Hierdoor verliezen we minstens een 2-tal jaren.

- Suggestie: naar analogie met natuurinrichtingsprojecten, zou het moeten mogelijk zijn om ook een recht van voorkoop in te zetten vanaf de instelling van het landinrichtingsproject.

- Er is geen rechtsgrond voor het betreden van gronden (in functie van de voorbereiding van plannen, maken van opmetingsplannen, uitvoering van werken) en er ontbreekt een voldoende en correcte decretale basis om informatie (met inbegrip van persoonsgegevens) te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen.

- Suggestie: er wordt voorzien in een rechtsgrond voor het betreden van particuliere eigendommen, naar analogie met het decreet natuurbewoud en het onteigeningsdecreet. Dit wordt het best ook voorzien voor natuurinrichting. Er wordt ook voorzien in een voldoende, correcte decretale basis om informatie (met inbegrip van persoonsgegevens) te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen.

- De procedure van een aantal uitvoeringsinstrumenten uit de instrumentenkoffer zit ofwel bij de landcommissie ofwel bij de Vlaamse Grondenbank. Voor de uitvoering van deze instrumenten dient zowel de landcommissie als de Vlaamse Grondenbank waardebeoordelingen of schattingen uit te voeren van onroerende goederen. Voor de uitvoering van de waardebeoordeling of de schatting, wordt in de regel gebruik gemaakt van de vergelijkende schattingsmethode. Die wordt door de rechtspraak unaniem als de meest realistische methode beschouwd. Ze houdt in dat de verkoopwaarde wordt bepaald door vergelijking met de verkoopwaarde van gelijkaardige goederen met nagenoeg dezelfde hoedanigheden en gebreken, gelegen in de nabijheid van het te schatten goed of in een vergelijkbare omgeving.

- Suggestie: er wordt voorzien in een wettelijke basis voor het verkrijgen van vergelijkingspunten bij de overheid of de instantie die erover beschikt.

Toepassingsvoorwaarden om het spoor te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

- Voorafgaand aan de instelling van een landinrichtingsproject moet een onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid (OOH) gevoerd worden. De minister geeft hierbij de opdracht aan de VLM om dit onderzoek te voeren. De rolverdeling tussen de programmacommissie en de VLM in het voortraject is echter niet duidelijk.

- Suggestie: de programmacommissie geeft inhoudelijk advies aan de minister over de opstart van een OOH. De VLM adviseert de minister over de nodige capaciteit en middelen.

- Voorafgaand aan de instelling van een landinrichtingsproject moet een OOH gevoerd worden. In sommige gevallen heeft een OOH weinig meerwaarde.

- Suggestie: de programmacommissie en de VLM kunnen de minister adviseren over de instelling van een landinrichtingsproject zonder voorafgaandelijk OOH als het voorstel van landinrichtingsproject voortvloeit uit een voortraject waarin de meerwaarde van landinrichting wordt gemotiveerd.

- De samenstelling van de planbegeleidingsgroep is bij besluit van de Vlaamse regering bepaald, wat weinig flexibiliteit biedt. Dit is vooral van belang bij kleine projecten of bij de meer thematische projecten, zoals 'Water-land-schap'. Daar zou het mogelijk moeten zijn om naar een afwijkende (eventueel kleinere) samenstelling te gaan of een bestaand (niet) officieel begeleidingsorgaan te laten continueren als planbegeleidingsgroep.

- Suggestie: in het voorstel van landinrichtingsproject kan worden opgenomen dat de planbegeleidingsgroep anders is samengesteld.

- Gemeenten en provincies ontvangen de beslissing van de Vlaamse regering over de instelling van het project alleen ter kennisgeving. Er bestaat dus geen formele mogelijkheid van gemeenten en provincies om hun mening over het project kenbaar te maken. Hierdoor houden gemeenten en provincies te weinig

rekening met de budgettaire impact op hun begroting, waardoor de latere instemmingen bij de landinrichtingsplannen soms lang uitblijven.

- Suggestie: het formele advies van gemeenten en provincies wordt voorafgaand aan de instelling van het landinrichtingsproject ingewonnen. Hierdoor houden gemeenten en provincies rekening met de budgettaire impact van het project op hun begroting.

Procedure: aandachtspunten + suggesties

- De instemmingen van partners en provincies en gemeenten worden gevraagd na het openbaar onderzoek en de behandeling van de bezwaren, dus op basis van een eindvoorstel van landinrichtingsplan. Deze opvraging kan enkele maanden duren en vertraagt de vaststelling van het landinrichtingsplan.

- Suggestie: instemmingen van partners en provincies en gemeenten worden gevraagd tijdens het openbaar onderzoek van het landinrichtingsplan, onder voorbehoud van wijziging van het landinrichtingsplan naar aanleiding van adviezen en bezwaren.

- De termijn waarbinnen subsidies kunnen worden toegekend is niet bepaald. Dit zorgt soms voor een heel lange uitvoeringstermijn.

- Suggestie: bij de vaststelling van het landinrichtingsplan bepaalt de minister de termijn waarbinnen subsidies kunnen worden toegekend.

- Het landinrichtingsplan wordt vastgesteld door de minister. Als het landinrichtingsplan ook betrekking heeft op bevoegdheden die niet zijn toegewezen aan de minister, wordt het landinrichtingsplan vastgesteld door de Vlaamse regering. In de praktijk gaat het soms om heel kleine maatregelen die onder de bevoegdheid van een andere minister vallen.

- Suggestie: een landinrichtingsplan wordt altijd vastgesteld door de minister. De minister wint in voorkomend geval het akkoord in van de bevoegde leden van de Vlaamse regering.

- Iedere wijziging aan het landinrichtingsplan moet terug vastgesteld worden door de minister of de Vlaamse Regering. Dit verzwaart de procedure aanzienlijk.

- Suggestie: wijzigingen aan het landinrichtingsplan moeten niet meer worden vastgesteld door de minister of de Vlaamse regering, als het wijzigingen betreft met beperkte financiële impact en er een akkoord is van partners en eigenaars. Voorbeelden: de uitvoerings- of financieringspartner wijzigt zonder gevolgen voor het bedrag van de subsidie; een maatregel wordt duurder maar verhoogt het bedrag van de subsidie met minder dan 30%; de maatregel wordt op een andere locatie uitgevoerd, een maatregel vervalt,...

- De minister beslist over de toekenning van de subsidie. Soms (vooral voor particulieren) worden kleine subsidies toegekend waarvoor de minister telkens een beslissing moet nemen. Deze subsidies werden bovendien al opgenomen in een door de minister (of Vlaamse regering) vastgesteld landinrichtingsplan.

- Suggestie: de VLM kan, onder een vast te leggen plafondbedrag, over de toekenning van de subsidie beslissen. Dit is afhankelijk van een aantal randvoorwaarden: het subsidiebedrag past binnen het globale budget van uitvoeringsinitiatieven/landinrichtingsplan, zoals dat in het

landinrichtingsproject of landinrichtingsplan is vastgelegd; de planbegeleidingsgroep heeft een positief advies gegeven.

- De minister beslist over de toekenning van de subsidie, ook aan VLM. Voor VLM betreft dit eerder investeringsmiddelen of budget voor grondaankopen dan subsidies. Ook hiervoor moet de minister telkens per dossier een beslissing nemen.

➤ Suggestie: een ruime financiële delegatie naar VLM als uitvoerder zou mogelijk moeten zijn.

- Het is op dit moment niet duidelijk of een oeverzoneproject moet verlopen via de procedure in het decreet Integraal Waterbeleid of via een procedure landinrichting. Deze onduidelijkheid betreft zowel spoor 1 als spoor 2 en wordt in de fiche van spoor 2 behandeld.

Kostprijs spoor versus financiering: aandachtspunten + suggesties

- Het ter beschikking stellen van subsidies landinrichting houdt altijd in dat een medefinancier moet gevonden worden. Dit is niet altijd evident, bijvoorbeeld als inrichtingswerken uit kracht van wet door de VLM worden uitgevoerd.

➤ Suggestie: er wordt voorzien in de mogelijkheid van 100% subsidie als VLM inrichtingswerken uit kracht van wet uitvoert.

- Er wordt voorzien in subsidies landinrichting als VLM inrichtingswerken uitvoert op gronden die beheerd (zullen) worden door een gemeente of een provincie, of die eigendom (zullen) zijn van een provincie of een gemeente. Er bestaat geen mogelijkheid voor subsidies voor inrichtingswerken die de VLM uitvoert op gronden in eigendom van publiekrechtelijke rechtspersonen zoals bijvoorbeeld een OCMW, een kerkfabriek, een polder of watering. Dit is een gemiste kans, want de publiekrechtelijke rechtspersoon kan akkoord gaan met de maatregel maar wil niet altijd uitvoeren of betalen.

➤ Suggestie: de subsidiemogelijkheid waarin voorzien wordt voor een gemeente of een provincie, als VLM inrichtingswerken uitvoert op gronden die beheerd of in eigendom zijn van een provincie of gemeente, wordt uitgebreid naar publiekrechtelijke rechtspersonen.

Aanbevelingen voor het spoor

- Voorzie een rechtsgrond voor het betreden van gronden en voorzie in een voldoende, correcte decretale basis om informatie (met inbegrip van persoonsgegevens) te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen.
- Voorzie een wettelijke basis voor het verkrijgen van vergelijkingspunten ten behoeve van de waardebeoordeling van gronden.
- Vereenvoudig en optimaliseer verder de procedure.
- Versterk de rol van de programmacommissie.

Naam spoor:	Spoor 2
Een projectleider aan het woord	
Omdat de inrichtingsnota van het spoor 2 project nog geen openbaar onderzoek heeft doorlopen, is de situering van het project weggelaten. <i>Waarom wordt er voor spoor 2 gekozen?</i> Er wordt voor spoor 2 gekozen omdat de provincie een PRUP opmaakt met een grote impact op landbouw. In het verleden maakte de VLM al een landbouweffectenrapport (LER) op voor dit PRUP. Op gebiedsniveau verdwijnt heel wat landbouwgrond. Door de inzet van flankerende maatregelen wil de provincie oplossingen bieden aan landbouwers op bedrijfsniveau. De inrichtingsnota moet ervoor zorgen dat het draagvlak bij de landbouwsector voor dit PRUP wordt vergroot. <i>Waarvoor moet de inrichtingsnota een oplossing bieden?</i> De provincie wil de impact op landbouw beperken en flankerende maatregelen uitvoeren en heeft daarom de VLM gevraagd om een inrichtingsnota op te maken om flankerende instrumenten te kunnen inzetten. Een belangrijk element in de flankering van landbouw is de omzetting van bos naar landbouw, mits er boscompensatie gebeurt. Dit wordt planologisch via het PRUP geregeld, maar om de eigendoms- en gebruikssituatie hierop af te stemmen op terrein, werd in eerste instantie aan instrumenten landinrichting gedacht. Specifiek gaat het om herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil.	
Juridische basis: aandachtspunten + suggesties	
Het spoor heeft een stevige decretale basis - Er is niet altijd een rechtsgrond voor het betreden van gronden (voorbereiding plannen, opmetingsplannen, uitvoering werken) en er ontbreekt een voldoende en correcte decretale basis om informatie, met inbegrip van persoonsgegevens, te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen. ➤ <u>Suggestie</u>: er wordt in alle gevallen voorzien in een rechtsgrond voor het betreden van particuliere eigendommen en in een voldoende, correcte decretale basis om informatie, met inbegrip van persoonsgegevens, te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen. - De procedure van een aantal uitvoeringsinstrumenten uit de instrumentenkoffer zit ofwel bij de landcommissie ofwel bij de Vlaamse Grondenbank. Voor de uitvoering van deze instrumenten dienen zowel de landcommissie als de Vlaamse Grondenbank waardebeoordelingen of schattingen uit te voeren van onroerende goederen. Voor de uitvoering van de waardebeoordeling of de schatting wordt er in de regel gebruik gemaakt van de vergelijkende schattingsmethode. Die wordt door de rechtspraak unaniem als de meest realistische methode beschouwd. Ze houdt in dat de verkoopwaarde wordt bepaald door vergelijking met de verkoopwaarde van gelijkaardige goederen met nagenoeg dezelfde hoedanigheden en gebreken, gelegen in de nabijheid van het te schatten goed of in een vergelijkbare omgeving. ➤ <u>Suggestie</u>: er wordt voorzien in een wettelijke basis voor het verkrijgen van vergelijkingspunten bij de overheid of de instantie die erover beschikt. - Het art. 4.2.3 uit het decreet landinrichting bepaalt: 'De artikelen 3.3.3 tot en met 3.3.5 zijn overeenkomstig van toepassing op de inrichtingsnota's'. Het art. 3.3.3 uit het decreet landinrichting bepaalt: "Het agentschap oefent controle uit op de verrichtingen van de ontwerpers, aannemers en technici die op grond van de landinrichtingsplannen zijn belast met studies, werken of opdrachten. Vertegenwoordigers van het agentschap mogen bij de uitoefening van hun controleopdracht onroerende	

goederen betreden, met uitzondering van woningen en gebouwen die bestemd zijn voor privé- of bedrijfsactiviteiten.”

Het is niet de bedoeling dat de VLM deze taak voor alle inrichtingsnota's altijd uitvoert. Andere overheden kunnen dit ook. Indien het gewenst is dat de VLM dit doet, kan dit opgenomen worden in het uitvoeringsprogramma en financieringsplan. De bepaling wordt optioneel.

- Suggestie: de verwijzing naar artikel 3.3.3 eerste zin uit het decreet landinrichting wordt geschrapt en een artikel 4.2.3./1 wordt toegevoegd: *“Het agentschap kan de controle uitoefenen op de verrichtingen van de ontwerpers, aannemers en technici die op grond van de inrichtingsnota's zijn belast met studies, werken of opdrachten. Het agentschap rekent daarvoor werkmiddelen aan. Vertegenwoordigers van het agentschap mogen bij de uitoefening van hun controleopdracht onroerende goederen betreden, met uitzondering van woningen en gebouwen die bestemd zijn voor privé- of bedrijfsactiviteiten.”*

Toepassingsvoorwaarden om het spoor te kunnen inzetten: aandachtspunten + suggesties

- De Vlaamse regering, een provinciebestuur en een gemeentebestuur kunnen initiatiefnemer zijn van een spoor 2 project. Soms wensen ook 2 gemeentebesturen samen initiatiefnemer te zijn. Ruimtelijke problemen eindigen niet aan de gemeentegrens. In dat laatste geval zou het betrokken provinciebestuur initiatiefnemer moeten zijn, maar kan dit niet altijd opnemen.

- Suggestie: meerdere gemeenten kunnen samen initiatiefnemer zijn (of een combinatie met gemeenten en een provincie) en één inrichtingsnota opmaken, ook als de gemeenten in twee provincies gelegen zijn.

- Inrichtingsnota's of onderdelen ervan, zoals onder meer een instrumentenafweging, kunnen onderbouwd worden door procesbegeleiding en door studies met betrekking tot de verschillende functies, kenmerken en gebruiken van het gebied waarop het project, plan of programma betrekking heeft.

Een mogelijk studie is een landbouweffectenrapport (LER). Als de VLM op basis van een screeningsanalyse van oordeel is dat de effecten significant kunnen zijn en dat de opmaak van een LER relevante bijkomende informatie kan opleveren, maakt de initiatiefnemer een LER op. De screeningsanalyse is een desktop analyse en kan hierdoor geen uitspraken doen over de leefbaarheid van individuele bedrijven zoals bepaald in artikel 2.1.4.3.§4, tweede lid van het besluit landinrichting: *“De leefbaarheid van de bestaande bedrijfsvoering komt ernstig in het gedrang als het arbeidsinkomen daalt onder twee derde van het gewestelijk vergelijkbaar inkomen.”*

Problemen met deze bepaling zijn:

- In het geval dat een landbouwbedrijf bijvoorbeeld 5 vierkante meter grond verliest, kan dat bedrijf zakken onder de grens van twee derde van het gewestelijk vergelijkbaar inkomen, hoewel de invloed van de maatregel nihil is;
- Desktop kan niet worden bepaald hoeveel het arbeidsinkomen is, omdat desktop niet gekend is hoeveel arbeidskrachten een inkomen halen op het landbouwbedrijf. Dit is problematisch, want 1 of 2 arbeidskrachten maakt een groot verschil en een volledige andere grens waaronder het arbeidsinkomen moet zakken;
- Landbouwsectoren kunnen zich meerdere jaren in een 'crisis' bevinden zodat het arbeidsinkomen al onder de grens van twee derde van het gewestelijk vergelijkbaar inkomen ligt, zonder rekening

te houden met de effecten van het plan. Deze landbouwbedrijven komen dan sowieso niet in aanmerking, hoewel ze het meest kwetsbaar zijn voor de effecten van een plan, project of programma.

- Suggestie: het feit dat in een screeningsanalyse, als voorloper van een LER, significante effecten worden beoordeeld op basis van de leefbaarheid van bestaande bedrijfsvoering, wordt opgeheven. Het tweede lid uit artikel 4.2.4.2.§1 wordt daarom geschrapt.

- Het artikel 4.2.4.2. §3 van het landinrichtingsbesluit bepaalt dat de initiatiefnemer voor de opmaak van een LER een begeleidingsgroep samenstelt met vertegenwoordigers van actoren en de verschillende belangengroepen in het gebied waarop het project, plan of programma betrekking heeft. Een dergelijke begeleidingsgroep met vertegenwoordigers van alle actoren en alle verschillende belangengroepen in het gebied is te ruim (te grote overhead), en bij veel actoren in een gebied ontbreekt misschien de interesse om in een dergelijk begeleidingsgroep te zetelen. Bij andere projecten functioneert al een stuurgroep, of dergelijke, die deze taak kan opnemen.

- Suggestie: het oprichten van de begeleidingsgroep wordt optioneel gemaakt, en de zetelende leden worden beperkt tot vertegenwoordigers van de initiatiefnemer, de landbouwsector en het departement Landbouw en Visserij. De initiatiefnemer kan andere betrokken actoren of belangengroepen uitnodigen om in de begeleidingsgroep te zetelen.

- Het artikel 4.2.4.2. §4 tweede lid bepaalt dat het agentschap het opgemaakte LER goedkeurt na advies van het departement Landbouw en Visserij. In veel gevallen zal de VLM het LER zelf opmaken, wat de goedkeuring een loutere formaliteit maakt. Ook het advies van het departement Landbouw en Visserij is een formaliteit, omdat het departement zetelt in de begeleidingsgroep.

- Suggestie: gelet op het streven naar een administratieve veréenvoudiging en lage overheadskosten, wordt voorgesteld om het artikel 4.2.4.2. §4 tweede lid te schrappen.

Procedure: aandachtspunten + suggesties

- Er is een machtiging van de Vlaamse regering nodig als gemeenten en provincies een aantal 'krachtige' instrumenten willen inzetten: inrichtingswerken uit kracht van wet, vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie, bedrijfsstopzetting, recht van voorkoop, vestigen van erfdienstbaarheden tot openbaar nut, herverkaveling uit kracht van wet, herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil en vergoeding voor waardeverlies van gronden.

Dit is een extra formele last voor gemeenten en provincies, die ook verantwoordelijk moeten kunnen zijn voor hun eigen beleidskeuzes.

- Suggestie: de machtiging van de Vlaamse regering voor de inzet van een aantal 'krachtige' instrumenten door provincies en gemeenten in het decreet wordt geschrapt.

- Het besluit tot vaststelling van een inrichtingsnota moet bekendgemaakt worden in het Belgisch Staatsblad als een dwingend instrument wordt ingezet. Als de inrichtingsnota geïntegreerd is in de besluitvorming van een project, plan of programma, is deze publicatie niet langer voorgeschreven.

- Suggestie: de vereiste van publicatie in Belgisch Staatsblad van de inrichtingsnota wordt ook opgenomen bij integratie in de besluitvorming van een project, plan of programma (toevoegen in

artikel 4.2.1.7 – 4.2.2.7 – 4.2.3.7), behalve indien het project, plan of programma al op basis van een andere regelgeving in het Belgisch Staatsblad moet worden gepubliceerd.

- Binnen spoor 2 wordt, naar aanleiding van de bezwaren die geuit werden tijdens een openbaar onderzoek van een project, plan of programma, dikwijls gevraagd naar de inzet van flankerende instrumenten. Voor het inzetten van die instrumenten moet een inrichtingsnota opgemaakt worden die opnieuw in openbaar onderzoek gaat. Dit houdt 2 openbare onderzoeken na elkaar in, wat niet strookt met de integratiegedachte van verschillende procedures, zoals opgenomen in artikel 4.2.1.7 van het besluit landinrichting. Dat artikel bepaalt dat een inrichtingsnota kan opgenomen worden in de besluitvorming van het project, plan of programma, maar in dezelfde paragraaf staat dat de inrichtingsnota mee onderworpen wordt aan een openbaar onderzoek in het kader van de besluitvorming van dat project, plan of programma.

In de hiervoor geschetste situatie is het openbaar onderzoek al achter de rug. In de tweede paragraaf wordt gesteld dat een inrichtingsnota die enkel instrumenten uit deel 2, hoofdstuk 4 van het decreet inzet, zonder openbaar onderzoek kan worden vastgesteld als de besluitvorming van het project, plan of programma niet voorziet in een openbaar onderzoek. In de hiervoor geschetste situatie is wel voorzien in een openbaar onderzoek in de besluitvorming van het project, maar is dat onderzoek al achter de rug.

- Suggestie: we voorzien in de mogelijkheid dat instrumenten uit deel 2, hoofdstuk 4 uit het decreet (vergoedingen bij lokale grondenbanken, vrijwillige bedrijfsverplaatsing -reconversie -stopzetting, koopplicht) kunnen ingezet worden via een inrichtingsnota zonder openbaar onderzoek, zelfs als er in een openbaar onderzoek voorzien is in de besluitvorming van het project, plan of programma. Bovendien nemen we dit artikel ook over voor de provinciale en gemeentelijke initiatiefnemers.

- Het is niet duidelijk of een oeverzoneproject de procedure in het decreet Integraal Waterbeleid of de procedure landinrichting moet volgen. Dit moet geval per geval worden afgewogen, omdat actieve verwerving (verkoop in der minne of onteigening), afbakening via DIW of het inschakelen van een landinrichtingsspoor op zich elk specifieke voordelen bieden, afhankelijk van de ruimtelijke context en doelstellingen. De CIW Werkgroep Ecologisch Waterbeheer werkt aan een kader dat bepaalt wanneer welke procedure het meest aangewezen is.

Voor oeverzoneprojecten die duidelijk verwerving behoeven (bv. in functie van grootschalig grondverzet, bosaanplant, vernatting,...), kan geopteerd worden voor vrijwillige aankoop, lokale grondenbank of onteigening door de waterbeheerder, of kan geopteerd worden voor de instrumenten landinrichting. Indien uitsluitend gebruiksbeperkingen benodigd zijn, volstaan afbakening en uitbreiding van de afstandsregels in het DIW.

- Suggestie: er moet een betere afstemming komen tussen de afbakening van een oeverzone en de inzet van de instrumenten landinrichting. Zo lijkt het wenselijk dat de goedkeuring van een afbakening van een oeverzone de mogelijkheid biedt om de (geselecteerde) instrumenten landinrichting in te zetten zonder bijkomende procedure en/of openbaar onderzoek. Het kan bijvoorbeeld niet de bedoeling zijn dat een openbaar onderzoek nodig is zowel voor de afbakening van een oeverzone (decreet IWB) als voor het LI-plan (LI spoor 1) of de inrichtingsnota (LI spoor 2). In het besluit landinrichting wordt voorzien in een integratiespoor. Er moet onderzocht worden of dit volstaat.

Kostprijs spoor versus financiering: aandachtspunten + suggesties
De initiatiefnemer staat in voor de volledige financiering. Vooral bij de gemeentelijke initiatiefnemers is dit een probleem, waardoor de realisatie van kwaliteitsvolle plannen niet of nauwelijks gebeurt. ➤ <u>Suggestie</u>: Vlaanderen investeert in spoor 2 (personeel en subsidies) maar stelt hierbij voldoende eisen aan de kwaliteit van projecten.
Aanbevelingen voor het spoor
• Voorzie een rechtsgrond voor het betreden van particuliere gronden en voorzie in een voldoende, correcte decretale basis voor het ontvangen, verwerken uit uitwisselen van gegevens (met inbegrip van persoonsgegevens). • Voorzie een wettelijke basis voor het verkrijgen van vergelijkingspunten. • Vereenvoudig en optimaliseer de procedure. • Zorg voor een betere afstemming tussen de afbakening van een oeverzone via het decreet IWB en de inzet van de instrumenten landinrichting. • Optimaliseer de procedure van het LER. • Investeer in spoor 2 met personeel en middelen, en stel hierbij voldoende eisen aan de kwaliteit van de projecten. •

Naam spoor:	Spoor 3
Ontwikkelaars aan het woord	
Een volwaardige gebruiksevaluatie van spoor 3 kunnen we in dit eerste evaluatierapport nog niet maken omdat er nog geen enkele beheervisie werd opgemaakt. Het liep tot nu toe niet storm voor spoor 3. We overlopen hieronder de interesse die de ontwikkelaars van VLM capteerden voor spoor 3. Waar bekend, vermelden we de reden waarom er niet is verder gegaan tot de opmaak van een beheervisie. Waar relevant formuleren we suggesties om de drempel weg te werken.	
Hieronder volgt een overzicht van de (type) vragen: - Eén vraag voor spoor 3 kwam van het Agentschap Onroerend Erfgoed in het kader van zijn Erfgoedrichtplan Hoogstamboomgaarden. Het is nooit tot een echte vraag gekomen, omdat er geen budget beschikbaar was om dienstenvergoedingen te financieren. - VLM ontving een reeks vragen i.v.m. oeverzones (onder andere voor de Laak en de Zwarte Nete), die meestal afkomstig zijn van de VMM. In dit verband gaf de VLM specifieke toelichtingen over beheerovereenkomsten op maat. Deze vragen zijn nooit heel concreet geworden, naar onze mening door een combinatie van de grote complexiteit (groot aantal kleine percelen) en het gebrek aan middelen. Enkele van deze vragen vonden intussen wel een weg via het landinrichtingsproject Water-Land-Schap. - Een derde categorie is wat het 'bewaard grondbeleid' genoemd wordt. Het bekendste voorbeeld is Voeren (en Gulpvallei -Biogov), maar ook de voortrajecten Wijngaardberg, Marum, ..., vallen hieronder. Hier is de vraag telkens nog in onderzoeksfase en merken we dat het erg moeilijk is om in de fase van visievorming tot een goed evenwicht tussen landbouw en natuur te komen. Verschillende vooronderzoeken lopen. Tot een echte instrumentenafweging is het nog niet gekomen, omdat de visie nog niet duidelijk is. Voor de instrumenten beheerovereenkomsten en dienstenvergoeding is daarvoor trouwens ook nog geen financiering in zicht.	

- In 2016 ontving de VLM een vraag van de Watergroep om voor (landbouw)gronden in hun eigendom, die verpacht zijn en die de waterkwaliteit negatief beïnvloeden, een beheervisie te laten opmaken. De behandeling van de vraag van de Watergroep ligt stil omdat het onderhoud van deze gronden momenteel wordt uitgevoerd door landbouwers met beperkte engagementen in functie van duurzaam bodem- en graslandbeheer.
- In 2017 heeft de VMM, in het kader van een Riviercontract, overwogen om voor de bekkens van de Kerkebeek en Rivierbeek (in het Brugse) een spoor 3 op te starten. De VMM zocht een instrument voor een opgelegd beheer, maar een dienstenvergoeding is daarvoor geen optie, omdat een dienstenvergoeding zelf geen beheer kan opleggen.
- In 2016 kwam de vraag van de Boerenbond en het Algemeen Boerensyndicaat naar een spoor 3 beheervisie voor de Meirebeek (Landegem-Nevele), naar aanleiding van RUP landbouw met verwevingsfunctie.

Juridische basis: aandachtspunten + oplossingen

Het spoor heeft een stevige decretale verankering.

De toepassing van de instrumenten beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen via een beheervisie (spoor 3) werd recent gewijzigd via het Besluit van de Vlaamse regering dd. 17 mei 2019. De wijzigingen aan het besluit zijn het gevolg van een aantal verkennende vragen, waaruit bleek dat er nood was aan wijzigingen en verduidelijkingen van bevoegdheden en taken.

Nadat de beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen zullen ingezet worden op basis van de gewijzigde regelgeving, zal duidelijk blijken welke knelpunten nog naar boven komen.

Toepassingsvoorwaarden om het spoor te kunnen inzetten: aandachtspunten + oplossingen

pro memorie

Procedure: aandachtspunten + oplossingen

pro memorie

Kostprijs spoor versus financiering: aandachtspunten + oplossingen

pro memorie

Aanbevelingen voor het spoor

Er zijn tot op heden geen aanbevelingen.

3.2.4 effectevaluatie

Voor dit eerste evaluatierapport is het nog te vroeg om voor alle indicatoren een grondige effectevaluatie te maken. Deze paragraaf belicht enkele geobserveerde effecten en vergelijkt dit met de veronderstelde effecten die we zien uit de eerste toepassingen van spoor 1 en spoor 2. De evaluatie gebeurt op basis van een aantal indicatoren die we ook in de toekomst verder willen opvolgen. Het overzicht van deze indicatoren is terug te vinden in de verschillende schema's in het hoofdstuk 2.2.3.1 over de aanpak van de monitoring. Het is niet uitgesloten dat in een volgende evaluatieperiode nog indicatoren worden toegevoegd. Voor spoor 3 zijn nog geen effecten te evalueren omdat er nog geen beheervisies opgemaakt werden.

Niet alle indicatoren worden in deze evaluatie besproken. Voor sommige indicatoren beschikken we immers over te weinig observaties om conclusies te kunnen trekken.

A UITVOERING

Wat werd verondersteld?

- We veronderstelden dat we via spoor 2 beleidsplannen en projecten op terrein, zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen, complexe projecten, oeverzones,..., zouden uitvoeren;
- We veronderstelden dat we met veel meer mogelijkheden zouden kunnen uitvoeren door de beschikbaarheid van de instrumenten koffer;
- We veronderstelden dat landinrichting als uitvoerend instrument niet in de plaats zou komen van natuurinrichting en ruilverkaveling.

Wat werd geobserveerd?

- Vijf inrichtingsnota's werden vastgesteld om ruimtelijke uitvoeringsplannen en flankerend beleid te realiseren;
 - 50% van de eerste landinrichtingsplannen maakt gebruik van nieuwe of dwingende instrumenten. In de nieuwe reeks landinrichtingsplannen worden de nieuwe instrumenten en de dwingende instrumenten in 80% van de plannen toegepast; (voor een overzicht van deze landinrichtingsplannen: zie figuur 1; voor een overzicht van de ingezette instrumenten: zie figuur 13)
 - Er werden acht nieuwe natuurinrichtingsprojecten ingesteld en vijf ruilverkavelingen nuttig verklaard.
- *INDICATOR 2 (spoor 1): aantal nuttig verklaarde ruilverkavelingen en aantal ingestelde natuurinrichtingsprojecten;*

De monitoring stelt vast dat er nog steeds vraag is naar ruilverkaveling en natuurinrichting en dat er nog steeds nieuwe ruilverkavelings- en natuurinrichtingsprojecten opgestart worden. Deze vaststelling ondersteunt de keuze die in de Reguleringsimpactanalyse (RIA) gemaakt werd om landinrichting niet in de plaats van ruilverkaveling en natuurinrichting te laten treden. Die keuze wordt bevestigd in de conclusies van de workshops. Ruilverkaveling en natuurinrichting hebben een rijpere wetgeving. Ze hebben beide hun niche. Natuurinrichting heeft één duidelijk gedefinieerde partner. De vraag voor ruilverkaveling komt van landbouwers en zonder de ruilverkaveling zou dit signaal wegvallen. Vooraleer men deze instrumenten zou afschaffen, moet men zeker zijn dat hetzelfde kan via de landinrichting, zowel op het vlak van voortraject en instrumentarium als voor de advies- en beslisorganen. Die zekerheid is er nu nog niet. Het onderzoek hiervoor moet in één van de volgende evaluaties van het decreet landinrichting grondig gevoerd worden.

Het is wel zo dat in het Instrumentendecreet een aantal procedures van natuurinrichting afgestemd zal worden met die van de landinrichting. Dat gebeurt alleen voor de instrumenten. Zo is het de bedoeling dat een herverkaveling in uitvoering van een natuurinrichtingsproject via het instrument herverkaveling uit kracht van wet uit de instrumentenkoffer van het decreet landinrichting gebeurt. Alle instrumenten uit de instrumentenkoffer zullen ook inzetbaar zijn voor de uitvoering van een natuurinrichtingsproject.

- *INDICATOR 3 (spoor 1): % landinrichtingsplannen dat gebruik maakt van nieuwe instrumenten en/of instrumenten uit kracht van wet;*

De monitoring stelt vast dat dwingende instrumenten in minder dan de helft van de landinrichtingsplannen worden ingezet. De optie om instrumenten dwingend in te zetten (uit kracht van wet) houdt vooral in theorie een grote meerwaarde in om tot uitvoering te komen. Vroeger kon dat enkel op vrijwillige basis, dus met instemming van de grondeigenaren. Wat bij het inzetten van de nieuwe mogelijkheden opvalt, is dat er heel veel afweging aan voorafgaat. Landinrichting blijft getypeerd door het streven naar consensus, draagvlak en samenwerking. Vooraleer dwingende instrumenten in te zetten, wordt eerst naar zachtere alternatieven gezocht die hetzelfde resultaat beogen. Samengevat in een quote, die in de workshops werd opgetekend: *“De instrumenten van het decreet landinrichting zijn krachtiger geworden, maar het beleid dat de inzet van die instrumenten beslist is even zacht gebleven.”*

➤ Suggestie:

Toon via praktijkcases aan projectpartners de meerwaarde van de nieuwe of de dwingende instrumenten aan.

- *INDICATOR 1 (spoor 2): aantal vastgestelde inrichtingsnota's, aantal inrichtingsnota's in eindfase van vaststelling en aantal inrichtingsnota's in opmaak;*

- De monitoring wijst uit dat een beperkt aantal inrichtingsnota's werd vastgesteld. Om onze partners toe te laten om met landinrichting en de instrumenten het beleid uit te voeren, is het in eerste instantie belangrijk dat ze goed vertrouwd zijn met landinrichting, de geïntegreerde aanpak die daarbij hoort en de inhoud en de impact van de instrumenten die voor hen beschikbaar zijn. Dat is nu nog niet altijd het geval, wat onder andere te maken heeft met de relatief korte tijd dat het decreet in werking is. Ook intern moeten kennis en ervaring over landinrichting spoor 2 en het inzetten van de instrumenten nog verder opgebouwd worden. Het is logisch dat bij onze externe partners de kennis groter is bij een aantal Vlaamse overheden en provincies, die al eerder met de VLM en landinrichting spoor 1 kennis maakten, dan bij de kleinere, lokale partners.

➤ Suggestie:

Om de 'theoretische' kennis over landinrichting en bijbehorende instrumenten bij onze externe partners te verhogen, is het aan te bevelen om landinrichting en de instrumentenkoffer te promoten. Dat kan bijvoorbeeld door het verspreiden van de nieuwe brochure van VLM, waarin de instrumenten via een aantal praktijkcases voorgesteld worden (de instrumentenkoffer landinrichting) en door de instrumentengids in het kader van het Instrumentendecreet (Departement Omgeving). Die externe communicatie wordt het best ondersteund met een gericht communicatieplan. Om de gemeenten te bereiken kan bijvoorbeeld deelname aan de VVSG-trefdagen, de lokale atria en het publiceren in LOKAAL effectief zijn. De ervaring leert dat kennis over landinrichting en de instrumenten ook via andere partners, zoals de Vlaams Bouwmeester, kan verspreid worden. In de vijf jaar dat de nieuwe regelgeving landinrichting van kracht is, heeft

op dit moment nog geen enkel project het hele proces van planontwerp tot planuitvoering doorlopen, maar het is belangrijk om een portfolio van projecten uit te werken en aan onze partners realisaties in de praktijk te laten zien. Dat helpt hen om de complexe instrumenten beter te begrijpen. Ook het verder zetten van interne kennisuitwisseling over landinrichting en de nieuwe instrumenten mag niet ontbreken.

- Kennis over landinrichting en het tonen van praktijkcases leidt op zich uiteraard niet automatisch tot het opmaken van inrichtingsnota's en de uitvoering van projecten. Niet alle vragen leiden tot concrete projecten. Specifiek voor spoor 2 is er een aantal drempels die verhinderen dat er gebruik gemaakt wordt van de nieuwe mogelijkheden tot uitvoering. Ervaringen in de praktijk wijzen bijvoorbeeld uit dat kleinere, lokale partners niet altijd over de bestuurskracht en financiële draagkracht beschikken om autonoom een inrichtingsnota op te maken en via het inzetten van de instrumenten uit te voeren. Gebrek aan kennis, mensen en middelen kan bij die partners ook leiden tot desinteresse in open ruimtebeleid; ook de complexiteit van de wetgeving en de verplichting om een openbaar onderzoek te organiseren helpen daar niet bij.

➤ Suggestie:

Er is nood aan concrete begeleiding van lokale besturen bij hun concrete vraag naar uitvoering. Een Vlaams ondersteuningsteam zou deze concrete begeleiding kunnen doen. Daarnaast moeten initiatiefnemers ook ondersteund worden in hun visievorming. Vlaanderen zou hiervoor een soort raamcontract kunnen afsluiten waar lokale besturen zouden gebruik kunnen van maken. Ook financiële stimuli zouden de lokale partners kunnen ondersteunen, zodat lokale besturen effectief de stap naar realisatie zetten.

- Bij Vlaamse overheidspartners speelt het gebrek aan expertise en financiële draagkracht minder parten. Er wordt wel vastgesteld dat het ook voor deze partners een drempel is om aan een andere Vlaamse overheid werkingskosten te betalen om hun flankerend beleid te realiseren. Het feit dat een Vlaamse overheid aan een andere Vlaamse overheid werkingskosten moet betalen, kan als onlogisch ervaren worden.

➤ Suggestie:

In plaats van met een jaarlijkse 'vaste' subsidiedotatie te werken voor de uitvoering van landinrichtingsprojecten, wordt beter in een financiering voorzien die gekoppeld wordt aan en afgestemd wordt op de te realiseren projecten in de open ruimte.

- Partners hebben vaak een verkeerd verwachtingspatroon over de impact van het inzetten van de instrumenten, en zien bijvoorbeeld 'lokale grondenbanken' en 'planologische' ruil als 'wondermiddel' voor het aanpakken van een lokale problematiek. Bovendien worden vragen van partners niet altijd ondersteund door een duidelijke visie, een afbakening van het gebied of draagvlak voor het project. Dit zijn nochtans essentiële elementen om een inrichtingsnota met kans op uitvoering te maken. Het heeft ook geen zin om een instrumentenkoffer te promoten bij een partner die niet eerst een zekere expertise in open ruimtebeleid heeft opgebouwd. Een nuancering daarbij is de vraag of dit wel van kleinere gemeenten verwacht kan worden.

➤ Suggestie:

Waar dat nodig blijkt, zou de VLM in procesbegeleiding voor een opdracht kunnen voorzien, voorafgaand aan de opmaak van inrichtingsnota's om het draagvlak bij actoren uit te werken en de visie te ontwikkelen.

- De monitoring stelt vast dat er wel pogingen zijn om de inrichtingsnota te integreren in de procedure van een ruimtelijk uitvoeringsplan, maar nauwelijks in de procedure van een complex project of bij de afbakening van een oeverzone via het decreet Integraal Waterbeleid. Hoe de afstemming moet gebeuren, is niet zo duidelijk.

➤ Suggestie:

Zorg voor een betere afstemming tussen een RUP, een complex project, een afbakening van een oeverzone via het decreet Integraal Waterbeleid en de inzet van de instrumenten uit de instrumentenkoffer.

B SNELLE REALISATIE

Wat werd verondersteld?

- Een snelle(re) realisatie op terrein voor spoor 1 en spoor 2;
- Een snellere realisatie van een herverkaveling uit kracht van wet (in vergelijking met ruilverkaveling).

Wat werd geobserveerd?

- Binnen spoor 1 observeren we variabele termijnen voor realisatie;
- Binnen spoor 2 constateren we vooral een doorbraak binnen processen die al lang duren;
- Tot nu toe werden nog geen herverkavelingen van begin tot einde doorlopen.

De monitoring stelt vast dat in de vijf jaar dat de nieuwe regelgeving landinrichting van kracht is, nog geen enkel project spoor 1 of spoor 2 het hele proces van planontwerp tot planuitvoering volledig doorlopen heeft. Het is op dit moment daarom nog niet mogelijk om sluitende antwoorden te geven op de vraag of projecten door de vereenvoudiging van procedures en de beschikbare instrumenten sneller gerealiseerd worden. Wel stellen we zowel binnen spoor 1 als spoor 2 de eerste realisaties op terrein vast. Vanuit deze ervaringen formuleren we een aantal suggesties om de procedures te vereenvoudigen (zie hiervoor ook de gebruiksevaluatie die in de fiches voor spoor 1 en spoor 2 uitgewerkt werd).

Landinrichting spoor 1 kent een getrapte besluitvorming: via een eerste fase van het onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid (OOH) naar een tweede fase in de planvorming met de opmaak van landinrichtingsplannen. Dat kan een drempel vormen voor snelle realisatie. Door de langdurige besluitvorming kunnen afspraken 'eroderen', moet het draagvlak over verkiezingen heen opnieuw getoetst of opgebouwd worden. Het meten van de termijn voor de opmaak een OOH (en het gebruik van deze termijn als indicator) heeft weinig zin omdat dit sterkt afhangt van het voortraject. In de Zwinpolders en de Moervaartvallei bestond dit voortraject uit de opmaak van een raamakkoord. De instrumenten landinrichting en de rol van de VLM, als neutraal agentschap met de nodige inhoudelijke en uitvoerende kennis en middelen, waren cruciaal om in deze projectgebieden, waar consensus ontbrak, toch tot een draagvlak en ruimtelijke transformatie te komen.

➤ Suggestie:

In sommige gevallen moet het mogelijk zijn om de stap van het OOH over te slaan, bijvoorbeeld wanneer al een gelijkaardig onderzoek is uitgevoerd en er een gebiedsvisie voorhanden is. Om te kunnen beslissen of een OOH al dan niet nodig is, is een duidelijk toetsingskader nodig. Daarin kan, bijvoorbeeld, worden opgenomen dat er al een concreet projectvoorstel is waarvoor er een draagvlak is bij actoren en waarvoor budgetten beschikbaar zijn (opgenomen in, bijvoorbeeld, een raamakkoord).

- ***INDICATOR 1 (spoor 1):** gemiddelde termijn tussen instelling landinrichtingsproject en vaststelling eerste landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven;*

Gemiddeld duurt het drie jaar tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de vaststelling van het eerste landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven.

De procedure voor de samenstelling van de planbegeleidingsgroep, de ontwerpperiode van een landinrichtingsplan en de adviesprocedure beïnvloeden deze duurtijden. De VLM start met de samenstelling zodra het landinrichtingsproject ingesteld en bekendgemaakt is. Dit houdt een aantal opeenvolgende stappen in, waaronder het bepalen van de precieze samenstelling van de planbegeleidingsgroep, het opvragen van de vertegenwoordigers bij de partners en de besluitvorming van de verschillende partners hierover.

Volgens het decreet landinrichting bepaalt de planbegeleidingsgroep welke landinrichtingsplannen opgemaakt worden en ondersteunt de planbegeleidingsgroep de VLM bij de opmaak van de landinrichtingsplannen. Het is dus pas na de samenstelling van de planbegeleidingsgroep dat de periode van planontwerp en de procedure om tot een vastgesteld landinrichtingsplan te komen, kan starten. Die procedure vraagt meerdere informele en formele terugkoppelingsmomenten met de planbegeleidingsgroep en partners. Een landinrichtingsplan wordt formeel minstens tweemaal aan de planbegeleidingsgroep voorgelegd. Dat gebeurt enerzijds om advies in te winnen over het ontwerp van landinrichtingsplan. Hieraan wordt een formele adviesprocedure verbonden die drie maanden duurt, inclusief de organisatie van een openbaar onderzoek. Anderzijds wordt met de relevante partners onderhandeld over hun instemming voor de realisatie van hun aandeel in de uitvoering, de financiering en het beheer van de maatregelen in het landinrichtingsplan.

De doorlooptijden tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de vergadering van de eerste planbegeleidingsgroep zijn zeer divers in de verschillende landinrichtingsprojecten. Soms neemt dit veel tijd in beslag, soms gaat het snel. Dat laatste is het geval voor de Zwinpolders, waar al een raamakkoord gesloten was, en voor Water-land-schap, waar al een programmateam opgericht was. Een goed voortraject kan dus tijdswinst inhouden.

➤ Suggestie:

De samenstelling van de planbegeleidingsgroep gebeurt het best op hetzelfde moment als de instelling van het landinrichtingsproject. De regelgeving wordt ook het best gewijzigd zodat vertegenwoordigers van de doelgroepen niet meer moeten aangeduid worden door de minister. In het voorbereiden van de oprichting van de planbegeleidingsgroepen kan vaak ook nog efficiëntie- en tijdswinst gehaald worden door duidelijke afspraken (wie doet wat) te maken binnen de administratie.

- De doorlooptijden voor het opvragen van instemmingen zijn zeer divers. Het opvragen van de instemmingen neemt vaak veel tijd in beslag.

➤ Suggestie:

We schuiven het opvragen van de instemmingen naar voren in de tijd. Het opvragen van de instemmingen zou aan de adviesprocedure kunnen gekoppeld worden. Vooral voor de Vlaamse partners, waar het opvragen van de instemming niet wettelijk verplicht is, kan het nog vroeger. De leden van de planbegeleidingsgroep, waarbij ook de partners horen aan wie een instemming gevraagd wordt, geven hun instemming door het goedkeuren van het eindvoorstel van het landinrichtingsplan. In dit eindvoorstel zitten uiteindelijk dezelfde elementen die in de huidige werkwijze in het instemmingsdocument hernomen worden. Op die manier worden de instemmingen in 'bulk' en op één moment bekomen, in plaats van versnipperd en over een lange tijdsperiode.

- Het opvragen van de instemmingen bij de lokale besturen neemt soms veel tijd in beslag. Eén van de redenen daarvoor kan zijn dat betrokken gemeentebesturen en provincies tot het moment van opvragen officieel nog niet de mogelijkheid hadden om hun mening over het project te uiten. Officieel werd hen tot op dat moment ook nog niet gevraagd of zij bereid zijn mee te financieren of uit te voeren. Een onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van een landinrichtingsproject (OOH) wordt immers alleen ter kennisgeving bezorgd aan de betrokken gemeentebesturen en provincies. De provincies en gemeenten hebben alleen een stem via de vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) in de programmacommissie.

➤ Suggestie:

Er wordt voorgesteld om tijdens het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van het landinrichtingsproject het advies van de betrokken gemeenten en provincies in te winnen.

- Ieder landinrichtingsplan moet een openbaar onderzoek doorlopen. Het organiseren en het doorlopen van het openbaar onderzoek en het behandelen van de bezwaren vragen een zekere doorlooptijd. In de vroegere regelgeving, waarbij alleen vrijwillig verworven en ingericht kon worden, was dit openbaar onderzoek facultatief.

➤ Suggestie:

Wanneer alleen vrijwillige instrumenten ingezet worden, oordeelt de VLM samen met de planbegeleidingsgroep op basis van het verdrag van Aarhus over de noodzaak van een openbaar onderzoek.

- Een landinrichtingsplan wordt vastgesteld door de Vlaamse regering. Alleen als het landinrichtingsplan uitsluitend betrekking heeft op bevoegdheden die zijn toegewezen aan de minister bevoegd voor de landinrichting, is het de minister die het landinrichtingsplan vaststelt. In de praktijk moeten heel wat landinrichtingsplannen door de Vlaamse regering vastgesteld worden, wat de doorlooptijd verlengt.

➤ Suggestie:

Om de besluitvorming te versnellen, is het aangewezen dat een landinrichtingsplan altijd door de minister wordt vastgesteld. Als het plan betrekking heeft op bevoegdheden van andere ministers, vraagt de minister het akkoord van de bevoegde leden van de Vlaamse regering. Dit is het geval als maatregelen worden uitgevoerd op percelen die eigendom zijn van een departement of agentschap dat valt onder de bevoegdheid of het toezicht van een andere minister, of als maatregelen worden uitgevoerd of gefinancierd door een departement of agentschap dat valt onder de bevoegdheid of het toezicht van een andere minister.

- *INDICATOR 2 (spoor 1): gemiddelde termijn tussen vaststelling landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven en eerste uitvoeringsdossier;*

Gemiddeld duurt het iets minder dan een jaar na de vaststelling van het landinrichtingsplan voor de werken goedgekeurd zijn om effectief te starten.

- De optie om instrumenten dwingend in te kunnen zetten (uit kracht van wet) wordt als grote meerwaarde van de instrumentenkoffer voor landinrichting gezien in functie van een snelle realisatie. De beschikbaarheid van meer mogelijkheden leidt niet in alle gevallen naar een snellere realisatie op terrein. Landinrichting wordt immers getypeerd door het streven naar een draagvlak, consensus en modellen van samenwerking. De vaststelling is dat ook aan het inzetten van de nieuwe, dwingende mogelijkheden veel afweging voorafgaat. Vooraleer dwingende instrumenten ingezet worden, wordt eerst naar 'zachtere' alternatieven gezocht die hetzelfde resultaat op het oog hebben. Dat is bijvoorbeeld de aanpak die gevolgd wordt in het landinrichtingsplan Ijsevallei. Daar wordt de voorkeur gegeven om de gronden die nodig zijn voor de uitvoering van maatregelen, minnelijk te verwerven. Als deze voorkeursoptie niet zou lukken, wordt in het plan inrichting uit kracht van wet, gevolgd door erfdienstbaarheden, als alternatieve optie voorzien.

- De optie om uitvoeringsinitiatieven in te zetten, versnelt in alle gevallen de realisatie op terrein als hiervan gebruik gemaakt wordt.

➤ Suggestie:

Om snelle realisatie op terrein te zien, moet altijd het instrument 'uitvoeringsinitiatieven' worden overwogen.

- Nadat het landinrichtingsplan is vastgesteld kan er over gegaan worden tot de uitvoering en kunnen de subsidies opgevraagd worden. In het landinrichtingsplan is een uitvoeringsprogramma opgenomen. In de praktijk blijkt het uitvoeringsprogramma vaak vooral indicatief te zijn, en stellen partners het soms lang uit om effectief een uitvoeringsdossier op te stellen. Dit blokkeert de budgetten voor andere plannen en heeft een impact op de doorlooptijden.

➤ Suggestie:

Het kan overwogen worden dat de minister de termijn bepaalt waarbinnen subsidies kunnen worden toegekend.

- Tijdens de uitvoering blijkt vaak dat het landinrichtingsplan gewijzigd moet worden, bijvoorbeeld wanneer het intussen duidelijk geworden is dat bepaalde maatregelen door een andere partner moeten worden uitgevoerd. Iedere wijziging moet opnieuw door de minister of door de Vlaamse regering worden vastgesteld, wat de doorlooptijd verlengt.

➤ Suggestie:

Het is aan te bevelen dat wijzigingen aan het landinrichtingsplan niet meer moeten worden vastgesteld door de minister of de Vlaamse regering, als het wijzigingen betreft die geen toename van financiële impact hebben en er een akkoord is van alle betrokken partners, eigenaars en gebruikers.

- De minister beslist over de toekenning van de subsidie. In sommige gevallen, vooral voor particulieren, worden kleine subsidiebedragen toegekend waarvoor de minister telkens een beslissing moet nemen. Deze subsidies werden bovendien al globaal opgenomen en begroot in het landinrichtingsplan dat door de minister of de Vlaamse regering werd vastgesteld.

➤ Suggestie:

Het is aangewezen dat, onder een bepaald subsidiebedrag, de dienst (hier: AGOP) over de toekenning van de subsidie kan beslissen. Dit moet als een quick win bekeken worden. Op langere termijn wordt immers het best onderzocht hoe de beslissingslijnen op project- en dossierniveau zo kort mogelijk worden gehouden, om op die manier ook de administratieve belasting te beperken. De verschillende financieringsstromen voor inrichting zouden kunnen gebundeld worden, en financieringslijnen zouden zo kort mogelijk moeten worden gehouden, met een ruime financiële delegatie naar de VLM als uitvoerder.

- *INDICATOR 3 (spoor 1): gemiddelde termijn tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de eerste spade;*

De gemiddelde termijn tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de eerste spade bedraagt iets meer dan vier jaar.

- Een programmabenedering zoals Water-Land-Schap kan bijdragen tot een snellere uitvoering op terrein, mits veel capaciteit ingezet wordt, onder andere voor procescoördinatie. Een dergelijke programma-aanpak zal het best renderen als het inzet op lokale thematieken. De meerwaarde ligt in dat geval in de ondersteuning die aangeboden wordt om resultaten te bereiken. Regionale Landschappen kunnen een geschikte partner zijn om die coördinerende rol en begeleiding bij het uitvoeren op te nemen.

➤ Suggestie:

Het kan overwogen worden om verder in te zetten op een programmabenedering. Momenteel wordt via Water-Land-Schap ervaring opgedaan met een programma-aanpak. Het is een proeftuin waaruit we kunnen leren en die we het best grondig evalueren voor we nieuwe programma's oppakken. Voorstellen voor nieuwe programma-aanpakken zijn: Voedsellandschappen (hiervoor is er via het Open Ruimte Platform al een samenwerkingsverband opgezet met ILVO, LV, DO, VLM en de Vlaamse Bouwmeester), bebossingsprojecten in functie van de klimaatdoelstellingen, ontharding, fijnmazige groenblauwe dooradering, fietspaden en fietssnelwegen, MOBIB-punten,...

- Wanneer niet ingericht wordt uit kracht van wet, gebeurt de eerste spadesteek dikwijls op verworven gronden. Gronden verwerven vraagt tijd. Om een grondreserve aan te leggen kan voor een vastgesteld landinrichtingsplan een recht van voorkoop worden ingesteld, maar we stellen vast dat dit in feite wat te laat komt. We missen op die manier immers kansen om gronden via het recht van voorkoop te verwerven in de periode tussen de instelling van het landinrichtingsproject en de vaststelling van het landinrichtingsplan.

➤ Suggestie:

Om een grondreserve aan te leggen, zou het mogelijk moeten zijn om een recht van voorkoop voor een landinrichtingsproject in te stellen.

- *INDICATOR 1 (spoor 2): gemiddelde termijn tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling van de inrichtingsnota;*

De gemiddelde termijn tussen de start van de opmaak van de inrichtingsnota en de vaststelling van de inrichtingsnota duurt iets minder dan anderhalf jaar.

- De relevantie van een openbaar onderzoek wordt door de initiatiefnemers in vraag gesteld, zeker in het geval als alleen vrijwillige instrumenten ingezet worden en als de inrichtingsnota het gevolg is van een eerder openbaar onderzoek van een project (zoals dat mogelijk kan zijn binnen de procedure van een complex project). Als door de inzet van instrumenten niet geraakt wordt aan de private eigendommen, dan wordt de meerwaarde van een openbaar onderzoek in vraag gesteld.

➤ Suggestie:

We maken het openbaar onderzoek optioneel wanneer alleen vrijwillige instrumenten ingezet worden en er al inspraak is geweest in een eerder openbaar onderzoek van het project, plan of programma.

- We stellen vast dat als we slechts één instrument willen inzetten, eventueel naar aanleiding van de bezwaren die geuit werden tijdens het openbaar onderzoek van een plan, project of programma, de inrichtingsnota een zwaar planfiguur is.

➤ Suggestie:

We vergemakkelijken de toegang tot enkele instrumenten (via een eenvoudige procedure), bijvoorbeeld voor vergoedingen voor lokale grondenbanken, vrijwillige herverkaveling,...

- *INDICATOR 2 (spoor 2) : gemiddelde termijn tussen de vaststelling van de inrichtingsnota en de uitbetaling van de eerste vergoeding;*

De uitbetaling van een vergoeding gebeurt na een zichtbare activiteit op terrein. De gemiddelde termijn tussen de vaststelling van de inrichtingsnota en de uitbetaling van de eerste vergoeding bedraagt iets minder dan anderhalf jaar.

Voor spoor 2 zorgt het opmaken van inrichtingsnota's er wel voor dat aan de plannen van de initiatiefnemers (zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen) meteen een uitvoeringsfase gekoppeld wordt. Daardoor, en omdat de vaak tijdrovende voorbereidende fase van de visievorming en opbouw van het

draagvlak normaliter voorafgaat aan het opmaken van de inrichtingsnota, kan de fase van de uitvoering in de praktijk versneld doorlopen worden.

- *INDICATOR 3 (spoor 2): gemiddelde termijn voor de uitvoering van een herverkaveling uit kracht van wet;*

Een pluspunt voor de instrumenten landinrichting is ook de kleinschalige precisie waarmee ze kunnen ingezet worden. Herverkaveling en herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil kunnen nu heel beperkt en gericht toegepast worden, los van het opstarten van grote projecten zoals dat wel moet in het instrument met wetgeving ruilverkaveling.

Momenteel werden nog geen herverkavelingen volledig uitgevoerd.

C FLANKERENDE MAATREGELEN

Wat werd verondersteld?

- Instrumenten van het flankerend beleid worden eenvormig ingezet. Het gaat om de instrumenten vergoedingen lokale grondenbank, vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie of bedrijfsstopzetting en de koopplicht.

Wat werd geobserveerd?

- Binnen spoor 1 werd nog geen gebruik gemaakt van de instrumenten van het flankerend beleid;
- Binnen spoor 2 wordt in meer dan de helft van de inrichtingsnota's gebruik gemaakt van de instrumenten van het flankerend beleid.

- *INDICATOR 1 (spoor 1): aantal flankerende instrumenten die in vastgestelde landinrichtingsplannen worden ingezet;*

Er werd nog geen gebruik gemaakt van de flankerende instrumenten binnen landinrichtingsplannen.

- *INDICATOR 1 (spoor 2) : aantal flankerende instrumenten die in vastgestelde inrichtingsnota's worden ingezet;*

Vier van de vijf flankerende instrumenten worden ingezet in de vijf vastgestelde inrichtingsnota's.

- De noodzaak voor de inzet van de flankerende instrumenten volgt dikwijls uit een landbouweffectenrapport (LER). Het LER is noodzakelijk als onderbouwende studie bij de inrichtingsnota. Door een te zware procedure wordt de initiatiefnemer afgeschrikt om dit noodzakelijk studiewerk te laten uitvoeren.

➤ Suggestie:

We voorzien een eenvoudige procedure voor de opmaak van een landbouweffectenrapport, waarbij een begeleidingsgroep optioneel wordt gemaakt en de goedkeuringsprocedure vereenvoudigd wordt.

D SAMENHANG**d1. samenhang door overleg en afstemming tijdens de voorbereiding**

Wat werd verondersteld?

- Binnen spoor 1 bewaakt de programmacommissie de samenhang.

Wat werd geobserveerd?

- De programmacommissie is opgericht en heeft haar decretale taken uitgevoerd. Het is voor dit eerste rapport nog te vroeg om de impact van het advies over het landinrichtingsbeleid op het terrein te voelen. Het is ook te vroeg om te beoordelen of haar rol bijdraagt tot een groter draagvlak voor de landinrichtingsprojecten.

- INDICATOR 2 (spoor 1): aantal adviezen van de programmacommissie;

De taken van de programmacommissie zijn zeer divers en vragen diverse expertises aan de leden van de programmacommissie (strategische en technische/gebiedsgerichte expertise). De beleidsnota verruimt de strategische taken nog:

“OD 3. Vlaamse investeringsagenda die open ruimte doelstellingen ondersteunt

Op Vlaams niveau stemmen we de inzet van overheidsinvesteringen in strategische gebieden van de open ruimte beter af. Op basis van de adviezen van de Programmacommissie landinrichting wordt een gezamenlijke Vlaamse investeringsagenda opgesteld. Op die manier bereiken we in deze gebieden de grootste impact en overstijgen we de sectorale initiatieven die naast mekaar in eenzelfde gebied plaatsvinden. In uitvoering van het Regeerakkoord investeren we in het Rivierherstel van de Leie. Voor de afbakening van nieuwe gebieden baseren we ons op de afgestemde prioritaire gebieden waarbinnen de inzet van landinrichting spoor 1 overwogen kan worden volgens het advies van de Programmacommissie over het landinrichtingsbeleid.”

In een workshop met de programmacommissie werden verschillende stellingen naar voren gebracht die verband hielden met de verruiming van de strategische taken.

- Het ontdebellen van de programmacommissie in 2 afzonderlijke commissies, één voor de meer strategische onderwerpen en één voor meer technische/gebiedsgerichte onderwerpen, wordt niet als een noodzaak ervaren. De advisering over de projecten is gekoppeld aan strategische elementen, maar het is ook aan te bevelen om het beleid mee te sturen vanuit concrete ervaringen. In de vroegere commissie voor landinrichting werden ook de technische details van de projecten besproken en werden de leden op de hoogte gehouden van de uitvoering van de landinrichtingsprojecten. Een helder inzicht hierin, en in de opdracht en de concrete werking van de programmacommissie, kan de adviesverlening van de programmacommissie beter stofferen.

➤ Suggestie:

De programmacommissie wordt op de hoogte gehouden van de uitvoering van de landinrichtingsprojecten. Dit kan leiden tot betere adviezen. Dit kan als vast agendapunt op de agenda van de programmacommissie geplaatst worden. De programmacommissie formuleert jaarlijks een evaluatie-advies met tussentijdse verbetervoorstellen voor de werking van het decreet landinrichting.

- Strategische elementen vormen het zwaartepunt in de opdrachten van de programmacommissie. Als het evenwel over middelen gaat, ervaren de leden van de programmacommissie dat zij niet de juiste personen uit hun organisatie zijn om deze keuzes mee te maken. Voor de evolutie naar een investeringsprogramma voor de open ruimte, is een overleg nodig zoals de managementcomités binnen het beleidsdomein, maar dan op een niveau dat de beleidsdomeinen overschrijdt. Op dat niveau moet een discussieplatform georganiseerd worden.

➤ Suggestie:

Binnen de programmacommissie wordt een advies voorbereid over de verdere aanpak om tot een Vlaams investeringsprogramma voor projecten in de open ruimte te komen.

- Gelet op de ruime (nieuwe) strategische taken van de programmacommissie is uitbreiding van de programmacommissie te overwegen. Een aantal thema's komt momenteel onvoldoende aan bod. Energie en mobiliteit worden als ontbrekende thema's ervaren. Wat energie betreft, zijn zowel het opbouwen van een samenhangende visie als de concrete problematiek van grondbehoeften te behandelen items. De plaatsing van windturbines, zonnepanelen boven landbouwpercelen, warmtekrachtkoppeling kunnen verder te onderzoeken punten zijn. Voor het thema mobiliteit worden de realisatie van fietssnelwegen en de notie van basismobiliteit als opportuniteiten aangehaald voor toekomstige landinrichtingsprojecten.

Nieuw te betrekken actoren kunnen zijn: Agentschap Sport Vlaanderen, het Vlaams Energie Agentschap, het Agentschap Binnenlands Bestuur (werking stedenbeleid), het Agentschap Innoveren en Ondernemen, het Agentschap Wonen.

➤ Suggestie:

De samenstelling van de programmacommissie wordt herbekeken. Het is aangewezen dat alle spelers in de open ruimte betrokken zijn in de programmacommissie. Volgende organisaties worden het best bevraagd: het Agentschap Sport Vlaanderen, het Vlaams Energie Agentschap, het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Agentschap Innoveren en Ondernemen, het Agentschap Wonen.

d2. samenhang door overleg en afstemming tijdens de uitvoering

Wat werd verondersteld?

- Binnen spoor 1 bewaken de planbegeleidingsgroepen de samenhang;
- Binnen spoor 2 bewaken de 'eigen' begeleidingsgroepen de samenhang.

Wat werd geobserveerd?

- Binnen spoor 1 merken we dat de planbegeleidingsgroepen de samenhang voor de uitvoering bewaken;
- Binnen spoor 2 leidt het gebrek aan 'officiële' begeleidingsgroepen tot een gering aantal financierings- en uitvoeringspartners.

- *INDICATOR 1 (spoor 1): % bijdrage van de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en de andere bestuursniveaus in de omzet van de landinrichtingsplannen;*

Uit de monitoring blijkt dat een financiële input met werkingsmiddelen toegekend voor landinrichting een gelijkwaardige inzet van de lokale bestuursniveaus, middenveld en burgers meebrengt. We zien bovendien de bijdrage van lokale besturen (provincies en gemeenten) in de totale omzet toenemen.

Dit bewijst dat de planbegeleidingsgroep de samenhang voor de uitvoering bewaakt. In de praktijk zorgen de samenstelling en de concrete werking van de planbegeleidingsgroepen voor een betere projectmatige afstemming en inspraakmogelijkheden van de lokale partners, en dus voor een groter draagvlak voor de landinrichtingsprojecten.

Dat neemt niet weg dat er, zowel op het vlak van samenstelling als op het vlak van de concrete werking van de planbegeleidingsgroepen, nog suggesties voor verbetering kunnen geformuleerd worden.

Wat de samenstelling betreft, is het belangrijk dat de overheden en organisaties leden afvaardigen met voldoende inhoudelijke kennis en met voldoende interesse in hun rol in het begeleiden van het landinrichtingsproject. Het is ook essentieel dat de leden voldoende intern draagvlak en autoriteit hebben om voor hun overheid of organisatie te kunnen beslissen wanneer een beslissingsmoment op de agenda staat. Wanneer die kennis, interesse of autoriteit ontbreken, bestaat immers het risico:

- dat de aanwezigheid in de vergadermomenten in de loop van het project stilaan erodeert;
- dat beslissingen over verschillende vergaderingen van de planbegeleidingsgroep moeten gespreid worden, omdat moet worden teruggekoppeld met de eigen organisatie, wat aanzienlijk tijdsverlies als gevolg kan hebben;
- dat pas achteraf (bijvoorbeeld naar aanleiding van de officiële adviesprocedure) blijkt dat overheden of organisaties het niet eens zijn met beslissingen die eerder in de planbegeleidingsgroep bij consensus genomen werden.

Wat de werking betreft, wordt vastgesteld dat het deelnemersaantal in een aantal planbegeleidingsgroepen in de loop van het project afneemt. Dat leidt er soms toe dat tijdens de overleg- en beslissingsmomenten een aantal sectoren niet mee aan bod komt. Dat kan inhouden dat het begeleiden van de opmaak van de landinrichtingsplannen niet altijd op een voldoende geïntegreerde manier benaderd wordt. Het kan er ook voor zorgen dat kritische bemerkingen ruim laat, bijvoorbeeld tijdens de officiële inspraakprocedure, naar boven komen. Anderzijds wordt opgemerkt dat, bijvoorbeeld voor een aantal Vlaamse overheidsinstanties, één en dezelfde persoon naar verschillende planbegeleidingsgroepen wordt afgevaardigd. Op langere termijn is die werklast voor die vertegenwoordigers niet altijd vol te houden.

➤ *Suggestie:*

Het aanduiden van de deelnemers volgt een eigen procedure. Daar hoeft niet op ingegrepen te worden, maar het kan een verschil uitmaken wanneer de VLM zich voldoende alert toont om hierin proactief voorstellen te doen. Dat kan, bijvoorbeeld, door de namen van potentiële leden te suggereren die vertrouwd zijn met het project, omdat ze eerder al betrokken waren én betrokkenheid toonden in de voorbereiding van het landinrichtingsproject. Het is evengoed belangrijk dat de voorzitter en secretaris van de planbegeleidingsgroep vanaf de eerste vergadering – wanneer het huishoudelijk reglement voorgesteld wordt – aan de leden de precieze opdracht van de planbegeleidingsgroep en het belang van hun bijdrage daarin goed duiden, en die dynamiek tijdens het verloop van het project blijven stimuleren. Ook het aanscherpen van de efficiëntie van de vergaderingen (met een haalbaar vergaderritme, inspraak bij leden voor het vastleggen van de tijdstippen en de locaties van de vergaderingen, een gedegen voorbereiding en agendabeheer door voorzitter en secretaris, tijdige en volledige informatievoorziening voorafgaand aan de

vergaderingen, ...) kan hierin helpen. Het idee (zoals geformuleerd in de aanbevelingen van de tevredenheidsbevraging over de inrichtingsprojecten 2014-2019) om jaarlijks in een netwerkmoment te voorzien om voorzitters en secretarissen van de planbegeleidingsgroepen bij elkaar te brengen, is te overwegen.

- Er wordt algemeen ervaren dat de consensus over de inhoud van de landinrichtingsplannen vaak het resultaat is van voldoende voorbereidende overlegmomenten. Daarin wordt met 'subgroepen' van de planbegeleidingsgroep voldoende tijd genomen om de maatregelen van het LIP inhoudelijk uit te werken of te toetsen, inclusief terreinbezoeken. Het is via deze voorbereidende overlegmomenten dat gaandeweg een draagvlak wordt opgebouwd. Het draagvlak wordt op de overlegmomenten van de planbegeleidingsgroep dan eerder bevestigd dan gemaakt.

- Het is een gegeven dat de werking van de planbegeleidingsgroepen beperkt blijft tot de periode van planvorming, in tegenstelling tot wat in de veronderstelde effecten (verbeteren van de samenhang tijdens de fase van voorbereiding en uitvoering) vermeld wordt. Daardoor heeft een aantal leden geen kijk meer op de uitvoeringsfase, wat soms als een gemis wordt geduid. Bovendien blijkt in de praktijk ook dat de consensus die in de planbegeleidingsgroep over de inhoud van een landinrichtingsplan opgebouwd wordt, niet rechtstreeks vertaald mag worden als een consensus over de verschillende uitvoeringsdossiers die in de fase van de uitvoering van het landinrichtingsplan volgen. De samenhang tussen en het draagvlak voor de uitvoeringsdossiers worden in die fase niet langer gegarandeerd en bewaakt door de planbegeleidingsgroep, die dan niet meer actief is. Overleg beperkt zich dan eerder tot de medefinancierings- en uitvoeringspartners.

➤ Suggestie:

De leden van de planbegeleidingsgroep worden systematisch op de hoogte gehouden van de stand van zaken van de uitvoering van de landinrichtingsplannen waarvan zij de opmaak mee begeleid hebben. Dat kan bijvoorbeeld door hen systematisch mee uit te nodigen op infomomenten, werf Wandelingen, openingsevenementen, hen de relevante persberichten door te sturen, enzovoort. Iets meer passief, kan dat door de externe teamsite van de verschillende planbegeleidingsgroepen ook na de vaststelling van de landinrichtingsplannen te blijven 'stoffer'. Dat vraagt een goede technische toegankelijkheid van de teamsite voor de leden, die nu niet altijd gegarandeerd is. In de marge van de tevredenheidsbevraging werd verder de afspraak gemaakt dat de partners die de inrichtingsmaatregelen van de landinrichtingsplannen mee financieren, de gelegenheid krijgen om de uitvoering van de werken mee te beoordelen. Dat kan, bijvoorbeeld, via het invullen van een beknopt evaluatiedocument dat aan de facturering van hun bijdrage gekoppeld wordt.

- Er wordt ervaren dat planbegeleidingsgroepen, naast het opnemen van hun decretale opdracht om de verschillende landinrichtingsplannen te bepalen, te ondersteunen en te adviseren, ook als een 'lerend netwerk' kunnen fungeren. De integrale aanpak van landinrichting kan partners begeleiden om een problematiek of een kans in de inrichting van de open ruimte over de eigen invalshoek heen te bekijken, en gaandeweg van 'eigen belang' naar 'algemeen belang' te evolueren. De overlegmomenten van planbegeleidingsgroepen worden vaak ook als netwerkmomenten gewaardeerd. Uit de contacten kunnen nieuwe opportuniteiten of projecten ontstaan.

➤ Suggestie:

De voorzitter en de secretaris van de planbegeleidingsgroep kunnen in voldoende ruimte voorzien om de rollen van de planbegeleidingsgroep als lerend netwerk en netwerkmoment te valoriseren, zonder de efficiëntie en de tijdsplanning van het adviseren over de landinrichtingsplannen in het gedrang te brengen.

- De procedure voor het aanduiden van de voorzitter van de planbegeleidingsgroep wordt niet altijd als voldoende transparant ervaren. Voorzitters hebben heel verschillende profielen, van beleidsmakers tot deskundigen ruimtelijke ordening.

➤ Suggestie:

De voorzitter wordt uiteindelijk door de minister aangeduid. Het profiel en rol van de voorzitter kan in de eerste vergadering goed geduid worden, als achtergrond voor de keuze.

- Wat de werking van de planbegeleidingsgroepen betreft, werd ook bij de leden van de planbegeleidingsgroepen zelf gepeild naar hun tevredenheid over de mogelijkheden tot inspraak, de manier waarop met de inspraak rekening gehouden werd en de tijdigheid en volledigheid van de informatie die hen door de VLM wordt aangereikt. Dat gebeurde via de tevredenheidsbevraging die de VLM van april 2019 tot juni 2019 organiseerde bij de leden van de adviesinstanties van haar inrichtingsprojecten, in functie van de evaluatie van de meerjarenplanning 2014-2019. Vijftig leden (effectief en plaatsvervangend) van verschillende planbegeleidingsgroepen namen aan de bevraging deel. Ze gaven een beoordeling die in hoge mate positief was voor de volgende aspecten:

- in welke mate bent u tevreden over de mogelijkheden voor inspraak die de VLM u tijdens het verloop van het project biedt: 54% erg tevreden, 42 % tevreden;
- in welke mate bent u tevreden over de wijze waarop de VLM rekening houdt met uw inspraak tijdens het verloop van het project: 30 % erg tevreden, 64 % tevreden;
- in welke mate bent u tevreden over de tijdigheid en de volledigheid van de informatie (zoals agenda's, verslagen, projectrapporten, ...) die u van de VLM ontvangt in uw rol als lid van de adviesinstantie: 36 % erg tevreden, 48 % tevreden.

- INDICATOR 2 (spoor 2): aantal vastgestelde inrichtingsnota's met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap;

Er werden nog geen inrichtingsnota's vastgesteld met een interbestuurlijk samengesteld partnerschap.

➤ Suggestie:

We onderzoeken de mogelijkheid dat een interbestuurlijk samengesteld partnerschap initiatiefnemer van een inrichtingsnota kan zijn.

E BETROKKENHEID LOKALE EN PRIVATE PARTNERS

Wat werd verondersteld?

- Een grotere betrokkenheid van private en lokale partners.

Wat werd geobserveerd?

- Binnen spoor 1 zien we een toename van maatregelen die gerealiseerd worden door lokale besturen; we zien die toename nog niet bij particulieren;
- Binnen spoor 2 werd één inrichtingsnota vastgesteld door een lokaal bestuur.

Vijf jaar na het in werking treden van het landinrichtingsdecreet, is het nog te vroeg om een volledige evaluatie te kunnen maken van de vraag of er door de beschikbaarheid van nieuwe instrumenten een toegenomen betrokkenheid van private en lokale partners is in de uitvoering van de beleidsdoelen in de open ruimte.

Toch kan uit de ervaringen die binnen deze beperkte periode opgedaan werden een aantal trends en vaststellingen onderscheiden worden.

- *INDICATOR 3 (spoor 1): aantal goedgekeurde projectvoorstellen uitvoeringsinitiatieven;*

Wat de landinrichtingsprojecten spoor 1 betreft, zijn de diverse engagementen in de verschillende projectoproepen voor uitvoeringsinitiatieven een bewijs dat het ter beschikking stellen van subsidies landinrichting er borg kan voor staan dat de uitvoering van kleinschalige en kortlopende lokale initiatieven voor de inrichting van de open ruimte ook door lokale overheden en private partners opgenomen wordt.

We stellen vast dat zelfrealisatie door particulieren relatief beperkt is en veeleer om kleine dossiers handelt.

Het project Water-Land-Schap is een voorbeeld waar lokale gebiedscoalities ondersteund worden in hun realisaties en waar volop wordt ingezet op projectoproepen voor uitvoeringsinitiatieven.

➤ Suggestie:

De overheid moet er blijven over waken dat de particulier voldoende knowhow heeft door het proces uit te leggen en door voorbeelden te tonen. Dit doen we onder andere in het project Water-land-schap.

- *INDICATOR 1 (spoor 2): aantal vastgestelde inrichtingsnota's met inzet van beheerovereenkomsten of dienstenvergoeding;*

Er zijn nog geen voorbeelden waarbij een private partner uitvoerder is in een inrichtingsnota. Gemeenten lijken terughoudend te zijn om private partners van in het begin te betrekken, omdat de gemeente graag eerst zicht heeft op het volledig financieel plan.

- *INDICATOR 2 (spoor 2): aantal vastgestelde inrichtingsnota's met provinciale of gemeentelijke initiatiefnemer in verhouding tot Vlaamse initiatiefnemers of regeringsopdrachten;*

Eén van de vijf vastgestelde inrichtingsnota's heeft een provinciale initiatiefnemer. We zien een tendens naar een groter aandeel van provinciale of gemeentelijke initiatiefnemers bij de inrichtingsnota's die in opmaak zijn.

Er is een aantal remmende factoren voor lokale partners in het opnemen van een spoor 2 – traject als initiatiefnemer. Deze remmende factoren kunnen onder andere zijn:

- het spoor 2 – traject en de instrumenten zijn nog niet zo ruim bekend bij potentiële partners. Het aantal voorbeeldprojecten van spoor 2 – projecten die geïnteresseerde partners mee over de brug kunnen halen, is op dit moment nog vrij beperkt. De opmaak en het gericht verspreiden van de brochure over de instrumentenkoffer en het afwerken en inzetten van de voorbeeldprojecten in de communicatie over spoor 2- projecten en de instrumenten, kan hierin zeker ondersteunen;
 - anders dan voor de Vlaamse overheden, provincies en grotere gemeenten is het voor kleinere gemeenten niet altijd evident om zelf het initiatief te nemen en een spoor 2 – traject op te starten en te coördineren; dat vraagt voldoende financiële draagkracht, bestuurskracht, voldoende menskracht en verschillende expertises om met de uitdagingen in de open ruimte én de vaak complexe wetgeving om te gaan, en een heldere visie op het open ruimtebeleid; het is ook belangrijk om met deze partners af te wegen of landinrichting en bijbehorende instrumenten wel het geschikte middel is om hun doelstelling, die soms lokaal gesitueerd is en niet altijd een geïntegreerde aanpak nodig heeft, te bereiken;
 - bij de partners, die vertrouwd zijn met en betrokken zijn bij landinrichtingsprojecten, is soms een ‘mentale switch’ nodig om met het juiste verwachtingspatroon het traject van een inrichtingsnota aan te vatten: de dienstverlening door VLM is niet ‘gratis’ meer, er is meer inzet van eigen capaciteit nodig, aan de inrichtingsnota gaat het ontwikkelen van een helder open ruimtebeleid vooraf, de inzet van instrumenten kan een belangrijke impact hebben; een instrument als ‘herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil’, bijvoorbeeld, is geen wondermiddel voor een snelle realisatie, maar vraagt tijd, heeft een belangrijke impact op het draagvlak van een project en moet passen in een totaalvisie;
 - ook de VLM zit nog in een experimenteer- en leerfase. De voorbeeldprojecten van spoor 2- trajecten tonen aan dat het succes van een project mee gedragen wordt door een goede voorbereidingsfase waarin op een voldoende geïntegreerde manier aan een kwalitatieve en gedragen totaalvisie gewerkt wordt. Wanneer die voorwaarden niet vervuld zijn, wordt de betrokkenheid van de VLM en het concreet invullen van de begeleidingsopdracht als een evenwichtsoefening ervaren. Het is niet altijd vanzelfsprekend om in dat geval de initiatiefnemer van het begin af aan proactief te coachen in het uitwerken van een gedragen visie met een voldoende geïntegreerde aanpak. Dit is een planproces dat jaren duurt en flink wat menskracht en expertise van de VLM vraagt. Het heeft anderzijds weinig zin om het planproces zonder begeleiding door de initiatiefnemer te laten doorlopen, en pas in een latere fase met kwaliteitsproblemen van de inrichtingsnota geconfronteerd te worden.
- We stellen vast dat, sinds de inwerkingtreding van het decreet, 4 lokale partners een spoor 2 traject gestart hebben. Het is voor kleinere gemeenten niet altijd evident om zelf het initiatief te nemen en een spoor 2 – traject op te starten en te coördineren, terwijl soms andere initiatiefnemers zoals intercommunales zich aandienen. Private partners, intercommunales, havenbedrijven, ..., wensen soms initiatiefnemer te zijn maar kunnen dit volgens de regelgeving niet. Toch valt het te motiveren om vast te houden aan de rol van de overheid als initiatiefnemer. Het algemeen belang is een essentieel uitgangspunt bij het inzetten van de instrumenten in de projecten. Alleen in de werking van een overheidsbestuur is voldoende in ‘checks & balances’ voorzien (transparantie besluitvorming, adviesplicht, inzagerecht, ...) om dit te garanderen. Dat neemt niet weg dat een niet-overheidsorganisatie mee als actor (inclusief medefinanciering) kan participeren in een spoor 2-project waarvan een lokaal bestuur initiatiefnemer is.

➤ Suggestie:

We ondersteunen lokale partners in het vinden van private en semipublieke actoren die mee financieren en mee uitvoeren.

3.3 EVALUATIE INSTRUMENTENAFWEGING

3.3.1 Inleiding

Met de ruime waaier aan instrumenten uit het landinrichtingsdecreet en andere sectorgebonden regelgeving worden verschillende oplossingen geboden voor inrichtingsvraagstukken. Met de instrumentenafweging kan de overheid die het initiatief neemt de meest efficiënte en effectieve keuze maken tussen deze instrumenten, om het project van algemeen belang te verwezenlijken en draagvlak te creëren bij de betrokken burgers.

De instrumentenafweging is een belangrijk onderdeel in de procedure landinrichting waarbij (mogelijke combinaties van) instrumenten tegenover elkaar moeten worden afgewogen. Dat gebeurt op basis van een aantal criteria en de kostprijs voor de overheid. In het decreet landinrichting is formeel vastgelegd dat deze instrumentenafweging moet gebeuren, en volgens welke algemene criteria ze moet verlopen:

Art. 1.1.4. § 1. Om het doel van de landinrichting te realiseren kunnen een of meerdere instrumenten als vermeld in deel 2 toegepast worden. Deze instrumenten kunnen meer bepaald worden toegepast:

1° ter uitvoering van een landinrichtingsplan voor de realisatie van een landinrichtingsproject, volgens de bepalingen van deel 3;

2° ter uitvoering van een inrichtingsnota voor de realisatie van een project, plan of programma, volgens de bepalingen van deel 4;

3° ter uitvoering van een beheervisie volgens de bepalingen van deel 5, voor de instrumenten beheerovereenkomsten en dienstenvergoedingen.

§ 2. De instrumenten, vermeld in deel 2, kunnen worden gebruikt los van of in combinatie met andere instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer. De Vlaamse regering stelt nadere regels vast voor de inzet en de combinatie van de instrumenten, vermeld in deel 2, en andere instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer vastgelegd in de Vlaamse regelgeving.

§ 3. In geval van toepassing van de instrumenten, vermeld in deel 2, al dan niet in combinatie met andere instrumenten, gebeurt dat op zodanige wijze dat een optimale mix wordt bereikt met het oog op het zo doelmatig, billijk en efficiënt mogelijk inzetten van de beschikbare middelen.

Hoe de instrumentenafweging moet gebeuren (in welke stappen en volgens welke concrete criteria), is uitgewerkt in het landinrichtingsbesluit:

“Art. 1.1.1.2. § 1. De volgende opeenvolgende handelingen worden doorlopen in de afweging voor de inzet en de al dan niet gecombineerde toepassing van instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer ter realisatie van een landinrichtingsproject of een project, plan of programma, als vermeld in artikel 4.1.1. van het decreet van 28 maart 2014:

1° het resultaat dat wordt beoogd in termen van tijdige, kwaliteitsvolle en duurzame realisatie, eventueel gefaseerd in de tijd of de ruimte, wordt gedefinieerd. Deze handeling laat toe om te bepalen of de inzet van instrumenten voor dwingende verwerving, inrichting of beheer nodig zijn om tot het beoogde resultaat te komen.

2° de mogelijke toepassing van de instrumenten voor verwerving, inrichting of beheer waarmee het beoogde resultaat kan bereikt worden, wordt onderzocht. Ook de toepassing van de andere instrumenten voor inrichting, verwerving en beheer dan de instrumenten, vermeld in deel 2 van het decreet van 28 maart 2014, die mogelijk zijn op grond van andere Vlaamse regelgeving, wordt mee onderzocht. Het resultaat van dit onderzoek is een overzicht van mogelijke instrumenten of combinaties van instrumenten die kunnen ingezet worden;

3° de mogelijke combinaties van in te zetten instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer worden verder afgewogen op basis van vier criteria. Deze criteria zijn de tijdige realisatie, de kwaliteitsvolle realisatie, de duurzame realisatie en het draagvlak voor de inzet van die instrumenten. Het resultaat van deze afweging is een overzicht van werkbare instrumenten of combinaties van instrumenten die kunnen ingezet worden;

4° de werkbare combinaties van in te zetten instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer, worden financieel afgewogen op basis van de kostprijs voor de overheid van de inzet van instrumenten voor inrichting, verwerving en beheer. Het resultaat van deze afweging is een optimale combinatie van in te zetten instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer;

5° de optimale combinatie van in te zetten instrumenten voor inrichting, verwerving of beheer wordt vergeleken met de totale kostprijs voor de overheid bij verwerving. Uit deze afweging kan blijken dat dwingende verwerving door de overheid nodig is, waarna handeling 2° wordt hernomen.

De instrumentenkoffer bevat niet alleen vrijwillige instrumenten maar ook instrumenten uit kracht van wet. Deze context van gedwongen wijzigingen aan de eigendomssituatie vraagt een grondige motivatie door de overheid. De instrumentenafweging is een middel om tot dergelijke motivatie te komen. In het streven naar een zorgvuldige en onderbouwd overheidsbeleid is deze motivatie erg belangrijk. Een formele instrumentenafweging garandeert dat bij beleidskeuzes, naast de focus op het algemeen belang, stilgestaan wordt bij de betrokken individuele grondrechten en bij het onderzoek naar mogelijke beleidsalternatieven met een kleinere impact op de aantasting van individuele grondrechten. Een zorgvuldige voorbereiding en belangenafweging bij het nemen van beleidsmaatregelen (o.a. via regelgeving) én de verplichting om deze voorbereiding en afweging op een afdoende wijze openbaar te maken, verkleinen het risico dat genomen beleidsmaatregelen betwist of zelfs vernietigd worden.

De regelgeving voorzag een eerste tussentijdse evaluatie van de instrumentenafweging twee jaar na de inwerkingtreding van het decreet. Dat evaluatierapport is toegevoegd in bijlage 5.5. De volgende paragrafen geven een geactualiseerde samenvatting van de monitoring en de aanbevelingen.

3.3.2 Monitoring

	Indicator 1	Indicator 2
Spoor 1	Aantal instrumentenafwegingen die een openbaar onderzoek doorlopen hebben: 18	Aantal rechtszaken: 0
Spoor 2	Aantal instrumentenafwegingen die een openbaar onderzoek doorlopen hebben: 4	Aantal rechtszaken: 1

Figuur 32: monitoring indicatoren instrumentenafweging

Sinds het decreet in werking trad, werd ervaring opgedaan met de opmaak van een instrumentenafweging bij de opmaak van landinrichtingsplannen (LIP) en inrichtingsnota's.

Voor 18 landinrichtingsplannen is een instrumentenafweging afgerond. Vijf hiervan zijn nog niet vastgesteld.

De instrumentenafweging werd samen met de inrichtingsnota vijf keer vastgesteld. Daarnaast zijn er zes inrichtingsnota's die in opmaak zijn en nog moeten worden vastgesteld. Andere inrichtingsnota's en hun

instrumentenafwegingen werden niet vastgesteld omdat de opmaak van de inrichtingsnota werd stop gezet, bijvoorbeeld omdat tijdens het traject van de afweging bleek dat sectorinstrumenten meer geschikt zijn of omdat het plan, project of programma niet kon worden gerealiseerd. Er zijn ook inrichtingsnota's waarvan de opmaak tijdelijk werd stop gezet.

Een samenvatting van de bezwaren is opgenomen in bijlage 5.5.

3.3.3 gebruiksevaluatie

Een grondige instrumentenafweging vereist gedetailleerde gegevens die niet altijd beschikbaar zijn. Initiatiefnemers contacteren vaak de VLM met een vraag om een instrument toe te passen, zonder een duidelijke projectdoelstelling en visie voorbereid te hebben. De vraag is dikwijls nog niet voldoende uitgewerkt om instrumenten te kunnen afwegen. Het schrijven van het luik instrumentenafweging in de inrichtingsnota is een leerproces, dat tijd vraagt.

Het tussentijdse evaluatierapport (zie bijlage 5.5) bespreekt vijf evaluatietopics en formuleert er aanbevelingen over. Sommige evaluatietopics vragen wetgevende initiatieven. Implementatieafspraken garanderen dat er op korte termijn, in afwachting van de goedkeuring van de aanbevelingen, verder gewerkt kan worden.

1. het toepassingsgebied van de instrumentenafweging

Er wordt verduidelijkt dat het toepassingsgebied van de instrumentenafweging niet alleen instrumenten betreft voor verwerving, inrichting en beheer maar ook de vergelijking van instrumenten uit de instrumentenkoffer met andere instrumenten voor grondmobiliteit.

2. het afwegingsproces

De instrumentenafweging kan, wanneer relevant (niet verplicht) een iteratief karakter krijgen met telkens een verhoogd detailniveau, naar analogie met de werkwijze die voor de Programmatische Aanpak Stikstof gebruikt is. Een eerste inrichtingsnota betrof niveau Vlaanderen. Daaropvolgende inrichtingsnota's zoomen in op bedrijfsniveau. Het landinrichtingsbesluit voorziet dat de instrumentenafweging in 5 stappen verloopt. De eerste vier stappen betreffen de projectdefinitie, de afweging van instrumenten en combinaties van instrumenten. De vijfde stap vraagt om het resultaat van de afweging financieel te vergelijken met verwerving. Er wordt voorgesteld om deze vijfde stap van de instrumentenafweging weg te laten omdat hij vervat zit in de voorgaande stappen.

3. de afwegingscriteria

Er wordt voorgesteld om de geraamde kostprijs toe te voegen als een afwegingscriterium.

Dat een instrumentenafweging moet gebeuren en volgens welke algemene criteria dat moet gebeuren, blijft decretaal geregeld. Hoe het moet gebeuren, in welke stappen en volgens welke concrete criteria is onderdeel van een proces en hoeft in de toekomst niet wettelijk geregeld te zijn.

Volgende verduidelijking van de criteria uit het landinrichtingsbesluit wordt inmiddels toegepast:

- Tijdige realisatie: inschatting wanneer het plan of project wordt gerealiseerd. Wint aan gewicht indien realisatie vereist is tegen een bepaalde datum;
- Kwaliteitsvolle realisatie: inschatting of het instrument in staat is om de gewenste doelstellingen of maatregelen op een kwalitatief goede wijze te realiseren (bijvoorbeeld: kan via een beheerovereenkomst een bepaalde oevervegetatie worden gerealiseerd of vereist dit een zeer specifiek beheer, waarvoor er beter verworven kan worden?);
- Duurzame realisatie: inschatting van de mate waarin het instrument bijdraagt aan de duurzame instandhouding van het resultaat van een bepaalde maatregel;
- Draagvlak: omvat het draagvlak voor in te zetten instrumenten bij alle betrokken actoren (overheden en eigenaars, gebruikers, burgers en bedrijven en organisaties die een directe impact ondervinden van de te nemen maatregelen). Om draagvlak bij eigenaars en gebruikers te creëren (en ook te meten), moeten betrokken eigenaars en gebruikers gecontacteerd worden tijdens de uitwerking van de maatregelen en het uitvoeren van de instrumentenafweging.

4. ruimtelijke afweging en instrumentenafweging in de inrichtingsnota

Om de ruimtelijke afweging en de instrumentenafweging in een zo vroeg mogelijk stadium goed af te stemmen, is een voortraject uitgewerkt.

5. kostprijs voor de overheid

Er wordt verduidelijkt dat enkel direct aan de inzet van het instrument gebonden kosten (zoals kosten voor grondverwerving, inrichting en beheer en eventuele plankosten) worden meegenomen bij het bepalen van de kostprijs. Er wordt geduid dat het gaat om de kostprijs voor de gehele overheid en niet enkel de initiatiefnemende overheid.

Tijdens de werkvergaderingen van VLM met Ruimte Vlaanderen (nu: Departement Omgeving) over het instrument *“Herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil”* werd volgend kader voor verduidelijking van de kostprijs voor de overheid, uitgewerkt:

- Indirecte kosten en baten van het plan of project zelf, zoals het al dan niet creëren van een gezondere leefomgeving en hiermee samenhangende kosten of baten voor de gezondheidszorg, vallen in principe buiten de instrumentenafweging, maar betreffen eerder een kosten-batenanalyse van het project zelf en eventuele alternatieven hierbij;
- Ook de volgende baten lijken eerder voorwerp van een meer algemene kosten-batenanalyse van het project en minder van de instrumentenafweging:
 - de mogelijkheid dat door het RUP er bijkomende of hogere kadastrale inkomens gecreëerd worden, waardoor inkomsten gegenereerd worden voor de overheid;
 - de mogelijkheid dat door het RUP bedrijvigheid gestimuleerd wordt (bouw wordt mogelijk gemaakt), waardoor belastingen, BTW e.d. gecreëerd worden.

Overzicht van de aanbevelingen voor de instrumentenafweging

Evaluatietopics	Aanbevolen juridische acties in wetgeving landinrichting	Implementatieafspraken
Toepassingsgebied instrumentenafweging		Verduidelijking toepassingsgebied wordt in praktijk toegepast
Het afwegingsproces	Vijfde stap schrappen.	Iteratief werken met stapsgewijze verhoging van detailniveau (alleen indien relevant, niet verplicht). De vijfde stap wordt in praktijk overgeslagen.
De afwegingscriteria	Criteria schrappen in het besluit landinrichting	Verduidelijking van de huidige criteria wordt in praktijk toegepast
Ruimtelijke afweging en instrumentenafweging in de inrichtingsnota		Afspraken zijn gemaakt tussen VLM en Departement Omgeving voor een gezamenlijk voortraject
Kostprijs voor de overheid		Verduidelijking wordt in praktijk toegepast

*Figuur 33: aanbevelingen instrumentenafweging***3.3.4 effectevaluatie**

Met de ruime waaier aan instrumenten uit het decreet landinrichting en andere sectorgebonden regelgeving worden verschillende oplossingen geboden voor inrichtingsvraagstukken. Met de instrumentenafweging kan de overheid die het initiatief neemt de meest efficiënte en effectieve keuze maken tussen deze instrumenten om het project van algemeen belang te verwezenlijken en draagvlak te creëren bij de betrokken burgers.

Wat werd verondersteld:

- Een groter draagvlak bij de burger voor het project;
- Een efficiënte en effectieve keuze van instrumenten.

Wat werd geobserveerd:

- De instrumentenafweging leidt tot een goede motivering. Er zijn weinig burgers die naar de rechtbank stappen;
- Het is nog te vroeg om een efficiënte en effectieve keuze van instrumenten te observeren, omdat de uitvoering van landinrichtingsplannen en inrichtingsnota's nog niet volledig doorlopen is.

3.4 BUDGETTAIRE IMPACT

3.4.1 inleiding

Bij de goedkeuring van het decreet landinrichting werd niet in extra budget landinrichting en personeel voorzien. Het decreet creëert immers op zich geen vraag naar budget en personeel.

Spoor 1 - Pas als projecten worden ingesteld, is er vraag naar budget en personeel. Projecten kunnen dus alleen ingesteld worden als het budget en het personeel van VLM beschikbaar zijn. Dat gebeurt via het budget landinrichting, in combinatie met de eigen budgetten en personeel van de projectpartners.

Spoor 2 en 3 - Voor deze projecten is niet in subsidies voorzien. De initiatiefnemers staan zelf in voor de financiering van de maatregelen via de instrumenten uit de instrumentenkoffer. Het decreet voorziet de mogelijkheid dat VLM werkmiddelen aanrekent voor het uitvoeren van studies en de inzet van de instrumenten voor deze sporen.

3.4.2 monitoring

We monitoren het jaarlijks budget landinrichting, het aantal VTE voor landinrichting, het budget van de projectpartners en de werkmiddelen van VLM voor de drie sporen.

	Indicator 1	Indicator 2	Indicator 3	Indicator 4
Spoor 1	Totaal jaarlijks budget landinrichting: 4.724.000 euro	Aandeel budget projectpartners in de totale omzet landinrichting voor de landinrichtingsplannen nieuw decreet: 56% Aandeel budget projectpartners in de totale omzet landinrichting voor inrichtingsplannen oude regelgeving: 53%	Gemiddeld budget projectpartners per landinrichtingsplan nieuw decreet: 1.239.717 euro Gemiddeld budget projectpartners per inrichtingsplan oude regelgeving: 830.015 euro	Aantal VTE voor landinrichting: 63 Aantal VTE voor landinrichting in 2014: 60
Spoor 2	Totale werkmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering van inrichtingsnota's, vastgelegd in overeenkomsten: 1.054.073 euro	Gemiddelde werkmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering per vastgestelde inrichtingsnota waarvoor werkmiddelen werden ontvangen: 210.815 euro		
Spoor 3	Totale werkmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering van beheervisies, vastgelegd in overeenkomsten: nvt	Gemiddelde werkmiddelen VLM voor opmaak en uitvoering goedgekeurde beheervisie waarvoor werkmiddelen werden ontvangen: nvt		

Figuur 34: monitoring indicatoren budgettaire impact

3.4.3 effectevaluatie

Wat werd verondersteld?

- Projectpartners staan meer in voor de financiële gevolgen van de uitvoering van maatregelen;
- VLM ontvangt werkmiddelen voor het uitvoeren van studies en de inzet van de instrumenten in spoor 2.

Wat werd geobserveerd?

- Binnen spoor 1 stellen we vast dat de kredieten landinrichting nagenoeg stabiel bleven. We stellen bovendien een kleine verhoging vast van de financiële inbreng door de projectpartners in de nieuwe generatie landinrichtingsplannen.
- Binnen spoor 2 heeft VLM werkmiddelen ontvangen voor de opmaak en de uitvoering van inrichtingsnota's.
- Er is personeel geïnvesteerd in regeringsopdrachten (spoor 2 zonder betaling).
- Er is een programmabesteding Water-Land-Schap ontwikkeld, waarbij de lokale coalities een groot deel van het uitvoerende werk opnemen

- *INDICATOR 4: totaal aantal VTE van VLM dat aan landinrichting (spoor 1, spoor 2 en spoor 3) werkt;*

We monitoren het aantal VTE van VLM dat aan landinrichting werkt voor de drie sporen samen. Dat aantal is in 2019 licht gestegen sinds 2014. In verhouding met het aantal VTE van VLM dat aan inrichting werkt, stellen we een stijging vast van 30% in 2014, tot 36% in 2018, en tot 40% in 2019. De personeelsbesparingen op inrichting zijn hoofdzakelijk gedragen door ruilverkaveling, natuurinrichting, coördinatieopdrachten plattelandsprojecten maar zeker niet helemaal. De start van het nieuwe decreet betekende immers de ingebruikname van een verruimde instrumentenkoffer, de lancering van sporen 2 en 3 en de oprichting van de landcommissies. Dit woog extra op de personeelscapaciteit. Een deel van het personeel werkte niet aan de uitvoering van projecten, maar aan de opmaak van modeldocumenten en instructies, experimenteerde met de procedures van de nieuwe instrumenten en operationaliseerde de landcommissies.

Met het huidige personeelsbestand is een proactieve aanpak binnen spoor 2 niet mogelijk. Het is ook niet wenselijk om mensen te verschuiven vanuit ruilverkaveling en natuurinrichting naar landinrichting, gelet op de recente nuttigverklaringen van ruilverkavelingen en de ingestelde natuurinrichtingsprojecten.

➤ *Suggesties:*

Het is wenselijk om te evolueren naar een groep ontwikkelaars en specialisten die exclusief voor spoor 2 werken. Afgewerkte cases kunnen helpen om het werk van de ontwikkelaars minder tijdrovend te maken, maar dat maakt geen verschil voor de gevraagde capaciteitsinzet voor de uitvoering.

Er zouden mensen moeten aangeworven worden voor de realisatie van spoor 2. In principe kan dat met de middelen die de initiatiefnemers moeten vergoeden maar er moet een versnelling komen waarvoor eerst tijdelijk, ten koste van de lopende portefeuille, de ingezette personeelsverschuiving verdergezet wordt. VLM zou het best de minister adviseren over capaciteit en middelen voor de instelling van nieuwe landinrichtingsprojecten.

- *INDICATOREN 1, 2 en 3 (spoor 1): totaal budget landinrichting; aandeel budget projectpartners in de totale omzet landinrichting; gemiddeld totaal budget projectpartners per vastgesteld landinrichtingsplan;*

We stellen vast dat het budget landinrichting, voor de realisatie van meer projecten, nagenoeg gelijk blijft tegenover het verleden. Veertien landinrichtingsprojecten zijn volop in uitvoering. Er is een kleine verschuiving in het aandeel van het budget van de projectpartners in de totale omzet landinrichting.

Dit heeft diverse redenen, die we illustreren met twee voorbeelden:

- In het landinrichtingsproject Rupelstreek was de provincie oorspronkelijk trekker van het gelijknamige ruimtelijk strategisch project. Na de opmaak van een visie en een plan werd gekeken wat de gemeenten zelf kunnen financieren en realiseren. Vanuit de landinrichting werd de visie en samenhang over de gemeenten heen ontwikkeld en werd draagvlak gezocht;
- In het landinrichtingsproject Moervaartvallei wordt 22 miljoen euro geïnvesteerd met een aandeel van 33 % landinrichtingssubsidies. Een gelijkaardig percentage was er voor het landinrichtingsproject Gentse Kanaalzone. Het lukt relatief goed om partners warm te maken voor cofinanciering. Een eerste uitvoeringsinitiatief wordt volledig betaald door de partners. De mogelijkheden om te subsidiëren met landinrichtingsmiddelen zijn beperkt, waardoor goed overwogen moet worden waar die middelen naar toe gaan.

➤ Suggesties:

We moeten niet altijd het maximum percentage subsidiëren. Misschien is dat wel nodig voor een aantal ingrijpende maatregelen die anders niet gerealiseerd raken. Zo kan voorzien worden in de mogelijkheid van 100% subsidie als VLM inrichtingswerken uit kracht van wet uitvoert. Op het niveau van het project moeten we het budget landinrichting durven aftoppen. Het is goed dat partners mee financieren. Hierdoor voelen ze zich meer verantwoordelijk voor de realisaties.

- INDICATOREN 1 en 2 (spoor 2): totale werkingsmiddelen VLM voor opmaak en uitvoeren van inrichtingsnota's, vastgelegd in overeenkomsten; gemiddelde werkingsmiddelen per vastgestelde inrichtingsnota;

De financiële draagkracht van een provincie is groter dan die van een gemeente, waardoor een provincie in de mogelijkheid verkeert om werkingsmiddelen aan VLM te betalen. Voor een gemeente ligt dit moeilijker, tenzij er een meerwaarde gecreëerd wordt via het instrument herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil. Als het geheel van de eigenaars na de planologische ruil een financiële opleg moet betalen aan de gemeente, kan de gemeente de kosten betalen om maatschappelijke doelen te realiseren. Partners hebben interesse in het instrumentarium van het decreet landinrichting en in spoor 2, maar willen eigenlijk een opstap naar spoor 1 omwille van de subsidies en de inzet van VLM personeel, en de aanpak van de projecten. We stellen vast dat het voor de partners niet éénvoudig is om de instrumenten toe te passen en in te zetten via het vaststellen van een inrichtingsnota. Overheden weten dat ze daarvoor bij de VLM terecht kunnen. Voor de Vlaamse partners stellen we vast dat het betalen van de investeringen geen probleem is. Maar als de VLM werkingsmiddelen vraagt, ligt dit vooral binnen het eigen beleidsdomein gevoelig.

➤ Suggestie:

We moeten zorgen dat van in een vroege fase van een (investerings)project de instrumenten mee in overweging genomen worden zodat de uitvoeringskost en de werkingskost van de instrumenten deel uitmaken van de totale projectkost.

- Als de externe partner zelf bijdraagt, voelt de partner zich meer verantwoordelijk. Flankerende maatregelen moeten de partners zelf betalen, en als VLM geïntegreerd wil werken zou men toch, zelfs in spoor 2, nog een subsidie moeten kunnen geven als stimulans om geïntegreerd te werken. Alle andere administraties werken meer sectoraal of thematisch. Het is logisch dat ze niet willen betalen voor de realisatie van een geïntegreerd plan, want ze willen enkel hun eigen doelstelling realiseren. Het is zeer moeilijk om hen te overtuigen om dit te doen. In sommige landen, zoals Duitsland, moet een bepaald percentage geïnvesteerd worden in 'geïntegreerde maatregelen'.

➤ Suggestie:

Een subsidie voor investeringen bij spoor 2 is aan te bevelen.

4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk worden 19 aanbevelingen geformuleerd. Deze aanbevelingen vloeien voort uit zowel de gebruiksevaluatie als de effectevaluatie. De motivatie voor deze aanbevelingen is terug te vinden in de verschillende hoofdstukken van dit rapport.

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de situering van deze aanbevelingen binnen de evaluatie.

Gebruiksevaluatie

Efficiëntie	Instrumenten	Spoor 1, 2 en 3	Instrumentenafweging
Regelgeving en procedures	Aanbeveling 1	Aanbeveling 2	Aanbeveling 15

Effectevaluatie

Doelbereiking	Spoor 1	Spoor 2
Accent op uitvoering	Aanbeveling 3	Aanbeveling 4 Aanbeveling 5
Snelle realisatie	Aanbeveling 6 Aanbeveling 7	Aanbeveling 8
Flankerende maatregelen		Aanbeveling 9
Samenhang tijdens de voorbereiding	Aanbeveling 10	
Samenhang tijdens de uitvoering	Aanbeveling 11	Aanbeveling 12
Betrokkenheid lokale en private partners	Aanbeveling 13	Aanbeveling 14
Budgettaire impact	Aanbeveling 16 Aanbeveling 17	Aanbeveling 18 Aanbeveling 19

1. Conclusies en aanbeveling bij de gebruiksevaluatie van de instrumenten

De instrumenten uit de instrumentenkoffer zijn operationeel en worden ingezet. Dit blijkt uit de gebruiksevaluatie van de instrumenten (3.1.3). Alle instrumenten uit de instrumentenkoffer werden al minstens één keer vastgesteld om in te zetten via een landinrichtingsplan of een inrichtingsnota, met uitzondering van het instrument 'dienstenvergoeding' (3.1.2). Dit instrument wordt momenteel verkend via het Europees project 'BIOGOV'.

Het was, bij de opmaak van het decreet landinrichting, een goede keuze om de procedures aan de verschillende instrumenten te koppelen. Op die manier kan ieder instrument ook afzonderlijk ingezet worden en kan elke procedure op zich verder geoptimaliseerd worden op basis van de terreinervaringen.

Een eerste aanbeveling spitst zich toe op een beperkt aantal optimalisatievoorstellen per instrument. Deze voorstellen worden uitgebreid gemotiveerd in de gebruiksevaluatie (3.1.3). Voor een aantal voorstellen zijn er wijzigingen aan de regelgeving noodzakelijk. Andere voorstellen vragen bijkomend onderzoek dat ook kan leiden tot wijzigingen aan de regelgeving.

Voor een aantal instrumenten (herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil, koopplicht en recht van voorkeur) werden de optimalisatievoorstellen meegenomen met het instrumentendecreet. Deze voorstellen worden om die reden niet meer opgenomen in dit rapport.

AANBEVELING 1

Optimaliseer een aantal instrumenten uit de instrumentenkoffer aan de hand van de volgende suggesties:

- a. VRIJWILLIGE HERVERKAVELING
 1. Voorzie een eenvoudige procedure voor de inzet van het instrument.
- b. HERVERKAVELING UIT KRACHT VAN WET (INCLUSIEF DE GEBRUIKSRUIL)
 1. Verduidelijk dat de gebruikswaarde de landbouwgebruikswaarde betreft.
 2. Voorzie de mogelijkheid van een koppeling van inrichtingswerken uit kracht van wet aan een herverkaveling uit kracht van wet.
 3. Maak voor de uitvoering van een natuurinrichtingsproject gebruiksruil en een onderbedeling van meer dan 5% mogelijk.
 4. Voorzie de mogelijkheid van een subsidie voor de kosten voor de uitvoering van dit instrument.
- c. HERVERKAVELING UIT KRACHT VAN WET MET PLANOLOGISCHE RUIL
 1. Onderzoek de mogelijkheid van inzet van het instrument via het RUP zelf, en de mogelijkheid van een gemeente overschrijdend grondruilplan.
 2. Wijzig de regelgeving zodat het bestemmingsgebied, net zoals de blokgrens, wordt afgepaald.
 3. Wijzig de regelgeving zodat het grondruilplan zonder persoonsgegevens in openbaar onderzoek gaat en dat, net zoals bij een gewone herverkaveling uit kracht van wet, het grondruilplan onderworpen wordt aan een raadpleging van rechthebbenden.
- d. RECHT VAN VOORKOOP
 1. Maak het mogelijk om een recht van voorkoop in te stellen vanaf de instelling van een landinrichtingsproject.
 2. Onderzoek welke afstemming nodig is in de regelgeving om het recht van voorkoop ook in de context van oeverzones succesvol te kunnen inzetten.
- e. RECHT VAN VOORKEUR
 1. Maak het digitaal aanbieden mogelijk.
- f. INRICHTINGSWERKEN UIT KRACHT VAN WET
 1. Onderzoek of het gewenst is dat inrichtingswerken uit kracht van wet ook verband kunnen houden met energietransitie en klimaat.
- g. ERFDIENSTBAARHEDEN TOT OPENBAAR NUT
 1. Verduidelijk dat 'erfdienstbaarheden tot openbaar nut gekoppeld aan inrichtingswerken uit kracht van wet' meer kunnen inhouden dan pure 'instandhouding'.
 2. Onderzoek of het gewenst is dat erfdienstbaarheden ook gericht kunnen zijn op energietransitie en klimaat.
 3. Voorzie een regeling voor de wijze waarop erfdienstbaarheden tot openbaar nut kunnen worden opgeheven of kunnen worden aangepast aan een gewijzigde situatie.
- h. BEHEEROVEREENKOMSTEN LANDINRICHTING
 1. Onderzoek de behoefte en analyseer mogelijke instrumenten om gebruikers in groep via landinrichting te stimuleren tot een bepaald vrijwillig beheer, en om resultaten te belonen.
- i. DIENSTENVERGOEDING

1. Onderzoek en analyseer mogelijke instrumenten van opgelegd beheer of opgelegde inrichting binnen het decreet landinrichting en andere regelgeving.
 2. Verbreed de definitie 'gebruiker' voor het instrument.
 3. Onderzoek het nut van een bijkomende vergoeding voor geleverde ecosysteemdiensten of een andere toegestane berekeningswijze van de vergoeding.
- j. VERGOEDINGEN BIJ LOKALE GRONDENBANK
1. Wijzig de regelgeving zodat het instrument kan ingezet worden als er een 'intentie' tot dwingende verwerving is. Verduidelijk het begrip 'intentie'.
 2. Voorzie een eenvoudige procedure voor de inzet van dit instrument, als dit instrument het enige instrument is dat ingezet wordt.
 3. Voorzie de mogelijkheid dat de Vlaamse Grondenbank tijdelijke gebruiksovereenkomsten mag afsluiten op gronden die haar toebehoren, met een maximum duur van 5 jaar.
- k. VRIJWILLIGE BEDRIJFSVERPLAATSING, BEDRIJFSRECONVERSIE EN BEDRIJFSSTOPZETTING
1. Wijzig de berekening van de vergoeding voor de vrijwillige bedrijfsstopzetting.
 2. Optimaliseer de procedure.
- l. UITVOERINGSINITIATIEVEN
1. Vereenvoudig en versnel de procedure.

2. Conclusies en aanbeveling bij de gebruiksevaluatie van de toepassing van de instrumenten

Het decreet voorziet in 3 goed geregelde procedures (3 sporen) om de instrumenten te kunnen inzetten (3.2.3). Er zijn heel wat trajecten spoor 1 en spoor 2 lopende (3.2.2). Het spoor 3 is momenteel in de verkenningsfase.

Subsidies en uitvoeringsinitiatieven in spoor 1 faciliteren sterk de realisaties. Dit uit zich in het aantal vastgestelde landinrichtingsplannen (13) tegenover het aantal vastgestelde inrichtingsnota's (5).

Via het decreet landinrichting werd de vroegere procedure voor het spoor 1 vereenvoudigd. Voor het nieuwe spoor 2 werd in een eenvoudige procedure voorzien die vergelijkbaar met spoor 1 is. Beide procedures kunnen nog verder vereenvoudigd en geoptimaliseerd worden op basis van ervaringen die intussen op terrein opgedaan werden. Een aantal vereenvoudigings- en optimalisatievoorstellen wordt uitgebreid gemotiveerd in de gebruiksevaluatie (3.2.3). Deze voorstellen beogen dikwijls een snellere realisatie of een realisatie met meer mogelijkheden en met meer afstemming en ruimere participatie van private actoren. Daarom zijn deze vereenvoudigings- en optimalisatievoorstellen terug te vinden in de aanbevelingen met betrekking tot de evaluatie van de effecten van het decreet.

De tweede aanbeveling houdt belangrijke randvoorwaarden in die moeten waarborgen dat een goede toepassing van de instrumenten niet wordt belemmerd. Deze aanbeveling vraagt wijzigingen aan de regelgeving.

AANBEVELING 2

Voorzie de rechtsgrond voor het betreden van particuliere eigendommen en een voldoende en correcte decretale basis om informatie, met inbegrip van persoonsgegevens en vergelijkingspunten, te ontvangen, te verwerken en uit te wisselen.

3. Conclusies en aanbevelingen bij de evaluatie van de effecten door de toepassing van de instrumenten

In de effectevaluatie (3.2.4) werden, waar mogelijk, de geobserveerde effecten vergeleken met de veronderstelde effecten op het vlak van uitvoering (A), snelle realisatie (B), flankerende maatregelen (C), samenhang (D) en betrokkenheid (E).

A UITVOERING

Een bevoorrechte getuige aan het woord:

“Het decreet landinrichting biedt de rechtsgrond voor realisatiegerichte instrumenten. De inzet van de instrumenten van het decreet LI kan theoretisch de uitvoering van diverse plannen ondersteunen. Of dat in de praktijk zo is, zou kunnen blijken uit een analyse van de concrete inzet van de instrumenten (omvang van gerealiseerde inrichtingswerken en grondverwerving ikv spoor 1 en spoor 2 (hoeveelheden, bedragen, ruimtelijke kwaliteit,...)) en hoeveel daarvan echt nieuw is, m.a.w. hoeveel daarvan niet met de vroegere decretale basis van landinrichting kon worden gerealiseerd. Ik vermoed dat de VLM in de praktijk een groot deel van zijn personeelscapaciteit ook heeft moeten inzetten op visievorming, omdat heel wat voor planvorming verantwoordelijke instanties daarvoor een beroep deden op VLM.”

Sinds de inwerkingtreding van het decreet Landinrichting werden zeven landinrichtingsprojecten ingesteld en dertien landinrichtingsplannen en vijf inrichtingsnota's vastgesteld (3.2.2). Al deze projecten, plannen en inrichtingsnota's hebben de mogelijkheid om instrumenten uit de instrumentenkoffer in te zetten. Hiernaast werden ook nog vijf ruilverkavelingen nuttig verklaard en acht nieuwe natuurinrichtingsprojecten ingesteld (3.2.2).

SPOOR 1

Uit de analyse van de landinrichtingsprojecten blijkt dat het instrument landinrichting Vlaamse doelen integreert en flankerende maatregelen vooropstelt (1.3.1). Het is hét uitvoeringsinstrument dat kan ingezet worden in de open ruimte. Landinrichting behaalt ook Europese doelen en voert bilaterale samenwerkingsakkoorden uit. We beschikken al over zeven mooie voorbeelden van landinrichtingsprojecten die met het decreet landinrichting werden ingesteld. Hiervan kent één landinrichtingsproject een programma-aanpak (Water-Land-Schap).

We stellen vast dat voor de uitvoering van landinrichtingsprojecten via landinrichtingsplannen de instrumentenkoffer gebruikt wordt (3.1.2). In ongeveer de helft van de vastgestelde landinrichtingsplannen worden nieuwe en dwingende instrumenten ingezet. Vier van de vijf nieuwe, nog niet vastgestelde landinrichtingsplannen, gebruiken nieuwe en dwingende instrumenten. De inzet van dwingende instrumenten vraagt een goede afweging. Landinrichting blijft getypeerd door het streven naar consensus, draagvlak en samenwerking. Vooraleer dwingende instrumenten in te zetten, wordt eerst naar zachtere alternatieven gezocht die hetzelfde resultaat beogen.

Met onderstaande aanbeveling willen we de verdere inzet stimuleren van nieuwe en dwingende instrumenten voor realisatie van plannen. De motivering van dit voorstel is terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 3

Toon praktijkcases aan partners die de meerwaarde van de instrumenten aantonen.

SPOOR 2

Uit de analyse van de spoor 2-trajecten blijkt dat dit spoor tot nu toe ingezet wordt vanwege de beschikbaarheid van flankerende instrumenten en andere instrumenten om natuur- en milieu- en infrastructuurdoelen te realiseren. Verder blijkt spoor 2 een goed instrument te zijn om ruimtelijke uitvoeringsplannen van lokale overheden te realiseren. We beschikken reeds over mooie voorbeelden. Toch stellen we vast dat kleinere en lokale partners niet altijd over de bestuurskracht en financiële draagkracht beschikken om autonoom een inrichtingsnota op te maken en die ook uit te voeren. Gebrek aan kennis, mensen en middelen kan bij die partners ook leiden tot desinteresse in openruimtebeleid. Ook de complexe wetgeving en het verplicht openbaar onderzoek verhogen de drempel. Partners hebben ook vaak een verkeerd verwachtingspatroon over de impact van het inzetten van instrumenten. Tot slot, ontbreekt vaak een aantal essentiële elementen om een inrichtingsnota op te maken met kans op uitvoering, zoals een duidelijke visie, een afbakening van het gebied of voldoende draagvlak voor het project. Deze elementen leiden tot onderstaande aanbeveling. De motivering is ook terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 4

Voorzie middelen vanuit Vlaanderen voor spoor 2.

Zet veel sterker in op de concrete begeleiding van lokale besturen in de realisatie van hun ruimtelijke transformatie-opgaven. Hiervoor zou tijdelijk een ondersteuningsteam kunnen opgericht worden dat bestaat uit experts van de VLM en het Departement Omgeving. Dit team start op vraag van een lokaal bestuur een begeleidingstraject op. Deze begeleiding kan bestaan uit het verduidelijken van de visie of de slimme inzet en combinatie van de instrumenten zodat er een financieel sluitend plaatje mogelijk is, uit ondersteuning bij de uittekening van het proces en de opmaak van de inrichtingsnota,... Dit moet er toe leiden dat de kwaliteit van het plan of het project verhoogt.

Aanvullend worden volgende flankerende maatregelen aanbevolen om de impact op de realisatie nog te verhogen en de drempels voor potentiële initiatiefnemers weg te werken:

- Het afsluiten van een raamcontract over visievorming en ruimtelijk ontwerp, waarvan lokale overheden kunnen gebruik maken voor ondersteuning van hun (gebiedsgerichte) visievorming. Dit is niet alleen een efficiëntiewinst voor een lokaal bestuur, maar biedt ook de lokale besturen met minder bestuurskracht een oplossing om tot een kwalitatieve visievorming te komen.
- Een financiële incentive kan lokale besturen extra stimuleren om effectief de stap te zetten naar gebiedsgerichte realisaties. Voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of onthardingsmaatregelen kan eventueel in extra voordelen voorzien worden. Voor de realisatie van klimaatmaatregelen is er mogelijk een koppeling met het klimaatfonds. Ook de link met andere fondsen wordt het best onderzocht.
- De bekendheid van de mogelijkheden van spoor 2 dient te vergroten. Dit kan door de publicatie over de instrumentenkoffer (VLM), een instrumentengids gekoppeld aan het Instrumentendecreet (departement Omgeving), maar ook door gerichte toelichting van instrumenten en cases, onder meer op de atria.

De monitoring stelt vast dat er wel pogingen zijn om de inrichtingsnota te integreren in de procedure van een RUP, maar nauwelijks in de procedure van een complex project of bij de afbakening van een oeverzone via het decreet Integraal Waterbeleid (3.2.2). Hierdoor missen we bepaalde opportuniteiten,

wat de aanleiding is voor de volgende aanbeveling. De motivering voor deze aanbeveling is ook terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 5

Optimaliseer de afstemming tussen RUP, complex project, afbakening van een oeverzone via het decreet IWB en de inzet van de instrumenten landinrichting.

B SNELLE REALISATIE

Een bevoorrechte getuige aan het woord:

“Mijn indruk is dat de realisatie op het terrein vrij traag verloopt. Het kan uiteraard zijn dat zonder de instrumenten van het decreet LI de uitvoering van sommige plannen trager of niet zou gebeuren. Om na te gaan of dit kan verbeterd worden, zou je moeten onderzoeken wat de reden is: bijvoorbeeld trage grondverwerving, wachtrij-problematiek door te lage personeelscapaciteit, teveel projecten tegelijkertijd aanvatten waardoor er op korte termijn weinig kan worden opgeleverd, ... Per instrument zou je de processen kunnen analyseren en vereenvoudigingen overwegen, als dat te rijmen valt met o.m. de rechtsbescherming van de belanghebbenden.”

SPOOR 1

Het decreet landinrichting bracht vereenvoudigingen aan in de procedure van spoor 1. We stellen vast dat het gemiddeld 3 jaar duurt (met een sterke variatie van 451 tot 1743 dagen) tussen het moment van instelling van een landinrichtingsproject en vaststelling van een eerste landinrichtingsplan of reglement voor uitvoeringsinitiatieven. De procedure voor de samenstelling van de planbegeleidingsgroep, de ontwerpperiode en de adviesprocedure voor het landinrichtingsplan hebben een impact op deze duurtijd. De kortste duurtijd is een project waar een oproep voor uitvoeringsinitiatieven werd gelanceerd (3.2.2).

Uit verdere analyse blijkt dat het, na de vaststelling van het landinrichtingsplan, gemiddeld iets meer dan een jaar duurt voor de werken effectief van start gaan (3.2.2). Ook hier is er een sterke variatie in doorlooptijd, variërend van 143 dagen tot 648 dagen. Deze variatie is het gevolg van grondverwerving die noodzakelijk is, vergunningen die moeten verkregen worden of een krappe personeelsbezetting. Maar als we dit vergelijken met landinrichtingsproject Oude Kale, dat werd opgenomen in de RIA, dan is zelfs 648 dagen (of 1 jaar en 9 maanden) veel korter dan de 8 jaar die nodig was in de Oude Kale te komen tot aanvang van de inrichtingswerken.

Gemiddeld duurt het dus 4 jaar en 2 maand (1533 dagen) tussen het moment van instelling van het landinrichtingsproject en het effectief van start gaan van de werken (3.2.2). Voor 2 landinrichtingsprojecten duurde deze periode slechts 2 jaar: voor één project werden uitvoeringsinitiatieven ingezet, voor het ander project werd voorafgaandelijk een raamakkoord getekend, waardoor financiële engagementen al duidelijk waren.

De volgende aanbeveling focust op een verdere vereenvoudiging en optimalisering van de procedure in functie van een snellere realisatie. Sommige voorstellen vragen wijzigingen van de wetgeving, andere zijn puur operationeel. De motivering van deze voorstellen is terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 6

Vereenvoudig en optimaliseer spoor 1 verder via de volgende suggesties:

1. Voorzie de mogelijkheid om het recht van voorkoop in te stellen vanaf het instellen van het landinrichtingsproject.
2. Werk met de programmacommissie een toetsingskader uit, op basis waarvan de minister geadviseerd kan worden over de instelling van een landinrichtingsproject zonder voorafgaandelijk onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid (OOH).
3. Win het advies van gemeenten en provincies in, voorafgaand aan de instelling van het landinrichtingsproject. Hierdoor houden gemeenten en provincies rekening met de budgettaire impact van het project op hun begroting.
4. Vraag de instemmingen van partners, provincies en gemeenten op tijdens het openbaar onderzoek van het landinrichtingsplan, onder voorbehoud van wijziging van het landinrichtingsplan naar aanleiding van de adviezen en bezwaren.
5. Stel de planbegeleidingsgroepen samen op het moment van de instelling van het landinrichtingsproject.
6. Maak voor de inzet van vrijwillige instrumenten een openbaar onderzoek optioneel. VLM oordeelt samen met de planbegeleidingsgroep, op basis van het verdrag van Aarhus, over de noodzaak van een openbaar onderzoek.
7. Laat de minister bij de vaststelling van het landinrichtingsplan de termijn bepalen waarbinnen subsidies kunnen worden toegekend.
8. Laat de minister in alle gevallen het landinrichtingsplan vaststellen. De minister wint, waar nodig, het akkoord in van de bevoegde leden van de Vlaamse regering.
9. Voorzie dat wijzigingen aan het landinrichtingsplan niet meer moeten worden vastgesteld door de minister of de Vlaamse regering, als het wijzigingen betreft zonder financiële impact en er een akkoord is van partners, gebruikers en eigenaars.
10. Voorzie dat beneden een zeker bedrag van subsidie de dienst (hier: de Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten of AGOP) over de toekenning van de subsidie kan beslissen.
11. Bundel de verschillende financieringsstromen voor inrichting, maak de financieringslijnen zo kort mogelijk en voorzie in een ruime delegatie naar VLM als uitvoerder.
12. Overweeg altijd het instrument 'uitvoeringsinitiatieven'.

We stellen vast dat een programma-aanpak tot een snelle realisatie kan leiden, als hiervoor voldoende capaciteit kan ingezet worden. Dit is de argumentatie voor de volgende aanbeveling.

AANBEVELING 7

Leer uit de programma-aanpak binnen Water-Land-Schap, in functie van een verruiming van de programma-aanpak voor andere thema's zoals: voedsellandschappen, bebossingsprojecten in functie van klimaatdoelstellingen, ontharding, fijnmazige groenblauwe dooradering, fietspaden en fietssnelwegen.

SPOOR 2

We merken dat spoor 2 dikwijls voor een doorbraak zorgt binnen een lang traject. Zo hebben we het voorbeeld van de inrichtingsnota 'PRUP Gavers-Esser' waar het PRUP (citaat uit het tijdschrift 'RUIJNTE') 'de uitkomst vormde van een lange zoektocht naar een scenario om het provinciaal domein de Gavers uit te breiden en daarmee een grotere groenpool te ontwikkelen in de rand van de Kortrijkse stedelijke agglomeratie'. Het project 'Kwetshage-Meetkerkse Moeren' is een

voorbeeld waarbij de opmaak van een inrichtingsnota ervoor kan zorgen dat de natuurrealisaties op terrein sneller kunnen uitgevoerd worden.

Het opmaken van inrichtingsnota's zorgt er ook voor dat aan de plannen van de initiatiefnemers (zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen) meteen een uitvoeringsfase gekoppeld wordt. Daardoor, en omdat de vaak tijdrovende voorbereidende fase van de visievorming en opbouw van het draagvlak doorgaans voorafgaat aan het opmaken van de inrichtingsnota, kan de fase van de uitvoering versneld doorlopen worden.

De volgende aanbeveling houdt een optimalisering in van de procedure in functie van een snellere realisatie. De motivering van deze voorstellen is terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 8

Vereenvoudig en optimaliseer spoor 2 verder via volgende suggesties:

1. Maak voor de inzet van vrijwillige instrumenten het openbaar onderzoek optioneel. De initiatiefnemer oordeelt samen met de VLM over de noodzaak van een openbaar onderzoek, conform het verdrag van Aarhus.
2. Vergemakkelijk de toegang tot enkele instrumenten (via een eenvoudige procedure), bijvoorbeeld voor vergoedingen lokale grondenbank, vrijwillige herverkaveling,...

C FLANKERENDE MAATREGELEN

Een bevoorrechte getuige aan het woord:

“Er zijn diverse mooie voorbeelden van inzet van instrumenten van het decreet LI voor flankerend beleid, dus los van de voorheen al bestaande landinrichtingspraktijk. Het gaat hier om de instrumenten vergoedingen lokale grondenbank, vrijwillige bedrijfsverplaatsing, bedrijfsreconversie, bedrijfsstopzetting en de koopplicht.”

SPOOR 1

Een landinrichtingsproject is nooit een groot infrastructuurproject. Een landinrichtingsproject heeft tot doel de kwaliteit van de open ruimte te verbeteren. Hierdoor worden deze instrumenten binnen spoor 1 zelden ingezet (3.2.3).

SPOOR 2

De toevoeging van flankerende instrumenten in de instrumentenkoffer, in combinatie met de toegang tot die instrumenten via spoor 2, slaagt erin flankerend beleid om te zetten in realisaties. Voorstellen van flankerende maatregelen worden dikwijls aangereikt via het landbouweffectenrapport (LER). Op basis van terreinervaringen doen we voorstellen voor een aantal optimalisaties aan de procedure voor het LER.

De volgende aanbeveling focust op een optimalisering van de procedure voor het LER. De motivering van deze voorstellen is terug te vinden in de gebruiksevaluatie (3.2.3) en de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 9

Optimaliseer de procedure voor het LER via volgende suggesties:

1. Hef de bepaling op dat in een screeningsanalyse, als voorloper van een LER, significante effecten worden beoordeeld op basis van de leefbaarheid van bestaande bedrijfsvoering.
2. Maak het oprichten van een begeleidingsgroep bij de opmaak van het LER optioneel. De begeleidingsgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van de initiatiefnemer, de landbouwsector en het Departement Landbouw en Visserij. De initiatiefnemer kan andere betrokken actoren of belangengroepen uitnodigen om in de begeleidingsgroep te zetelen.
3. Hef de bepaling op dat de VLM het LER, na advies van het Departement Landbouw en Visserij, goedkeurt.

D SAMENHANG DOOR OVERLEG EN AFSTEMMING

Een bevoorrechte getuige aan het woord:

“De inzet van de instrumenten van het decreet landinrichting kwam in ruime mate tegemoet aan deze nood. Vaak werd het beschikken over een instrumentenkoffer gebruikt als een opstap om afstemming en samenwerking en participatie te organiseren, omdat er een sterker perspectief op realisatie was dan zonder de instrumentenkoffer en de betrokken partijen zonder de inhoudelijke knowhow van VLM te sectoraal werkten, ook omdat dit al ingeburgerd was in de landinrichtingspraktijk bij de start van het huidige decreet landinrichting.”

SPOOR 1

Binnen spoor 1 maken we onderscheid in de samenhang door overleg en afstemming tijdens de voorbereiding en tijdens de uitvoering.

Tijdens de voorbereiding gebeuren de afstemming en de samenwerking door de programmacommissie. De programmacommissie heeft over de instelling van zeven landinrichtingsprojecten een advies geformuleerd. De commissie heeft ook een advies over het landinrichtingsbeleid uitgebracht.

In de beleidsnota van de minister is opgenomen dat op basis van de adviezen van de programmacommissie een gezamenlijke Vlaams investeringsagenda wordt opgesteld die openruimte doelstellingen ondersteunt. Deze verruiming van taken heeft tot onderstaande aanbeveling geleid. De motivering is ook terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 10

Breid de programmacommissie uit, en versterk haar rol via volgende suggesties:

1. Laat de programmacommissie, in functie van een betere afstemming van projecten, de minister adviseren over de opstart van een onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid (OOH) van een landinrichtingsproject. Adviseer de minister daarbij over de nodige capaciteit en middelen.
2. Bereid binnen de programmacommissie een advies voor over de aanpak om tot een Vlaamse investeringsagenda in de open ruimte te komen, waarbij Vlaamse investeringen maximaal op elkaar zijn afgestemd.

3. Onderzoek de uitbreiding van de programmacommissie met vertegenwoordigers van volgende entiteiten: Agentschap Sport Vlaanderen, het Vlaams Energie Agentschap, het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Agentschap Innoveren en Ondernemen, het Agentschap Wonen.

Tijdens de uitvoering verzekeren de leden van de planbegeleidingsgroepen de verdere afstemming en samenwerking. Deze afstemming en samenwerking wordt weerspiegeld in de bijdrage van de projectpartners (die vertegenwoordigd zijn in de planbegeleidingsgroepen) in de totale omzet van de landinrichtingsplannen.

We stellen vast dat, van de landinrichtingsplannen die sinds de inwerkingtreding van het decreet landinrichting vastgesteld zijn, meer dan de helft van de totale omzet wordt bijgedragen door de partners (34% van gemeenten, 9% van provincies, 12% van Vlaamse entiteiten, 3% natuurlijke personen, 2% andere (sub)lokale overheden, 1% EU-subsidies). Deze grote bijdrage wijst op de samenhang van initiatieven van verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid en andere bestuursniveaus, die overkoepelend gerealiseerd worden. Hiervoor moet de samenstelling van de planbegeleidingsgroep aangepast zijn aan het project en moeten de leden van de planbegeleidingsgroep voldoende autoriteit hebben om voor hun overheid of organisatie te beslissen. Ook voor meer thematische landinrichtingsprojecten, zoals Water-Land-Schap, lijkt een andere samenstelling meer aangewezen.

De motivatie voor onderstaande aanbeveling is terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 11

Maak een flexibele samenstelling van een planbegeleidingsgroep mogelijk en geef de planbegeleidingsgroep voldoende autoriteit via volgende suggesties:

1. Neem in het voorstel van landinrichtingsproject de samenstelling van de planbegeleidingsgroep op.
2. Stuur er op aan dat het effectief lid of het plaatsvervangend lid van de planbegeleidingsgroep een 'gemandateerd' lid is, dat de noodzakelijke financiële engagementen kan nemen waardoor het besluitvormingsproces ook kan versneld worden.

SPOOR 2

We stellen vast dat het beschikken over een instrumentenkoffer gebruikt wordt als een opstap om afstemming en samenwerking en participatie te organiseren, omdat er een sterker perspectief op realisatie is dan zonder de instrumentenkoffer. Om nog beter te kunnen samenwerken, zou de mogelijkheid moeten kunnen bestaan dat 2 gemeentes of een gemeente en een provincie samen initiatiefnemer van een inrichtingsnota kunnen zijn. Dat is de basis van de volgende aanbeveling, waarvan de motivering terug te vinden is in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 12

Maak een samenwerkingsverband van initiatiefnemers voor de opmaak van een inrichtingsnota mogelijk.

E BETROKKENHEID VAN LOKALE EN PRIVATE PARTNERS

Een bevoorrechte getuige aan het woord over het programma Water-Land-Schap:

“Het is echt verfrissend om te ervaren hoe zowel het Vlaams niveau als het lokaal niveau sterker uit de hoek kan komen door problemen gezamenlijk aan te pakken. Ik hoop dat dit programma er toe zal bijdragen dat Vlaanderen in een stroomversnelling geraakt om werk te maken van adaptatie en klaar te staan voor de klimaatuitdagingen die op ons afkomen.”

SPOOR 1

We stellen vast dat, sinds de inwerkingtreding van het decreet, de lokale partners (provincies, gemeenten en andere niet-overheid partners) een aandeel van 31% van de totale kostprijs van alle maatregelen uit het landinrichtingsplan uitvoeren. Private partners voeren voor 2% uit. Met de toenemende inzet van de instrumenten beheerovereenkomsten, dienstenvergoeding en uitvoeringsinitiatieven mag verwacht worden dat het aandeel in uitvoering door lokale en private partners gaandeweg zal stijgen. Het landinrichtingsplan ‘Natuur- en landschapsherstel en onthaal’ van het landinrichtingsproject de Merode toont dit al aan: het aandeel in de totale kostprijs van de maatregelen die door particulieren worden uitgevoerd, bedraagt hier 30%. Ook het project Water-Land-Schap is een voorbeeld van een landinrichtingsproject waar lokale gebiedscoalities ondersteund worden in hun realisaties. Dat gebeurt door de inzet van de instrumenten ‘uitvoeringsinitiatieven’ en ‘beheerovereenkomsten uit het decreet landinrichting’.

De volgende aanbeveling bevat een voorstel om de betrokkenheid van lokale en private partners nog meer te stimuleren. De motivering voor deze aanbeveling is terug te vinden in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 13

Bouw aan een catalogus met voorbeelden waarbij private partners gestimuleerd worden om mee openruimte doelstellingen te realiseren via de instrumenten uitvoeringsinitiatieven en beheerovereenkomsten van het decreet landinrichting.

SPOOR 2

Van de vijf vastgestelde inrichtingsnota's is er één lokale initiatiefnemer (provincie). Voor de zes in opmaak zijnde inrichtingsnota's hebben we al 1 provinciale en 2 gemeentelijke initiatiefnemer. Het is voor kleinere gemeenten niet altijd evident om zelf het initiatief te nemen en een spoor 2-traject op te starten en te coördineren, terwijl soms andere initiatiefnemers (met middelen en knowhow), zoals intercommunales, havenbedrijven, ..., zich aandienen. Dat is de achtergrond van de volgende onderstaande aanbeveling, waarvan de motivatie terug te vinden is in de effectevaluatie (3.2.4).

AANBEVELING 14

Ondersteun lokale partners in het vinden van private en semipublieke actoren die mee financieren en mee uitvoeren.

4. Conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de evaluatie van de instrumentenafweging

De voorbije jaren werden verschillende instrumentenafwegingen uitgevoerd. Daarmee stellen we ons op als een zorgvuldige overheid, die beslist op basis van onderbouwde argumenten. De criteria en stappen, die formeel in het decreet en het besluit landinrichting zijn opgenomen, bleken werkbaar. Enkel de uitvoering van de 5^e stap, de vergelijking van de instrumentensets met de kostprijs voor verwerving door de overheid, werd niet altijd zinvol geacht als laatste stap. Er werd doorgaans gekozen om de stap te integreren in de vorige stappen.

Tijdens de instrumentenafwegingen werd zowel stilgestaan bij het algemeen belang als bij de impact voor de betrokken eigenaars en gebruikers. De instrumentenafwegingen beperkten zich niet alleen tot de instrumenten van het decreet landinrichting. Ze betrokken ook andere instrumenten voor grondmobiliteit. In meerdere gevallen bleek het moeilijk om onmiddellijk op het aanvankelijk bedoelde detailniveau, dit wil zeggen het perceelsniveau, te werken. In die gevallen werd gekozen voor een gefaseerde aanpak. Soms werd getwijfeld aan de zin van het verplichte openbaar onderzoek.

De instrumentenafweging heeft tot doel om de inzet van het instrument of een mix van instrumenten grondig te motiveren. Op die manier verhoogt het draagvlak van de burger voor het plan, project of programma. Via het decreet landinrichting is de instrumentenafweging ingeschoven in het landinrichtingsplan en de inrichtingsnota. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken over de effecten van de instrumentenafweging op het draagvlak bij de burger, omdat de uitvoering van de landinrichtingsplannen en de inrichtingsnota's nog niet ver genoeg gevorderd is.

We stellen vast dat instrumenten met elkaar afwegen een expertise op zich is. Er is een goede kennis nodig, niet alleen over de instrumenten uit de instrumentenkoffer landinrichting, maar ook over het sectoraal instrumentarium en de te volgen procedure.

Voor de instrumentenafweging werd onderstaande aanbeveling geformuleerd. De motivering is terug te vinden in de gebruiksevaluatie (3.3.3).

AANBEVELING 15

Vereenvoudig de instrumentenafweging, in afstemming met de principes uit het ontwerp van decreet betreffende het realisatiegerichte instrumentarium.

5. Conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de evaluatie van de budgettaire impact**SPOOR 1**

In de periode 2014 – 2019 zijn de in de begroting voorziene budgetten kredieten voor landinrichting spoor 1 nagenoeg stabiel gebleven. De globaal geraamde gebiedsinvestering is met een derde gestegen (van 20.000.000€ naar 31.000.000€) voor het pakket landinrichtingsplannen ingesteld volgens het nieuwe decreet, in vergelijking met de investering in hetzelfde aantal inrichtingsplannen ingesteld via de oude regelgeving. De bijdrage van middelen van het Vlaams gewest via landinrichting toont een daling van 47 naar 44%. Ook de inzet van middelen via Vlaamse partners daalt van 20 naar 11%. Dat houdt in dat de inbreng én financiële betrokkenheid en verantwoordelijkheid van lokale overheden aanzienlijk toenemen. De werkelijke cijfers in de planvorming tonen dat ook aan. De voorziene investering van de provinciale en gemeentelijke werking stijgt van 5.800.000€ naar 12.600.000€, of van een aandeel van 28% naar 40% in de totale

gebiedsinvestering. Dat partners meefinancieren verhoogt hun verantwoordelijkheid voor de realisaties. Gelet op de beperkte middelen moeten we bewuster omgaan met de subsidies. De volgende aanbeveling doet hier een aantal concrete voorstellen voor. De motivering voor deze aanbeveling is terug te vinden in de effectevaluatie (3.4.3).

AANBEVELING 16

Varieer meer in subsidiepercentage, maak hogere subsidiepercentages mogelijk voor ingrijpende maatregelen die anders niet gerealiseerd kunnen worden en beperk het budget landinrichting per landinrichtingsplan of landinrichtingsproject.

We voeren meer landinrichtingsprojecten uit dan vroeger. De middelen en personeelscapaciteit zijn beperkt. Dit verhoogt de druk op de andere kernactiviteiten en de verdere ontwikkeling van spoor 2. Dat is de achtergrond van de volgende aanbeveling. De motivering van deze aanbeveling is terug te vinden in de effectevaluatie (3.4.3).

AANBEVELING 17

Adviseer de minister over nodige capaciteit en middelen bij de instelling van nieuwe landinrichtingsprojecten.

SPOOR 2

Er zijn al initiatiefnemers die in een vroege fase de instrumenten (en de kost) mee in overweging nemen. Bij een groot deel van onze partners wordt onvoldoende en dikwijls te laat rekening gehouden met het feit dat VLM werkmiddelen aanrekent. Binnen het eigen beleidsdomein ligt de vraag naar werkmiddelen ook gevoelig. Daarom worden de volgende aanbevelingen geformuleerd. De motivering voor deze aanbevelingen is terug te vinden in de effectevaluatie (3.4.3).

AANBEVELING 18

Zorg dat in een vroege fase van een (investerings)project de instrumenten mee in overweging genomen worden, zodat de uitvoeringskost en werkmiddelkosten van de instrumenten deel uitmaken van de totale projectkost.

Er is intussen al 1 miljoen euro aan werkmiddelen ontvangen voor de opmaak en uitvoering van inrichtingsnota's (vastgelegd in overeenkomsten). Via een proactieve aanpak voor spoor 2, kunnen we op termijn voldoende werkmiddelen verkrijgen. Als we voor zo'n proactieve aanpak gaan, dan lukt dit niet met het huidige personeelsbestand. Dat is de achtergrond van de volgende aanbeveling.

AANBEVELING 19

Verschuif geen personeel vanuit andere kernactiviteiten, maar werf projectmatig personeel aan voor spoor 2 en voor de realisatie van projecten met impact op de open ruimte.

5 BIJLAGEN

5.1 PLAN VAN AANPAK EN DEELNEMERSLIJST WORKSHOP 1

DATUM EN LOCATIE

Consciencegebouw, Brussel, 3 mei 2019

DEELNEMERS

Sabine Gheysen; Hendrik Vermeulen; Katia Van Tichelen; Geert Rogiers; Paul Van Der Sluys; Frans Pauwels; Siegi Absillis; Peter De Graef; Els Terryn; Peter Vleugels; Steven Van Caeneghem; Barbara Vleminck

HET PROGRAMMA:

10u-10u15: inleiding
10u15- 10u50: eerste vragenronde
10u50-11u10: koffiepauze
11u10-11u35: tweede vragenronde
11u35-12u: derde vragenronde
12u-12u30: plenair afronden

DE VRAGEN IN DE 3 TAFELRONDES

TAFEL 1

1. vraag: zijn de instrumenten voldoende bekend bij onze mogelijke partners?

- wat die partners betreft, zien we een onderscheid tussen Vlaamse overheden, provincies, gemeenten?
- hoe kan het anders – beter?
- hoe schat je (op de schaal van 1 tot 10) de huidige situatie in?
- wat is volgens jou de éne essentiële stap om één punt meer te scoren?

2. stelling: de inzet van de instrumenten in een spoor 2-project is vereenvoudigd zodat we sneller tot realisatie kunnen komen. Zijn jullie het eens met de stelling dat we sneller tot realisatie komen?

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om tot de gewenste vereenvoudiging te komen?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

3. goed voorbeeld: kan je een project aanhalen dat naar jouw mening een goed voorbeeld van een 'snelle(re) realisatie' is?

- kan je dat project kort schetsen?
- waarom vind je dit een goed voorbeeld?
- wat is het belangrijkste sterke punt uit dit voorbeeld dat we voor andere projecten moeten onthouden?

4. stelling: het was een juiste politieke keuze om, naast een nieuw decreet landinrichting, de instrumenten ruilverkaveling en natuurinrichting aanvullend te laten bestaan

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?

5. vraag: wat zijn de oorzaken dat niet elke vraag tot een inrichtingsnota – instelling leidt?

- wat is voor jou de éne belangrijkste oorzaak waardoor het traject st(r)opt?
- wat is voor jou die ene essentiële stap die nodig is om de oorzaak te verhelpen?

TAFEL 2

1. vraag: zijn de instrumenten voldoende bekend bij onze mogelijke partners?

- wat die partners betreft, zien we een onderscheid tussen Vlaamse overheden, provincies, gemeenten?
- hoe kan het anders – beter?
- hoe schat je (op de schaal van 1 tot 10 de huidige situatie in?
- wat is volgens jou de éne essentiële stap om één punt meer te scoren?

2. stellingen:

stelling voor programmacommissie: de samenstelling en concrete werking van de PC zorgen voor een betere afstemming en samenhang van initiatieven van Vlaamse overheidspartners, en dus voor een groter draagvlak voor het landinrichtingsproject.

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om tot een betere afstemming te komen?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

stelling voor de planbegeleidingsgroep: de samenstelling en concrete werking van de PBG zorgen voor een betere projectmatige afstemming en inspraakmogelijkheden van de lokale partners, en dus voor een groter draagvlak voor het landinrichtingsproject.

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om tot een betere afstemming te komen?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

3. goed voorbeeld: spoor 2-projecten hebben, anders dan landinrichtingsprojecten spoor 1, geen adviesinstanties. Kan je een spoor 2-project aanhalen waarin dit opgevangen wordt met een goed georganiseerde overlegstructuur?

- kan je dat project kort schetsen?
- waarom vind je dit een goed voorbeeld?
- wat is het belangrijkste sterke punt uit dit voorbeeld dat we voor andere projecten moeten onthouden?

4. stelling: het is belangrijk dat landinrichting voor een hefboomeffect zorgt voor openruimte-initiatieven in het projectgebied, aanvullend aan landinrichting en instrumenten.

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om dat hefboom-effect te realiseren?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

TAFEL 3

1. vraag: zijn de instrumenten voldoende bekend bij onze mogelijke partners?

- wat die partners betreft, zien we een onderscheid tussen Vlaamse overheden, provincies, gemeenten?
- hoe kan het anders – beter?
- hoe schat je (op de schaal van 1 tot 10) de huidige situatie in?
- wat is volgens jou de ene essentiële stap om één punt meer te scoren?

2. goed voorbeeld: kan je een project aanhalen waar we een verschuiving zien van maatregelen overheid naar maatregelen door lokale, private partners?

- kan je dat project kort schetsen?
- waarom vind je dit een goed voorbeeld?
- wat is het belangrijkste sterke punt uit dit voorbeeld dat we voor andere projecten moeten onthouden?
- komt de verschuiving de realisatie van het project ten goede?
- hoe blijf je als overheid betrokken?

3. stelling: uitvoeringsinitiatieven moeten als subsidie-instrument ook een plaats krijgen in spoor 2-projecten;

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?

4. vraag: moeten er meer VLM-medewerkers ingezet worden in het voortraject van spoor 2-projecten?

- waarom wel, waarom niet; hoe (intern verschuiven van spoor 1 naar spoor 2; extra aanwerven; ...)?

5.2 PLAN VAN AANPAK EN DEELNEMERSLIJST WORKSHOP 2

DATUM EN LOCATIE:

VAC Gent, 19 juni 2019

DEELNEMERS:

Hilde Van Leirsberghe; Peter De Graef; Siegi Absillis; Steven Van Caeneghem; Anja Van der Zalm; Ludwig De Loose; Peter Vleugels; Geert Rogiers; Klaas De Smet; Ilse van Dienderen; Toon Van Coillie; Ben Wuyts; Eva Cloet; Johan De Ridder; Hendrik Vermeulen; Arnaud Aglave; Inneke Van Bellegem; Myriam Arits; Johan Carchon; Joeri Paesschierssens; Wim Van Isacker; Liesbeth Gellinck; Liesbeth Vincent; Stefan De Brabander; Leen Van Nieuwerburgh; Siska Van De Steene; Frank Debeil; Frans Pauwel; Sabine Gheysen; Judith Deusings; Jeroen Reyniers; Wouter Van Muysen; Karel Stevens; Katia Van Tichelen; Luc Vander Elst; Hoy-Ming To; Anke Knapen; Lien Lambrechts; Leen Sammels; Tom Vermeulen; Wendy Breugelmans; Raf Nilis; Els Mondelaers; Katrijn Matthys; Wouter Rombouts; Karl Cordemans; Els Terryn.

HET PROGRAMMA:

10u-10u15: inleiding
10u15- 10u45: plenaire ronde (3 stellingen)
10u45-11u00: koffiepauze
11u00-11u30: eerste vragenronde
11u30-12u: tweede vragenronde
12u-12u30: derde vragenronde

DE VRAGEN VAN DE TAFELRONDES

TAFEL 1

1. vraag: hoe verloopt de samenwerking tussen VLM met de initiatiefnemers van de plannen/projecten of programma's (spoor 2)?

- wat die partners betreft, zien we een onderscheid tussen Vlaamse overheden, provincies, gemeenten?
- krijgen we kansen om voldoende geïntegreerd te werken?
- hoe kan het anders – beter?
- hoe schat je (op de schaal van 1 tot 10) de huidige situatie in?
- wat is volgens jou de éne essentiële stap om één punt meer te scoren?

2. stelling: de uitvoering van een landinrichtingsplan gebeurt met meer mogelijkheden door de beschikbaarheid van de instrumentenkoffer. Zijn jullie het eens met de stelling?

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

3. stelling: het was een juiste politieke keuze om, naast een nieuw decreet landinrichting, de instrumenten ruilverkaveling en natuurinrichting aanvullend te laten bestaan

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?

TAFEL 2

1. goed voorbeeld: Spoor 2-projecten hebben, anders dan landinrichtingsprojecten spoor 1, geen adviesinstanties. Kan je een spoor 2-project aanhalen waarin dit opgevangen wordt met een goed georganiseerde overlegstructuur?

- kan je dat project kort schetsen?
- waarom vind je dit een goed voorbeeld?
- wat is het belangrijkste sterke punt uit dit voorbeeld dat we voor andere projecten moeten onthouden?

2. stelling: de samenstelling en concrete werking van de programmacommissie zorgen voor een betere afstemming en samenhang van initiatieven van Vlaamse overheidspartners, en dus voor een groter Vlaams draagvlak voor het landinrichtingsproject.

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om tot een betere afstemming te komen?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

3. stelling: de samenstelling en concrete werking van de planbegeleidingsgroep zorgen voor een betere projectmatige afstemming en inspraakmogelijkheden van de lokale partners, en dus voor een groter lokaal draagvlak voor het landinrichtingsproject.

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?
- wat is voor jou de grootste hinderpaal om tot een betere afstemming te komen?
- wat is voor jou de ene essentiële stap om die hinderpaal weg te werken?

TAFEL 3

1. vraag: Door het decreet landinrichting hebben lokale besturen meer mogelijkheden om hun plannen te realiseren. Maken ze er gebruik van of houden ze vast aan gekende instrumenten?

- is er een verschil tussen de 2 sporen?
- is er een probleem, als ze het niet doen?
- als ze het wel doen, welke instrumenten zetten ze dan in?
- hoe kan het anders – beter?
- hoe schat je (op de schaal van 1 tot 10) de huidige situatie in?
- wat is volgens jou de éne essentiële stap om één punt meer te scoren?

2. goed voorbeeld: kan je een project aanhalen waar de initiatiefnemers zelf instaan voor de financiële gevolgen van de uitvoering van maatregelen?

- kan je dat project kort schetsen?

- waarom vind je dit een goed voorbeeld?
- wat is het belangrijkste sterke punt uit dit voorbeeld dat we voor andere projecten moeten onthouden?
- komt de verschuiving de realisatie van het project ten goede?
- hoe blijf je als overheid betrokken?

3. vraag: heeft het decreet geleid tot een meervraag van budgetten en personeel?

- waarom wel, waarom niet; hoe (intern verschuiven van spoor 1 naar spoor 2; extra aanwerven; ...)?

4. stelling: uitvoeringsinitiatieven moeten als subsidie-instrument ook een plaats krijgen in spoor 2-projecten

- waarom ben je het eens, waarom ben je het niet eens?

5.3 PLAN VAN AANPAK EN DEELNEMERSLIJST LEERMOMENT

DATUM EN LOCATIE:

Muntpunt, Brussel, 18 september 2019

DEELNEMERS:

Groep 1: Eva Cloet (moderator); Steven Van Caeneghem (tijdsbewaker); Peter De Graef (notulist); Wim Van Isacker; Katia Van Tichelen; Jeroen Reyniers; Hendrik Vermeulen; Paul Van Der Sluys;
 Groep 2: Johan De Ridder (moderator); Geert Rogiers (timekeeper); Siegi Absillis (verslag); Anja Van der Zalm; Sabine Gheysen; Frans Pauwels; Stefan De Brabander; Els Terryn;
 Groep 3: Ben Wuyts (moderator); Peter Vleugels (timekeeper); Hilde Van Leirsberghe (verslag); Els Abts; Els Remans; Klaas De Smet; Liesbeth Gellinck;

PROGRAMMA:

9u30-9u45: inleiding

9u45-10u: vereenvoudiging – versnelling binnen spoor 1 (toelichting)

- Steven licht de tijdslijnen toe.

10u-10u45: vereenvoudiging – versnelling binnen spoor 1 (vragenronde)

- we merken lange periodes tussen mijlpalen: wat kunnen de redenen zijn?
- het opvragen van de instemmingen vraagt in het algemeen veel tijd: wat zijn de hinderpalen, wat zijn verbetervoorstellen?
- de duurtijd tussen vaststelling minister en eerste vastlegging inrichtingswerken/uitvoeringsinitiatieven: waar kunnen we de grootste tijdswinsten/efficiëntie halen?
- lange periodes tussen instelling project en eerste planbegeleidingsgroep.: hoe komt dit?
- vereenvoudigen aan procedures: waar kunnen we de grootste tijdswinsten/efficiëntie halen?

10u45-11u: pauze

11u-11u40: maakt Vlaanderen middelen vrij voor spoor 2? (vragenronde)

- welke initiatiefnemers: moeten ook andere initiatiefnemers dan gemeenten en provincies spoor 2 gebruiken (bijvoorbeeld een POM, een polderbestuur, regionaal landschap,...)?
- welke middelen (subsidies, personeel: voor wat maken we de middelen vrij, en voor wie? Onder welke voorwaarden?
- hoe ons organiseren: hoe gaan we ons organiseren zodat de lokale besturen ondersteund worden, zowel naar deskundigheden als personeel, financieel?

11u40 – 11u55: wat doen we met het openbaar onderzoek binnen spoor 1 en 2? (vragenronde)

- wat zijn de plussen, wat zijn de minnen en hoe kunnen we eventueel een afweging maken?
- voorbeeld: recht van voorkoop, zonder OO in ruilverkaveling en natuurinrichting. Willen we dit ook?
- vrijwillige instrumenten: moet dit kunnen zonder openbaar onderzoek?

11u55 – 12u10: pauze

12u10 – 12u30: afsluitende conclusies door moderatoren evaluatie landinrichting in de programmacommissie

5.4 PROGRAMMACOMMISSIE LANDINRICHTING 27/11/2019

Leden Programmacommissie

Programmacommissie 27 november 2019	Effectief	Vervanger
Voorzitter	Toon Denys	A Johan Van Roy -
VLM (secretariaat)	Griet Celen	A Steven Van Caeneghem A
Departement Omgeving (ruimtelijke ordening)	Christophe Vandevooort	A Liesl Vanautgaerden V
Onroerend Erfgoed	Koen Berwaerts	V Myriam Van Den Broeck V
Departement Omgeving (leefmilieu)	David Stevens	V Melanie Franck
Departement Omgeving (natuurlijke rijkdommen)	Johan Van Roy	V Jan Vermang V
Agentschap voor Natuur en Bos	Maarten Reynaert	A Hannelore Van de Wiele V
Departement Landbouw en Visserij	Sam Van Vlierberghe	A Hilde Villé V
Vlaamse Milieumaatschappij	Barbara Vael	A Adelheid Vanhille V
Departement Mobiliteit en Openbare Werken	Ina Comhaire	A Edward Van keer
Toerisme Vlaanderen	Mia Lammens	V Jan Van Praet V
OVAM	Ellen Luyten	V Goedele Vanacker V
Vereniging van de Vlaamse Provincies	Marieke Gruwez	A Kristof Verhoest V
VVSG	Dieter Hoet	V Nathalie Dumarey V

Deskundigen

Siegi Absillis (VLM – afwegingskader)
 Hilde Van Leirsberghe (VLM – evaluatie decreet landinrichting)
 Peter De Graef (VLM – evaluatie decreet landinrichting)
 Klaas De Smet (VLM – evaluatie decreet landinrichting)
 Ilse Van Dienderen (VLM – evaluatie decreet landinrichting)

Verslag van de vergadering 27 november 2019

1. Evaluatie decreet Landinrichting

Hilde Van Leirsberghe licht de noodzaak, de aanpak en het traject voor een evaluatie van het decreet toe en verduidelijkt het opzet van de workshop.

2. Workshop

Plenaire vraagstelling:

De taken van de programmacommissie zijn zeer divers en vragen dus ook diverse expertises aan de leden van de programmacommissie (strategische en technische/gebiedsgerichte expertise). De beleidsnota verruimt deze taken nog.

OD 3. Vlaamse investeringsagenda die open ruimte doelstellingen ondersteunt
 Op Vlaams niveau stemmen we de inzet van overheidsinvesteringen in strategische gebieden van de open ruimte beter af. Op basis van de adviezen van de Programmacommissie Landinrichting wordt een gezamenlijke Vlaamse investeringsagenda opgesteld. Op die manier bereiken we in deze gebieden de grootste impact en overstijgen we de sectorale initiatieven die naast mekaar in

eenzelfde gebied plaatsvinden. In uitvoering van het Regeerakkoord investeren we in het Rivierherstel van de Leie. Voor de afbakening van nieuwe gebieden baseren we ons op de afgestemde prioritaire gebieden waarbinnen de inzet van Landinrichting spoor 1 overwogen kan worden volgens het advies van de Programmacommissie over het landinrichtingsbeleid."

Stelling: Het ontdubbelen van strategische en technische/gebiedsgerichte aspecten is hiervoor een oplossing. Dit betekent concreet: 2 types van vergaderingen met andere leden.

Bespreking: De deelnemers zijn het in hoofdzaak 'oneens' en 'helemaal oneens' met de stelling. De volgende argumenten worden daarvoor aangehaald:

- de werkdruk voor de programmacommissie, die niet zo vaak vergadert, is niet zo hoog dat er een nood is om ze te ontdubbelen;
- ontdubbelen zou er in de praktijk niet toe leiden dat de organisaties verschillende medewerkers met verschillende expertise naar de verschillende overlegmomenten zouden sturen;
- men voelt niet de nood om terug te gaan naar de bespreking op detailniveau, zoals die vroeger in de commissie landinrichting gevoerd werd. De programmacommissie bewaakt vooral de strategische lijn, ook als het over de advisering over de concrete projecten gaat. Het is wel belangrijk om het beleid te blijven voeden vanuit concrete ervaringen. Daarom is het van belang dat de 'strateeg' de voeling met de praktijk niet verliest.

Aanvullend wordt aangehaald dat de programmacommissie niet het forum is waar (financiële) keuzes over investeringen gemaakt worden. De evolutie naar een investeringsprogramma open ruimte vraagt een overleg en afstemming op hoger niveau, vergelijkbaar met de managementcomités binnen het beleidsdomein, maar dan overschrijdend over de verschillende beleidsdomeinen.

Tafelgesprekken

De leden van de programmacommissie geven in twee gespreksgroepen hun mening op zes stellingen en vragen. De vragen zijn in blauw aangeduid. De bespreking in zwart.

Vraag 1:

We lezen het volgende in de beleidsnota:

"OD 1. Geïntegreerde gebiedsontwikkeling met gebiedscoalities

We gaan voor een versnelling van realisaties. Een geïntegreerde, gebiedsgerichte en resultaatgerichte werking vormt in deze optiek de motor voor ruimtelijke transformatie. We werken hierbij vanuit een gezamenlijke agenda, programmatie en inzet van middelen en het opzetten van brede gebiedscoalities.

Gebiedsgerichte samenwerking tussen Vlaamse en lokale beleidsactoren en andere belanghebbenden leidt tot de effectieve realisatie van ruimtelijke initiatieven die elkaars ambities wederzijds versterken. We zetten in op procesbegeleiding, maar zorg tegelijk ook voor een versnelling van concrete terreinrealisaties door lokale gebiedscoalities te steunen. Op die manier stimuleren we op meerdere plekken tegelijk realisaties en zorgen we voor een maximaal onderling leereffect. Vlaamse actoren organiseren zich hiervoor in specifieke programma's zoals het programma Water-Land-Schap.

Moeten we binnen spoor 1 de programmabenedering (zoals water-land-schap) verruimen? Hebben jullie hier goede voorbeelden van?

Bespreking: Uit de praktijk van Water-Land-Schap blijkt dat de uitvoering veel capaciteit vraagt. Een programma-aanpak is thematisch afgelijnd. Daartegenover staat de noodzakelijke gebiedsgerichte aanpak

met landinrichting die garant staat voor een totale en beleidsdomein-overschrijdende aanpak van een gebied.

Laat Water-Land-Schap rijpen en gebruik het als leertraject alvorens te starten met nieuwe programma's. De programma-aanpak moet een synergetisch effect als doel hebben voor de Vlaamse overheid en meer zijn dan een subsidiepot die verdeeld wordt.

Er lopen al meerdere thematische projectoproepen. Projectvoorstellen die hierop ingediend worden steunen veelal op een voortraject zoals strategische projecten. Hieruit blijkt dat er dus middelen moeten geïnvesteerd worden om respons te krijgen wat de behoefte aantoont voor middelen voor procescoördinatie. Waar niets geïnvesteerd werd, worden ook geen onderbouwde projectvoorstellen ingediend.

De programma-aanpak zal het best renderen als het inzet op lokale thema's. De meerwaarde ligt dan in de ondersteuning die aangeboden wordt om tot resultaat te komen. Regionale Landschappen zouden een geschikte partner zijn om die coördinerende rol en begeleiding bij de uitrol op zich te nemen.

Een groot probleem zijn de budgetten. Iedereen wil flankerende maatregelen realiseren maar met welke budgetten?

Voorstellen voor een programma-aanpak:

- Voedsellandschappen (ORP)
Hiervoor is er via ORP al een samenwerkingsverband opgezet met ILVO, LV, DO, VLM en de Vlaamse Bouwmeester.
- Bebossingsprojecten in functie van de klimaatdoelstellingen
- Ontharding
- Fijnmazige groenblauwe dooradering
- Fietspaden en fietssnelwegen
- MOBIB-punten, deelfietsen, ... vraagt nog onderzoek

Vraag 2: Een landinrichtingsproject wordt ingesteld nadat een onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van het landinrichtingsproject werd gevoerd. Het is aan de minister om de VLM de opdracht te geven om dit onderzoek te voeren. Bij besluit van de Vlaamse Regering is de inhoud van dit onderzoek bepaald. Het onderzoek moet de meerwaarde van de instelling van het landinrichtingsproject in een welbepaald gebied motiveren. Dit onderzoek had een duidelijke meerwaarde voor het landinrichtingsproject 'De Wijers'. Voor sommige andere projecten wordt dit onderzoek eerder als een hinderpaal ervaren. Valt het volgens u te overwegen om in uitzonderlijke gevallen dit onderzoek over te slaan? En zou dit volgens u een goede manier zijn om sneller naar uitvoering te gaan? Wat ziet u als een goed voorbeeld voor zo'n versnelde procedure?

Bespreking: Waarom zou je een OOH overslaan? Het OOH is nuttig en levert de vereiste informatie voor de afweging van het projectvoorstel in de programmacommissie. Het is ook een rijpingsproces waar de partners afstemming zoeken. Wel kan het beknopter gerapporteerd worden.

Anderzijds wordt aangevoerd dat, wanneer zou beslist worden geen OOH te voeren, er een duidelijke toetsing vereist is. Om de stap OOH over te slaan moet een projectvoorstel:

- Concreet zijn
- Het proces (dat anders in een OOH gevoerd wordt) moet gevoerd zijn
draagvlak van actoren, budgettering, ...

Vraag 3: Nadat het landinrichtingsplan de adviesprocedure en het openbaar onderzoek heeft doorlopen, maakt de VLM samen met de planbegeleidingsgroep het eindvoorstel van het landinrichtingsplan op. Op basis van dit eindvoorstel worden de instemmingen gevraagd aan de financierende en uitvoerende partners. We merken dat het opvragen van deze instemmingen veel tijd vraagt. Financierende en uitvoerende partners zijn dikwijls vertegenwoordigd in de planbegeleidingsgroep, maar ook in de programmacommissie. Is er een rol weggelegd voor de programmacommissie zodat het verkrijgen van instemmingen sneller kan verlopen? Ziet u verbetervoorstellen?

bespreking: Uit de resultaten van de tijdslijnen trekt iedereen de conclusie dat de instemmingen kunnen opgevraagd worden vooraleer het openbaar onderzoek te starten. Advies en engagement van de betrokken partners kunnen in één beweging opgevraagd worden. Om die stap te implementeren zijn geen juridische aanpassingen vereist.

Vraag 4:

De samenstelling van de programmacommissie is bij besluit van de Vlaamse Regering bepaald. Komen alle thema's van de open ruimte voldoende aan bod in de programmacommissie? Welke thema's ontbreken en welke organisaties worden ook best betrokken in de programmacommissie?

bespreking: Als thema's die in de programmacommissie (PC) extra aan bod kunnen komen, worden energie en mobiliteit genoemd. Wat energie betreft, zijn zowel het opbouwen van een samenhangende visie als de concrete problematiek van grondbehoeften te behandelen items. De plaatsing van windturbines, zonnepanelen boven (bijvoorbeeld) landbouwpercelen, warmtekrachtkoppeling kunnen verder te onderzoeken punten zijn. Voor het thema mobiliteit worden de realisatie van fietssnelwegen en de notie van basismobiliteit als opportuniteiten aangehaald voor toekomstige landinrichtingsprojecten.

Nieuw te betrekken actoren kunnen zijn: Agentschap Sport Vlaanderen (eventueel plaatsvervangend voor Toerisme Vlaanderen, zie verder), het Vlaams Energie Agentschap, het Agentschap Binnenland Bestuur (werking stedenbeleid), het Agentschap Innoveren en Ondernemen, het Agentschap Wonen. Met de VVSG en Toerisme Vlaanderen kan een gesprek over het 'her-activeren' van hun deelname aan de werking van de PC gevoerd worden. Voor de samenwerking met het VVSG kan het zinnig zijn om in de adviesverlening meer te differentiëren tussen landelijke gemeenten en centrumsteden. Met Toerisme Vlaanderen is te bekijken of het forum van de Programmacommissie een rol kan spelen in de realisatie van de doelstellingen van de organisatie, zoals die in hun nota als inbreng voor het Vlaams regeerakkoord naar boven komen.

De leden van de Programmacommissie vragen om in de overlegmomenten op de hoogte gehouden te worden van de stand van zaken van de uitvoering van de landinrichtingsprojecten. Een helder inzicht hierin, en in de opdracht en de concrete werking van de landcommissie, kan de adviesverlening van de Programmacommissie beter stofferen. Naast de wettelijk voorgeschreven vijfjaarlijkse evaluatie van de werking van het landinrichtingsdecreet, zien de leden ook een meerwaarde in een jaarlijks evaluatie-advies, waarin tussentijds verbeteringsvoorstellen aan bod kunnen komen.

Vraag 5:

Het decreet Landinrichting voorziet in een instrumentenkoffer en de mogelijkheid dat Vlaamse, provinciale en gemeentelijke initiatiefnemers de instrumenten uit deze koffer kunnen inzetten (spoor 2). Kunt u een goed voorbeeld geven van een project, plan of programma uit uw beleidsdomein waarvoor de inzet van instrumenten uit de instrumentenkoffer een meerwaarde zou kunnen zijn.

Bespreking: Het inzetten van instrumenten uit de instrumentenkoffer zou een meerwaarde kunnen zijn voor:

- stroomgebiedsbeheerplannen;
- flankerend beleid landbouw;
- vereveningsprogramma's;
- watergevoelige open ruimte gebieden (WORG) en signaalgebieden;
- Natura 2000-gebieden.

Een gestructureerde aanpak via het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met mogelijke initiatiefnemers is een te onderzoeken optie. De versnippering van een geïntegreerde aanpak en een capaciteitsproblematiek kunnen daarbij aandachtspunten zijn.

Vraag 6:

We krijgen ook vragen van intercommunales, havenbesturen,... om instrumenten uit de instrumentenkoffer in te zetten. Met de huidige regelgeving kan dit echter niet. Moet dit volgens u verruimd worden? Wie kan volgens u initiatiefnemer zijn van een spoor 2?

Antwoord: Er is bij de leden een uitgesproken consensus om vast te houden aan de rol van de overheid als initiatiefnemer. Het algemeen belang is een essentieel uitgangspunt bij het inzetten van de instrumenten in de projecten. Alleen in de werking van een overheidsbestuur zijn voldoende 'checks & balances' voorzien (transparantie besluitvorming, adviesplicht, inzagerecht, ...) om dit te garanderen.

Dat neemt niet weg dat een niet-overheidsorganisatie mee als actor (inclusief medefinanciering) kan participeren in een spoor 2-project waarvan een overheidsorganisatie initiatiefnemer is.

De overwegingen en aanbevelingen geformuleerd door de programmacommissie worden meegenomen in het evaluatierapport.

5.5 ACTUALISATIE RAPPORT TUSSENTIJDSE EVALUATIE INSTRUMENTENAFWEGING

In dit hoofdstuk wordt een actueel overzicht gegeven (bijgewerkt tot op datum van 1 september 2019) van het hoofdstuk 3.3 (overzicht openbaren onderzoeken) van het rapport van de tussentijdse evaluatie van de instrumentenafweging.

Landinrichtingsplan Onthaalinfrastructuur Bulskampveld

De openbare onderzoeken in de betrokken gemeenten liepen einde 2014 – begin 2015. Bezwaren kwamen er van de grondeigenaars die direct bezwaard werden met grondinname of het vestigen van erfdienstbaarheden. Eén van de erfdienstbaarheden is na openbaar onderzoek en advies van de gemeente geschrapt en vervangen door een alternatief tracé met verwerving.

Landinrichtingsplan Nieuwe Watergang

Tijdens het openbaar onderzoek (feb-april 2017) werd één bezwaar geuit tegen de geplande grondverwerving voor de verbreding van waterlopen. De eigenaar/gebruiker geeft aan grondruil met evenwaardige bemestingsrechten te verkiezen boven een vergoeding. Hij meldt bijkomend dat in het plan vermeld wordt dat de onderhandelingen lopen maar dat hij nog niet gecontacteerd werd.

Landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel

Er kwamen bezwaren binnen van betrokken eigenaars tegen erfdienstbaarheden en grondverwerving, met als argumenten de beperking van privacy, rustverstoring en zwerfvuil (juni 2016). Eigenaars betreuren dat ze niet vooraf betrokken werden over de geplande maatregelen. De alternatieven die de eigenaars zelf voorstelden, werden in overweging genomen en waar mogelijk werd het landinrichtingsplan aangepast.

Landinrichtingsplan Stoomzagerij en omgeving

Het openbaar onderzoek werd in december 2015 gehouden en leverde geen bezwaren op.

Landinrichtingsplan Molenbeekvallei

Het openbaar onderzoek werd in september-oktober 2015 gehouden. De meeste bezwaren zijn suggesties en aandachtspunten voor het landinrichtingsplan. Een landbouwer vreest een beperking op gebruik van zijn percelen door de aanleg van een hoogstamboomgaard, en meldt hierover niet vooraf gecontacteerd te zijn.

Landinrichtingsplan Vlietvallei tussen Hemiksem-Schelle fase 1

Het openbaar onderzoek werd in september-oktober 2016 gehouden. Er werden bezwaren tegen het fietstracé Bovenvliet ingediend door wijkbewoners, met een onveiligheidsgevoel en geluidshinder als argumenten. Hierbij kwam de bemerking dat ze niet vooraf betrokken werden bij de opmaak van het landinrichtingsplan.

Landinrichtingsplan Slagmolen

Het openbaar onderzoek werd in maart-april 2016 gehouden. Er was vooral bezwaar tegen de aanleg van een fietspad omwille van mogelijke extra wateroverlast en minder privacy. Ook de heraanleg van de Schabeek krijgt opmerkingen wegens vrees voor extra wateroverlast.

Natuur- en landschapsherstel en onthaal (de Merode)

Het LIP omvat maatregelen op vrijwillige basis. Er zijn geen bezwaren ingediend.

Zelzate-zuid

Er zijn geen bezwaren ingediend.

Ijsevallei

De perimeter van het LIP omvat Overijse en Hoeilaart. Dit LIP zet de instrumenten verwerving, recht van voorkoop, inrichting uit kracht van wet gekoppeld aan erfdienstbaarheden en herverkaveling uit kracht van wet in.

In de gemeente Overijse werden 14 bezwaren ingediend, waaronder bezwaren tegen de afbraak van het voormalig rusthuis om een groene corridor aan te leggen. Er wordt opgeworpen dat hiervoor een MER had moeten gebeuren en dat geen alternatieven zijn onderzocht. De herinrichting van de visvijver tot een meer natuurlijke vijver roept bezwaren op bij de exploitanten. De kwaliteit kan in de huidige toestand niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor het speerpuntgebied. Er is verzet tegen de herverkaveling met planologische ruil. In de bezwaren wordt geopperd dat de hermeandering van de Nellebeekbiotoop verstorend zal werken, en door het lage debiet van de beek overbodig is om overstroming te voorkomen. Een bezwaar wordt ingediend tegen herverkaveling van het landbouwgebied, om redenen dat men niet akkoord met de aanleg van een ecologische verbinding en men versnippering vreest van aaneengesloten percelen. Het weghalen van betonnen U-elementen zou kunnen leiden tot overstromingen, wordt als bezwaar ingediend. Er wordt opgemerkt dat in het LIP weinig te merken is van maatregelen voor het verbeteren van landbouwstructuren, hoewel dat een doel van het LIP is. De maatregelen voor soortenbescherming worden bekeken als een voorafname van een soortenbeschermingsplan. Men vreest dat de afbraak van het rusthuis ten koste van landbouwgrond gecompenseerd zal worden.

In de gemeente Hoeilaart werden twee bezwaren neergelegd. Natuurpunt merkt op dat de projectperimeter tijdens het planontwerp op vraag van de gemeente verkleind werd, waardoor de uitbreiding van het natuurgebied en de vraag om de visvijver als ecologische visvijver in te richten in het gedrang komen.

Het tweede bezwaar handelt over het mogelijk inboeten aan privacy, door de aanleg van recreatieve paden.

Hooghof

Een beknopt overzicht van de ingediende bezwaren: de vrees voor inbraak door de inrichting van recreatieve paden, voor een minder weids zicht door bosaanplant, voor gemotoriseerd verkeer op wandelpaden. Anderzijds wordt gevraagd om missing links van wandel- en fietspaden en fietspaden apart van de tracés voor landbouwvoertuigen aan te leggen. De vraag wordt gesteld om berken te verwijderen wegens overlast. Wat de R0 betreft, worden geluidswerende en flankerende maatregelen gevraagd, en wordt bezorgdheid geuit bij de mogelijke overkapping.

Uitvoeringsinitiatieven Scheldehelden

Het betreft een LIP op vrijwillige inzet, waarvoor geen bezwaren ingediend werden.

Openruimteverbindingen Rupel

Alle inrichtingsmaatregelen gebeuren op openbaar domein of zullen met de instemming van de betrokken natuurlijke personen gebeuren. De bezwaren kunnen eerder als een vraag van de betrokken natuurlijke personen gelezen worden om in overleg tot de beste optie voor de voorgestelde maatregelen te komen.

Oostelijke Maalbeek Grimbergen (nog niet vastgesteld)

Dit LIP omvat verwerving en dwingende maatregelen (inrichting uit kracht van wet gekoppeld aan erfdienstbaarheden). In het LIP wordt in de natuurlijke inrichting van een vijver voorzien. De eigenaars staan hier positief tegenover en vragen uitbreiding van de maatregel naar de andere vijvers op hun domein. Anderzijds tekenen zij, net als heel wat anderen, bezwaar aan tegen een recreatief pad dat via een erfdienstbaarheid op hun domein gepland wordt, met als argumenten: rust- en ecologische verstoring, criminaliteit, vervuiling en schending van de privacy. Ook het feit dat er enerzijds onvoldoende financiële middelen voorhanden zijn om de stortplaats in de projectperimeter te saneren maar anderzijds wel om erfdienstbaarheden voor wandelpaden te vestigen, valt niet in goede aarde. Een ander bezwaar komt van de beheerders van de molens, die vrezen dat de aanleg van vismigratiekanalen het erfgoed en de stuw- en maalrechten bedreigen, en overleg vragen.

Sint-Jansveldbeek (nog niet vastgesteld)

Een omwonende uit zijn bezorgdheid over de maatregel om een aanpalende speelplek te verfraaien, wat mogelijk een impact op zijn privacy kan hebben. Een bezwaarindiener/vraagsteller vraagt om bij de maatregelen van het landinrichtingsplan zoveel mogelijk lichtpollutie te vermijden. Verder wordt het voorstel geopperd om een fiets- en wandelbrug te integreren op de locatie waar de weg wordt 'doorgeknipt'.

Mijn Mangelbeek (nog niet vastgesteld)

Tijdens het openbaar onderzoek, dat in juni 2019 liep, werden 21 bezwaren ingediend. De vraag wordt gesteld om de perimeter van het landinrichtingsplan uit te breiden voor bijkomende ecohydrologische maatregelen en ontsnipperingsmaatregelen. Binnen de perimeter worden extra landschappelijke en natuurlijke opwaarderingsmaatregelen gevraagd. De planbegeleidingsgroep benadrukt de nood aan financiële middelen voor een tweede fase. De aanleg van fiets- en wandelverbindingen stoot op verzet wegens verstoring van de privacy, geluidsoverlast, zwerfvuil en andere negatieve invloed op de eigendommen. Erfdienstbaarheden worden als een eigendomsbeperking en waardeverlies gezien waarvoor uiteindelijk vergoed wordt. Ook verbredingen en semi-verharding van wettelijke voetwegen worden door omwonenden als bezwarend Middenveldorganisaties vragen daarentegen extra recreatieve verbindingen. Anderen zijn bezorgd over de ontsluiting van hun percelen. De aansprakelijkheid van eigenaars wanneer er een erfdienstbaarheid op hun domein rust is ook een onzekerheid. De toekomstige beheerder van de tracés waarop erfdienstbaarheden gevestigd worden moet die aansprakelijkheid op zich nemen. Ook de kap van bomen voor creatie van natuur stoot soms op bezwaren.

Kessenich in Zich(t) (nog niet vastgesteld)

Er werden 13 bezwaren ingediend. Auto-werende maatregelen, door een knip (met keerpunt) te creëren, stoten bij verschillende bezwaarindieners wegens mogelijke overlast op verzet. De opwaardering van de motte, waarbij de gracht opnieuw zichtbaar gemaakt wordt, roept de vrees op van wateroverlast, vuil en ratten. Een kijkplatform als rustpunt wordt als problematisch voor de privacy gezien. Een organisatie uit het middenveld vraagt extra natuurverbindingen, met het inzetten van het instrument onteigening. Anderzijds stuit de 'gedwongen' aanleg van paden over private eigendom op bezwaren. In andere bezwaren wordt de vrees geuit dat er ruimte voor grindwinning ingenomen wordt, en wordt de vraag gesteld waarom landinrichting niet in andere dorpen wordt ingezet.

Rieme-Oost (nog niet vastgesteld)

Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Inrichtingsnota PRUP Gavers Esser

Het openbaar onderzoek werd afgerond op 22 oktober 2016. Er waren een aantal bezwaren, vooral van particuliere eigenaars. De bezwaren gaan voornamelijk over:

- het gebruik van de instrumenten onteigening en voorkooprecht;
- bezorgdheden over de werking van de grondenbank (concurrentie met landbouwers die zelf gronden zoeken; twijfel dat dit instrument kan en zal werken);
- specifieke inrichtingsaspecten, zoals de keuze voor bos of agronatuurbesluit, of het aanleggen van tractorsluizen;
- opmerkingen over de financiën: dat er te weinig is voorzien voor de onteigening, dat er teveel uitgegeven wordt om een gecontroleerd overstromingsgebied te realiseren.

De inrichtingsnota kon intussen vastgesteld worden.

Inrichtingsnota flankerend beleid landbouw RUP Afbakening regionaalstedelijk gebied Brugge

Het openbaar onderzoek vond plaats van 13 december 2016 tot en met 10 februari 2017, met volgende bezwaren:

- de landbouwscreening en het landbouweffectenrapport werden niet of niet volgens de regels werden opgemaakt.
- het negatief effect van het verlies van de open ruimte en van het open polderlandschap kan niet gecompenseerd of gemilderd worden. De effecten van het verlies van 214 hectare op de agrarische sector werden niet onderzocht. De landbouwbelangen (onder meer het belang van streekeigen producten) werden niet ernstig worden overwogen. Het is onduidelijk hoe het verlies aan landbouwgrond zal worden gemilderd. Het flankerend beleid zou eveneens ontbreken.
- voor de Raad van State werd de schorsing en nietigverklaring gevorderd van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Afbakening Regionaalstedelijk Gebied Brugge - herneming, zowel van het plan als geheel, als van de deelplannen Klein Appelmoes, Chartreuse, de Spie, Sint-Pietersplas en Sint-Elooi Zedelgem. De verzoekende partij wijst erop dat geen landbouweffectrapport (LER) werd opgemaakt en dat de inrichtingsnota, die als bijlage bij het GRUP werd gevoegd, niet werd onderworpen aan een openbaar onderzoek, niet beantwoordt aan de wettelijke vereiste en niet zorgvuldig tot stand is gekomen. Het flankerend beleid is volgens verzoekende partij ook niet rechtszeker geregeld. Verder is, volgens de verzoekende partij, de instrumentenafweging onvolledig. De Raad van State heeft zich nog niet uitgesproken.

Inrichtingsnota Kwetshage en Meetkerkse Moeren

De openbare onderzoeken in de verschillende gemeenten vonden plaats in de periode van 13 december 2017 tot en met 3 maart 2018, met als voornaamste bezwaren:

- voor zowel het gebied Kwetshage als de Meetkerkse Moeren dient alle bufferruimte voor water die ingenomen wordt, gecompenseerd te worden.
- voor de Meetkerkse Moeren dient het dossier aan de Nieuwe Polder van Blankenberge toegelicht te worden, zodat die het dossier vakkundig kan beoordelen.
- voor zowel het gebied Kwetshage als Meetkerkse Moeren is peilverhoging van de ingeschreven waterlopen niet gewenst, omwille van gevreesde peilverhoging buiten de perimeter.
- er wordt gevraagd om bijkomende potentiële ruilgrond te nemen.
- er dient maximaal ingezet te worden op gebruiksruil en eigendomsruil voor overgegaan wordt tot onteigening.
- correcte waardebeoordeling van gronden is zeer belangrijk, waarbij naast cultuurwaarde ook elementen als bereikbaarheid in rekening worden gebracht.
- bij de voorbereiding van de inrichting van het gebied dient er te worden nagedacht over de rol die landbouwers nog kunnen spelen na inrichting. Er moet gezocht worden naar win-win. Waar

mogelijk moet een functionele inrichting het beheer van de ingerichte gronden vergemakkelijken.

- met de inzet van de instrumenten in het project is het misschien mogelijk om, binnen de bestaande wandelroute Meetkerkse Moeren, een wandelverbinding tot stand te brengen tussen Mareweg en Moerstraat in het westen van het deelgebied Meetkerkse Moeren. De provincie wil dit graag samen met VLM en Westtoer verder bekijken.
- de provincie stelt voor om de instrumenten 'vestigen van erfdienstbaarheden' en 'beheerovereenkomsten op maat' niet bij voorbaat uit te sluiten. Sommige eigenaars kunnen hierin mogelijk geïnteresseerd zijn als alternatief voor het afstaan van gronden.

Evaluatie Decreet Landinrichting

COLOFON

Vlaamse Landmaatschappij
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Tel.: 02 543 72 00
www.vlm.be

Redactie:

Opgemaakt door: dienst projectondersteuning, afdeling Landinrichting en Grondenbank, VLM

Coverfoto:

Kessenich (gemeente Kinrooi, landinrichtingsplan 'Kessenich in zich(t)')

Datum Rapport:

Juni 2020

Status/Revisie:

Definitief

VLM.BE